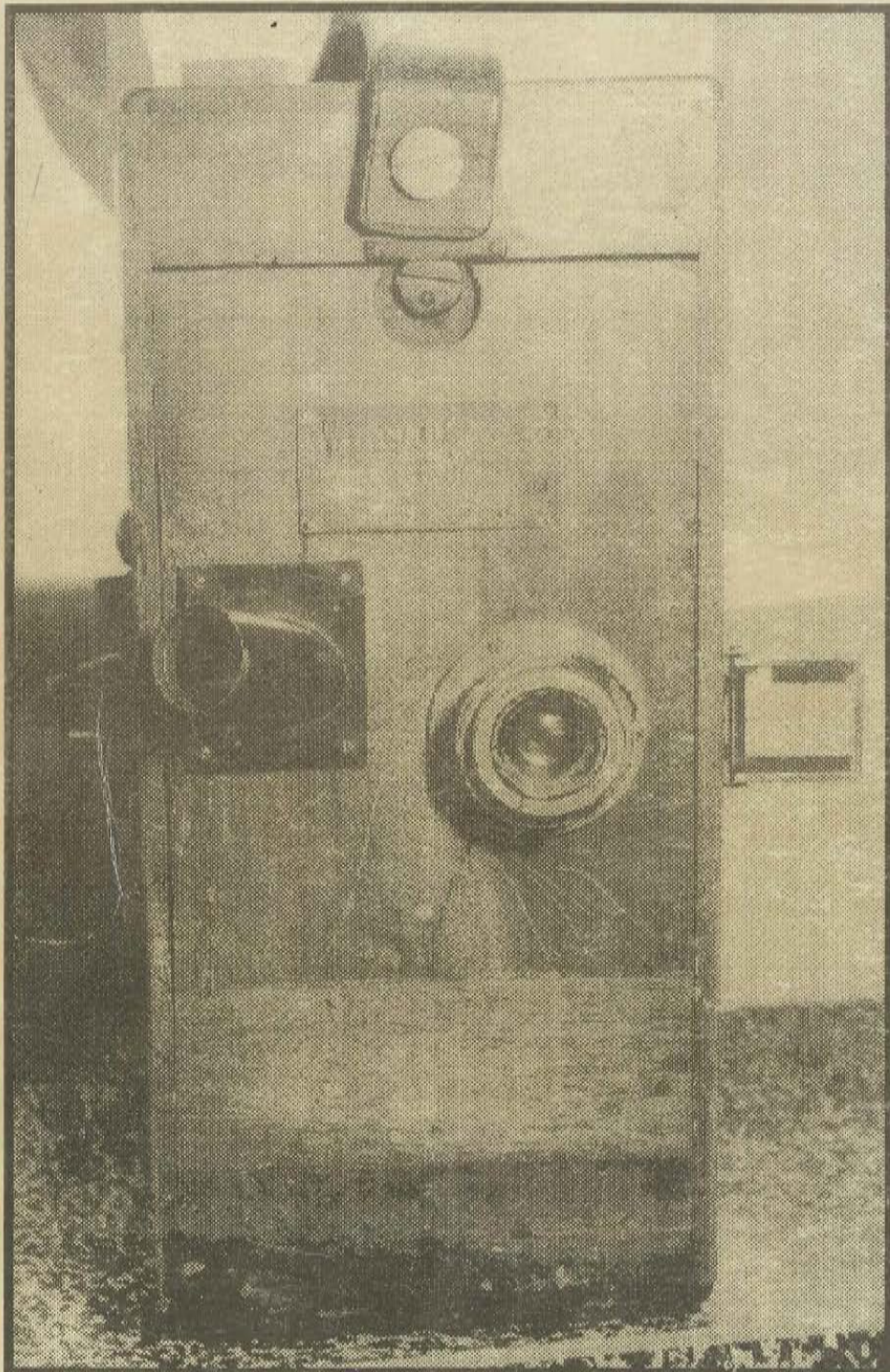

камера 300 на
браќата МАНАКИ

КИНОПИС

списание за историјата, теоријата и културата
на филмот и другите уметности

СОДРЖИНА

- 3** - Борис Ноневски: Филмското столетие во Македонија
34 - Хронологија 1895 - 1995

KINOPIS

Journal of Film History, Theory and Culture of Film and Remaining Arts

CONTENTS

- 14** - Boris Nonevski: The Film Century in Macedonia
35 - Chronology 1895 - 1995

KINOPIS

Revue de l'histoire, de théorie et de culture du film et d'autres arts

CONTENU

- 23** - Boris Nonevski: Le siècle du cinéma en Macédoine
35 - Chronologie 1895 - 1995

Печатењето на овој број го овозможува:

Министерство за култура

И

OPEN
SOCIETY
INSTITUTE
MACEDONIA

ИНСТИТУТ
ОТВОРЕНО
ОПШТЕСТВО
МАКЕДОНИЈА

автори на прилозите

Борис Ноневски: период
1895-1944; Илинденка
Петрушева: период 1895-1944
и аматерскиот филм;
Мирослав Чепинчиќ:
филмско производство од
1947 до 1995; Игор
Старделов: период 1895-1944;
Дубравка Рубен: Б.Дрнков,
издаваштво, награди и
признанија; Весна
Масловариќ: филмски
журнали, награди и
признанија; Деница
Тодоровска: конституирање
на повоената
кинематографија, награди и
признанија

редактор

Илинденка Петрушева

превод

Весна Масловариќ и Жанета
Станоевска (англиски)
Наташа Ѓондева (француски)

лектори

Зорица Ефремова
(македонски)
Хју Мохан (англиски)
Жан Пол Батис (француски)

компјутерска обработка

Игор Старделов

ликовна опрема

Ладислав Цветковски
Игор Старделов

Contributors

Boris Nonevski, Ilindenka
Petruševa, Miroslav Čepinčić,
Igor Stardelov, Dubravka Ruben,
Vesna Maslovариќ and Denica
Todorovska

Editor

Ilindenka Petruševa

Translation

Vesna Maslovариќ and Žaneta
Stanoevska (english)
Nataša Gjondeva (french)

Proof read by

Zorica Efremova (macedonian)
Hugh Mohan (english)
Jean - Paul Batisse (french)

Typesetting

Igor Stardelov

Design

Ladislav Cvetkovski
Igor Stardelov

Les exposés ont été préparé par:

Boris Nonevski, Ilindenka
Petruševa, Miroslav Čepinčić,
Igor Stardelov, Dubravka Ruben,
Vesna Maslovариќ et Denica
Todorovska

Redacteur

Ilindenka Petruševa

Traduction

Vesna Maslovариќ et Žaneta
Stanoevska (anglais)
Nataša Gjondeva (française)

Lecteurs

Zorica Efremova (macédonien)
Hugh Mohan (anglais)
Jean-Paul Batisse (française)

Traitement du texte

Igor Stardelov

Mise en page

Ladislav Cvetkovski
Igor Stardelov

ФИЛМСКОТО СТОЛЕТИЕ ВО МАКЕДОНИЈА

Годинава цел светот сѐтанува на нозе да ја одбележи и прослави 100-годишнината од појавата на филмот. Оваа година најсвоменувани имиња најверојатно ќе бидат апостолиите на филмот Огист и Луј Лимиер, кои со помош на светлината ги оживеаја сликите на импровизираниот екран во „Гранд Кафе“ во Париз, во 1895 година. И сите оружи национални кинематографи ќе ги сѐваат во прв план своите пионери на филмот, кои ја задолжија нивната културна историја.

Преводник на оваа планетарна процесија, со асистенција на ФИАФ (Меѓународна асоцијација на филмските архиви), е УНЕСКО. Специјализираниа агенција на Обединетите нации и ФИАФ, на одбележувањето на големиот јубилеј на филмот му ја посветуваат целата година. При што, посебно се акцентирани моралните принципи, кои треба да поттикнат нов начин на однесување кон медиумот на живите слики, а пред сè, да го зајакнат чувствително на одговорноста за неговата заштита и чување, како универзална и цивилизациска должност.

Сакајќи грижата и активностите за заштитата на филмот да ја покаже на дело и да ја засади во колективната свест, УНЕСКО, од 9 до 22 јануари годинава, во Париз организираше Фестивал на рестаурирани и репродуцирани филмови и Изложба на филмски фотографии, кои ги обединуваат благородната идеја на толеранцијата. Кинотеката на Македонија се потпира на нашето творештво да биде застапено во овите сегменти на манифестацијата. Меѓутоа, најсилен впечаток кај публиката остави проекцијата на 12 јануари, кога беше прикажан тематскиот избор „Танци и обичаи од Македонија“ од оисот на браќата Манаки.

Ние имаме повеќе причини не само да ја поддржаме, туку и да се приклучиме и активно да учествуваме во поттикнувачката замисла на УНЕСКО. Филмот кај нас најде плодна почва уште на почетокот на веков. Снимките на Манакиевци не само што

ниите и пионерски настојувања на десетиници и десетиници киноприскажувачи кои го засадуваа филмот во нашето духовно ткиво.

Луѓето од сојот на Милан Голубовски, Коста и Ташко Чому, Пана Најески, Илија Џонов, Трифун Хацијанев, Риста Зердески, Арсо Каршов, заслужуваат повеќе од куртоазна почит. Ризикот на кој тие се нафатиле - да му продаваат илузии (со помош на светлината) на еден народ во време кога неговиот опстанок беше во мрак, кога со своите патувачки кина ги крстосуваа неситурните патини на Македонија, кога во неа, оличена во Отоманската империја лојоруваше Азија, конечно, кога за набавка на кинопроектори и изградба на киносали станаа хипотека на целиот свој имот, за не ретко нивната авантура да заврши со банкротство - донесе такав културен учинок за каков тие најверојатно не биле свесни. Прикажувајќи претстави за десетиници и стотиници илјади посетители од градовите до најоддалечените места тие, освен што донесуваа несекојдневни доживувања и забава во нивниот едноличен начин на живеење, туку ја менуваа и колективната свест на луѓето со еден нов вид на искуство.

Тие јавачи на идеали, освојувајќи го „дивниот Исток“ кај нас засадуваа еден нов тип на култура, чиј промотор беше токму филмскиот медиум. Имено, до појавата на филмот врвните уметнички вредности, врвната култура беше привилегија на еден тесен социјален слој, која заради нејзината ексклузивност теоретичарите ја именуваша како аристократска. Наспроти тоа филмот со својата моќ на дисеминација, со можност да привлекува и анимира масовна публика ја промовира масовната култура, овозможувајќи им на милиони луѓе да проникнуваат во вредностите на една врвна уметност. Теоретичарите се склонили да ѝ ставаат забелешки на масовната култура заради нејзината претежно рецесивна насоченост, меѓутоа, не го осигураат нејзиниот еманципатски учинок. Во нашиот случај такавиот учинок на филмот е уште попродуктивен, зашто авторитарната народна култура ја доградуваше со универзалните и врвни синеастички вредности. Токму заради тоа овој времелов на филмот не е само меморија за љубовителноста на нашите киноприскажувачи и за нивната приемчивост кон технолошките и духовните иновации, кои својата дејност континуирано ја одржуваа во кондиција и до една нагорна техничка и рејтеритарска линија, туку и обид за ревалоризација на нивниот коверникански пресврт во нашата култура.

Ширењето на кинофикацијата во Македонија, покрај омасовувањето на културата, придонесе да се профилира и поконкретен тип на филмска култура, која се огледаше во порастот на еднинствената и групајната информираност за технолошките, сценаристичките, режисерските, снимателските и актерските остварувања, во култивирањето на синеастичкиот вкус и, се разбира, во усвојувањето на универзалниот јазик на филмскиот израз од страна на гледачите кои се обликуваа како филмска публика. Кинестетската свест во епитата на сонитаниот развој на кинематографијата беше индивидуално дистрибуирана и во дифузна агрегатна состојба. Проявите, пак, на критички структурираната свест за филмот во тој период се во повој и само инцидентно се појавуваат во печатот и периодиката. Но, и тоа е доволно да се евидентира појавата на потреба за критичко промислување на филмскиот медиум.

Снимателската дејност која започна на почетокот на веков, од една страна поради неможност да се сконцентрира критична маса на кинитал, а од друга страна, бидејќи немавме свои национални институции, кои ќе го субвенционираат филмското производство - не само што не се одвиваше по една пожелна нагорна линија, туку покажуваше евидентни знаци на стагнација. Тенката линија на континуитетот на

снимателската активност ја одржуваа ентузијазмот од титоист на Арсениј Јовков, како и на Стиван Мишовиќ во филмското одделение на Хиџиенскиот завод во Скопје, а потоа и филмските сниматели аматери: Благоја Дрнков, Кирил Миноски, Благоја Пој-Стефанџија, Никола Хаџи-Николов, Сифрио Миладинов, браќата Стојан и Бранко Малински и други. Во периодот кој го именуваме како стонитана фаза на развојот на кинематографијата во Македонија, Хиџиенскиот завод, односно неговото филмско одделение, била единствена организациона институција која снимала филмови и која филмот систематски го користела во дидактички и просветни цели.

За разлика од домашните, присутното и активност на странските филмски сниматели и нивните резултати, со поминувањето на годините стануваше сè побележити. За жал, нивното внимание и присуство најмногу го привлекувале социјалните и политичките конвулзии, востанијата и војните. Повеќето настани од тој тип од нив не останале незабележани. Кога би се собрал тој материјал, би се добил еден импресивен визуелен панорамик за ослободителното воздиѓање на Илинден, Младотурската револуција (која ја снимиле Манакиевци), за трагичната поделба на единствениот етнички организам на Македонија во Балканските војни, потоа за премрежјата на цивилното население и „ослободувањата“ и рекултациите во Првата и Втората светска војна. Фреквенцијата на живите слики со секоја следна војна констативно се зголемувала. Така само филмските новости на Фондацијата „Буџарско дело“, содржат над 60-тина прилози од Македонија во 152-та броја, колку што се снимени во текот на Втората светска војна. Слични снимки и инсерти од нашата земја донесувале англиските и германските филмски журнари, но во помал обем.

Странските сниматели ја обиколувале Македонија и во условно мирните периоди. Нивното присуство е најинтензивно меѓу овите светски војни кога биле привлечени од природните убавини и обичаите на нашата земја за што оставиле значајни филмски записи.

Дури по Втората светска војна, кога Македонија ја стекна својата слобода и независност, се создала најнужните, а потоа и оптималните услови за развој на кинематографијата според иманентните стандарди на филмскиот медиум. Прео сè, затоа што филмот и неговите можности, како, впрочем, и целата култура, високо беа лоцирани во хиерархијата на приоритетите на новиот поредок. Речиси паралелно со конституирањето на фундаменталните политичко-правни структури се обликуваа кинематографските институции, а културната политика го етаблира моделот во кој преовладуваа елементите на субвенционираниот кинематограф. Во таквиот амбиент, со материјално-финансиска и политичка поддршка на државата, но прео сè, со неизмерната страв и ентузијазмот што ги поседуваат личностите кои имаат чувство дека создаваат нов свет, нов слободен живот, филмот кај нас од наивната фаза на аматеризмот, низ еден квалитативен скок, почна да го освојува стандардите на професионалната кинематографија.

Видливи беа интенциите на културната политика да се избалансира развојот на триите основни сегменти на кинематографијата: продукцијата, дистрибуцијата и прикажувањето на филмови. Меѓутоа, во почетните години најбележити резултати се постигнуваат во кинофикацијата на земјата - обнова на стариите и изградба на нови киносали и дистрибуцијата на филмови. Македонија крајот на Втората светска војна го дочека со релативно мал број киносали, а во 1952 година имаше дури над 80 изградени и уредени сали за прикажување на филмови, со што се доближи до средно кинофицираните

Плакајќи на првиот македонски игран филм

зание од цензорските или парацензорските комисији. Кога Југославија и тогаш во нејзиниот состав Македонија, се ослободија од железните прегради на социјалистичкиот логор (1948 година), покрај прокламирањето на дозираниот либерализам, државното и партијското водство ја обзнанија и автономијата на уметничкиот чин. Меѓутоа, цензурата не ја однесе бранот на илустрации, туку само ги релаксира нејзините критериуми. Новата доктрина со која ги гледаше и оценуваше филмовите, за разлика од другите социјалистички свет, овозможи на овие проситори да бидат дистрибуирани остварувања од најзначајните кинематографи во својот жанровски режисер. Но, и покрај тоа, цензурата прерветирана во психолошката траума на автоцензурата со години ќе го остава својот ригиден печат на еден значаен квантум од творешеството.

Професионалната филмска продукција во војната кај нас започна 1947 година. Тогаш Трајче Пойов и Блажоја Дрнков ги реализираа своите документаристички првенци „Жито за народ“ и „Во избори за нови победи“. Пет години подоцна „Вардар филм“ го реализира играниот проект „Фросина“ со што нашата кинематографија ја легитимира својата особеност успејќи да се соочува и со најкомплексни продуцентски потфати. Додека, пак, анимираната продукција стигнува релативно подоцна. Првиот македонски цртан филм „Ембрион No. M“ Петар Глигоровски го обликува 1971 година.

Документарниот род на филмскиот израз, сразмерно на можностите, реализира завиден квантум од остварувања. При тоа, нашата документаристика се искажа и во повеќе видови на тој род. Најпродуктивна во таа смисла беше на полето на филмското

земји во светот. Паралелно со кинофикацијата се развиваше и дистрибуцијата. Распределбата на филмови започна со запекна-тиот фонд во крајот на војната 1944 годи-на кај приватните киноприкажувачи и нив-ните кина, кои беа национализирани. Набрзо потоа почнаа да се дистрибуираат и новоу-везени филмови прво од Советскиот Сојуз, а потоа и од други земји.

Тогашната политичка филозофија и практика кои налагаа целосна контрола и дирижирање на општествениот процес беа консеквентно операционализирани и може-би најоследно сироведувани во кинемато-графијата. Ни еден филм не можеше да биде дистрибуиран за прикажување доколку не го поминеше филтерот на цензурата, која даваше апсолут за неговата идеолошко-по-литичка подобност. Тој рестриктивен ин-ститут, кој требаше да ги сочува морал-ното здравје и душевниот мир на публи-ката, со истата ригороза беше практику-ван и на полето на креацијата. Имено, ни едно сценарио не можеше да биде одобрено за снимање, а потоа и снимениот филм за прикажување додека не добиеше миропома-

новинарство. Почнувајќи од 1946 година, нашите филмски рејоритери за југословенските „Филмски новости“ снимиле и објавиле околу илјада прилози од Македонија. Кај нас во два-три наврати, но за жал со крајнок здив, беа покренувани и македонски филмски журнари, прво „Филмскиот рејоритер“, а потоа и „Скопски рејоритер“. Тој вид на документаристика потоа се пресели и се адаптира на телевизискот медиум, каде што се разви во доминантно изразно средство на информативните и документарните програми. Нашата документаристика остави многу значајни фактографски записи со својата така наречена наративна продукција во која на филмската линија се играјно забележани значајни политички и социјални настани. Изградбата на многу кинематоскопски објекти од водостопанството, електричното, индустријата и сообраќајот се регистрирани од поставувањето на темелите до свеченото пуштање во работа. Во својата активна документаристика има и настани од значајноста, со кои филмот се инструментализира во образовниот процес како методско средство. Режисерите на документаристичките видови потоа се проширува на научното истражување. Од разбирливи причини кај нас околу на камерата нема да дојде до дробните клетки и молекулите на микро-космосот, ни до бескрајните просторности на макро-космосот. Но, затоа македонската продукција има реализирано значајни однесувања од областа на етнологијата, зоологијата, географијата и други научни дисциплини. И на крај, но не и крајно, преиспитувајќи ја персуазивната (убедувачката) моќ на филмот, продукцијата се впушта во изработка и на пропагандни однесувања. Овој вид на ангажман, меѓутоа, својата продуцентска и медиумска експанзија ќе ја доживее, во неговата сублимирана форма, како видео што на телевизискот медиум.

Документаристичката продукција која се создаваше со уметнички аспирации во своите тематски преоккупации и стилски особености еволуира низ неколку фази. На стартот, а и долги години потоа, таа продукција се реализираше во образецот на социјалистичкиот реализам, каде што изборот и обработката на темите се изведувале во еден презаситен идеолошко-пропаганден расивор, кој требаше да сугерира еден совршен свет и хармонија меѓу поединецот и заедницата, искажана во стандардизирана изразна форма. Еманципацијата од таа ригидна репродукција на една политички пожелна, но нереална стварност, беше изведена со избор на „неутрални“ теми, чие социјално објективизирање не обврзуваше на априорно идеолошко легитимирање. Преку таа меѓуетната нашата документарец стасува до кинесететски најкреативната фаза, кога на тематски план со критичка дистанца ги посредува социјалните и политичките феномени, кога ги отворам моралните и психолошките недоумици на личностите и групите во несовершениот социјален амбиент. „Ликвидатор“ на Трајче Попов и „Тулгеш“ на Коле Манев можеби најубедливо го легитимираат тој тренд. Таквиот креативен набој барање и изнаоѓање и автентична изразна форма. Потоа таа креативна линија еволуира во еден поетски реализам, кој највисоко се издигна со „Даг“ на Столе Попов, но заради разредувањето на продукцијата не ги достигна оптималните творечки и производствени резултати.

За изградбата на продукција, би се рекло, дека не ги искористува сите шанси на продуцентски план, пред сè, според бројот на снимените филмови. Но, иако мала по обем, впечатлива е нејзината стилска и жанровска разновидност. Однесувањата како што се „Волча ноќ“, во режија на Франц Штилиц, „Мис Ситон“ и „Солунските атентатори“ на Жика Митровиќ, „Мирно лето“ на Димитрие Османли, „Време без војна“ на Бранко Габо, „Црно семе“ на Кирил Ценовски, „Првениот коњ“ и „Среќна нова '49“ на Столе Попов... ги изоржуваат селекциите и на најригорозните кинесететски стандарди, а заки-

ишувањето на повеќето од нив со највисоки награди и признанија на филмските фестивали, на свој начин говори за нивната уметничка вредност. Филмот „Пред дождот“, пак, на Милчо Манчевски, со својата естетска и стилска автентичност, не само ишго на нашата кинематографија и го донесе до сега највредното светско признание, „Златниот лав“ од престижниот Венецијански фестивал и многу други награди, туку и на целата македонска култура и Република Македонија и направи најголема медиумска презентација во светот, од кое и да е друго уметничко дело.

Во освојувањето на филмските родови македонската кинематографија во својата активна ќе го приоштити и анимиранот филм. Во седумдесеттите години во „Вардар филм“ ќе се создаат исклучителни остварувања на филмската анимација. Овусот на Петар Глигоровски, Дарко Марковиќ, Делчо Михајлов и Боро Пејчинов толку ќе се издвои со својата самостојност, за филмските критичари, прејознавајќи во нив некои обединувачки ишолошки карактеристики да го именуваат како „Скопска школа“. Но, за жал, нејзинот митеорски успех не ирѓна кон еден очекуван и иосакуван континуитет.

Подомот на филмската продукција, освојувањето на новите видови и жанрови ги следи и адекватна грижа за создавање и подигање на нивото на техничката база на продукцијата и оспособување на соодветен технички и креативен кадар. Соработувајќи во документарните и израните проекти, Киро Билбиловски, Љубе Пејковски, Бранко Михајловски и Мишо Самоиловски до врвно мајсторство ја доведоа снимателската работа и улогата на камерата во обликувањето на филмското дело. Во создавањето на филмската музика беа ангажирани веќе докажаниите композитори Трајко Прокопиев, Томислав Зографски, Тома Прошев и Кирил Македонски, а иштем Љуичо Консидантинев, Илија Пејовски, Славе Димитров и други. Меѓутоа, во дефинитивното обликување на фонолоската неоминливо е ишнското мајсторство на Војне Пејковски и неговите следбеници Јордан Јаневски и Глигор Паковски. Во сценографијата свој неоминлив белег остварија Диме Шумка и Никола Лазаревски. На крај, но не и крајно, во оваа галерија на ишворци која го задолжи македонскиот филмски израз ги ношираме и актерските креации. Ние овде немаме простор да наиравиме ни најиесна селекција. Читателите сигурно се секаваат на виечливите актерски остварувања и изборот им го преиуштаме на нивниот вкус.

Во оваа столетна рекаитиулација неоминливо е ишворештвото и на филмските аматери. Тој најштар сегмент на креативната кинематографија на еден шармантен начин, иасионирано, најчесто со скромни средства, но со голема љубов ја доиолнува кинематографската ситуација кај нас. Аматерите покрај несшоредниот учинок во подигањето на техничката и филмската култура, имаат реализирано и значајни остварувања во својата категорија. Конечно, од нивните редови се имаат регрутирано и не мал број на ишворци во професионалната продукција.

Со зголемената фреквенција на филмови, со раиштниот расишж на филмската публика, со подомот на домашното ишворештво и, на крај, со зголемениот ишшток на филмолошки информации, синеаитичкиот амбиент ио ослободувањето иочна да се оилеменива и со адекватна кинестетска свест. Прво, ишаа се излаци како филмска критика, а ишшоа и како филмолошки научни сознанија.

Бидејќи филмот беше еден од столбовите на големиот проект за културна обнова и развој, од критиката се очекуваше не само да го ишорржува и охрабрува филмското ишворештво, туку да ги ишреознава, валоризира и ишсудува кинестетските вредности и

нивната идеолошка чистота. Затоа јавните гласила освен што ги отворија страници и временскиот простор за филмски информации, воведоа и редовни рубрики за осврти, коментари и рецензии. Тоа што ќе се појави и првата повоена генерација на филмски критичари (Димитар Мишев, Александар Ежов, Бранко Заревски, Саша Маркус, Јован Бошковски и други). Иако со докрај неиздиференциран синеастички пристап, со идејно-естетско проседе кое се изведуваше од мајрицата на теоријата на одразот - нивниот, во крајна линија унисон филмско-критички ангажман има бележита заслуга во еволуцијата и етаблирањето на филмската свест. Имено, со нивните осврти, коментари и рецензии се изврши примарното излучување и фиксирање на кинестетската одофусната свест за филмот, се дистанцира систематското од здраворазумското толкување на кинематографските феномени.

Со примерена филмолошка култура, со многу доадекватна појмовно-категоријална апаратура во анализата и вреднувањето на синеастичките феномени ќе им пристапи втората генерација на филмски критичари (Георѓи Василевски, Мирослав Чешинчиќ, Илхами Емин, Цветан Ситановски, Илинденка Петрушева, Благоја Куновски, Томислав Османли и други). Професионално посветувајќи се на филмско-критичкиот ангажман, со многу поголема теориска одговорност, но, пред сè, со искусвена информираност ќе ги расчленуваат и просудуваат филмските остварувања и кинематографските појави. Усвојувајќи и практикувајќи методолошки пристапки кои се темелат на новите филозофско-естетски струења во светот, тие ќе ја еманципираат филмската критика од ригидната еднодимензионалност и еднозначноста на соцреализмот. Суштинските структуралистички и семиотички анализи, однегуваната акрибија и теориски хабијус, скрупулозниот емпириски однос кон филмот и продуктивната елоквенција на втората генерација филмски критичари меѓусебно се проникнуваат и творат еден високо структуриран и изнијансиран дискурс во сегментот на македонската кинестетска самосвест.

И кристализирањето на научните сознанија за филмот и кинематографијата кај нас се изврши низ индивидуалните истражувачки општи токму на погоре споменатата генерација филмски критичари. Меѓутоа, систематските проучувања на профилмските и синеастичките феномени започнуваат откако Кинотеката на Македонија научно-истражувачката активност ја втемелува во својата основна дејност. При тоа, истражувањата конитинуирано се изведуваат на две нивоа - емпириско и теориско. За појтебиите на тие истражувања е основана меѓународна комјутерска база на податоци. Покренати се и „Кинотечниот месечник“, а поетом и „Киноис“, списание за историјата, теоријата и културата на филмот и другите уметности. Во Кинотеката се практикуваат два типа на истражувања: индивидуални проекти и експериментални интердисциплинарни истражувања. Резултатите од таквата активност, освен во списанието „Киноис“, се објавуваат и во засебни книги во рамките на издавачката дејност на Кинотеката. Со цел тие изданија да стасаат и до широкиот светски аудиториум, опремени се со содржини и резимеа на англиски и на француски јазик.

Филмот кај нас стаса како цивилизациски рефлекс на научно-технолошките откритија, но и на имажинацијата на човеот да ги проширува медиумите за обликување на својата духовност. Со години кај нас се преземаа техничките достигања и креативните вредности на филмот и низ еден процес на акумулација се аплицираа и проникнуваа со нашиот сензибилитет. Меѓутоа, таа едностраночна комуникација, во која ние бевме само поглед на рецепција уште со првиот изглед филм почнува да се пресвртува, а нашата

кинематографија да емитува кинесететски вредности кон светот. „Фросина“ беше симболично дистрибуирана во две земји во светот (Австралија и Канада). Веќе четвртиот играно остварување, „Мис Ситон“ имаа прилика да го видаат гледачите во: СР Германија, Норвешка, Иран, Уругвај, Чиле, Перу, Канада, Парагвај, Аржентина, Австралија, Мексико, Венецуела, Индонезија, Колумбија, Либан, Бурма, Бразил и други. Се разбира, сите филмови не офаќаа толку простор на дисеминација, но речиси и немаше игран филм, на кои патем им се приорудува и дел од документарните, кои не ги обиколија киносалите на странските држави.

Следниот канал на интернационализација на нашите синеастички остварувања е учеството на меѓународните филмски фестивали, рејтроспективи и други манифестации. Таму македонското филмско творештво се промовира во една просеана селекција. Во оваа прилика не сме во состојба поради ограничениот простор да приложиме инвентура на сите фестивалски настани. Дел од нив, впрочем, ги евидентира нашата хроника. Меѓутоа, македонската кинематографија, сразмерно на својата продукција има пристојна збирка на меѓународни награди и признанија. Во таквото меѓународно вреднување на нашиот филм има и две номинации за Оскар. На „Дае“ на Столе Појов, кој во 1979 година беше номиниран во категоријата на најдобри документарни филмови, годинава му се придружи „Пред дождот“ на Милчо Манчевски, кој е поведен во истите најдобри филмови од неанглиско јазично порачје.

Резонанцата од нашата кинематографија во светот се шири и од меѓународната база на филмски податоци, која постојано ги држи на диспозиција за пребарување филмографските информации. Сличен учинок имаат и филмолошките изданија кои се дистрибуираат во кинотеатрите и во водечките библиотеки во светот.

Интернационализацијата на нашето филмско искуство силно го поттикна и меѓународниот Фестивал на филмската камера „Браќа Манаки“ во Битола. Со нешто, покрај тоа што оптимално се исполни мозаикот на институциите кои ја рекреираат кинематографската ситуација, во исто време Македонија ситана порачје каде што се согледува и одмерува еден од најзначајните сегментни од комплексната структура на филмот - креативноста на снимателската работа и учинокот на камерата во обликувањето на филмското дело. Основан 1979 година, тој го држи претпоставеното место на најстар фестивал на филмската камера во светот.

Македонското филмско искуство и остварените резултати - според стандардите на една широко ползувана теорија, која се заснова на квантитативни параметри - ставаат во редот на така наречените мали кинематографии. Но, и покрај тоа, речиси столетното присуство на филмскиот медиум во нашата културна ситуација има напаложено импресивен квантум на факти од најразлична провениенција. Од истражувањата кои за предмет ја имаат историјата на филмот кај нас, но и неговата современост, обликуван е бележит фон на сознанија за настаните, институциите и личностите кои со пионерски ентузијазам и вжарена страст ги засадувале кинесететските вредности на нашата културна почва.

Нивната рекапитулација, а патем и излагањето, по себе, е поврзано со објективни методолошки и вредносни теешкоции. Но, кога се прави една хроника во вид на календарски рекапитулар, кој притоа и во поглед на достапниот простор е ограничен, проблемите дојдовно се намножуваат.

Неравномерноста во развојот и социјализацијата на уметноста е правило. Кога, пак, стаа е препрекувана на сонишаноста, како што беше случајот со филмот кај нас во првата половина на векоот, но за жал и во одредни периоди од неговата институционализирана етапа, тогаш неравномерноста станува закономерна. Зашто во одредни години навистина толку настани, формирања на институции, уметнички остварувања, награди, признанија, критики и оружи значајни дејносии - каква што е во поглед на институционално констишување на македонската кинематографија 1947-та, кога се основаат Комисијата за кинематографија, „Вардар филм“, кога се констишува македонскиот журнал „Филмски преглед“ - тогаш за нивноото нотирање и описот на нивната дејност недостигајна е цела една страница, а камоли ограничениот простор на хрониката што следи. Или, пак, во поглед на наградите, 1986-та, кога за филмот „Среќна Нова '49“ на режисерот Столе Појов недостигаваше простор само да се наведат сите домашни и меѓународни награди и признанија. Тогаш имавме убави маки да ја совладуваме темата на македонскиот филм, но не обземаше и стага што не можеме да го расчлеме дадениот простор како што уметноста, етсе, ги расчлемувае границите на времето слевајќи во одредни години толку остварувања. Во таквите временски делници ризикот и јансата од селекцијата беше неминовна.

Но и во дадениот простор се трудевме нашето филмословие да ја има нужната синеастичка арома. Имено, ако настаниите, институциите и личностите на репродуктивната кинематографија се оставени без поширока експликација, дојдогаш креативните филмски остварувања покрај што се нотирали, како историографски факти, се дојолнејти и со кинестетски коментари и дојолнителни вреднувања.

Неравномерноста на развојот на филмскиот медиум покажува и периоди на осека. Во одредни временски делници не само што го достигнува критичниот праг на одржување на континуитетот туку во неколку години не остави без тексти. Постojaт години на застој, особено во израната продукција, во 1962 и 1963 година, кои се резултат на објективни ограничувања, предизвикани со големата поплава 1962 во која беше доведен во голема опасност целокупниот филмски фонд, а пошто и со катасрофалниот земјотрес и онаа година, кога не постоеја услови за реализирање на израни проекти. Меѓутоа, документарната продукција и во такви околности го одржува континуитетот дури забележува и подем. Но, има години и на стагнација кога не му е време. Да речеме 1960-та или уште поиндикативни се 1989-та и 1990-та кога не е снимен ни еден изран филм, а документарната продукција паѓа на шест, односно две остварувања.

Во дадениот модел на експликација, и покрај што имаме сознанија за причините на тие репресивни осеки на продукцијата, поради ограниченоста на просторот не сме во состојба да ги изложуваме, туку се задржуваме само на фактографијата.

Годишите кога нашата хроника станува без тексти, кога на временската оска се прекриуваат вековите, а потем и оние подоцнежни години сиромашни со кинематографски настани, дојолнително ја поттикнуваат нашата професионална љубовитност. Тие бели месии во нашево филмословие или се резултат на целосно отсуство на настани, во што не би сакале да веруваме, или, пак, кинематографските пројави сè уште се задржани во докрај необработените домашни и странски архиви, а можеби и во сеќавањата на некој преживеан актер, очекувајќи ги идните испражувачи. Во секој случај овде изнесените резултати, како, впрочем, и сите оружи историски испражувачи, не се дефинитивни. Тие ги лежимираат досегашиите достигања на испражувачата за историјата на филмот, но наедно уапсуваат и на недовршените задаци.

THE FILM CENTURY IN MACEDONIA

This year, the entire world is paying tribute and is celebrating one hundred years of the cinema. Probably the most mentioned names of the year will be those of the pioneers of film - Auguste and Louis Lumiere, who gave life to the pictures by means of light, on the improvised screen of The Grand Café in Paris, 1895. All other national cinematographies will also promote their own film pioneers who contributed to their own culture.

The leader of this world wide procession is UNESCO, along with the assistance of FIAF (International Association of Film Archives). The specialized agency of the United Nations and FIAF, dedicate the entire year to the celebration of this great cinema jubilee. This celebration emphasises the ethical principles which stimulate a new attitude towards the medium of living pictures, especially, to strengthen the feeling of responsibility for its protection and preservation as a universal and civilized task.

In order to bring to life the planned activities for film protection, and for the purpose of implanting this care into the common conscience, UNESCO organized in Paris, from January 9-th till 22-nd a Festival of restored and rediscovered films and an exhibition of film photos which were united by the noble idea of tolerance. The Cinematheque of Macedonia saw that our film heritage was represented in both sections of the presentation. Nevertheless, the most impressive thing for the audience was the projection that took place on 12-th of January, with the thematic selection entitled "The Dances and Customs of Macedonia", which was a part of the opus of the Manaki brothers.

We have many reasons not only to support this stimulating idea of UNESCO, but also to join and take part in it. The film found a favourable soil in Macedonia, even at the beginning of this century. The films of the Manaki brothers were not only the first in Macedonia, but they were the first in the Balkans too. Their work also became the subject of research in many foreign countries. Further more, the Cinematheque of Macedonia owns a respectable collection of 7.000 films of both home and foreign production. According to the quantity of stored films on deposit, its collection belongs to the medium ones of this kind in the world. By its methods of film cataloguing, by the sophistication of the research procedures and by the internationally linked computer base of film information, our institution is one of the significant

members of the International Association of Film Archives. Yet, only a part of the national production is well preserved. The state of storage of the film funds that have been collected with great efforts over the years, disturb our professional conscience. The substandard of some vaults in which the films are kept endangers even their physical integrity. The long lasting appeal of the Cinematheque, the requirements of Macedonia to become a decent place of living for the film, fell upon the deaf ears of the cultural bureaucracy. That is the reason why we take this opportunity to raise our voice once again, now in harmony with the efforts of the film and culture communities of the entire world, to appeal for better conditions of protection and preservation of the film heritage.

In addition to the regular activities and defined tasks, the Cinematheque of Macedonia is preparing a special program in tribute to the hundredth anniversary of the birth of the film. This program consists of many events that will take place during the whole year, in accordance with the planned dynamism. Apart from the international relations, most of the projects dedicated to the hundredth anniversary of the moving pictures, will be realized here, in our country. For this purpose, this program includes not only those that are interested in cinematography, but also open to creative ideas from other institutions and individuals.

The project that we present here is a result of the intention to make a kind of a summary of the appearance and evolution of the film in our country. Due to the fact that the principle of development is the basis of the methods to be used for our project, our chronicle will include not only an inventory of events and names with their creative results, but also the social, cultural, technological and institutional circumstances related to film and film art.

In this chronicle, two major stages of development of the Macedonian cinematography are clearly presented. Each of them lasted for about half a century. The first stage that coincides with the first steps of the film in those areas, when Macedonia was part of the Ottoman Empire, shows all of the elements of spontaneous development and lasts until the liberation of Macedonia and the establishment of its independence when a qualitative turn of events established the beginning of the second stage which is actually the institutionally organized phase of our cinematography. The stage of the spontaneous period is noted by the private enterprises of energetic individuals who recognized film as a current product for the unpredictable market of illusions. In this period, the first creative film works in our country appear, but owing to the social and economic circumstances it was not possible to provide major funds that would support a more serious production. As a result the creative efforts remained only as individual experiments and episodes. The basic entry of the spontaneous phase is its direction towards the act of reception and screening business. On the contrary, in the institutional phase the film became an object of the cultural policy and of the organized care of the government which was sometimes even over emphasized. In this period the three basic segments of cinematography were shaped: production, distribution and projection of films, with adequate institutional, personnel, technical and economic support by the government. This is the time of the second beginning, the renaissance of the Macedonian cinema when the creative and the receptive process balanced and when the film in our country made up in five years for "the lost" fifty years and it became ready for realisation of the most complex production projects such as feature film were.

The first contact with the medium of film, first in terms of reception and then creation, were mediated in our country by foreign film owners and cinematographers, as in other countries too.

The reader of this cinema chronicle can see that the first screenings in Bitola and in Macedonia in general, were carried out by an unknown married couple from Italy in 1897, and the oldest films in Macedonia

The first frame filmed by Manaki brothers

were made by Licien Nongie for "Pathe Brothers" from France, and Charles Ryder Noble for "The Charles Urban Trading Company" from Great Britain in 1903.

The scattered seed of the film medium started to germinate in our soil very quickly. Only 10 years after the epochal discovery, the Manaki brothers made the first shots in Macedonia and in the Balkans in general. This fact, the variety of their thematic opus, the inborn feeling for the film characteristics, the feeling for the importance of the historic events which they fixed forever on film tape, their long filming activity, raise the Manaki brothers to the highest pedestal of our film history and place them in the Pantheon of Macedonian culture. This place rightfully belongs to them. Yet, the mythical need for the creation of cults did not pass our first film-makers by. The lack of information or perhaps the lazy unselectiveness of the spirit, enabled their great work to cast a shadow over the passionate and pioneering efforts of many cinema owners who planted the film in our spiritual tissue.

People like Milan Golubovski, Kosta i Taško Čomu, Pane Napeski, Ilija Dzonov, Trifun Hadzijanev, Risto Zerdeski and Arso Kartov, deserve more than a courtesy mention. The risk they took by selling illusions of light to people who lived in a time of surviving darkness, their courage to travel the unsafe roads of Macedonia, in which Asia bivouacked personified into the Turkish Empire, the pledge of their entire property to provide film projectors and construction of theaters, although often ending in bankruptcy, have given cultural results beyond their expectations. Making movie shows for tens, hundreds of thousands of people from the towns and even the most isolated places, brought not only unusual experiences and fun to their monotonous life but also changed the common conscience with this new kind of experience.

These ideal riders invaded the "Wild East" and planted in our country a new kind of culture which was promoted by the film medium. Namely, before the time of the film, top artistic values and culture were meant only for a very thin social layer and because of this exclusiveness, the theoreticians called it aristocratic. However, the film with its power of dissemination, its ability to attract and animate large audiences, promoted mass culture and allowed millions of people to enjoy the values of top art. Theoreticians are inclined to make remarks on mass culture for its rather receptive nature, but they do not deny its emancipating effect. In our case, this effect of the film is even more productive because it helped the building up of folk culture with universal and top cinema values. This is why this film chronicle is not just a memento of the curiosity of our theater owners, but also of their readiness to accept technological and spiritual innovation. They managed to keep in shape their activity by driving it uphill in technical and repertoire terms which makes this chronicle an attempt to re-evaluate of this Copernican turn in our culture.

The spread of film theaters in Macedonia not only helped the spread of culture, but also contributed to the shaping of a more specific type of film culture. This gave rise to the growth of individual and group knowledge about the technological, script writing, directing, photographing and acting accomplishments. It cultivated the taste for film art and certainly brought about the acceptance of the universal language of film expression by the viewers who shaped up as a film audience. The cine-aesthetic conscience, in the stage of the spontaneous development of cinematography was individually distributed and in a diffuse state of aggregation. The appearance of the critically structured conscience of the film was at this time in its infancy and critics appear in the newspapers only incidentally. But, this is enough to serve for the record of a need for a critical attitude towards the film medium.

The cinematographer's business was initiated at the beginning of this century, but due to the impossibility of concentrating a critical mass of capital and the lack of national institutions that would subvent film production, it showed signs of stagnation. The thin line of continuity of the cinematographer business was retained by enthusiasts like Arsenij Jovkov and Stevan Mišković who worked at the film department of the Administrative Office for Hygiene in Skopje, and also by the amateur cinematographers like Blagoja Drnkov, Kiril Minovski, Blagoja Pop-Stefanija, Nikola Hadzi-Nikolovski, Sifrid Miladinov, Stojan and Branko Malinski and others. In the period that we call the spontaneous stage of the cinematographic development in Macedonia, the Administrative Office for Hygiene, specifically the film department, was the only organized institution for making films for educational and didactic purposes.

The presence and activity of the foreign cinematographers and their results also, became more and more remarkable through time, unlike those domestic ones. Unfortunately they were mostly attracted by the social and political convulsions, the rebellions and wars. All of the events of this kind remained recorded. If we can collect this material, we would have a very impressive panoptic vision of for example the liberation uprising of Ilinden, the Young Turks Revolution (filmed by the Manaki brothers), the tragic division of the unique ethnic organism of Macedonia in the Balkans' Wars, the sufferings of the civilians and "the liberations" and reoccupations of the First and the Second World Wars. The frequency of the moving pictures was continuously enlarged with every successive war. So, only the newsreels of "B'lgarsko Delo" ("The Bulgarian Deed") consist of more than 60 supplements on Macedonia in the 152 issues that were filmed during World War II. Similar shots and sequences of our country were included in English and German film newsreels, but they are of smaller volume.

Foreign cameraman also made tours in Macedonia during the peaceful periods. Their presence was at its height in the period between the two world wars, when they were attracted by the beauties of nature and the customs, and made in these terms significant film records.

It was after the World War II, when Macedonia gained its freedom and independence that the most essential, and afterwards the most optimal, conditions were provided for the development of the film industry according to the imminent standards of the film medium. It was so because the film and its possibilities, as well as the whole of the culture, were high in the hierarchy of priorities of the new social system. Almost in parallel to the constitution of the fundamental political and law structures, institutions of cinematography were opened and the cultural policy established the model in which the elements of subsidized cinema dominated. In such an environment, with financial and political support the government, and with the enormous passion and enthusiasm of the people who work with a feeling that they are building a new world, the film art, which was in a state of amateurism, made a quality leap and started to invade the standards of professional cinematography.

The cultural policy intended to establish a balance in the development of the three sections of cinematography: production, distribution and screening. Yet, at the beginning of this age, the most significant results were accomplished in the field of reconstruction of the old cinemas, construction of new ones and the distribution of films. At the end of the Second World War, Macedonia had only 17 movie theaters, while in 1952 there were over 80, which made it belong to those countries with an average number of movie theaters. Simultaneously to the building of new cinemas, the film distribution segment was being developed. It started with the film fund that was founded by private cinema owners at the end of 1944. These films were nationalized together with the film theaters. Soon, started the distribution of imported films from the Soviet Union and later from other countries. The political philosophy and practise of that time, which imposed complete control over the social processes, were consequently applied and, perhaps most consistently, carried out in cinematography. No film was distributed for screening without passing the filter of censorship, which guaranteed the ideological and political suitability of the film. This restrictive institution that was supposed to watch the moral health and inner peace of the audience, practiced with the same rigour in the field of creativity too. Namely, no script was approved for filming without the permission of the commissions of censorship. When Yugoslavia (including Macedonia) liberated itself from the iron embrace of the socialist camp (1948), in addition to the proclamation of moderate liberalism, the state and the party leaders also announced an autonomy for the act of art. Nevertheless, censorship was not abolished by this wave of changes, but simply relaxed its criteria. Its new dioptrics for watching and judging films, was different than the one used in the other countries of the socialist world, and so enabled distribution of works of the most significant cinematographies with the whole genre register. Yet, the censorship was perverted into a psychological trauma of autocensorship which left its rigid sign on many works of art for years.

The professional film production began in our country in 1947. At that time, Trajče Popov and Blagoja Drnkov filmed their first documentaries: "Wheat for the People" and "The elections of Our New Victories". Five years later, "Vardar Film" produced the feature film "Frosina" with which our cinema identified its capability of facing even the most complex enterprises. As for the animated production, we should point out that it started rather later. The first Macedonian cartoon was made by Petar Gligorovski in 1971. It was "The Embryo No.M".

The documentary kind of film expression realized a good deal of work, according to the possibilities of the time. The most productive kind of documentary art was film journalism. Starting their work in 1946, our film reporters filmed about a thousand supplements from Macedonia for the Yugoslav "Filmske Novosti" ("Film News"). In Macedonia, two cycles of newsreels were first published - "Filmski Reporter" ("The Film Reporter") and "Skopski Reporter" ("The Skopje Reporter"), but unfortunately they did not last very long. These kind of documentaries were moved and adapted for television where it became

the dominant means of expression of information and documentary programs. The so called commissioned production has left a number of film records showing important political and economical events. The construction of capital structures of water supply system, electric industry, traffic etc. were filmed from the laying of the foundations, to the opening ceremony. The documentary fund also includes films of an educational nature which make the film an instrument of the educational process. The register later broadened towards the field of science. It is easy to understand that in our country, it was not possible for the eye of the camera to reach the tiny cells and molecules of the micro-cosmos or the endless space of the macrocosm. Instead, Macedonian production realized important works dealing with ethnology, zoology, geography and other disciplines. Finally, the recognition of the persuasive power of film, permitted commercial films to be produced. Yet, the production and medium expansion of commercials will be accomplished through the development of its sublimated form, as a video clip of television.

The production of documentaries that involved artistic aspirations in its thematic orientations stylistic features, passed gradually through several phases of development. At first, and then some time later, this production was realized within the pattern of socialistic realism, when the selection and the working out of the themes were undertaken in a saturated solution of ideology and propaganda that was supposed to suggest a perfect world of harmony between the individual and the society in a standardized shape of expression. The emancipation from this rigid reproduction of a politically desirable, but unreal world, was performed by choosing "neutral" themes whose film realization did not obligate to apriori ideological identification. This interphase helped our documentary reach its most creative stage when, from a critical distance, it observed social and political phenomena. It opened a moral and psychological dilemma of individuals and groups in a not so perfect social environment. "The Liquidator" of Trajče Popov and "Tulgeš" by Kole Manev, perhaps are the films that identify this trend most precisely. This kind of creative charge required, and found, an authentic form of expression. Afterwards, this creative line developed into a poetic realism which reached its peak with the film "Dae" by Stole Popov, but, due to the rarefying of the production, this trend never achieved its optimal creative and productive results.

As for the feature film production, we may say that it did not take all of its production opportunities, considering the number of films produced. Yet, though small in volume, the style and genre extent is rather impressive. Films like "The Wolf's Night" directed by France Štiglic and "Miss Stone", "The Assassins from Salonika" by Žika Mitrović, "The Quiet Summer", "Time With No War" by Branko Gapo, "The Black Seed" by Kiril Cenevski, "The Red Horse" and "Happy New '49" by Stole Popov... are capable of enduring even the most severe film aesthetic standards. The fact that they have won highest awards and recognition at film festivals, speaks in its own way of their creative values. The film "Before the Rain" by Milčo Mančevski, with its aesthetic and stylistic authenticity, brought to our cinematography not only the Golden Lion of the prestigious Venice Festival, and other rewards, but also made the greatest medium presentation of Macedonian culture and the Republic of Macedonia itself, as no other piece of work has ever done.

After gaining the film categories, the Macedonian cinematography included in its possessions the animated film. Several talented people gathered in "Vardar Film" in the seventies, when they made remarkable works of film animation. The works of Petar Gligorovski, Darko Marković, Delčo Mihajlov and Boro Pejčinov are so unique, that the film critics named them as works of the "Skopje school" applying to the uniting typological characteristics of these films. Unfortunately, its meteoric success did not head towards the expected and desired continuity.

The development of film production, the introduction of new types and genres of films, were followed by attention to the creation and development of the technological basis of the production and for the

education of production and creative staff. Working on documentaries and feature film projects, Kiro Bilbilovski, Ljube Petkovski, Branko Mihajlovski and Mišo Samoilovski became masters of their trade and developed filming or the role of the camera-work up to a level of mastery. Already renowned composers were engaged to do the music for the films. The first of these were Trajko Prokopiev, Tomislav Zografski, Toma Prošev and Kiril Makedonski, later followed by - Ljupčo Konstantinov, Ilija Pejovski, Slave Dimitrov and others. Still, the definite shaping of the sound was achieved by the sound recording of Vojne Petkovski and his followers - Jordan Janevski and Gligor Pakovski. Remarkable foundations in the art of set decoration have been laid by Dime Šumka and Nikola Lazarevski. Last but not least, we must include in this gallery of film makers, the actors' creations. Unfortunately we do not have enough space here to mention even the closest choice. The readers of these lines can probably remember the most impressive acting achievements and we leave the choice to their own taste.

This summary must not overlook the creative work of film amateurs. This is the oldest section of the creative cinematography and in its own charming way, with lots of passion and little funds, it adds to the cinema situation in our country. Apart from the direct effect on the development of technological and film culture, amateurs have realized important works in their own category. Finally, from the body of amateurs' some of the creative workers of the professional production were recruited.

The increased number of films, the rapid growth of the film public, the development of home production and the enlarged flow of information about film, have contributed to the improvement of the cinema milieu and to the formation of an adequate film aesthetics conscience. At first, it proved itself through the film critics, and afterwards by the proper film science knowledge.

Owing to the fact that the film was one of the columns of the great project of cultural restoration and development, the critic was supposed not only to support and encourage film works, but also to recognize, evaluate and judge the aesthetic values and their ideological purity. Therefore, the newspapers not only opened their pages and gave space to film information, but regular film columns were given over to reviews, comments and critiques. This is the time of the first generation of postwar critics - Dimitar Mitrev, Aleksandar Ežov, Branko Zarevski, Saša Markus, Jovan Boškovski and others. Although their cinematic attitude was not specifically different, the ideological and aesthetic procedure derived from the matrix of the reflection theory and their critical engagement, has contributed much to the evolution and establishment of the film conscience. Namely, their reviews and comments have highlighted the distinction of the film aesthetic conscience from the diffuse one, the distinction of the systematism from the common sense in the interpretations of the cinema phenomena.

An exemplary filmological culture, a more adequate notional and category apparatus in the analyses and evaluation of the cinema phenomena are used by the second generation of film critics - Georgi Vasilevski, Miroslav Čepinčić, Ilhami Emin, Cvetan Stanoevski, Ilindenka Petruševa, Blagoja Kunovski, Tomislav Osmanli and others. Their professional dedication to film criticism, their theoretical knowledge and above all their possession of information based on experience, make their judgements on film and cinematography phenomena more convincing. By accepting and practicing methodological procedures, which are based on new philosophical and aesthetic currents, they emancipate film criticism from its rigid one-dimensionality and the monographic character of socialism. The subtle structural and semiotical analyses, the cherished accuracy and theoretical habits, the scrupulous empirical attitude toward the film and the productive eloquence of the second generation of film critics, interweave and so create a highly structured and shaded discourse in the segment of the Macedonian film aesthetic conscience.

The crystallising of the scientific knowledge of film and cinematography was carried out in our country through individual research experiments of the generation of film critics mentioned above. Yet, the systematic studies of the phenomena related to film, started with the scientific research of the Cinematheque of Macedonia, as its basic activity. This means that the research is carried out on two levels - empirical and theoretical.

There is an international computer base of information needed for this kind of research. First the publication of the "Cinematheque's Monthly" began, and afterwards "Kinopis", a journal of film history, theory and culture of film and other arts. Two types of research are practised: individual projects and group interdisciplinary research. The results of these activities are published in the "Kinopis" magazine and also in separate books that are a part of the publishing business of the Cinematheque. As we wish these publications to reach people throughout the world, they are furnished with contents and summaries in English and French.

The film came to us as civilisation reflex of the scientific and technological discoveries, and also of human imagination that wished to broaden the media used for the shaping of the human inner world. The technical achievements have been accepted for years, and the creative values of the film as well, and through a process of cultural union they are adapted and imbued with our sensibility. Yet, this one-way communication in which we have been only the field of reception, started to change even with our first feature film, and our cinematography started to broadcast film aesthetic values to the world. "Frosina" was symbolically distributed in two foreign countries (Australia and Canada). But our fourth feature film was seen by people in East Germany, Norway, Iran, Uruguay, Chile, Peru, Canada, Paraguay, Argentina, Australia, Mexico, Venezuela, Indonesia, Columbia, Lebanon, Burma, Brasil and others. Certainly, not all of the films occupied such a large space of dissemination, but almost every film, including a part of the documentaries, was shown in foreign film theaters.

The next channel of internationalization of our cinema productions is the participation at international film festivals, retrospections and other exhibitions. In this way, Macedonian films are promoted in a sifted selection. Due to the restricted space of this issue, we are not in a position now to mention all of the festivals in which we have participated. Yet, part of them are mentioned in our chronicle. Nevertheless, Macedonian cinematography possesses a satisfactory collection of international awards and recognitions, especially in proportion to the size of our production. This international evaluation of our film includes two Oscar nominations. The film "Dae", by Stole Popov was nominated in 1979 in the category of the best documentaries, and this year the feature film "Before the Rain" by Milčo Mančevski, in the category of foreign language films.

The fame of our cinematography throughout the world comes also through the international computer base of film information that on-line keeps available all of the information about our film production. A similar effect is achieved by our film publications that are distributed to all the cinematheques and leading film and book libraries in the world.

The internationalization of our film experience has powerfully stimulated the international festival of film camera, "The Manaki Brothers" held in Bitola. It filled up optimally the mosaic of institutions that recreate the cinematography situation, and at the same time Macedonia has become a place of perception and evaluation of one of the most important segments of the complex structure of the film - the creative nature of the camera-work and the effect of the camera in the overall shaping of the film. It was established in 1979 and still remains the oldest film camera festival in the world.

Macedonian film experience and the resulting achievements - according to the standards of a widely used typology, based on parameters of quantity - belongs to the so called "small cinematographies". But, regardless of this the almost century long presence of film in our culture, has left an impressive quantity of facts from different origins. Research in to not only film history, but also modern issues, has created a significant fund of knowledge about the events, institutions and the people who planted the film aesthetic values into our cultural soil with a pioneering enthusiasm and passion.

Their recalling and publication is subjected to real methodological and evaluation difficulties. But when we make a chronicle that is chronologically within a rather restricted space, the problems multiply.

One of the rules of art is the uneven tempo of development and socialization. When this is also submitted to spontaneity, as happened to the film in our country in the early half of this century and, unfortunately, in certain periods of its institutionalized stage, then the uneven quality becomes a law. Therefore, in certain years there are many events, constitutions of institutions, artistic works, rewards, critical reviews and other important activities. Such a year was 1947 when the cinematography commission was established, "Vardar Film" and the Macedonian newsreel "Filmski Pregled" ("Film Review") - it requires much more space than available now in order to describe their activities. As for the rewards, in 1986 the film of Stole Popov - "Happy New '49" won so many home and foreign awards and recognitions that there is not enough space to name them all. This was the time when we had a sweet trouble of overcoming the tide of the Macedonian film. We also felt a certain sorrow that we were not able to stretch the space, the way art stretched the frontiers of time by celebrating in some years so many achievements. In such periods, the risk and the fear of selection was inevitable.

The uneven tempo of film development shows times of ebb tide. In some periods it reaches the critical level of maintaining the continuity, but in others its level makes us speechless. There are years of stoppage, especially in the feature film production, (1962-1963), which resulted from objective circumstances. In 1962, there was a great flood which endangered the entire film collection, and the following year, there was a severe earthquake so that there were no conditions for production of feature projects. Yet, the documentary production kept its continuity even in such circumstances, and even showed signs of growth. But, there were years of stagnation for no particular reasons. For instance, no feature film was made in 1960, nor in 1989 and 1990. During those years, documentary production was reduced to six (1960), and to two films in 1989-1990.

Although we know the reasons for these depressing reduction in the production, we cannot elaborate due to the restricted space. So, we only mention them as facts.

The years which leave our chronicle without words, when two centuries break down on the axis of time and also the years that are poor in cinematographic events, stimulate our professional curiosity. Those blank periods in our film history come either from complete absence of events, which we would not like to believe, or perhaps these cinema phenomena are covered with dust in some home or foreign archive. Perhaps they are buried in the memory of some actor who is still alive and are waiting for future research workers to discover them. In any case, the results presented in this issue are not definite. They have identified the results of film history research in our country until now, and simultaneously referred to our future tasks.

LE SIECLE DU CINEMA EN MACEDOINE

Cette année le monde entier est debout pour marquer et fêter les 100 ans de l'apparition du cinéma. Cette année, les noms les plus cités seront probablement ceux des apôtres du cinéma, Auguste et Louis Lumière, qui à l'aide de la lumière avaient fait animer les images sur l'écran improvisé dans le "Grand café" de Paris, en 1895. Et toute autre cinématographie nationale met au premier plan ses pionniers du cinéma qui ont mérité de leur place dans l'histoire de la culture.

Le meneur de cette procession mondiale, en assistance de la FIAF (Fédération Internationale des Archives du Film), est l'UNESCO. L'agence spécialisée des Nations Unies et la FIAF consacrent toute une année à la célébration du grand jubilé du cinéma. Elles mettent particulièrement l'accent sur les principes moraux qui doivent inciter à un nouveau manière de comportement envers le média de l'image vivante, et, avant tout, à renforcer le sentiment de la responsabilité pour sa protection et sa conservation comme un devoir universel et civilisé.

Voulant montrer en action et implanter dans la conscience collective les soins et les activités de protection du cinéma, l'UNESCO, du 9 au 22 janvier cette année, a organisé à Paris le Festival international du film restauré et réparé ainsi que l'Exposition des photographies du cinéma, tous deux réunis par l'idée généreuse de la tolérance. La Cinémathèque de Macédoine s'est engagée pour que notre création fût présentée dans deux segments de la manifestation. La plus grande impression fût obtenue par la projection du 12 janvier où était présenté le choix thématique des "Danses et coutumes de Macédoine" des frères Manaki.

Nous avons plusieurs raisons non seulement pour soutenir mais aussi pour joindre et prendre part à l'idée stimulante de l'UNESCO. Le cinéma chez nous trouva un sol fertile dès le début du siècle. Les prises de vue des frères Manaki sont non seulement les premières en Macédoine, mais dans les Balkans. Leur oeuvre est l'objet de nombreuses recherches dans le monde entier. Ensuite, la Cinémathèque de Macédoine dispose d'un fonds de plus de 7000 titres de l'héritage culturel national ou mondial. Cette collection, selon le quantum des oeuvres déposées est parmi les moyennes de ce genre dans le monde. La méthodologie du traitement des fonds des films ou d'autres fonds, les procédés sophistiqués de recherche et la base internationale de données du cinéma qui est entrée dans le système informatique international introduisent notre institution parmi les membres plus remarquables de la Fédération Internationale des Archives du film. Cependant, à part les fonds de la production nationale, la situation de la conservation et de la protection des autres fonds qui ont été ramassés patiemment pendant de longues années bouleversent notre conscience professionnelle. L'état des dépôts, de qualité fort diverse, où sont installés

les films menace d'une façon alarmante même leur intégrité physique. Nos appels individuels et nos demandes, adressées depuis des années, que la Macédoine soit un endroit décent pour l'existence du cinéma ne percent pas les oreilles dures de la bureaucratie culturelle. C'est pour cela et de cette manière que nous élevons la voix encore une fois, maintenant en accord avec les insistances de la communauté culturelle et cinématographique du monde entier-pour assurer des conditions pour la protection et la conservation de l'héritage cinématographique.

La cinémathèque de Macédoine, à côté des activités régulières dues à ses devoirs définis, prépara spécialement pour cette occasion un Programme pour marquer les 100 ans de l'apparition du film. Ce document englobe plusieurs contenus qui seront réalisés au cours de l'année selon une dynamique convenable. A part les relations internationales, la plus grande partie des idées pour la célébration du centenaire des images vivantes sera réalisée dans notre pays. Dans ce sens, le Programme, outre qu'il inclut tous ceux qui s'intéressent à la cinématographie, est ouvert et accueillant à toutes les initiatives créatives, les institutions et les individus.

Le projet que nous présentons ici est le résultat de la tendance d'entreprendre une récapitulation de l'apparition et l'évolution du cinéma chez nous. Vu que le principe du développement est une supposition méthodologique de base de notre idée, notre chronique, à part l'inventaire des événements et des personnages et leurs résultats de création, englobera l'état cinématographique c'est-à-dire les éléments des circonstances sociales, culturelles, technologiques et institutionnelles de l'apparition et du développement du cinéma et de l'art cinématographique.

Dans cette chronique on reconnaît nettement deux étapes globales du développement de la cinématographie dont chacune dure à peu près un demi-siècle. La première phase, située dans le temps où la

Macédoine était dans le cadre de l'Empire ottoman, donc depuis les pas initiaux du cinéma chez nous, à tous les éléments d'un développement spontané et dure jusqu'à la libération et l'indépendance de la Macédoine, quand par un revirement qualitatif est constituée et commencée la deuxième phase institutionnellement organisée de notre cinématographie. L'étape de cette période spontanée est marquée par l'initiative privée des entrepreneurs individuels qui reconnaissent dans le cinéma le produit courant avec lequel on peut se présenter au marché imprévisible des illusions. Dans cette période apparaissent les premières réalisations créatives du cinéma chez nous, mais, puisque dans telles conditions sociales et économiques on ne peut pas avoir une masse critique du capital pour soutenir la production plus sérieuse, les tendances créatives ne restent que des expérimentations et des épisodes individuelles. La détermination fondamentale de cette phase spontanée est la direction vers l'act réceptif et vers l'activité de la présentation. A l'inverse, dans la phase institutionnelle, le cinéma devient l'objet de la politique culturelle et du souci organisé, parfois exagéré, de l'état. Dans cette période se profilent trois segments principaux de la cinématographie: production, distribution et projection des films avec l'appui adéquat et institutionnel des cadres, de la technique et des matériaux de la part de l'état. De cette période date le Deuxième commencement, la grande renaissance de la cinématographie macédonienne quand il y aura le balancement des processus créatifs et réceptifs et quand le cinéma chez nous en cinq ans compensera les cinquante ans "perdus", et quand il se qualifiera pour la réalisation d'entreprises plus complexes de la production comme le sont les projets des longs métrages.

Les premiers contacts avec le média du cinéma, d'abord sur le plan réceptif et puis sur le plan créatif chez nous, comme dans beaucoup de pays, sont accomplis par les exploiters étrangers du cinéma et les opérateurs de prise de vue. Comme le lecteur pourra le voir dans ce retour au temps passé de la cinématographie, les premières projections de cinéma jamais présentées dans la ville de Bitola et en Macédoine ont lieu en 1897 et sont réalisées par un couple non identifié d'Italie, et les plus vieux films dont nous avons connaissance sont tournés par Lucien Nonguet pour la compagnie "Pathé Frères" de France et Charles Rider Noble pour la production "Charles Urban Trading Company" de Grande-Bretagne en 1903.

La semence du média de cinéma dispersée à travers la planète toute entière s'enracine vite dans notre sol. Une dizaine d'années après la découverte de l'époque, les frères Manaki font les premières prises de vue en Macédoine et dans les Balkans en général. Ce fait ainsi que la variété des thèmes dans leur ouvrage, le sentiment instinctif des particularités immanentes au cinéma, le sens de l'importance des événements historiques fixés durablement sur la pellicule et la longue durée de leur activité de prise de vue, tout cela permet que les frères Manaki se placent non seulement sur le plus haut piédestal de notre histoire du cinéma mais aussi dans le Panthéon de la culture macédonienne. Sans aucune doute, ils le méritent. Mais le bas seuil de la fascination, ou, on dirait, le besoin mythique de faire des cultes, ne détourne pas nos premiers opérateurs de prise de vue. Leur grande oeuvre, faute d'informations ou peut-être à cause de la paresseuse sélectivité de l'esprit, fait ombrage aux efforts passionnés et pionniers de dizaines de projecteurs de cinéma qui implantent le cinéma dans le tissu de notre esprit.

Des gens de la trempe de Milan Golubovski, Kosta et Taško Čomu, Pane Napeski, Ilija Dzonov, Trifun Hadzijanov, Risto Zerdeski, Arso Kartov méritent un peu plus que l'honneur de la courtoisie. Le risque qu'ils prenaient - vendre aux gens des illusions à l'aide de la lumière à une époque où leur existence était en obscurité, où ils croisaient les routes dangereuses de la Macédoine, quand à travers le pays, étant la personnification de l'Empire ottoman, campait l'Asie, enfin, quand la fourniture des projecteurs de cinéma et la construction des salles de projection mettaient sous hypothèque tout le bien, pour quelques-uns cette aventure finissait par la faillite, apporta cet effet culturel dont probablement ils n'étaient pas

conscients. Donnant des projections pour des dizaines ou centaines milliers de spectateurs dans les villes et les villages les plus reculés, outre qu'ils apportaient des événements étranges et des distractions dans leur quotidien monotone, ils changeaient aussi la conscience collective par cette nouvelle forme d'expérience.

Ces chevaliers des idées, conquérant "l'Est sauvage" semaient chez nous une nouvelle espèce de culture, dont le promoteur était justement le média du cinéma. D'ailleurs, jusqu'à l'apparition du cinéma, les valeurs artistiques suprêmes, la culture suprême étaient le privilège d'une étroite couche sociale et à cause de leur exclusivité étaient considérées par les théoriciens comme aristocratiques. Par contre, le cinéma avec la puissance de la dissémination, avec la possibilité d'attirer et d'animer un public massif, avait promu la culture des masses, donnant la possibilité à des millions de gens de pénétrer dans les valeurs d'un art suprême. Les théoriciens sont bienveillants quant ils reprochent à la culture des masses leur prédominante disposition réceptive; cependant, ils ne contestent pas son effet d'émancipation. Dans notre cas, cet effet du cinéma est encore plus productif parce qu'à la culture nationale autarchique il ajoutait les valeurs suprêmes et universelles de l'esthétique de cinéma. C'est pour cela que ce retour au passé du cinéma n'est pas seulement le memento pour la curiosité de nos opérateurs de cinéma et leur réceptivité pour les innovations technologiques et spirituelles qui maintenaient continuellement leur activité en bonne condition suivant la ligne montante de la technique et du répertoire, mais aussi une tentative de révaloriser ce revirement à la manière de Copernic dans notre culture.

L'expansion du réseau de cinéma en Macédoine, outre qu'il influait sur l'intérêt des masses pour la culture, faisait profiler aussi une espèce de culture de cinéma plus concrète qui se reflétait dans la croissance des connaissances individuelles et collectives de la technologie, le scénario, la mise en scène, la prise de vue et les acteurs dans les réalisations, dans la formation du goût des cinéastes et, bien entendu, dans l'acceptation de la langue universelle de l'expression de cinéma de la part des spectateurs qui se formaient en tant que public de cinéma. La conscience de l'esthétique du cinéma dans l'étape du développement spontané de la cinématographie était individuellement distribuée dans un état diffus. Cependant, les apparitions de la conscience critique pour le cinéma dans cette période étaient embryonnaires et elles ne s'exprimaient que par incident dans les journaux et dans le périodique. Néanmoins, cela suffisait pour mettre en évidence la nécessité apparue d'une réflexion critique sur le média du cinéma.

L'activité de prise de vue qui commença au début du siècle, d'une part à cause de l'impossibilité d'accumuler la masse critique du capital, et de l'autre parce que on n'avait pas d'institutions nationales pour subventionner la production de cinéma, non pas qu'elle ne se déroulait pas à la ligne montante souhaitable, mais montrait des signes évidents de stagnation. La ligne mince de la continuité dans l'activité de prise de vue était maintenue par l'enthousiasme d'individus comme Arsenij Jovkov, Stevan Mišković de la section de cinéma de l'Etablissement d'hygiène de Skopje, ou celui des opérateurs amateurs de prise de vue: Blagoja Drnkov, Kiril Minovski, Blagoja Pop-Stefanija, Nikola Hadzi-Nikolov, Sifrid Miladinov, Stojan i Branko Malinski etc. Dans la période que nous appelons la phase spontanée du développement de la cinématographie de Macédoine, l'Etablissement d'hygiène c'est-à-dire sa section de cinéma était la seule institution organisée qui tournait et utilisait le cinéma pour des buts didactiques et enseignants.

Par contre les opérateurs locaux de prise de vue, la présence et les activités des opérateurs étrangers de prise de vue ainsi que leurs résultats, au cours du temps deviennent de plus en plus remarquables. Malheureusement, leur attention et leur présence étaient attirées de plus par les convulsions sociales et politiques, par les insurrections et les guerres. Aucun de ces événements n'était resté inaperçu. Si on

recueillait tout le matériel tourné, on obtiendrait un impressionnant panorama visuel de l'ascension libératrice d'Illinden, de la Révolution des jeunes Turcs (prise de vue des frères Manaki), le partage tragique de l'unique organisme ethnique de Macédoine pendant les Guerres balkaniques, ensuite les malheurs de la population civile ainsi que la "libération" et la réoccupation au cours de la Première et de la Deuxième guerre. La fréquence des images vivantes de chaque guerre grandissait en continuité. Ainsi, les actualités de la Fondation de "L'oeuvre bulgare" contenaient plus de 60 reportages sur Macédoine dans 152 numéros, tournés au cours de la Deuxième guerre mondiale. Des images et des séquences similaires étaient tournées aussi pour les journaux de cinéma anglais ou allemands, mais leur nombre était plus petit.

Les opérateurs étrangers entouraient la Macédoine dans les époques, soi-disant, paisibles. Leur présence est la plus intense à l'époque entre les deux guerres mondiales quand ils étaient attirés par les beautés naturelles et les coutumes de notre pays dont ils laissaient de remarquables reportages de cinéma.

Ce fut même après la Deuxième guerre mondiale que la Macédoine gagna la liberté et l'indépendance: d'abord on créa les conditions les plus indispensables, ensuite optimales pour le développement de la cinématographie selon les niveaux immanents au média de cinéma. Et c'était justement pour cela que le cinéma et ses possibilités, comme toute la culture d'ailleurs, étaient hautement placés dans la hiérarchie des priorités du nouvel ordre social. Et presque parallèlement avec la constitution des structures fondamentales politiques et législatives on formait les institutions cinématographiques et la politique culturelle établissant le modèle où dominaient les éléments de la cinématographie subventionnée. Dans cette ambiance, avec l'appui de l'Etat, mais tout d'abord avec la passion infinie et l'enthousiasme des personnes ayant le sentiment qu'ils créaient un monde nouveau, une vie libre, le cinéma chez nous de la phase de l'amateurisme à travers le saut qualitatif commençait à atteindre les niveaux de la cinématographie professionnelle.

Les intentions de la politique culturelle étaient visibles dans les tendances de balancer le développement des trois éléments principaux de la cinématographie: production, distribution et exploitation des films. Cependant, dans les années initiales, les résultats les plus remarquables dans le pays étaient atteints dans l'établissement du réseau des salles de projection - la reconstruction des vieilles et la construction des nouvelles salles de projection ainsi que la distribution des films. La Macédoine attendit la fin de la Deuxième guerre mondiale avec un relativement petit nombre de salles de projection de cinéma, et en 1952 elle avait même plus de 80 salles bâties et aménagées pour la présentation des films avec quoi elle s'était approchée des pays ayant le réseau moyen des salles de projection de cinéma. Parallèlement à la formation du réseau des salles de projection de cinéma, se développait aussi la distribution. La répartition des films commença après la fin de la guerre en 1944 avec le fonds des films trouvé chez les propriétaires des salles de projection qui étaient nationalisés. Bientôt commencerait la distribution des films importés, tout d'abord de l'U.R.S.S. et puis d'autres pays.

La philosophie politique ainsi que la pratique de cette époque imposaient le contrôle et la direction complets des processus sociaux qui étaient opérationnalisés en conséquence et réalisés, le plus strictement peut-être, dans la cinématographie. Nul film ne pouvait être distribué pour la projection s'il ne passait le filtre de la censure qui donnait l'attestation de l'aptitude idéologique et politique. Cet institut restrictif qui devait sauvegarder la santé morale et la paix spirituelle du public, était pratiqué avec la même rigueur sur le plan de la création. En somme, nul scénario ne pouvait être autorisé pour le tournage, ni la projection du film tourné, si on n'avait pas l'onction de la commission de censure ou de para-censure. Quand la Yougoslavie de cette époque et la Macédoine dont elle faisait partie, fut libérée de l'étreinte de fer du camp socialiste (1948), à côté de la proclamation du libéralisme dosé, la direction de l'Etat et du

parti annonça aussi l'autonomie de l'acte artistique. Cependant, la vague de ces changements n'emportait pas la censure, et ne faisait qu'assouplir ces critères. Le nouveau spectre par lequel elle regardait et jugeait les films, différemment des autres pays socialistes, permettait dans ces espaces une distribution des oeuvres des cinématographies les plus importantes avec tout le registre des genres. Néanmoins, la censure pervertie par les chocs psychologiques de l'autocensure pendant des longues années laissera son cachet rigide sur un quantum remarquable de la création.

La production professionnelle du cinéma d'après-guerre chez nous commence en 1947. Alors, Trajče Popov et Blagoja Drnkov réalisaient leurs films documentaires de début "Le blé pour le peuple" et "Les élections pour des nouvelles victoires". Après cinq ans, "Vardar Film" réalisait le film "Frossina" avec quoi notre cinématographie légitimait son aptitude à se confronter avec succès aux entreprises de production les plus élaborées. Par contre, la production des films d'animation commença relativement plus tard. Le premier dessin animé "L'embryon No. M" fut créé par Petar Gligorovski en 1971.

Le genre documentaire comme expression du cinéma réalisait, en proportion des possibilités, un quantum enviable de créations. Notre film documentaire s'exprimait dans plusieurs espèces de ce genre. Dans ce sens, il était le plus productif au domaine d'actualités de cinéma. A partir de 1946, nos reporters de cinéma pour le journal yougoslave "Journal de cinéma" tournaient et présentaient à peu près mille reportages sur la Macédoine. Chez nous deux ou trois fois, malheureusement pour de brèves périodes, étaient initiés des actualités de cinéma, tout d'abord "Le reporter de cinéma", ensuite "Le reporter de Skopje". Cette espèce de documentaire s'est déplacée et adaptée au média de la télévision et s'est développée dans un moyen d'expression dominant dans les programmes informatifs ou documentaires. Le documentaire laissait des remarquables reportages factuels de la production dite "commandée" par laquelle on enregistrait sur pellicule les événements politiques ou économiques. La construction de beaucoup d'objets capitaux du domaine de la direction des Eaux, de l'Electricité, de l'Industrie et du Transport était enregistrée dès la pose des fondements jusqu'aux cérémonies d'ouverture solennelle. A l'actif du documentaire figuraient des réalisations pédagogiques par lesquelles le film devenait un instrument dans le processus d'enseignement en tant que moyen de méthodologie. Le registre de ces espèces s'élargissait ensuite dans le domaine de la science. L'oeil de la caméra chez nous, pour des raisons compréhensibles, ne pénétrera pas dans les cellules ni dans les molécules du microcosme, ni dans les espaces infinis du macrocosme. Par contre, la production macédonienne réalisait des remarquables créations dans le domaine de l'ethnologie, la zoologie, la géographie et d'autres disciplines scientifiques. Et enfin, mais ce n'est pas le moindre, reconnaissant la force persuasive du cinéma, la production se lançait dans la fabrication d'oeuvres de propagande. Cette espèce d'engagement, cependant, éprouvera une expansion de production et de média à travers la forme sublimée: le vidéo-spot du média de télévision.

La production des documentaires se créait par des aspirations artistiques, des préoccupations thématiques et des caractéristiques stylistiques évoluant à travers plusieurs phases. Au début, et des longues années durant, la production se réalisait selon le modèle du réalisme socialiste où le choix et le traitement des thèmes s'opéraient dans une solution saturée de propagande et d'idéologie qui devait suggérer un monde parfait ainsi qu'une harmonie entre l'individu et la communauté exprimée par une forme d'expression standardisée. L'émancipation de cette reproduction rigide d'une réalité, politiquement souhaitable mais réellement impossible, s'opérait par le choix de thèmes "neutres" dont l'objectivation par l'esthétique de cinéma n'obligeait pas à priori à la légitimation idéologique. Par cette étape notre film documentaire arrivait dans la phase la plus créative de l'esthétique du cinéma qui sur le plan thématique et par la distance critique intervenait dans les phénomènes sociaux et politiques, ouvrant les doutes moraux et psychologiques de l'individu ou du groupe dans une ambiance sociale imparfaite. "Le

liquidateur" de Trajče Popov et "Tulgeš" de Kole Manev, peut-être à la manière la plus convaincante, légitimaient cette tendance. Cette tension créative cherchait et trouvait une forme expressive authentique. La ligne créative, ensuite, évoluait dans un réalisme poétique qui s'élevait le plus haut avec "Dae" de Stole Popov, mais à cause de la production diluée, elle n'atteignait pas les résultats créatifs et productifs optimaux.

On aurait dit que la production des films ne profitait pas de toutes les chances sur le plan productif, tout d'abord au regard du nombre des films tournés. Mais, bien que la production fut petite du point de vue le nombre des films tournés, l'amplification des styles et des genres fut impressionnante. Les réalisations comme "La nuit des loups" de France Štiglic, "Miss Stone" et "Les fomentateurs de Salonique" de Žika Mitrović, "L'été calme" de Dimitrie Osmanli, "Le temps sans guerre" de Branko Gapo, "La semence noire" de Kiril Cenevski, "Le cheval rouge" et "La bonne année '49" de Stole Popov... surmontaient les sélections et les critères les plus rigoureux de l'esthétique du cinéma, et la décoration de plusieurs d'entre eux avec des prix et des reconnaissances des plus prestigieuses aux festivals, témoignait à sa façon de leur valeur artistique. Le film "Avant la pluie" de Milčo Mančevski, avec son authenticité esthétique et stylistique, non seulement apportait à notre cinématographie la reconnaissance de la plus grande valeur jusqu'au "Lion d'or" du prestigieux festival de Venise ainsi que d'autres prix, mais il présentait de la meilleure manière qu'il soit, plus que toute autre oeuvre artistique, la République de Macédoine et sa culture à travers les médias du monde entier.

Dans la conquête des genres de cinéma la cinématographie macédonienne inclut dans son actif aussi le dessin animé. Dans les années soixante "Vardar Film" rassemblait plusieurs auteurs doués qui réalisaient des dessins animés exceptionnels. L'ouvrage de Petar Gligorovski, Darko Marković, Delčo Mihajlov et Boro Pejčinov se distinguait tellement par son authenticité que les critiques de cinéma, y découvraient certaines caractéristiques typologiques communes, le nommant "l'école de Skopje". Par malheur, le succès météorique ne menait pas à la continuité souhaitée et attendue.

L'impulsion de la production de cinéma et la conquête des nouveaux genres et espèces étaient suivies par le soin adéquat de créer et d'élever le niveau de la base technique de la production ainsi que de former des cadres techniques et créatifs adéquats. Collaborant dans des projets de films et de documentaires Kiro Bilbilovski, Ljube Petkovski, Branko Mihajlovski et Mišo Samoilovski perfectionnèrent le travail de la prise de vue et le rôle de la caméra dans la formation de l'oeuvre de cinéma. Dans la réalisation de la musique de film furent engagés les compositeurs déjà affirmés Trajko Prokopiev, Tomislav Zografski, Toma Prošev et Kiril Makedonski, ainsi que Ljupčo Konstantinov, Ilija Pejovski, Slave Dimitrov etc. Cependant, pour la formation définitive du son on ne pouvait se passer de la maîtrise du son de Vojne Petkovski et de ses disciples Jordan Janevski et Gligor Pakovski. Dans le décor, Dime Šumka et Nikola Lazarevski laissèrent une trace inoubliable. Enfin, mais non des moindres, dans cette galerie des auteurs qui obligeait l'expression de cinéma macédonienne, il faut noter les créations des acteurs. Faute d'espace nous ne pouvons même pas effectuer la sélection la plus stricte. Les lecteurs se souviennent, bien sûr, des créations impressionnantes des acteurs et nous laissons le choix à leur goût.

Dans cette récapitulation centenaire on ne peut pas détourner la création des amateurs du cinéma. Ce segment qui est le plus vieux de la cinématographie créative complétait la situation cinématographique chez nous d'une manière charmante et passionnante, avec un grand amour, mais le plus souvent avec des moyens modestes. Les amateurs, à côté de leur effet incomparable dans l'élévation de la culture technique et cinématographique, réalisaient de remarquables créations dans leur catégorie. Enfin, de leurs rangs on recrutait un grand nombre d'auteurs de la production professionnelle.

Outre la fréquence croissante des films et le développement rapide du public de cinéma, l'impulsion de la création nationale ainsi que la circulation accrue des données filmologiques, l'ambiance cinématographique dès la libération s'améliorait aussi par la conscience adéquate de l'esthétique de cinéma. D'abord, elle s'épurait en tant que critique de cinéma et puis en tant que connaissance scientifique de la filmologie.

Puisque le cinéma était considéré comme une des colonnes du grand projet de reconstruction et de développement culturel, on attendait de la critique non qu'elle soutînt et encourageât la création du cinéma, mais qu'elle reconnût, valorisât et jugeât les valeurs esthétiques du cinéma et leur pureté idéologique. C'était pour cela que les moyens d'informations outre qu'ils ouvraient les pages et l'espace de temps pour les informations du cinéma, introduirent aussi des rubriques d'essais, de commentaires et de critiques. Alors, apparaîtra la première génération des critiques de cinéma d'après-guerre (Dimitar Mitrev, Aleksandar Ežov, Branko Zarevski, Saša Markus, Jovan Boškovski etc.). Par l'accès du cinéma qui n'était pas différé par le procédé idéologique et esthétique qui provenait de la matrice de la théorie du reflet - leur engagement, en unisson au bout du compte, dans la critique du cinéma, fut d'une importance remarquable pour l'évolution et l'établissement de la conscience cinématographique. En effet, par leurs essais, leurs commentaires et leurs critiques, on opérait la première épuration ou la fixation de l'esthétique dans la conscience diffuse, et on distançait le systématique du bon sens dans l'interprétation des phénomènes cinématographiques.

La deuxième génération des critiques de cinéma (Georgi Vasilevski, Miroslav Čepinčić, Ilhami Emin, Cvetan Stanoevski, Ilindenka Petruševa, Blagoja Kunovski, Tomislav Osmanli etc.) abordera les phénomènes cinématographiques par la culture filmologique exemplaire, par l'adéquat appareil de notions et de catégories dans leur analyse et jugement. Se consacrant professionnellement à l'engagement du cinéma et de la critique, avec une plus grande aptitude théorique, mais avant tout, avec une expérience de connaissance, ils analyseront et jugeront les créations du cinéma ainsi que les phénomènes cinématographiques. Acceptant et pratiquant des procédés méthodologiques fondés sur les nouveaux courants philosophiques et esthétiques dans le monde, ils émanciperont la critique du cinéma de la dimension rigide et de la signification partielle du réalisme socialiste. Les subtiles analyses structurales et sémiotiques, la scrupule cultivée et l'habitus théorique, le rapport empirique scrupuleux envers le cinéma ainsi que l'éloquence productive de la deuxième génération de critiques du cinéma s'entrelaceront mutuellement et créeront un discours nuancé et hautement structuré dans le segment de la conscience macédonienne pour l'esthétique du cinéma.

Et la cristallisation des connaissances scientifiques sur le cinéma et sur la cinématographie chez nous se faisait à travers les expériences individuelles des recherches, précisément de la part de la génération des critiques du cinéma citée plus haut. Cependant, les études systématiques sur les phénomènes de la cinématographie et des cinéastes commencèrent dès que la Cinémathèque de Macédoine eut établi une activité scientifique et de recherche en tant que son activité principale. Et ces recherches se faisaient à deux niveaux - empirique et théorique. Pour les besoins de ces recherches fut fondée une base informatique internationale de données. Ensuite, on commença la publication de "Kinotečen mesečnik", puis le "Kinopis", une revue sur l'histoire, la théorie et la culture du cinéma et d'autres arts. On pratiquait deux espèces de recherches: des projets individuelles et des recherches interdisciplinaires en équipe. Les résultats de cette activité, outre la revue "Kinopis" sont publiés dans des livres particuliers dans le cadre de l'activité publicitaire de la Cinémathèque. Afin que ces éditions fussent accessibles au grand auditoire mondial, elles contenaient aussi des contenus et des résumés en français et en anglais.

Le film chez nous arrivait comme le reflet des découvertes scientifiques et technologiques, mais aussi de l'imagination de l'homme dans le but d'élargir les médias pour former son propre esprit. Des longues années durant on acceptait chez nous des réalisations techniques et des valeurs créatives du cinéma et à travers le processus d'acculturation on les adaptait et les entrelaçait dans notre sensibilité. Cependant, cette communication à sens unique, dont nous n'étions qu'une zone de réception, dès le premier film, commençait à tourner pour que notre cinématographie diffusât en direction du monde des valeurs de l'esthétique du cinéma. "Frossina" fut symboliquement distribué dans deux pays du monde (l'Australie et le Canada). Le quatrième réalisation du cinéma, "Miss Stone" fut proposé aux spectateurs des pays suivants: la République Fédérale d'Allemagne, la Norvège, l'Iran, l'Uruguay, le Chili, le Pérou, le Canada, le Paraguay, l'Argentine, l'Australie, le Mexique, le Venezuela, l'Indonésie, la Colombie, le Liban, la Birmanie, le Brésil etc. Bien entendu, tous les films n'englobaient pas un tel espace de dissémination; une partie des documentaires était ajoutée aux films, et on aurait dit qu'il n'y avait pas un seul film qui ne contournât pas les salles de projection des pays étrangers.

Un autre canal d'internationalisation de nos réalisations cinématographiques s'avéra la participation aux festivals internationaux de cinéma, des rétrospectives et d'autres manifestations. Là, la création macédonienne de cinéma était promue par une sélection choisie. Dans cette occasion nous ne sommes pas en mesure, faute de temps, de faire l'inventaire de notre participation à tous les festivals. Une partie en est enregistrée, d'ailleurs, par nos chroniques. Cependant, la cinématographie macédonienne, proportionnellement à la production, jouit d'une collection décente de prix et de reconnaissances internationaux. Dans cette évaluation internationale, notre cinéma deux fois a été nommé pour le prix des "Oscars". Au film "Dae" de Stole Popov qui fut nommé en 1979 dans la catégorie des meilleurs documentaires, s'est joint cette année "Avant la pluie" de Milčo Mančevski qui figurait parmi les cinq meilleurs films n'appartenant pas à la production à la langue anglaise.

La résonance de notre cinématographie dans le monde parvient jusqu'à la base internationale des données informatiques du cinéma qui tient toujours à la disposition des explorateurs toutes les données du cinéma de notre production. Il en est de même de nos éditions filmologiques qui sont distribuées dans toutes les cinémathèques et bibliothèques principales du monde.

L'internationalisation de notre expérience de cinéma est fortement poussée par le Festival international de la caméra des "Frères Manaki" de Bitola. Avec ce festival, outre qu'il complète d'une façon optimale la mosaïque des institutions récréant la situation cinématographique, la Macédoine devient une région où on peut voir et mesurer l'un des segments les plus importants de la structure complexe du cinéma - la création de l'opérateur de prise de vue et l'effet de la caméra dans la formation de l'oeuvre du cinéma. Créé en 1979, il tient la place prestigieuse du plus vieux festival de caméra dans le monde.

Notre expérience de cinéma et les résultats réalisés - selon les critères d'une typologie largement employée et fondée sur des paramètres quantitatifs - sont au rang des cinématographies dites "petites". Mais, cependant la présence de presque un siècle du média de cinéma dans notre situation culturelle a accumulé un quantum impressionnant de faits de la provenance la plus diverse. Les recherches, ayant pour l'objet l'histoire du cinéma chez nous aussi bien que son actualité, ont créé un fonds remarquable de connaissances sur les événements, les institutions et les personnages qui avec l'enthousiasme du pionnier et la passion brûlante ont planté les valeurs esthétiques du cinéma dans notre sol culturel. Leur récapitulation et puis l'exposé par lui même, est liée avec des difficultés objectives de méthodologie et de valeur. Mais, quand on fait une chronique en sorte d'une récapitulation de calendrier, qui au point de vue de l'espace est limitée, les problèmes se multiplient encore plus.

L'inégalité dans le développement et la socialisation de l'art est une règle. Cependant, quand elle est laissée à la spontanéité, comme c'était le cas du cinéma chez nous pendant la première moitié du siècle et malheureusement aussi dans certaines périodes de son étape institutionnalisée, alors l'inégalité devient légalité. C'est pour cela que dans certaines années on remarque un si grand nombre d'événements, de formations d'institutions, de créations artistiques, de prix, de reconnaissances, de critiques et d'autres activités importantes tels que la constitution institutionnelle de la cinématographie macédonienne en 1947, quand on fonda la Commission de cinématographie, "Vardar Film", quand on créa le journal macédonien "Le journal de cinéma" - et, pour noter ou pour décrire leur activité il ne suffit pas d'un article ni de l'espace limité de quelques phrases. Ou bien, quant aux prix, en 1986, pour le film "La bonne année '49" du metteur en scène Stole Popov manqua d'espace pour citer tous les prix et reconnaissances nationaux et internationaux qu'on avait gagné. Alors, nous avions de la peine à maîtriser la marée des films macédoniens, mais nous avions aussi de la peine à ne pouvoir élargir cette espace de la même façon que l'art, hélas, élargissait les limites du temps déversant tant de créations en une seule année. Dans ces portions de temps, le risque et l'inquiétude de la sélection étaient inévitables. Mais, même dans l'espace donné nous essayons que notre discours sur le cinéma ait l'arôme nécessaire de cinéma. D'ailleurs, si les événements, les institutions et les personnages de la cinématographie sont restés sans une plus large explication alors, les réalisations créatives du cinéma, à part qu'elles sont notées en tant que faits historiques, sont complétées des commentaires de l'esthétique de cinéma et des évaluations supplémentaires.

L'inégalité du développement du média de cinéma montrait des périodes du reflux. Dans certaines portions du temps non seulement elle atteignait le seuil critique du maintien de la continuité, mais elle nous laissait quelques années sans texte. Il y avait des années de stagnation, surtout dans la production, en 1962 et en 1963, et c'était le résultat des limitations objectives causées par la grande inondation de 1962 quand le fonds entier du cinéma se trouvait dans un grand danger ainsi que l'année suivante après le tremblement de terre catastrophique, où il n'y avait pas de conditions pour mener à bien des projets de cinéma. Cependant, la production des documentaires dans ces conditions maintenait la continuité, elle montrait même une impulsion. Mais, il y eut aussi des années de stagnation sans aucune raison. Par exemple en 1960, ou en 1989 et 1990, années qui étaient encore plus indicatives et quand nul projet de cinéma ne fut réalisé, et la production des documentaires tomba à six, c'est-à-dire à deux réalisations.

Dans cette explication, bien que nous ayons des connaissances des raisons de ces marées dépressives de la production, faute de place, nous ne sommes pas en mesure de les mentionner, et nous n'exposons que des faits.

Les années où notre chronique reste sans texte, où les siècles se brisent sur l'axe du temps, ainsi que toutes ces années plus tard qui sont pauvres en événements du cinéma, poussent encore plus loin notre curiosité professionnelle. Ces lacunes dans notre discours sur le cinéma sont le résultat d'une absence complète d'événements, à quoi nous voudrions croire; ou bien, les phénomènes cinématographiques sont couverts de la poussière dans les archives nationales et étrangères pas encore traitées, ou peut-être dans les souvenirs d'un protagoniste survécu, et ils attendent les futurs chercheurs. En tout cas, les résultats présentés ici, comme, d'ailleurs, toutes les recherches historiques, ne sont pas définitifs. Ils légitiment les succès des recherches sur l'histoire de cinéma chez nous.

КРАТЕНКИ

АВНОЈ - Антифаситичко собрание на народното ослободување на Југославија
АОР - Административно оперативно раководство
АСНОМ - Антифашистичко собрание на народното ослободување на Македонија
гл. - глумци
ДФЈ - Демократска Федеративна Југославија
к. - костимограф
м. - композитор
МРТВ - Македонска радио телевизија
мт. - монтажер
НРМ - Народна Република Македонија
пр. - продуцент
р. - режисер
сг. - сценограф
CIDALC - Меѓународен комитет за дифузија на уметностите и литературата преку филмот
СИЗ - Самоуправна интересна заедница
СОФК - Сојуз на организациите за физичка култура
СФРЈ - Социјалистичка Федеративна Република Југославија
сц. - сценарист
т. - тон мајстор
ТФРЗ - Трајна филмска работна заедница
УНЕСКО - Организација на Обединетите нации за просвета, наука и култура
ф. - директор на фотографија
ФДУ - Факултет за драмски уметности
ФЕСТ - Меѓународен филмски фестивал во Белград
ФИАФ - Меѓународна федерација на филмски архиви
ФИПРЕСЦИ - Меѓународна федерација на филмската критика
ФЈДКФ - Фестивал на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград
ФНРЈ - Федеративна Народна Република Југославија
ФРЗ - Филмска работна заедница

ABBREVIATIONS

Art Dir. - Art Director
Cast - Actors
CIDALC - International Committee for Diffusion of Art and Literature Through Cinema
Cost.Des. - Costume Designer
Dir. - Director
Ed. - Editor
FIPRESCI - International Federation of Cinematographic Press
Mus. - Music
Ph. - Director of Photography
Pr. - Producer
Scr. - Screenplay
Sd. - Sound
UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation

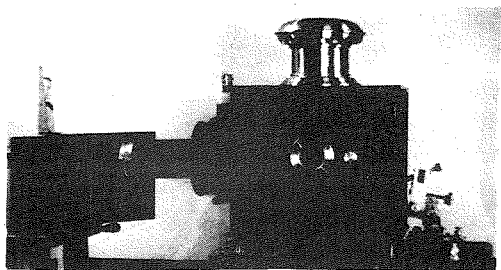
ABREVIATIONS

CIDALC - Comité international pour la diffusion des arts et des lettres par le cinéma
cost. - costumier
déc. - maître décorateur
FIPRESCI - Fédération internationale de la presse cinématographique
int. - acteurs
mont. - monteur
mus. - compositeur
ph. - directeur de la photographie
pr. - producteur
ré. - metteur en scène
s. - chef opérateur du son
sc. - scénariste
UNESCO - Organisation des Nations unies pour l'éducation, la science et la culture

ХРОНОЛОГИЈА

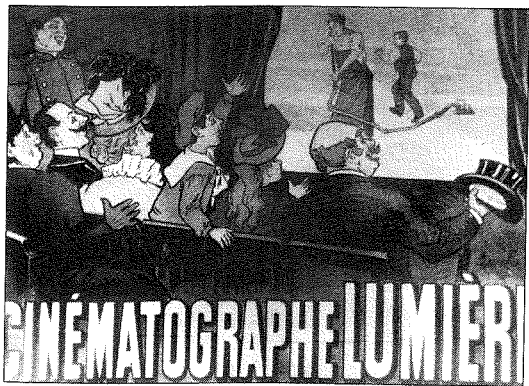
1895

Како и сите земји во светот, со оглед на тоа што првата јавна филмска проекција е изведена на крајот на годината, имено на 28 декември - и Македонија се наоѓа во пред-историјата на филмот. Кај нас веќе се познати и се практикуваат извесни технички пронајдоци, пред сè, фотографијата, а по-тем и илузионистички претстави, со чија синтеза ќе настане медиумот на живите слики. Првите филмски сниматели и во светот и кај нас биле фотографи. Тие освен што ја познавале технологијата на снимањето и развивањето, исто така, владееле и со вештината на кадрирањето.

1896

Филмските проекции стасуваат на Балканот. Чудните „живи слики“ на браќата Лимиер, патувачки кина ги прикажувале во Белград и Букурешт. За нивниот престој, за репертоарот и фасцинираноста на публиката од подвижните слики, има записи во тогашниот печат и во друга документација. Постојат индиции дека во рамките на Балканската турнеја претставниците на Лимиеви ја посетиле и Софија. Македонија тогаш се наоѓала во состав на Отоманската империја, но, бидејќи следната година и кај нас стасале патувачки кина, границите не биле затворени за продорот на филмот и во Македонија.

1897

Почетоците на киноприкажувачката дејност во Македонија се обврени со таинственост. Првата филмска проекција не може да се датира од примарни историски извори - пишувани документи. За неа постојат само сеќавања. Според сведоштвото на

CHRONOLOGY

1895

Like any other country in the world, Macedonia also belongs to the prehistoric time of film, owing to the fact that the first public film screening was performed at the end of this year, on December 28-th. At that time, in our country certain technical inventions were already in use. First of all the photograph, and later also illusionary performances were practised. The synthesis of both created the medium of living pictures. The first cameramen in the world, and in our country too, were photographers. They were familiar with the technology of taking pictures and developing, but they also knew the art of framing.

1896

Film screenings arrived in the Balkans. The strange "living pictures" of the Lumiere brothers were screened by travelling theatres in Belgrade and Bucharest. Their stay, repertoire and the fascination of the audience with the moving pictures, are recorded in the newspapers and documents of that time. Certain clues guide us to a conclusion that as a part of the Balkans tour, representatives of the Lumières visited Sofia. At that time, Macedonia was part of the Ottoman Empire, but the fact that the travelling theatres arrived here the following year, shows that the borders were not closed for the break-through of film into Macedonia.

1897

The beginnings of the film screening activities in Macedonia were covered by a veil of mystery. It is not possible to fix the date of the first film screening through written documents. What we have now, are memories of this event. According to the testimony of the contemporary Lazo Sačev (re-

CHRONOLOGIE

1895

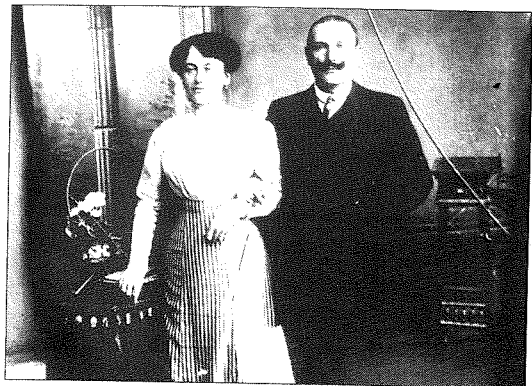
Comme tous les pays du monde, étant donné que la première projection publique du cinéma s'est déroulée à la fin de l'année, précisément le 28 décembre, la Macédoine se trouve aussi à la préhistoire du cinéma. Chez nous on connaît déjà et on pratique certaines innovations, la photographie, avant tout, et puis les spectacles illusionnistes dont la synthèse produira le média des images animées. Les premiers opérateurs dans le monde et chez nous sont les photographes. A part leur connaissance de la technologie de la prise de vue et du développement du film, ils maîtrisent aussi la faculté du cadrage.

1896

Les projections du cinéma arrivent dans les Balkans. Les étonnantes "images animées" des frères Lumière sont présentées aux cinémas ambulants à Belgrade et à Bucarest. De leur séjour, repertoire et de la fascination du public par les images animées témoignent les articles dans les journaux et d'autres documents de l'époque. Il y a des indices qu'au cours de la tournée dans les Balkans, les représentants des Lumières visitent aussi Sofia. La Macédoine en ce temps est dans le cadre de l'Empire ottoman, et puisque l'année suivante les cinémas ambulants arrivent chez nous aussi, les frontières, donc, ne sont pas fermées à la percée du cinéma en Macédoine.

1897

Les débuts de l'activité de la projection du cinéma en Macédoine sont voilés d'une mystère. La première projection du cinéma ne peut pas être datée par des sources historiques primaires - des documents historiques. Il n'y en a que des mémoires. Selon le témoignage du contemporain Lazo Sačev (noté par Miloš Hr. Konstantinov) un couple

(1)

современикот Лазо Сачев (забележано од Милош Хр. Константинов) неидентификувана брачна двојка од Италија (1) прикажувала краткометражни филмови од француско производство, во некој од битолските хотели. Нивниот престој во Битола бил привремен, бидејќи биле патувачки киноприкажувачи.

1898

Постариот од браќата Манаки, Јанки, основа свое фотографско ателје во Јанина (2), каде бил назначен за наставник по ликовно воспитување во Романската гимназија. Веќе наредната 1899 година, помладиот Милтон доаѓа во ателјето на својот брат каде ја учи фотографската вештина.

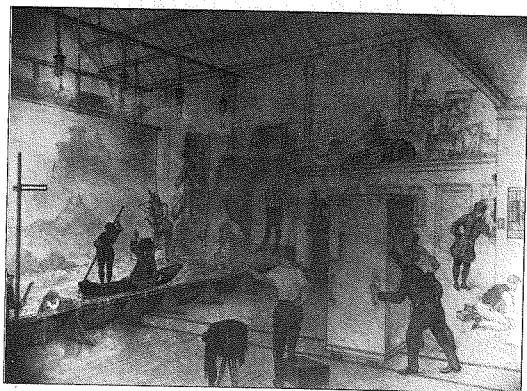
1899-1902

Смената на вековите е време на претпоставки и индивидуални контакти со филмот. За овие неколку години сè уште немаме најдено на траги од прикажувачка или снимателска дејност. Но, тоа не ја исклучува сосем можноста за присуство на филмот на нашите простори. Македонија отсекогаш била крстосница на многу патишта и патници. Во овој период е изградена и железничка пруга. Таа ја зголемила фреквенцијата на сообраќајот и го олеснила патувањето. Оттука значителни се можностите некој снимател, но, пред сè патувачки киноприкажувачи, кога веќе тоа го сториле во 1897 година, и во овој период да се упатиле во Македонија.

Втората, уште поизгледна можност, е да се имаат реализирано индивидуални контакти со филмот. Нашата земја кон крајот на 19 и почетокот на 20 век ја зафати силен бран на економска емиграција. Реки луѓе заминаа во САД, Романија, Франција и други земји. Голема е можноста таму нашите иселеници да ги виделе чудата на живите слики. Филмот уште од почетокот бил

(2)

corded by historian Miloš Hr. Konstantinov), an unidentified married couple from Italy, (1), screened short films of French production in some of the hotels in Bitola. The couple stayed in Bitola only for a short time, because they were actually travelling film projectionists.

1898

The elder of the Manaki brothers, Yanaki, established his own photographic studio in Ianina (2), where he was appointed teacher of fine-art at the Romanian secondary school. In the following year, 1899, the younger brother Milton arrived at the studio of his brother in order to study the art of making photography.

1899-1902

The change of the centuries was the time of assumptions and personal contacts with film. For these years, we have not found any traces of screening or filming activities. Yet, this fact does not exclude completely the possibility of the presence of film in these areas. Macedonia has always been a crossroads to many roads and travellers. In this period a railroad line was built. It increased the frequency of traffic and made travelling easier. So, it is very possible that a cinematographer, or more likely some travelling projectionists, visited Macedonia at that time, considering that it was done in 1897.

There is an even greater possibility that personal contacts with film took place. At the end of the nineteenth and the beginning of the twentieth century, Macedonia was overcome by a wave of economic emigration. Crowds of people left for the United States, Romania, France and other countries. It is possible that our emigrants have seen there the miracles of the living pictures. From the very beginning, the film was a cheap entertainment held in taverns, under tents and other places of easy access.

d'Italie (1) sans identité fait la projection des films de court métrage de la production française dans un hôtel de Bitola. Leur séjour à Bitola est temporaire parce qu'ils ne sont que des opérateurs ambulants de cinéma.

1898

Le frère aîné Manaki, Janaki, crée son propre atelier de photo à Ioanina (2) où il est nommé instituteur d'arts plastiques au lycée roumain. L'année suivante, 1899, le frère cadet Milton entre à l'atelier pour apprendre le trucage de la photographie.

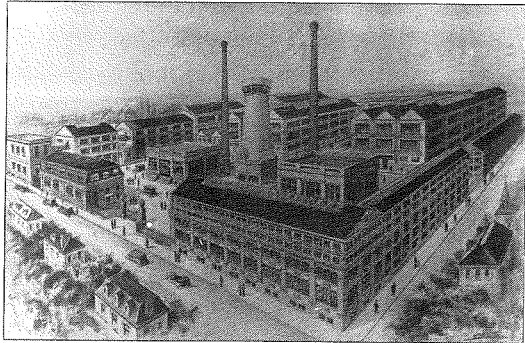
1899-1902

Le changement des siècles est l'époque des suppositions et des contacts individuels avec le cinéma. Pendant ces années il n'y a pas encore de traces des activités de la projection ou de la prise de vue. Mais, cela n'exclut pas la possibilité de la présence du cinéma dans ces espaces. La Macédoine est le carrefour de beaucoup de voies et de beaucoup de voyageurs. A cette époque on construit le chemin de fer. Cela accroît la fréquence de la circulation et facilite le voyage. D'où les possibilités, très vraisemblables, qu'un opérateur de prise de vue, ou, plutôt des opérateurs de projection du cinéma ambulant, lorsqu'ils le font en 1897, qu'ils prennent la direction vers la Macédoine.

La deuxième possibilité, encore plus vraisemblable, est l'existence des contacts individuels avec le cinéma. A la fin du 19ème et au commencement du 20ème siècle, notre pays est pris par la vague de l'émigration économique. Un fleuve de gens part aux Etats Unis, en Roumanie, en France ou dans d'autres pays. Il y a une grande possibilité que nos émigrants voient les miracles de l'image animée. Dès le début, le cinéma est une distraction qui n'est pas chère et qui est présentée dans les cafés, sous des tentes et dans d'autres endroits accessibles.

(3)

(4)

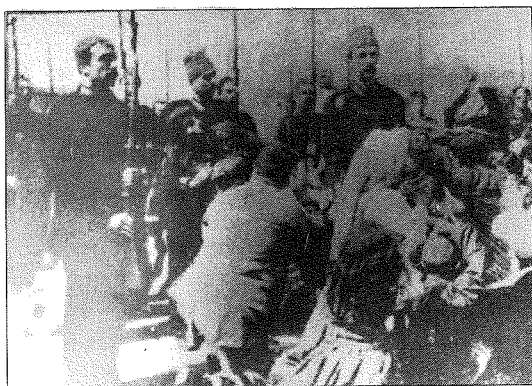
евтина забава, која се приредувала по кафеаните, под шатори и на други пристапни места.

1903

Најстариот филм за Македонија, за којшто досега се знае, е „Колежите во Македонија“ (3) (*Massacres de Macédoine*), снимен во продукција на компанијата „Браќа Пате“ (*Pathé Frères*) од Франција. Филмот бил долг 35 метри, а неговото прикажување траело околу 2 минути. Режиер на филмот е Лисиен Нонгие (*Lucien Nonguet*). Ова, во секој случај историско остварување, е инспирирано од Илинденското востание, кое добило голем публицитет во западната јавност. Намерата на режисерот била да ги реконструира репресалиите врз македонското население од страна на отоманската војска и полиција. Копија од филмот сè уште не е пронајдена. Постои стравување дека не е сочувана. Но, според написите во печатот знаеме дека пред публиката биле прикажувани и сцените: „востаници во заседа“, „востанички водач во турско ропство“, „атентат со динамит на источниот експресен воз“. „Колежите во Македонија“ е снимен во студијата на компанијата „Браќа Пате“ во Венсан, (4) близу Париз. Значи не станува збор за документирање на автентични настани и личности, туку за снимки на исценирани и режирани дејствија кои ги толкувале актери. Од фотографијата која е објавена во Каталогот на компанијата се стекнува впечаток дека настанот содржински, сценографски и костимографски е уверливо реконструиран. И најверојатно кај гледачите филмот оставил впечаток дека набљудуваат автентични филмски снимки. Освен во Франција „Колежите во Македонија“ е прикажуван и во Велика Британија, но под наслов „Турски суровости“ (*Atrocités turques*). Ова атрактивно остварување стигнало и на Балканот. Во 1904 година филмот бил прикажан во Љубљана, а потоа и во Белград.

The oldest film about Macedonia that is known until now is "The Massacres in Macedonia" (3) (Massacres de Macédoine), filmed by the Pathe Brother Company (Pathé Frères), from France. The film was 35 metres long and lasted about two minutes. The Director of the film was Lucien Nonguet. This is in any case a historic achievement, inspired by the Ilinden Uprising, and it gained a great interest in the Western public. The intention of the director was to reconstruct the reprisals of the Ottoman army and police over the Macedonians. No print of this film has been found yet, and we are afraid that it has not been preserved. However according to the newspapers of that time, we know that the audience could see the scenes: "Ambushed rebels", "Rebels' leader against Turkish slavery", "Dynamite raid of the eastern express". "The Massacres in Macedonia" was filmed in the studios of the "Pathé Frères" Company, Vincennes (4), near Paris. This means that the film did not deal with real events and characters, but the scenes were performed by actors and directed in this manner. The photograph published in the Company catalogue, gives an impression that the event was convincingly reconstructed from contents, scenography and costume design point of view.

Most probably the audience felt they were watching authentic film recordings. Besides France, "The Massacres in Macedonia" was screened in Great Britain too, but under the title "Turkish Brutalities" (Atrocités Turques). This attractive piece of work reached the Balkans too. In 1904, the film

Le premier film sur la Macédoine dont on connaît l'existence, s'avère les "Massacres de Macédoine" (3) tourné en production de la société "Pathé Frères" de France. La longueur du film est de 35 mètres, et la durée de la projection est d'environ 2 minutes. Le réalisateur du film est Lucien Nonguet. Cette réalisation historique est inspirée par l'insurrection d'Ilinden qui est très connue à l'Ouest. L'intention du réalisateur est d'effectuer la reconstruction des représailles de la police ou de l'armée ottomane contre la population macédonienne. La copie du film n'est pas encore trouvée. On craint qu'elle ne soit pas sauvegardée. Cependant, selon les articles dans les journaux, on sait que devant le public sont présentées les scènes "les insurgés à l'embauche", "le chef des insurgés en captivité turque", "l'attentat à l'explosif dans le train express de l'est". Le film les "Massacres de Macédoine" est tourné dans les studios de la société "Pathé Frères" à Vincennes (4), près de Paris. Il n'est pas, donc, question de documenter des événements ou des personnages authentiques, mais ce sont des images d'une mise en scène interprétées par des acteurs. La photographie publiée dans le Catalogue de la Société donne l'impression que cet événement du point de vue du thème, du décor et du costume, est une reconstruction assez convaincante.

Probablement chez les spectateurs le film laissa l'impression qu'ils regardaient des images authentiques d'un film. Outre la France, le film les "Masacres de Macédoine" est aussi présenté en Grande Bretagne, mais sous le titre les "Atrocités turques". Cette création attrayante atteint également les Balkans. En 1904 le film est présenté à Ljubljana, puis à Belgrade. Il n'y a pas de données précisant si'il est présenté chez nous ou non. Mais, à cause des scènes compromettantes pour l'Empire ottoman dont la Macédoine est toujours partie intégrante, il est difficile de supposer que quelqu'un des exploitants du film aurait pris le risque de le présenter devant le public local.

Les premiers documentaires authentiques sur la Macédoine sont tournés par Charles Rider Noble

(5)

(6)

Немаме сретнато податок дали е прикажан кај нас. Но, заради компромитирачките сцени за Отоманската империја во чиј состав сè уште била Македонија, тешко е да се претпостави дека некој прикажувач би се изложил на толкав ризик пред овдешната публика да прикаже таков филм.

Првите автентични документарни филмови во Македонија ги снимил Чарлс Рајдер Нобл (Charles Rider Noble), кого продуцентот „Чарлс Урбан (5) Трејдинг Компани“ (Charles Urban Trading Company) од Лондон го пратил во Македонија да ги документира настаните предизвикани со Илинденското востание. На оваа турнеја британскиот снимател престојувал од есента 1903 до крајот на зимата 1904 година. За тоа време реализирал 8 филмови во Пиринска и Југоисточна Македонија. Според каталопската евиденција на компанијата тие се заведени под следните наслови: „Една чета на востаници во заклон“, „Една чета македонски востаници во движење“ (под водство на Ванчо Гевгелиски) (6), „Примање на нов член во една востаничка чета“, „Македонски востаници се борат со Турците“, потем „Народни игри од Македонија и Бугарија“, „Бегалци во Самоков“, како и филмовите „Празникот на Свети Јован во Рилскиот манастир“ и „Бегалци во Рилскиот манастир“. Вкупната должина на монтираните филмови изнесувала 843 стопи или 253 метри, а времето на прикажување (со проекција од 16 сликички во секунда) траело 15 минути. Додека првите шест остварувања се реализирани во 1903 година, за „Бегалците во Рилскиот Манастир“ може да се претпоставува, а за „Празникот на Свети Јован во Рилскиот манастир“ основано да се тврди, бидејќи Св. Јован паѓа на 20 јануари, дека е снимен во 1904 година. Сè уште е неизвесно дали филмовите се сочувани или изгубени, а индициите, за жал, повеќе одат кон втората можност. Меѓутоа, за односните остварувања се сочувани повеќе пишувани документи и фотографии. Најинтересен од филмовите на Чарлс Рајдер Нобл, според описите на не-

was screened in Ljubljana, and after that in Belgrade. We have no record if it was screened in Macedonia too. Being aware of the fact that at that time Macedonia was still a part of the Ottoman Empire, it is hard to assume that some theatre owner would have taken the chance of screening these discrediting scenes about the Ottoman authorities.

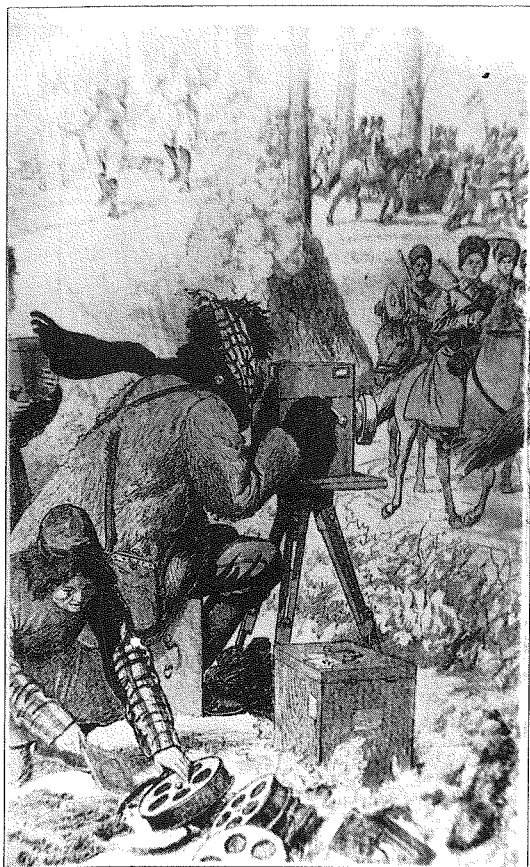
The first authentic documentaries about Macedonia were filmed by Charles Rider Noble who was assigned by the producer - "Charles Urban (5) Trading Company" from London, to come to Macedonia and film events related to the Ilinden Uprising. The British cinematographer stayed in Macedonia from the autumn of 1903, till the end of the winter 1904. During that time, he filmed eight films in the Pirinian and South-East Macedonia. In the catalogue records of the Company the following titles are written down: "Company of rebels in shelter", "Company of Macedonian rebels in motion" (led by Vančo Gevgeliski) (6), "Initiation of a new member to the rebels company", "Macedonians fight with Turks", "National dances from Macedonia and Bulgaria", "Refugees in Samokov", "The Feast of St. John at Rilo Monastery" and "Refugees at Rilo Monastery". The total length of the edited films was 843 feet or 253 meters, and the screening time (with projection of 16 pictures per second) was 15 minutes.

The first six films were made in 1903, while the film "The Refugees at the Rilo Monastery" was assumed, and the "The Feast of St. John at Rilo Monastery" was claimed to be made in 1904, as St. John's Day is on 20-th of January. It is uncertain if the films were kept or lost, but unfortunately, there are more clues indicating the second possibility. Nevertheless, written documents and photos have been preserved about the works mentioned above. According to the stories described, the most interesting film made by Charles Rider Noble was "Macedonians Fight the Turks". In five sequences, he filmed scouting actions and a dramatic clash of rebels and Turks, in which one rebel is killed and four are wounded. It is probably the first, or one of the first murders filmed "live" on film. It is also

que le producteur "Charles Urban (5) Trading Company" de Londres envoie en Macédoine pour documenter les événements produits par l'insurrection d'Ilinden. Pendant cette tournée, l'opérateur de prise de vue britannique y séjourne à partir de l'automne du 1903 jusqu'à la fin de l'hiver 1904. Durant ce temps il réalise 8 films sur la Macédoine de Pirine et la Macédoine du sud-est. Selon les registres des catalogues de la Compagnie ces films sont enregistrés sous les titres: "L'escouade des insurgés dans un abri", "L'escouade des insurgés macédoniens en mouvement" (sous le commandement de Vančo Gevgeliski) (6), "L'admission d'un nouveau membre dans une escouade des insurgés", "Les insurgés macédoniens en bataille contre les Turks", "Les danses populaires de la Macédoine et de la Bulgarie", "Les réfugiés de Samokov", puis les films "La fête de la Saint-Jean au monastère de Rila" et "Les réfugiés du monastère de Rila". La longueur totale des films montés est de 843 pieds ou bien 253 mètres et le temps de la projection (projection de 16 images par seconde) est de 15 minutes.

Tandis que les six premiers films sont réalisés en 1903, on peut supposer que "Les réfugiés du monastère de Rila" et affirmer assurément que "La fête de la Saint-Jean au monastère de Rila" (étant donné que le jour de Saint-Jean tombe le 20 janvier) sont tournés en 1904. Ils n'est pas certain que les films aient été sauvegardés ou perdus, bien que les indices, malheureusement, soient favorables à la deuxième possibilité. Cependant, pour les films en question il y a plusieurs documents écrits et photographiés. Le plus intéressant parmi les films

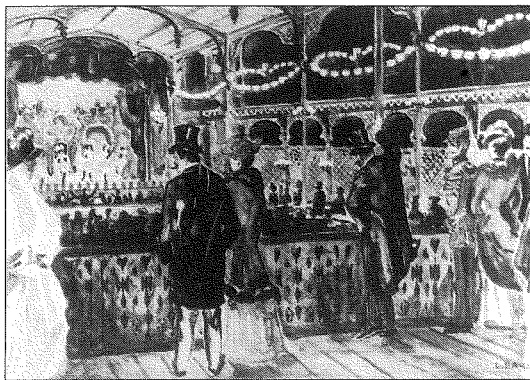
(7)

говата содржина, е „Македонски востаници се борат со Турците“. Во него авторот во пет секвенци ги снимил извидувачките акции и драматичната пресметка на востаниците со Турците, при што во бојот еден востаник загинава, а четворица се ранети. Ако не прво, тоа е едно од првите убиства снимени „во живо“ на филм. За нас е уште важно дека, покрај сите пропаганди и оспорувања, филмовите јасно ја идентификуваат Македонија и нејзината посебност.

1904

За време на престојот во Македонија есента 1903 и зимата 1904 година Чарлс Рајдер Нобл на 20 јануари 1904 година го снимил филмот „Празникот на Свети Јован во Рилскиот манастир“ (The Feast of St. John at Rilo Monastery) (7). Во филмот, кој е долг 150 стопи или 45,5 метри и чие прикажување траело без малку 3 минути, се прикажувал манастирот и процесиите во кои покрај локалното население учествувале и бегалците од Македонија. Во тој наврат можеби ги снимил и „Бегалците во Рилскиот манастир“ (Refugees at Rilo Monastery) во кој се прикажани бегалци од Македонија кои таму се засолниле пред турските зулуми. Но, бидејќи Чарлс Рајдер Нобл во Македонија дошол по претходниот престој во Бугарија возможно е тој филм да е снимен есента 1903, како и „Бегалците во Самоков“ (Refugees at Samokove).

Филмовите на Чарлс Рајдер Нобл, снимени во Македонија во 1903 и 1904 година, а во продукција на „Чарлс Урбан Трејдинг Компани“, биле прикажувани 1904 година во Лондон во угледната и престижна сала „Алхамбра“. Нивното прикажување предизвикало голем интерес и публицитет. Информации и осврти за нивната содржина објавиле водечките британски неделни и дневни весници. „Black and White“ информира за „една извонредна нова серија на биоскопски слики, која ја прикажува дејноста на востаниците во Македонија... Еден од фил-

very important for us that despite all the propaganda and denials, these films clearly identify Macedonia and its uniqueness.

1904

During his stay in Macedonia in the autumn of 1903 and the winter of 1904, Charles Rider Noble filmed on January 20-th 1904, "The Feast of St. John at Rilo Monastery" (7). This film is 150 feet long (45,5 metres) and it lasted a little less than three minutes. The film showed the monastery and the events in which the local inhabitants and the refugees from Macedonia participated. It is possible that on this occasion he made the film "Refugees at Rilo Monastery" which shows refugees from Macedonia who had escaped from the Turkish reprisals and found their shelter at the monastery.

But since Charles Rider Noble came to Macedonia after his stay in Bulgaria, it is possible that the film had been made in the autumn of 1903, like "Refugees at Samokov". The pictures of Charles Rider Noble done in Macedonia in 1903 and 1904, produced by "Charles Urban Trading Company", were screened in London in 1904 in the respectable and prestigious Alhambra Hall. Their projection was followed by a great deal of interest and publicity. Information and reviews on them were published in the leading British weekly and daily newspapers. "Black and White" informs us that... "an extraordinary new series of cinema pictures showing the activities of the Macedonian rebels... One of the films shows a real battle, while the others are also

de Charles Rider Noble, selon la description du sujet, s'avère "Les insurgés macédoniens en bataille contre les Turcs". Le film enregistre en cinq séquences les actions de reconnaissance et la bataille dramatique des insurgés contre les Turcs: dans cette bataille un insurgé est tué, et quatre d'entre eux sont blessés. Si cela n'est pas le premier, c'est sûrement l'un des premiers meurtres "en direct" dans un film. Pour nous il est encore plus important qu'en dépit des propagandes et des contestations, ces films identifient la Macédoine et sa spécificité.

1904

Pendant son séjour en Macédoine en automne 1903 et en hiver 1904, Charles Rider Noble tourne le 20 janvier 1904 le film "La fête de la Saint-Jean au monastère de Rila" (7). Le film dont la longueur est de 150 pieds ou 45,5 mètres et la projection à peu près de 3 minutes, montre le monastère et les processions dans lesquelles à côté de la population locale prennent part aussi les réfugiés de Macédoine. Il est possible qu'il tourne en même temps "Les réfugiés du monastère de Rila" où il montre les réfugiés qu'y trouvent un abri contre la violence turque. Mais, puisque Charles Rider Noble arrive en Macédoine après son séjour en Bulgarie, il est vraisemblable que le film est tourné en automne 1903 ainsi que le film "Les réfugiés de Samokov".

Les films de Charles Rider Noble, tournés en Macédoine en 1903 et 1904, produits par la "Charles Urban Trading Company", sont présentés 1904 à Londres dans la salle de prestige "Alhambra". La projection suscite un grand intérêt et une grande publicité. Des informations et des essais sur leurs sujets sont publiés dans les journaux quotidiens et hebdomadaires britanniques les plus connus. Le "Black and White" informe "d'une nouvelle série exceptionnelle d'images de cinéma montrant les activités des insurgés en Macédoine... L'un des films montre une vraie bataille, tandis que les autres - bien que moins cruels - sont aussi très intéressants". Le "Morning Post" n'oubliant pas le film

мовите прикажува вистинска борба, додека другите - иако помалку крволочни - исто така се многу интересни..." "Morning Post", пак, не одминувајќи го филмот „Македонски востаници се борат со Турците“, посебно ја истакнува храброста на снимателот Нобл, кој со „значителен личен ризик (ги снимил) сцените на борбите“ и особено што се „заколнал на верност кон водачот на востаниците, па со тоа се декларирал како непријател на Турците“. Потом дека, „сликите се многу различни по вредност, но сите се интересни, а еден предавач со својот коментар уште повеќе придонесува за таа интересност“. За овој циклус на филмови пишуваат уште "The Standard" и "Financial News", а "The Pelican" информира дека „...Спектакл како што е сцената кога гледаме човек кој навистина гине пред очите на другите на бојното поле, никогаш пред тоа не била прикажана и тоа е навистина истовремено и ужасно и фасцинантно“. Освен во Велика Британија, немаме податоци дали филмовите за Македонија на Чарлс Рајдер Нобл биле прикажувани и на други места.

1905

Започнува креативната историја на филмот во Македонија. Според сеќавањата на Милтон Манаки, Јанаки ја купува филмската камера "Bioscope" No.300 производство на Charles Urban Trading Co. Со таа камера во родната Авдела браќата ги снимаат првите „живи слики“ не само во Македонија, туку и на Балканот. За навек ќе останат забележани: нивната 114 години стара баба Деспина (8), жени како сноват основа и училишен час на отворено.

Браќата Јанаки и Милтон Манаки (9) го преселуваат својот фотографски дуќан од Јанина во Битола и на „Широк сокак“ го отвораат познатото „Ателје за уметничка фотографија“.

1906

Браќата Манаки, со серија свои фотографии, учествуваат на големата светска

(8)

(9)

very interesting, although less glory..." "Morning Post" mentions the film "Macedonian Rebels Fight the Turks" and emphasises the courage of cinematographer Noble who "has shot these scenes exposing himself to a risk in order to film the battle action" and especially for "taking an oath before the rebels' leader, declaring himself as an enemy of the Turks". Afterwards the paper says that the pictures are of different value, but they are all interesting, and that their absorbing value is enriched by the lecturer's comment. "The Standard" and "Financial News" also write about these films. "The Pelican" says... "The scene when we can actually see a man dying on the battle field is something that has never been seen before on film, and this is really horrible and fascinating at the same time". We have no information whether the films made in Macedonia by Charles Rider Noble have been screened elsewhere besides Great Britain.

1905

The creative film history in Macedonia was starting. According to the memoirs of Milton Manaki, Yanaki bought his first film camera "Bioscope" No.300, manufactured by Charles Urban Trading Co. With this camera, the brothers made the first "living pictures" not only in Macedonia, but in the Balkans too. Their grandmother Despina (8) at the age of 114 years, the weaving women and the outdoor class, will remain forever.

Janaki and Milton Manaki (9) moved their photography shop from Ianina to Bitola, and in Broad Street opened the well-known "Studio of Artistic Photo".

1906

The Manaki Brothers took part in the great world photography exhibition in Bucharest and won the gold medal, and also gained the title of court photographers of the Romanian king Carol I. As a result of these honours, Yanaki Manaki won a

"Les insurgés macédoniens en bataille contre les Turcs" souligne particulièrement le courage de l'opérateur de prise de vue Noble qui "courut le grand risque personnel tournant les scènes de la bataille" d'autant plus qu'"il prêta serment de fidélité devant le chef des insurgés en se déclarant ainsi comme un ennemi des Turcs". De même "les images diffèrent selon leur valeur, mais tous sont intéressants et le conférencier par son commentaire contribue à ce que tout soit encore plus intéressant". Sur ce cycle de films écrivent encore le "Standard" et le "Financial News", tandis que le "Pelican" informe que "le spectacle comme la scène qui n'est jamais présentée auparavant et où on voit comment un homme meurt sur le champ de bataille devant nos yeux est vraiment atroce et en même temps fascinant". En dehors de La Grande Bretagne, il n'y a pas de données permettant de savoir si les films sur la Macédoine de Charles Rider Noble sont présentés ailleurs.

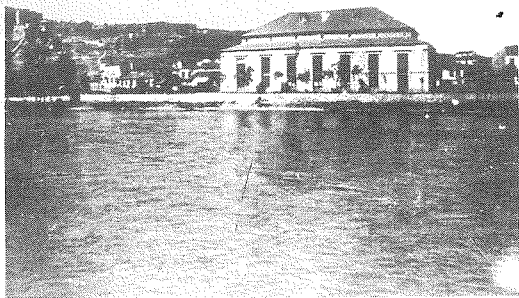
1905

En Macédoine commence l'histoire de la création du cinéma. Selon les souvenirs de Milton Manaki, son frère Janaki achète la caméra "Bioscope" No. 300 produite par la "Charles Urban Trading Co". Avec cette caméra les frères tournent à Avdela les premières "images animées" non seulement en Macédoine, mais dans les Balkans tout entiers. Restent immortalisés à jamais leur grande-mère Despina (8), les tisseuses ou le cours en plein air.

Les frères Janaki et Milton Manaki (9) déplacent leur atelier photographique de Ioanina à Bitola et dans la "Rue large" ils ouvrent l'atelier connu comme "L'atelier de la photographie artistique".

1906

Les frères Manaki avec une série de photographies prennent part à la grande exposition mondiale de Bucarest où ils obtiennent la médaille d'or et aussi le titre du photographe de cour du roi roumain Carol Ier. Le résultat de tous ces hommages est que Janaki Milton obtient une espèce de bourse de spécialisation et la possibilité de séjourner dans

(10)

фотоизложба во Букурешт каде што го добиваат златниот медал, како и титулата дворски фотографи на романскиот крал Карол I. Како резултат на овие почести Јанаки Манаки добива еден вид стипендија за специјализација и престој во повеќе европски метрополи (Виена, Лондон, Париз).

На територијата на Македонија се регистрирани гостувањата на неколку патуваачки кина. Во Битола, во хотелот „Шарк“ филмски проекции одржувало патуваачкото кино на Италијанецот Пјетро Чинези, а првите филмски проекции во Скопје ги одржало, исто така, едно патуваачко кино во салата на Турскиот театар.(10)

(11)

1907

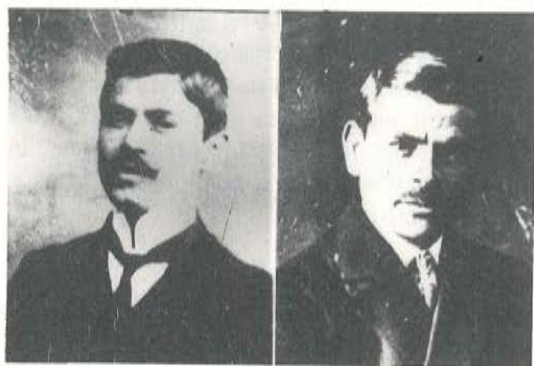
Браќата Манаки, покрај вообичаената фотографска дејност, продолжуваат и со снимателската активност. Забележани остануваат поголем број панаѓури, свадби и верски обреди.(11)

Милан Голубовски започнал да одржува филмски проекции во Скопје, во салата на хотелот „Англетер“, (подоцнежен „Париз“). Со својот мал проекционен апарат, што го набавил во Виена, тој гостувал и во куќите на угледни скопски семејства, а одржувал проекции и во други населени места во Македонија и Албанија. Со оваа дејност престанал да се занимава во 1909 година, по пожарот во „Англетер“ предизвикан од запаливата филмска лента.

1908

Младотурската револуција на филмска лента. Отоманската империја ја потресува Младотурската револуција под водство на Нијази-бег од Ресен. Браќата Манаки, особено помладиот Милтон, имале вроден инстинкт за најзначајните збиднувања во

scholarship for a specialised stay in several European capitals (Vienna, London, Paris).

On the territory of Macedonia were recorded several visits by travelling theatres. In Bitola, at the Shark Hotel, the travelling theatre of the Italian Pietro Cinesse, performed several screenings, and a travelling theatre made the first film screenings in Skopje in the cinema hall of the Turkish theatre. (10)

1907

The Manaki Brothers continued their filming activities, besides their usual photography business. They filmed fairs, wedding ceremonies, religious rituals. (11)

Milan Golubovski started film screenings in Skopje, at the Angleter Hotel (later called Paris). With his small projector, purchased in Vienna, he visited respectable families in Skopje, and also performed screenings in other towns of Macedonia and Albania. He had to end this activity in 1909, after the fire at the Angleter Hotel, which was caused by inflammable film strip.

1908

The Young Turks Revolution on film. The Ottoman Empire is shaken by the Young Turks Revolution led by Niaszi Bey from Resen. The Manaki Brothers, especially the younger one - Milton, had an inborn instinct for the significant events in Bitola and the area hear Bitola. The Young Turks' Revolution was an event of exclusive importance and

plusieurs métropoles européennes (Vienne, Londres, Paris).

Sur le territoire de la Macédoine on note la représentation de plusieurs cinémas ambulants. A l'hôtel "Šark" de Bitola sont présentées les premières projections de cinéma de l'Italien Pietro Cinesi et les premières projections de cinéma à Skopje sont présentées par un cinéma ambulant dans la salle du Théâtre turc. (10)

1907

Les frères Manaki, hormis leur activité habituelle de photographe, continuent aussi leur travail de prise de vue. Ils filment un grand nombre de foires, de noces et de coutumes religieuses. (11)

Milan Golubovski commence la projection de cinéma à Skopje dans la salle de l'hôtel "Angleterre" (plus tard "Paris"). Avec son petit appareil de projection, fourni à Vienne, il visite les maisons des familles des notables de Skopje mais aussi donne des projections dans d'autres endroits en Macédoine ou en Albanie. Il cesse cette activité en 1909 après l'incendie de la salle de l'hôtel "Angleterre" due aux matériaux inflammables de la pellicule.

1908

La révolution des jeunes Turcs sur pellicule. L'Empire ottoman est secoué par la Révolution des jeunes Turcs sous la direction de Niaszi-bey de la ville de Resen. Les frères Manaki, en particulier le cadet Milton, montrent l'instinct pour les événements les

(12)

Битола и Битолско. А Младотурската револуција (12) била настан од исклучително значење што браќата не пропуштиле да го забележат на филмска лента. Во текот на неколку години браќата Манаки бележеле разни манифестации и дефилеа на младотурците во Битола.

Првите филмски проекции во Охрид се одржуваат во една кафеана кај Долна Порта.

1909

Во Велес се одржани првите филмски проекции во кафеаната на Трајко Иванов, што, во оваа и во наредните две години, ги организирал велешанецот Арсо Петров Картов со проектор набавен од Германија. Во Битола, пак, Ташко и Коста Чому (13) ја закупиле салата на Битолскиот театар и таму започнале да одржуваат филмски проекции. Регистрирани се и гостувања на повеќе подвижни кина во театарската зграда во Скопје, чиј репертоар бил рекламиран во тогашниот дневен печат. Едно такво патувачко кино гостувало и во Дебар и така дебарчани за првпат виделе подвижни слики.

(13)

1910

Филмските кадри на Манакиевци се исполнуваат со македонски народни обичаи, прослави и танци (14), како и со сцени од секојдневниот живот.

Велешанецот Арсо Петров Картов одржувал проекции и во велешкото училиште „Св. Кирил и Методиј“ во оваа и во наредната 1911 година. Наедно, со својот проектор "Original Buderus" гостувал и во други населени места во Македонија, Грција и Бугарија.

the Manaki brothers just had to record it on film. For several years, the Manaki Brothers filmed different demonstrations and parades of the Young Turks. (12)

The first film screenings in Ohrid were held in a tavern near the Lower Gate.

1909

The first film screenings in Veles were held in the tavern of Trajko Ivanov which continued for another couple of years. They were organised by a man from Veles, called Arso Petrov Kartov, with a projector purchased in Germany. In Bitola, Taško and Kosta Čomu (13) rented the Bitola Theatre Hall and started film screenings there. Several travelling theatres visited Skopje (records available) and gave their screening shows in the theatre building. Their repertoire was advertised in the daily press. One of these travelling cinemas visited Debar, and the people of Debar could see moving pictures for the first time.

1910

The film frames of the Manaki were filled with Macedonian traditional customs, celebrations, dances (14) and scenes of everyday life.

Arso Petrov Kartov from Veles, held projections also at the school "St. Kiril and Metodi" that year, and the following, 1911. Together with his projector "Original Buderus", he also visited many other places in Macedonia, Greece, Bulgaria.

plus importants de Bitola et de la région. Et la Révolution des jeunes Turcs (12) est un événement d'importance exceptionnelle que les frères Manaki ne manquent point d'enregistrer sur pellicule. Pendant quelques années les frères Manaki enregistrent diverses manifestations et défilés de jeunes Turcs à Bitola.

Dans un café de la localité de Dolna Porta on tient les premières projections de cinéma dans la ville d'Ohrid.

1909

Dans la ville de Veles sont présentées les premières projections de cinéma, avec un projecteur obtenu d'Allemagne, au café de Trajko Ivanov, que la même année et la suivante sont organisées par Arso Petrov Kartov de Veles. Alors à Bitola, Taško et Kosta Čomu (13) louent la salle du théâtre de Bitola et commencent à présenter des projections de cinéma. On note aussi le séjour de plusieurs cinémas ambulants au théâtre de Skopje et leur répertoire est annoncé dans les journaux quotidiens. Un de ces cinémas ambulants séjourne dans la ville de Debar et ainsi les gens de cette ville ont la possibilité de voir pour la première fois les images animées.

1910

Les cadres de cinéma des frères Manaki sont remplis des coutumes populaires macédoniennes, des fêtes et des danses (14) mais aussi des scènes de la vie quotidienne.

Arso Petrov Kartov de Veles tient les projections dans l'école de "Saints Cyrille et Méthode" au cours de cette année et aussi l'année suivante, en 1911. Avec son appareil de projection "Original Buderus" il visite d'autres endroits de Macédoine, de Grèce et de Bulgarie.

1911

C'est l'année la plus importante de l'oeuvre des frères Manaki qui sont à l'apogée de leur activité de prise de vue. Les frères créent alors trois report-

(14)

(15)

(16)

1911

Оваа година е најзначајна за филмскиот опус на браќата Манаки и претставува врв на нивната снимателска дејност. Имено, тогаш браќата создале три репортажи со кои непосредно се приближиле до документаристичкиот филмски приказ. Тоа се филмовите за посетата на турскиот султан Мехмед V Решад на Солун и Битола (15), потоа за посетата на романската делегација на Битола, Гопеш и Ресен (16), како и погребот на гревенскиот митрополит Емилијанос. Интересен е податокот што се однесува на овој редоследно последен именуван материјал. Имено, материјалот за погребот на Емилијанос е единствен, од сите сочувани материјали снимени од браќата Манаки, што тие сами го развиле и измонтирале, заедно со телопи (натписи) напишани на рака и го подготвиле за јавно прикажување.

Во текот на месеците мај и јуни во театарската зграда во Скопје гостувало патувачкото кино „Ексцелзиор“, кое објавувало реклами за својот репертоар во дневниот печат. Меѓу повеќето филмови што скопјани ги виделе во оваа пригода биле и „Катарина Ховардова“, „Венецијанскиот трговец“, „Трка со балон Париз-Мадрид“ итн. Впрочем, филмската програма на ова кино го претставувала стандардниот светски кинорепертоар од времето пред Првата светска војна. Но, постои еден мошне интересен податок. Во киното „Ексцелзиор“ бил прикажан и филм за султанот Решад V, но не е наведено од каде потекнува и каде е снимен овој филм.

1912

Балканските војни, со кои трагично беше распарчен единствениот етнички организам на Македонија, влегоа во филмскиот кадар. Воените настани и премрежијата на цивилното население на филмската лента ги забележале снимателите на компаниите: „Пате“ (Pathé), „Гомон“ (Gaumont),

1911

This is the most important year for the film opus of the Manaki brothers and is actually the climax of their filming activity. Namely, they filmed three film stories with which they came close to the documentary film expression. These are the films about the visit of the last Turkish sultan Mohamed Reshad V to Thessalonika and Bitola (15), and afterwards the visit of the Romanian delegation to Bitola, Gopeš and Resen (16), and the burial of the metropolitan Emilianos. There is some very interesting information about the material that is mentioned at the end of this order. Namely, the film of the burial of Emilianos is the only preserved material filmed by the Manaki brothers, that has been edited and developed by themselves.

They have even written the intertitles by hand and in this way they made the film ready for public performance.

In the months of May and June, the travelling theatre "Excelsior" visited Skopje in the theatre building, and advertised its repertoire in the daily press. Among the many films that could be seen on this occasion, were the following: "Katarina Hovardova", "The Merchant of Venice", "The Balloon Race from Paris to Madrid", etc. This means that the film program of this cinema presented the standard world repertoire of the time before the first world war. There is an interesting record that the "Excelsior Cinema" screened a film about Sultan Reshad V, but the record does not mention the origin of this film and the place of filming.

1912

The Balkans Wars which tragically tore apart the unique ethnic organism of Macedonia, entered the film frame. The war operations and the sufferings of the civilians are recorded on films by the cinematographers of Pathe, Gaumont, Cines, Eclair and others. Over 20 film reporters were engaged in filming the Balkans war operations, and only for the leading Pathe Company, worked eight cinematographers. New to the known practice is the in-

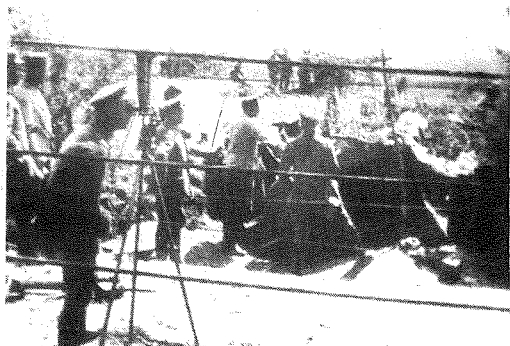

ages avec lesquels ils se rapprochent de l'interprétation documentaire du cinéma. Ce sont les films sur la visite de Salonique et de Bitola du dernier sultan turc Mehmet V Rešad (15), puis la visite de la délégation roumaine à Bitola, Gopeš et Resen (16), et les funérailles du dernier métropolite Emilianos de Grevène. Il est intéressant de noter quelques données sur le dernier reportage. En effet, le matériel des funérailles d'Emilianos est l'unique sauvegardé parmi tous les matériaux développés, montés avec les titres écrits de leur main et préparés pour une présentation publique par les frères Manaki en personne.

Pendant les mois de mai et de juillet, au théâtre de Skopje séjourne le cinéma ambulant "Excelsior" qui publie des affiches de propagande dans les quotidiens. Parmi les films que les spectateurs de Skopje peuvent voir à cette occasion sont les films "Catherine Howard", "Le Marchand de Venise", "La course de ballon Paris-Madrid" etc. D'ailleurs, le programme présente le répertoire moyenne du monde du cinéma à l'époque avant la Première guerre mondiale. Cependant, il y a encore une donnée intéressante: dans le cinéma est présenté aussi le film sur Mehmed V Rešad, mais on ne mentionne pas l'origine du film et où il est tourné.

1912

Les guerres balkaniques, pendant lesquelles l'unique organisme ethnique de Macédoine est morcelé, entrent aussi dans le cadre du cinéma. Les événements de la guerre et les malheurs de la population civile sont enregistrés par les opérateurs

„Сине“ (Cines), „Еклер“ (Eclair) и други. За снимање на балканските операции биле ангажирани над 20 филмски репортери, а за водечката компанија „Пате“ работеле дури 8 сниматели. Новост во однос на дотогашната практика е вклучувањето на новоформираните компании, специјализирани за филмски новости, како што се: „Pathé Journal“ и „Tropical Budeget“.

На снимателите големи пречки во работата им задавала цензурата на завојувачките страни. Покрај засилената контрола и постојаното следење, не им дозволувале да се доближуваат до воените дејствија. Затоа на нивните снимки нема многу борбени операции, а најзастапени се страдањата на цивилното население и бегалците, кои ја прикажуваат „човечката страна на војната“. Најзначајни остварувања од тој период се: „Слики од боиштата“, „Војната на Балканот“ (журнал на „Гомон“), „Најново од Балканот“ (журнал на „Пате“), „Заземањето на Куманово“, „Опсадата на Едрене“, „Крвавата битка на Брегалница“ и други.

Со цел поуверливо да се снимат борбените дејствија, снимателите на „Пате“ употребувале телефото леќи. Истражувачите наведуваат дека данскиот снимател Фриц Магнусен, како и други сниматели и компании, не можејќи да снимат вистински борби, симулирале такви сцени. Таквите лажни филмови биле снимани скришум и во студија. Меѓутоа, биле откриени и јавноста, преку печатот била предупредена за нивниот карактер.

Балканските војни биле повод и инспирација за снимање и на уметнички филмови. Во следните две години биле реализирани 20 такви остварувања.

Прикажувањето на документарните филмски записи за Балканските војни било проследено со голем публицитет и реклама во печатот. Честопати проекциите биле придружувани со предавања, а неколку компании изработиле специјални плакати за рекламирање на своите филмови.

volvement of the newly established companies, specialised in newsreels, like Pathe Journal and Tropical Budeget.

Great obstacles to the cameramen were caused by the censors of the countries at war. Apart from the intensified control and permanent surveillance, they were not allowed to get close to the places of warfare. That is the reason why we can hardly see on these films any combat operations, instead we see lots of civilian sufferings and refugees that show "the human side of war". The most important films of that time are: "Battle-field Pictures", "The Balkans War" (Newsreel of Gaumont), "The Latest from the Balkans" (Newsreel of Pathe), "The Taking of Kumanovo", "The Siege of Edrene", "The Bloody Battle on the Bregalnica", etc.

In order to make realistic shots of combat action as much as possible, the cameramen of "Pathe" used telephoto lenses. Today's research make us believe that Danish cameraman Friz Magnussen as well as some other cameramen and companies, simulated combat scenes due to the fact that they could not film real battles. These kind of films were done secretly, in studios. Nevertheless the truth somehow was discovered and the public was warned about the real nature of these films.

The Balkans Wars were also an inspiration for filming artistic pictures. In the following two years, 20 films of this kind were produced.

The screening of the documentary film records of the Balkans wars, was followed by a great deal of publicity and advertising in the press. Many times,

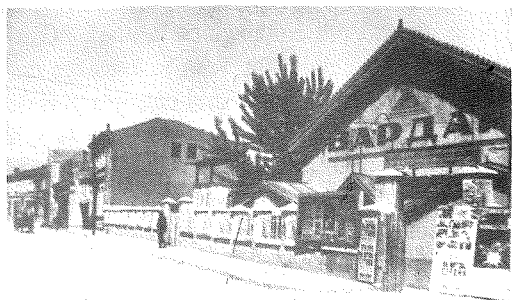
de prise de vue des compagnies "Pathé", "Gaumont", "Ciné", "Eclair" etc. Pour le tournage des opérations dans les Balkans sont engagés plus de 20 reporters de cinéma et pour la compagnie la plus importante "Pathé" travaillent même 8 opérateurs de prise de vue. La nouveauté par rapport à la pratique jusqu'alors s'avère l'inclusion de nouvelles compagnies spécialisées dans les actualités, comme par exemple "Pathé Journal" et "Tropical Budget".

Le plus grand obstacle pour les opérateurs de prise de vue est la censure des deux parties en guerre. A part le grand contrôle et la poursuite permanente, les opérateurs sont interdits d'approcher aux opérations de guerre. C'est pour cela que dans leurs reportages il n'y a pas d'opérations de combat; mais par contre ils montrent les souffrances de la population civile et des réfugiés de sorte qu'ils montrent "le côté humain de la guerre". Les plus importantes réalisations de cette époque sont: "Les images des champs de batailles", "La guerre dans les Balkans" (journal de "Gaumont"), "Les dernières nouveautés des Balkans" (journal de "Pathé"), "La prise de Kumanovo", "Le siège d'Edrine", "La bataille sanglante de Bregalnica" etc.

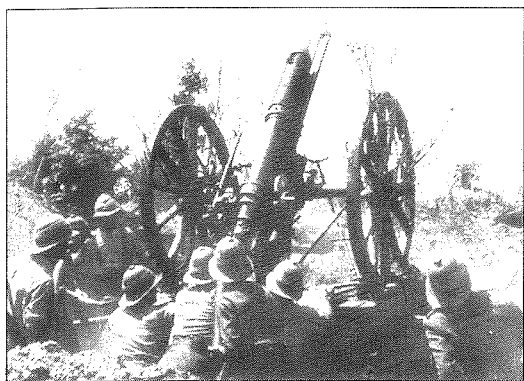
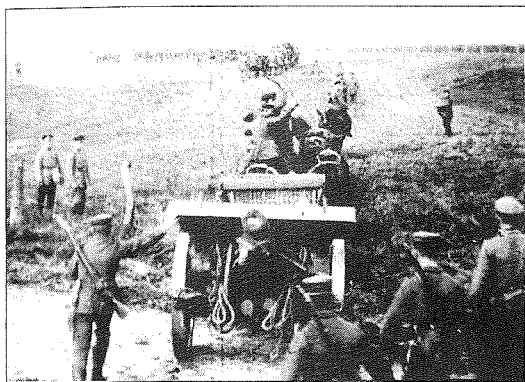
Pour tourner les actions de la guerre d'une manière convaincante, les opérateurs de "Pathé" se servent de lentilles téléphoto. Les chercheurs mentionnent que l'opérateur danois de prise de vue Friz Magnussen, ainsi que les opérateurs des autres compagnies, ne pouvant enregistrer des vraies batailles, se servent de la simulation de telles scènes. De tels "faux" films sont aussi tournés même dans les studios. Cependant, tout cela est découvert et le public en est prévenu par les journaux.

Les guerres Balkaniques sont la raison et l'inspiration pour le tournage des films artistiques. Dans les deux années suivantes sont tournées 20 réalisations.

La projection des reportages documentaires sur les guerres Balkaniques est suivie par une grande publicité et propagande dans les journaux. Les projec-

(17)

Кон крајот на годината во Скопје про-работило првото постојано кино „Вардар“ (17) сместено во барака. Ова кино работело до 1927 година, кога изгорело во еден голем пожар.

1913

Балканските војни пак се во центарот на вниманието на филмските сниматели. Во Втората балканска војна, освен странските, се вклучуваат и филмски репортери ангажирани од завојуваните држави. Тие, покрај ретките борбени дејствија, ќе снимат повеќе филмски записи за новоосвоените, односно реокупирани македонски предели, притоа именувајќи ги како „српски“, „бугарски“ или „грчки“, во зависност од тоа за чија окупациона зона од Македонија станувало збор.

За сметка на Гока Богдановиќ, сопственик на киното „Касина“ во Белград, рускиот снимател Самсон Чернов со уште еден сè уште неидентификуван снимател, на почвата на Македонија ги снимиле филмовите: „Српските градови Велес и Штип“, „Престолонаследникот Александар, командант на Првата армија, на Црн Врв на борбена положба“, „Битката на Жидилово“ и други. Во киното на Ѓ. Богдановиќ биле прикажувани и филмовите: „Пренесување на ранети од Куманово на железничката станица“ и „Погребот на поручникот Живоин Маринковиќ во Крива Паланка“. Производителот Светозар Боториќ, пак, реализирал серија филмови „Низ нова Србија“, во кои има снимки од повеќе градови на Македонија: Битола, Скопје, Велес, Гевгелија, Струмица, Ресен и Охрид. Бугарскиот снимател Александар Јеков го реализирал филмот „Големата ослободителна војна на Бугарија против Турција“. Според мислењето на истражувачите, најуспешниот филм од тој период „Под митралески оган“ го снимил германскиот документарист Исидор Роберт Швобталер (Isidor Robert Schwobthaler) за британскиот продуцент Чери Кир-

the projections were accompanied by lectures, and some companies made special posters for advertising their films.

At the end of that year, the first permanent cinema "Vardar" (17), started operating in a shack. This cinema operated till 1927, when it was burnt down in a fire.

1913

The Balkans Wars were once again in the focus of interest for cameramen. During the second Balkans war, besides foreign cameramen, film reporters of the states at war were also involved. Apart from the very few combat actions, they filmed pictures of the newly occupied, actually the reoccupied Macedonian areas, naming them as "Serbian", "Bulgarian" or "Greek", depending on the zone of occupation referred to.

Working for Gjoka Bogdanović, owner of the "Casina Theatre" in Belgrade, the Russian cinematographer Samson Černov and another unidentified cameraman, filmed on Macedonian territory the following films "Serbian towns of Veles and Štip", "Prince Aleksandar, commander of the First Army, on the "Crn Vrv" in combat position", "The Battle at Židilovo" and others. In the theater of Mr. Bogdanović, the following films were screened: "Transportation of wounded in Kumanovo, to the railway station", "The Burial of lieutenant Marinković in Kriva Palanka". The producer Svetozar Botorić realised a series of films, such as: "Going through new Serbia", in which there are shots of many Macedonian towns, like Bitola, Skopje, Veles, Gevgelija, Strumica, Resen and Ohrid. The Bulgarian cinematographer Aleksandar Jekov, filmed "The Great Liberation War of Bulgaria against Turkey". According to the opinion of the people who have done research on these films, the most successful film from that period is "Under Machine-gun Fire", made by the German documentarist Isidor Robert Schwobthaler, for the British producer Cherry Kearton, and initiated by the Greek king. The fearless cameraman did the filming within the storming battles, and "Moving Pic-

tions sont souvent accompagnées par des conférences et quelques compagnies publient des affiches spéciales pour la propagande de ses films.

A la fin de l'année à Skopje commence le travail du premier cinéma "Vardar" (17) installé dans un immeuble de bois. Ce cinéma est ouvert jusqu'en 1927 quand il est brûlé dans un grand incendie.

1913

Les guerres balkaniques sont toujours au centre de l'intérêt des opérateurs de prise de vue. Pendant la Deuxième guerre balkanique à part les opérateurs étrangers, sont inclus aussi les reporters de cinéma engagés par les états en guerre. A côté des rares actions de guerre, ils enregistrent des reportages sur les régions macédoniennes conquises, c'est-à-dire occupées, en les nommant en tant que régions "serbes", "bulgares" ou "grecques" selon la zone d'occupation en question.

Pour le compte de Gjoka Bogdanović, le propriétaire du cinéma "Kassina" à Belgrade l'opérateur de prise de vue russe Samson Tchernof, avec un autre opérateur sans identité, tourne sur le territoire de la Macédoine les films: "Les villes serbes de Veles et Štip", "Le prince héritier Alexandre, commandant de la première armée, sur les positions militaires", "La bataille de Židilovo" etc. Dans la salle de projection de G. Bogdanović sont présentés les films: "Le transport des blessés de la gare de Kumanovo" et "Les funérailles du lieutenant Živojin Marković à Kriva Palanka". Le producteur Svetozar Botorić réalise une série de films "A travers la Serbie nouvelle" où il y a des prises de vue de plusieurs villes de Macédoine: Bitola, Skopje, Veles, Gevgelija, Strumica, Resen et Ohrid. L'opérateur bulgare Aleksandar Jekov réalise le film "La grande guerre de libération de la Bulgarie contre la Turquie". Selon l'opinion des chercheurs, le film le plus réussi de cette époque est "Sous le feu de la mitrailleuse" du documentariste allemand Isidor Robert Schwobthaler, tourné pour le producteur britannique Cherry Kearton à l'initiative du roi de Grèce. L'intrépide opérateur de prise de vue se précipite dans le tourbillon des

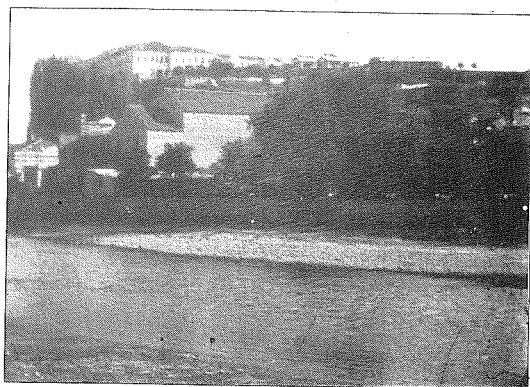
тон (Cherry Kearton), а на поттик на грчкиот крал. Бестрашниот снимател со камерата влегол во виорот на борбите, а за неговиот филм, кој траел еден час, "Moving Picture World" пишува: „Се гледаат војници во акција, пешадија како напредува, коњица во јуриш, без мимикрија, туку во крвавата и брутална стварност на војната...“ Самиот Роберт Швобталер за својата задача која високо ја ценел и во која верувал ќе рече дека била мотивирана со намерата: „да направиме историски документ, објективно да ги снимиме стравотиите во Македонија и воопшто ужасите на војната. Филмот нека помогне војната засекогаш да исчезне од цивилизираниот свет“.

1914 - 1918

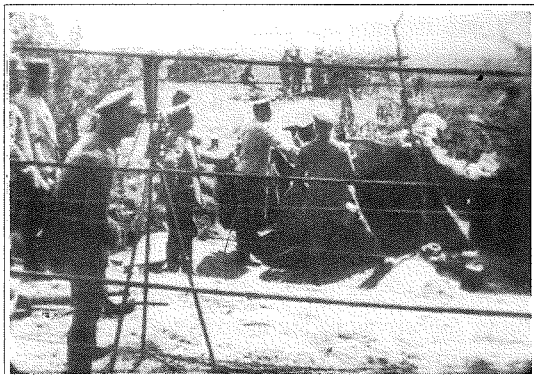
Само што заврши Втората балканска војна, Македонија ја зафати виорот на Првата светска војна, посебно со отворањето на Македонскиот фронт. Оваа војна ја снимале воени филмски сниматели од земјите и на двете спротивставени страни, на Антантата и на Централните сили.

Покрај воените операции на македонскиот фронт, снимени се и голем број секвенци од животот на цивилното население во заднината. Во 1916 година француските и британските филмски сниматели ги снимиле операциите и борбите околу Битола, а на спротивната страна, сниматели на „Местер филм“ од Берлин, покрај воените дејствија на македонскиот фронт, снимиле и значаен квантум филмски материјали во Скопје и Велес, како и по долините на реките Вардар и Бабуна. Освен тоа, борбите околу Битола биле забележани и од германски и австриски воени сниматели.

И следните години филмските сниматели биле доста активни, во зависност од активноста на фронтот. И од двете завојувани страни биле снимани разни видови воени дејствија, потем употреба на гас-маски, како и транспорт на ранети и заробеници. И

ture World" wrote about this film which runs for an hour the following: "We can see soldiers in action, advancing infantry, storming cavalry, with no mimicry used, its just the bloody and brutal reality of war..."

Schwobthaler himself respected highly the purpose of his task and said: "we wanted to make a historic document, to film objectively the horrors of the war in Macedonia, and to show terrors of war in general. Let the film make war disappear forever from civilised world".

1914-1918

Immediately after the end of the second Balkans war, Macedonia was drawn into the whirlwind of the first world war, especially with the opening of the Macedonian front. This war was filmed both by cinematographers of the Powers of the Entente and the Axis Powers.

Besides the war operations of the Macedonian front, a great number of sequences were filmed showing the life of the civilians. In 1916, French and British cinematographers filmed the battles near Bitola, while on the other side, cameramen of "Messter Film" from Berlin, filmed, apart from the warfare actions of the Macedonian front, a great number of film materials in Skopje and Veles, and down the rivers of Vardar and Babuna. The battles near Bitola, were also recorded by German and Austrian cinematographers.

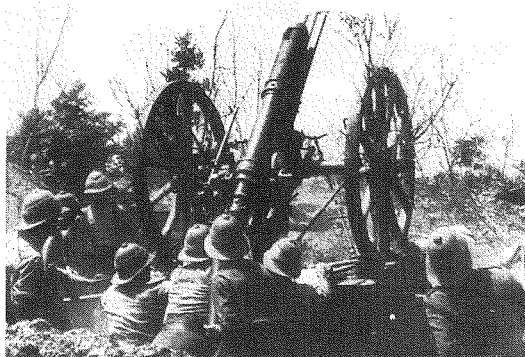
In the following years, the cinematographers' activities depended on the actions of the front. Both sides involved in the war filmed various war activi-

battles et sur son film qui dure une heure, le "Moving Picture World" écrit: "On voit des soldats en action, l'avance de l'infanterie, l'assaut de la cavalerie, sans mimétisme, mais au milieu de la réalité sanglante et brutale de la guerre." Robert Schwobthaler, lui-même, dit sur son travail qu'il l'estime hautement et qu'il croit que son motif réside dans son intention: "De faire un document historique, d'enregistrer d'une manière objective les atrocités de la Macédoine et en général les atrocités de la guerre. Que ce film aide à ce que la guerre disparaisse pour toujours du monde civilisé".

1914 - 1918

Dès que la Deuxième guerre balkanique est finie, La Macédoine est prise par le tourbillon de la Première guerre mondiale, surtout après l'ouverture du Front macédonien. La guerre est enregistrée par les opérateurs de prise de vue de guerre des côtés contrepasés, de la part de l'Entente et de la part des Forces centrales.

A part les opérations militaires du Front macédonien, sont enregistrées aussi beaucoup de séquences de la vie de la population civile de l'arrière-pays. En 1916 les opérateurs de prise de vue français et britanniques, d'un côté tournent les opérations et les batailles aux alentours de Bitola, et de l'autre, les opérateurs de prise de vue de "Master Film" de Berlin, à part les actions militaires sur le Front macédonien, tournent un grand nombre de matériaux sur Skopje et Veles, ainsi que les vallées des rivières Vardar et Babuna. En outre,

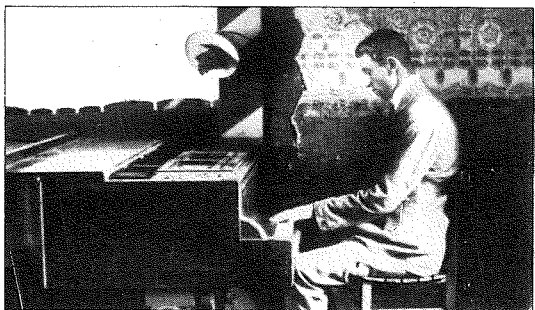

(18)

(19)

(20)

во овој период среќаваме снимки од населени места, како што е една прекрасна панорама на Охрид снимена од езерото (18). Од спротивната страна, пак, воени сниматели на Кинематографската секција на француската армија снимаат во градовите Воден, Бер, Костур, како и во околината на Охридско Езеро.

Со оглед на фактот дека оваа војна била фронтиска, животот во населените места кои не биле во близина на фронтот се одвивал релативно нормално, така што прикажувањето филмови, како и работата на кината во Македонија, продолжиле и за време на војната. Така, во 1916 година германската војска со своите подвижни кина одржувала филмски проекции во Прилеп (во долгиот двор на семејството Шесколеновци), во Велес (во училиштето „Св. Кирил и Методиј“), како и во селата Лисолај (Битолско) и Рајца (Ресенско). Истата година, во Скопје, во бараката на резбарот Нестор Алексиев, проработило киното „Балкан“ (19) на скопскиот фотограф Сиљан Караѓиновик. Ова кино работело само неколку месеци. Во Прилеп, во октомври 1917 година започнало со работа киното „Прогрес“ на Пане Напески (20), сместено во неговата стара семејна кука. На првата проекција бил прикажан филмот „Дамата со камелии“ и еден журнал од германско производство под наслов „Изгледот на Прилеп“. Кон крајот на 1918 година во Скопје се наоѓало седиштето на Филмската секција на српската војска која, располагајќи со повеќе проектори, организирила филмски проекции, како за војската така и за граѓанството. Истата година се одржани и првите филмски проекции во Струмица, а во Штип повремени проекции одржувал Лазо Казанчиев во бавчата на кафеаната „Пролет“. Во Битола - две нови кина. Повратникот од Америка, Лазо од с. Цапари отворил постојано кино во својот хотел „Америка“, а Коста и Димитар Чому отвориле кино во хотелот „Солун“ кое работело до 1921 година. Првата филмска проекција

ties use of gas-masks and transportation of wounded and prisoners.

From this period, there are shots of some towns and there is a wonderful view of the town of Ohrid, filmed from the lake (18). On the opposite side, the cinematographers of the French army filmed the towns of Voden, Kostur, Ber, and also the area around the Ohrid Lake.

Due to the front nature of this war, the life of the towns far from the front line was rather normal, so that film screening in the film theaters of Macedonia continued during the war. So, in 1916, the German army and its travelling cinemas held film screenings in Prilep (in the long front yard of the Šeskolenov family), in Veles (in the St.Kiril and Metodi School), and also in the villages of Lisolaj (near Bitola) and Rajca (near Resen). In the same year, in Skopje, in the shack of the wood-carver Nestor Aleksiev, the Balkans Theater (19), owned by the photographer from Skopje Siljan Karagjinović started operating. This film theater operated only for few months. In Prilep, October 1917, "The Progress Cinema" was opened, owned by the Pane Napeski (20), in their old family house. At the first screening, the film "The Lady with Camellias" was shown, and also a German newsreel titled "The Appearance of Prilep". At the end of 1918, the seat of the Serbian military film section was in Skopje, and having several projectors, they organised film screenings both for soldiers and civilians. In the same year, the first film projections were held in Strumica, while in Štip, occasional screenings were held in the garden of the "Prolet Caffé". In Bitola,

les batailles dans les environs de Bitola sont enregistrées par les opérateurs militaires de prise de vue allemands et autrichiens.

Pendant les années suivantes, les opérateurs de prise de vue sont très actifs, ce qui résulte des activités sur le front. Les deux parties en guerre enregistrent différentes espèces d'activités militaires, ou bien l'emploi des masques du gaz, ainsi que le transport des blessés et des prisonniers. Dans cette période on rencontre aussi des prises de vue des localités habitées, comme l'est le panorama merveilleux de la ville d'Ohride, pris du côté du lac (18). Mais, du côté opposé, les opérateurs militaires de prise de vue de la Section cinématographique de l'armée française tournent dans les villes de Voden, Ber et Kostur, aussi bien que dans les environs du lac d'Ohrid.

Etant donné que c'est une guerre de front, la vie dans les villes qui ne sont pas près du front est relativement normale, de sorte que la projection des films, aussi bien que le travail des salles de projection, continue pendant les années de la guerre. Ainsi, en 1916, l'armée allemande avec ses cinémas ambulants tient des projections des films à Prilep (dans le cour de la famille des Šeskolenovci), à Veles (à l'école "Saints Cyrille et Méthode"), aussi bien que dans les villages Lisolaj (région de Bitola) et Rajca (région de Resen). Cette année-là à Skopje, dans la baraque du ciseleur Nestor Aleksiev, commence le travail du cinéma "Balkan" (19) du photographe Siljan Karagjinović de Skopje. Le cinéma ne travaille que quelques mois. A Prilep, au mois d'octobre 1917, commence le travail du cinéma "Progrès" de Pane Napeski (20), installé dans la vieille maison de la famille. Au cours de la première projection est présenté le film "La dame aux camélias" aussi bien qu'un journal de cinéma de la production allemande sous le titre "L'apparence de Prilep". Vers la fin du 1918, à Skopje se trouve le siège de la Section de cinéma de l'armée serbe qui, ayant à sa disposition plusieurs ciné-projecteurs, organise des projections des films autant pour l'armée que pour les habitants. Cette année-là on tient les premières projec-

(21)

(22)

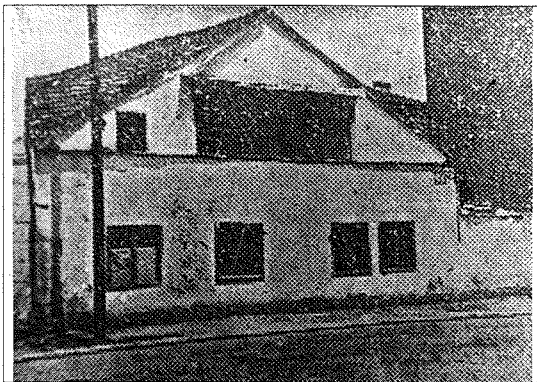
во Куманово е одржана во еден од тенекиските дуќани на Тумбата.

1919

Арсениј Јовков (1884-1924) (21), борец за национално ослободување, новинар, писател, фотограф и филмски деец - напишал сценарио за игран филм „Илинден“. Од сценаристичкиот запис се сочувани Прологот и Првиот дел. Текстот е поделен на слики, а дејствието наместа е дообјаснувано со телопи. Точното време на настанувањето сè уште не е утврдено, но определени индиции упатуваат дека тоа е најдоцна во 1919 година.

Прологот започнува со впечатлив опис на реалистички глетки за навлегувањето на Турците на Балканот. Во следната слика, низ еден пресврт, дејството преминува во експликација на надреални претстави инспирирани од митот за Крали Марко. Митскиот јунак Крали Марко носен од својот коњ (22) скока од полиња на планини, од планини во градови (Пелистер-Прилеп)... Талка по својата разурната и унесреќена земја сè до средбата со Господ, кога сфаќа дека ја изгубил силата. Соочувајќи се со тоа, тој од Бога бара да го успие во петвековен сон. Потем Крали Марко го убива својот коњ и оди во пештерите на Бабуна да се препушти на сонот. Идентификувајќи го Крали Марко со судбината на народот, јасна е алузијата на турското робство.

Првиот дел на сценариото временски е лоциран во средината на 19 век, а започнува со пребарувањето на двајца намерници по гробот на Крали Марко. Пребарувајќи по планината Стогово тие стигнуваат во селото Креснец, каде Чорбаџијата Ѓуро прави богата свадба. Тоа е, всушност, контрапункт на Прологот. Тајфите музичари, ората, насобраниот народ, живописната и весела атмосфера, свадбарските обичаи сугерираат оптимистичко расположение на

two new cinemas were opened. The returnee from America, Lazo from the village of Capari, opened a cinema at his "America Hotel", while Kosta and Dimitar Čomu, opened a cinema at the "Solun Hotel". This cinema operated until 1921.

1919

Arsenij Jovkov (1884-1924) (21), a national freedom fighter, journalist, writer, photographer and film worker, wrote a feature film screenplay - "Ilinden". Only the prologue and the first part of it have been preserved. The text is divided into pictures, and the action is occasionally explained by subtitles. The exact time of its writing is not known, although certain indications lead to 1919 at the latest.

The prologue starts with an impressive description of realistic scenes of the Turkish invasion of the Balkans. In the next picture, by turn of events, the action becomes an explication of surrealistic images inspired by the Krali Marko myth. The myth hero Krali Marko jumps with his horse (22) from fields to mountains, from mountains to towns (Pelister-Prilep)... He roams across his ruined and unfortunate land, until he meets God and realizes that he has lost his power. Realizing this, he asks God to put him into a five centuries long sleep. Identifying Krali Marko with the destiny of the nation, he makes a clear allusion to the time of the Turkish slavery.

The first part of the screenplay time, is situated in the 19-th century, and it starts with the search of two travellers for Krali Marko's grave. Crossing

tions at Strumica, tandis qu'à Štip il y a des projections temporaires tenues par Lazo Kazandjiev dans le jardin du café "Printemps". A Bitola - deux cinémas nouveaux. L'émigrant rentré de l'Amérique, Lazo du village de Capari, ouvre une salle permanente de projection dans son hôtel "Amérique", et Kosta et Dimitar Čomu ouvrent la salle de projection dans leur hôtel "Salonique" qui travaille jusqu'en 1921. A Kumanovo dans un atelier de tôle à Tumbata se tient la première projection.

1919

Arsenij Jovkov (1884-1924) (21), combattant de la libération nationale, journaliste, écrivain, photographe et cinéaste, écrit le scénario du film "Ilinden". Du scénario ne sont sauvegardés que le prologue et la première partie. Le texte est divisé en images, et l'action est parfois expliquée par des sous-titres. Le temps exact de l'écriture du texte n'est pas encore défini, mais certaines indications montrent qu'il a été réalisé au plus tard en 1919.

Le prologue commence par une description impressionnante d'un spectacle réaliste de l'arrivée des Turcs dans les Balkans. Dans l'image suivante, par le revirement, l'action passe à l'explication du mythe du roi Marc. Le héros mythique le roi Marc, emporté par son cheval (22), saute des champs aux montagnes, des montagnes aux villes (Pelister-Prilep). Il flâne à travers son pays dévasté et néfaste jusqu'à la rencontre avec Dieu quand il comprend qu'il perd la force. Confronté à cet événement, il demande à Dieu de l'endormir d'un sommeil de cinq siècles. Ensuite, le roi Marc tue son cheval pour se rendre dans les cavernes de la montagne Babuna et pour se laisser aller à la mort. Par l'identification du roi Marc avec le destin du peuple, l'allusion à l'esclavage turc est claire.

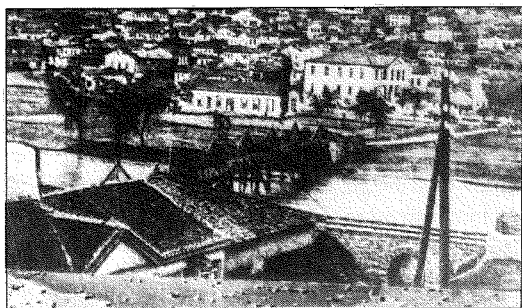
La première partie du scénario est située au milieu du 19ème siècle, commençant par la perquisition du tombeau du roi Marc par deux passagers. Fouillant à travers la montagne de Stogovo, ils arrivent dans le village de Kresnac où se déroulent les luxueuses noces du patron Gjuro. C'est, en effet, le contre-point du prologue. Les bandes des musi-

будење и почеток на нов живот. Натаму, низ една дигресија, во наративна форма, сценаристот не запознава со животниот пат на главниот протагонист Ѓуро, кој е претставен како успешен човек и со силно нагласено просветителско и ослободително чувство за својот народ. Тој освен што ги помага поединечно сиромашните, презема акции за општо добро: гради и организира училишта, купува и подарува камбани... Но, судбината не му е наклонета. Му умираат редум децата. Во следната фаза дејството пак се враќа во сегашноста, за низ динамичната смена на настани и сцени да ни ги прикаже перипетиите и драматичната борба со смртта на последното дете на Ѓуро, Војдан. Тие неизвесности среќно се завршуваат. Натаму Војдан го гледаме како одлетно момче, кое е препуштено на лицемерната грижа на негователките. Во таквиот амбиент тој брзо созрева. Во пресметка со немирните и пакосни момчиња врсници, станува заштитник на својата пријателка...

Сценариото на Арсениј Јовков е пишувано во манирот на битовата драма. Со него, а потоа и со сценариото за документарниот филм „Македонија 1923“, Арсениј Јовков искусно покажа не само дека има усет за филмскиот медиум, туку и дека ги познава и владее со законитостите на кинестетската форма и обликувањето на визуелната граѓа.

Во Велес, во кафеаната „Ада кафези“ (23), Ѓока Михајловиќ и Јоца Димитриевиќ го отвориле постојаното кино „Биоскоп казина“.

(23)

1920

Забележан е сè поголем интерес за киноприкажувачката дејност. Така, во Битола Лазар Сорчев отвора кино во својата кафеана, а на 20 април проработило и постојаното кино „Белград“ на Атанас Пема кое било сместено во Битолскиот градски

the Stogovo mountain, they reach the village of Kresnac, where the rich man Gjuro, holds a luxurious wedding ceremony. This is actually a counterpoint to the prologue. The music bands, the traditional dances, the picturesque and joyful atmosphere of the wedding customs, suggest an optimistic mood awakening of the new life. Afterwards, through narrative digression, the scriptwriter introduces us to the life of the main character - Gjuro, as a successful man with an emphasized education and liberation feeling for his people. Apart from helping some poor individuals, he takes action for the common good of the people, building and organizing schools, buying bells for the churches etc. Yet, faith is not on his side. One after another, his children die. In the following stage, the action gets back to reality again, and through a dynamic change of events and scenes, it shows the troubles and the dramatic battle for life of the last of Gjuro's children, Vojdan. This suspense ends happily. After this, we can see Vojdan as a young boy, left to the hypocritical care of his governess. Growing in such an environment makes him mature very quickly. Confronting the evil boys of his age, he becomes a protector of his girl friend.

The script of Arsenij Jovkov is written in a folk drama style. This particular script, and the one written for the documentary "Macedonia 1923", show that Jovkov had a feeling for the film medium and that he knew the rules of film aesthetics and shaping up of the visual material.

In Veles, at the "Ada Kafezi Inn" (23), Gjoka Mihajlović and Joca Dimitriević, opened the regular cinema "Bioscop Casina".

1920

This year records a growth in the film screening business. In Bitola, Lazar Sorčev opened a cinema in his tavern, and on April 20-th, the permanent "Belgrade" cinema, owned by Atanas Pema, located in the Bitola Town's Theater started operating. In Skopje, regular screenings were held in the "Zrinski Tavern", and occasionally in the "Caffe Paris" (earlier "Angleter") and "Palas". In Štip, the

ciens, les danses, la masse du peuple, l'atmosphère pittoresque et joyeuses, les coutumes des nocces suggèrent une humeur optimiste du réveil et du début de la vie nouvelle. Et puis, à travers une digression, par une forme de narration, le scénariste nous fait connaître le curriculum vitae du protagoniste principal Gjuro, présenté comme un homme à succès avec un sentiment, fort souligné, de renouvellement et de libération de son peuple. Outre qu'il aide individuellement les pauvres, il s'engage aussi dans des actions pour le bien public: il fait bâtir et organiser des écoles, il fait acheter ou il fait le cadeau de cloches... Mais, le destin ne lui est pas favorable. Ses sept enfants meurent l'un après l'autre. Dans la phase suivante, l'action est retournée dans le présent pour nous montrer, par le changement dynamique des événements et des scènes, les péripéties et le combat dramatique avec la mort du dernier enfant de Gjuro, Vojdan. Les incertitudes finissent de façon heureuse. Et puis, on voit Vojdan comme un gosse laissé aux soins hypocrites des gouvernantes. Dans cette ambiance il mûrit vite. Dans les conflits avec les vifs et malins gosses de son âge, il devient le protecteur de son amie...

Le scénario d'Arsenij Jovkov est écrit à la manière du drame montrant la vie du peuple macédonien. Avec ce scénario aussi bien qu'avec celui du documentaire "La Macédoine 1923", Arsenij Jovkov montre habilement non seulement qu'il a le sens du média du cinéma, mais aussi qu'il connaît et qu'il maîtrise les principes des formes de l'esthétique du cinéma et la formation des matériaux visuels.

A Veles, Gjoko Mihajlović et Joca Dimitriević ouvrent la salle de projection de cinéma "Bioskop kazina" dans le café "Ada kafesi" (23).

1920

L'intérêt pour la projection des films est de plus en plus grand. De sorte que Lazar Sorčev à Bitola ouvre la salle de projection dans son café, tandis que le 20 avril commence le travail du cinéma permanent "Belgrade" d'Atanas Pema qui est in-

(24)

театар. Во Скопје редовни проекции започнале да се одржуваат во кафеаната „Зрински“, а повремено во кафеаните „Париз“ (поранешен „Англетер“) и „Палас“. Во Штип, хотелиерот Сава Тодоровиќ отвора постојано кино во својот хотел „Гранд“.

Интересна е појавата на Трифун Хаџијанев (24) од Воден. Имено, тој подолго време престојувал во Америка, поточно во Холивуд, каде работел како мајстор во изведба на сценографијата во многубројни филмски проекти и бил член на Синдикатот на филмските работници на Холивуд. Во 1918 година се вратил во Воден и, инфициран од филмската магија, започнал со изградба на кино. Во 1920 година започнала работата на ова кино, наречено „Вермион“ (25), за чиј репертоар биле набавувани филмови од Солун.

1921

(25)

Јанаки и Милтон Манаки во Битола на 26 август ја одржале првата филмска проекција во летната бавча на своето кино „Манаки“, сместена во дворното место на разрушениот хотел „Ројал“. Две години подоцна киното се преселило во зграда изградена специјално за таа намена. Во Скопје, пак, на 9 јуни, хотелиерот Властимир Милкиќ ја организирал првата филмска проекција на своето кино „Балкан“ во летната бавча на својот истоимен хотел. Во Куманово, во кафеаната „Палас“ гостувало подвижно кино, а истата година започнало да работи киното „Едисон“ во репрезентативна зграда со киносала. Ова кино работело до 1929 година.

На страниците на весникот „Стара Србија“, што излегувал во Скопје, се појавиле серија коментари за секојдневјето на скопските кина, за публиката и осврти за репертоарот.

hotel owner Sava Todorović, opened a regular cinema in his "Grand Hotel".

Trifun Hadzijanev (24) from Voden was a very interesting person of that time. Namely, he had spent some time in America, in Hollywood to be exact, where he had had a job as a worker on set decorations for numerous film projects, and also he had been a member of the film workers Union in Hollywood. In 1918, he came back to Voden, "infected" by the movie magic and started to build a cinema. In 1920, the work of this cinema called "The Vermion" (25) was started, and its repertoire was supplied with films purchased in Thessalonika.

1921

Yanaki and Milton Manaki made their first film screening in Bitola, in the garden of their own "Manaki Theater", built in the yard of the ruined "Royal Hotel". Two years later, the theater was moved to a building that was specially built for that purpose. In Skopje, on June 9-th, the hotel owner Vlastimir Milkić, organised the first film screening at his cinema "Balkan", in the garden of his hotel. In Kumanovo, at the "Palas Caffé", a travelling theatre visited.

In the newspaper "Old Serbia", published in Skopje, a series of comments appeared, about the life of the Skopje cinemas, the audience and about the repertoire.

stallé dans le théâtre municipal de Bitola. A Skopje les projections régulières se tiennent dans le café "Zrinski" et de temps en temps il y en a dans les cafés "Paris" (auterfois "Angleterre") et "Palace". A Štip, l'hôtelier Sava Todorović ouvre le cinéma dans son hôtel "Grand".

Une autre évolution intéressante réside dans l'apparition de Trifun Hadzijanev (24) de Voden. Il séjourne une longue période en Amérique, précisément à Hollywood où il travaille comme maître du décor dans beaucoup de films et il est membre du Syndicat des travailleurs de cinéma à Hollywood. En 1918 il rentre à Voden et, infecté par la magie du cinéma, il fait construire le cinéma. En 1920 le cinéma "Vermion" (25) commence le travail et les films du répertoire sont fournis de Salonique.

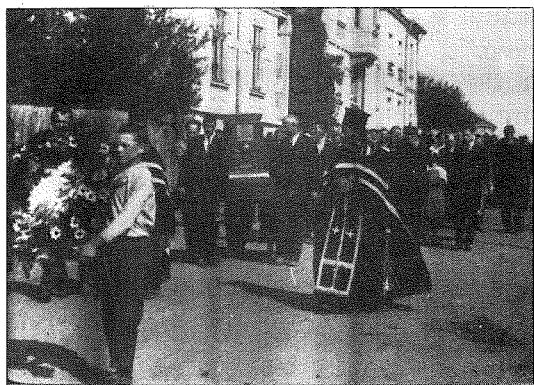
1921

Janaki et Milton Manaki tiennent le 26 août la première projection de film dans le jardin estival de leur cinéma: "Manaki" posé à la place du cour de l'hôtel "Royal" déjà détruit. Deux ans plus tard, le cinéma est déplacé dans le bâtiment construit pour cette nécessité. A Skopje, l'hôtelier Vlastimir Milkić, organise le 9 juin la première projection de cinéma dans son cinéma "Balkan" dans le jardin estival de son hôtel portant le même nom. A Kumanovo, dans le café "Palace" est en tournée le cinéma ambulante, et la même année commence le travail du cinéma "Edison" dans le bâtiment représentatif avec une salle de projection. Ce cinéma travaille jusqu'en 1929.

(26)

(27)

1922

Во Загреб е отворена првата филмска школа во Југославија која оспособувала, пред сè, филмски актери. Првиот курс траел 5 месеци. Курсот го посетувал и го завршил прилепчанецот Ристо Зердески-Зерде (26).

Од прославата на Кумановската битка се реализирани два документарни филма: еден на „Југославија филм“ од Загреб и еден на Славко Јовановиќ од Белград.

Во Охрид, во хотелот „Велика Србија“ се одржале филмски проекции што ги организирале Перо Пекмези од Подградец заедно со Климе Чудо и Стефанов од Охрид.

1923

По сценарио на Арсениј Јовков е снимен филмот „Македонија 1923“ (27). Идејата за снимање филм и средствата за реализирање на проектот ги дала Илинденската организација, околу која биле собрани прогресивните политички емигранти од Македонија. Организацијата со филмот сакала да ја одбележи 20-годишнината од Илинденското востание. Тоа остварување е конципирано и реализирано во два дела, а ние го поседуваме само првиот дел. Според расположивиот материјал и пишуваните извори, може да се констатира дека филмот бил замислен и реализиран како визуелен колаж на Македонија и рекапитулација на македонската ослободителна идеја и нејзините најзначајни протагонисти. Дејците на ослободувањето се прикажани со фотографии и кратки информации за нив, пишувани на телопи. Потем обично следат слики за нивните родни места и градови, пак со кратки описи. Градовите од Пиринска Македонија (Горна Цумаја, Банско, Мехомија-Разлог и Неврокоп) се претставени со филмски снимки. Освен тоа, на почетокот на филмот, среќаваме битови снимки за дебарскиот крај. Тоа се кратки, но динамични секвенци каде се гледаат излегувањето на момчиња и девојки од црква, налевање вода

1922

The first Yugoslav film school for educating actors in the first place, was opened in Zagreb. The first course lasted for five months. A man from Prilep, named Risto Zerdeski-Zerde (26), finished this course.

The celebration of the battle in Kumanovo, was the theme of two documentaries: one produced by "Yugoslavia Film" from Zagreb, and the other by Slavko Jovanović from Belgrade.

In Ohrid, at the "Great Serbia Hotel", film screenings were organized by Pero Pekmezi from Podgradec together with Klime Čudo and Stefanov from Ohrid.

1923

The script written by Arsenij Jovkov was used for producing the film "Macedonia 1923" (27). The initiative and the funds for this project were given by the Ilinden Organisation which gathered progressive political emigrants from Macedonia. This organisation wanted to pay tribute to the 20-th anniversary of the Ilinden Uprising. The film concept involved two parts, although only one of them is available now. According to the available material and written sources, we may conclude that the film was made as a visual collage of Macedonia, and also as a summary of the Macedonian liberation idea and its most important participants. The fighters for freedom were shown in photos, and the short information about them was written on inter-titles.

Afterwards, photos of their birth places were shown and short descriptions given. The towns of Piriň Macedonia (Gorna Dzumaya, Bansko, Mehomia-Razlog and Nevrokop), were shown by film shots. At the beginning of the film, we can see sequences of the Debar area. These are short, but dynamic sequences showing boys and girls coming out of a church, fetching water from a fountain, cloth washing, flower dance of a boy and a girl and some national dances. The most important part of the film are the documentary scenes filmed on

Sur les pages du journal "La vieille Serbie" qui sort à Skopje, apparaît une série de commentaires sur la quotidienneté des cinémas de Skopje, le public, ainsi que des rétrospections sur le répertoire.

1922

A Zagreb est ouverte la première école en Yougoslavie pour la formation, tout d'abord, des acteurs de cinéma. Le premier cours dure 5 mois. Ce cours est suivi et fini par Risto Zerdeski-Zerde (26) de Prilep.

On réalise deux documentaires sur la fête à l'occasion de la bataille de Kumanovo: l'un tourné par "Yougoslavia Film" de Zagreb, et l'autre par Slavko Jovanović de Belgrade.

A Ohrid, dans l'hôtel "Grande Serbie" se déroulent des projections organisées par Pero Pekmezi de Podgradec avec Klime Čudo et Stefanov d'Ohrid.

1923

D'après le scénario d'Arsenij Jovkov est tourné le film "La Macédoine 1923" (27). L'idée du tournage et les moyens pour la réalisation du projet proviennent de l'Organisation d'Ilinden où sont réunis les émigrants politiques progressistes de Macédoine. L'organisation de ce film veut marquer les 20 ans de l'insurrection d'Ilinden. Cet ouvrage est conçu et réalisé en deux parties, et il n'en reste que la première partie. Selon le matériel disponible et les sources écrites, on peut constater que le film est imaginé et réalisé comme un collage visuel de la Macédoine et une récapitulation de l'idée macédonienne de libération et de ses protagonistes les plus importants. Les acteurs de la libération sont représentés par des photos et de courtes données sur eux, sous-titrées. Puis, suivent des images des leurs pays et villes natals avec des descriptions courtes. Les villes de la Macédoine de Pirine (Gorna Djumaja, Bansko, Mehomija-Razlog et Nevrokop) sont présentées par des séquences. En outre, au début du film, on suit des séquences ethnographiques sur la région de Debar. Ce sont

(28)

од чешма, перење на платно, игра со цвет меѓу момче и девојки и народни ора. Најзначаен дел од филмот се документарните снимки направени на 2 август 1923 година, на кои е регистрирана процесијата на пренесувањето на саркофагот со посмртните останки на Гоце Делчев од куќата на Михаил Чаков кон катедралната црква „Света Недела“ во Софија, каде биле положени за поклонение, а потем погребени. На филмот, покрај снимките на поворката, која ја сочинувале свештени лица, роднини и пријатели на Гоце Делчев, членови на Илинденската организација и македонските братства во Бугарија, неколку пати во крупен план е даден саркофагот со моштите на Гоце Делчев, на кого е запишано: „Ги заколнуваме поколенијата што доаѓаат светите коски да бидат погребени во столицата на независна Македонија. Август 1923, Илинден“ (28). Филмот бил неколку пати прикажан, а потоа забранет од бугарската цензура.

Во Велес, Трајко Зиков го отвора постојаното кино „Вардар“ со летна кинобавча, а во Битола, на 1 декември, започнало да работи киното „Манаки“ (29) во специјално изградена зграда за таа намена. Во Струмица, пак, Никола Бацаков одржувал редовни филмски проекции во влачарницата на Станоевци, а повремени во кафеаните „Вардар“, „Југославија“ и во летната бавча на хотел „Бристол“.

1924

Во Охрид започнуваат редовните филмски проекции во киното „Охридско Езеро“ (зграда подигната исклучиво за кино) на Миле Петковски. Киното прикажувало неми филмови, но во 1933 година е прикажан првиот 20% звучен филм со најдл тон (синхронизирани плочи) „Барон циганин“, а две години подоцна во ова кино е инсталиран и тонски кинопроектор.

(29)

August 2-nd 1923, with the procession carrying the sarcophagus with the remains of Goce Delčev, from the house of Mihail Čakov, to the cathedral of "Sveta Nedela" (Holly Sunday) in Sofia, to be exposed to pilgrimage, and afterwards to be buried. Apart from the procession consisting of priests, relatives and friends of Goce Delčev, there are members of the Ilinden Organisation and the Macedonian brotherhoods in Bulgaria. We can see several close-ups of the sarcophagus with the following inscription: "We swear the future generations to bury these sacred bones in the capitol of independent Macedonia. August 1923, Ilinden" (28). This film was shown only a few times, and then forbidden by Bulgarian censors.

In Veles, Trajko Žikov opened the regular "Vardar Cinema", with a movie garden for the summer, while in Bitola, on December 1-st, the "Manaki Cinema" (29), started operating in a building specifically built for the purpose. In Strumica, Nikola Badzakov held regular film screenings in the narrow house of the Stanoevski, occasionally in the taverns "Vardar" and "Yugoslavia", and also in the garden of the "Bristol Hotel".

1924

Regular film projections started at the cinema "Ohrid Lake" (in the building specifically built for film screening). This cinema was owned by the Petkovski brothers. This cinema screened silent movies, while in 1933, the first 20% sound film was screened there, by use of synchronised records. It was the film "The Gypsy Baron", and two years

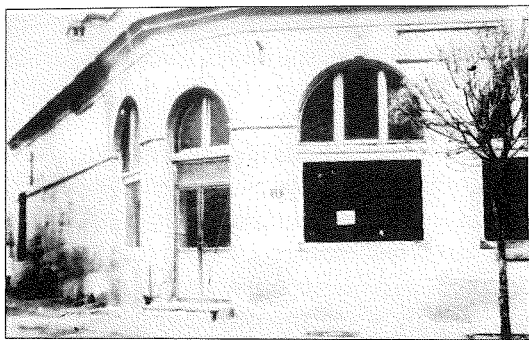

des courtes mais dynamiques séquences où on voit les jeunes filles et les jeunes garçons sortir de l'église, ou le remplissage de l'eau de la fontaine, le blanchissage de la toile, le jeu des fleurs entre le jeune garçon et les jeunes filles ainsi que des danses populaires. La partie la plus importante du film sont des images documentaires faites le 2 août 1923 avec lesquelles est enregistrée la procession du déplacement du sarcophage avec les dépouilles mortelles du révolutionnaire macédonien Goce Delčev de la maison de Mihail Čakov à la cathédrale de Saint-Dimanche à Sofia où ses dépouilles sont exposées pour leur rendre hommage et puis pour être enterrées. Sur le film, à côté des images de la procession composée par les prêtres, les parents et les amis de Goce Delčev, les membres de l'Organisation d'Ilinden et des Communautés macédoniennes en Bulgarie, plusieurs fois est donné, en gros plan, le sarcophage avec les dépouilles de Goce Delčev sur lequel sont écrits les mots: "Je conjure les générations à venir que les saintes dépouilles soient enterrées dans la capitale de la Macédoine indépendante. Le jour d'Ilinden, août 1923" (28). Le film est présenté plusieurs fois puis interdit par la censure bulgare.

A Veles, Trajko Žikov ouvre le cinéma permanent "Vardar" dans le jardin estival, tandis qu'à Bitola s'ouvre le cinéma "Manaki" (29) dans le bâtiment construit spécialement pour cette nécessité. A, Strumica, Nikola Badjakov tient des projections régulières dans la salle de cardage de la famille Stanoevci, et parfois dans les cafés "Vardar", "Yugoslavie" ou dans le jardin estival de l'hôtel "Bristol".

1924

A Ohrid commencent les projections régulières des films dans le cinéma "Lac d'Ohrid" (dans le bâtiment construit exceptionnellement pour cette nécessité) propriété de Mile Petkovski. Le cinéma présente des films muets; cependant, en 1933 on présente le premier film sonore "Le baron gitan" (sonorité de 20%, avec un disque synchronisé), et

(30)

1925

На 14 јануари во Скопје е отворено првото модерно кино „Аполо“, каде седиштата биле нумерирани, а гледалиштето е поделено на прво и второ место. Во ова кино најстроγο било забрането служење на пијалаци и храна, но, затоа во холот било отворено бифе. Во месец јули киното „Аполо“ свечено ја започнало филмската програма и на својата т.н. „венецијанска“ тераса.

Истата година, во месец март, Тодор Икономов, Лазо Казанчиев и Петар Марковиќ во Штип го отвориле хотелот и киното „Српски крал“. Во Кавадарци, пак, во кафеаната „Балкан“ (30) гостувало едно неидентификувано чешко патувачко кино.

(31)

1926

Несреќна година за дел од кината во Македонија. Во Скопје, на 18 јануари, во голем пожар изгоре кафеаната и киното „Зрински“ (31), а во Велес, во поплавите што го зафатија овој град во месец јули, од надојдените води на Вардар се урна Офицерскиот дом, односно „Ада кафези“ со киното. Само една година подоцна, во 1927, во Скопје изгоре и бараката на кино „Вардар“.

И покрај тешкотиите во работењето, киното „Манаки“ во Битола е електрифицирано.

(32)

1927

Ристо Зердески-Зерде од Прилеп заминува за Загреб каде го снима филмот „Тие двајцата“ (32). Зерде ја толкува главната машка улога, убавицата Отилија Зампа главната женска улога, режисер е Џука Беркеш, а сценариото е на Пеција Петровиќ. Ристо Зерде бил и кофинансиер на филмот. Копијата што Зерде ја донел во

later, a sound projector was installed in this movie theatre.

1925

In Skopje, on January 14-th, the first modern cinema was opened. It was "Apolo" with numerated seats. The serving of food and drinks was strictly forbidden in this cinema, but a cafeteria was opened in the lobby. In July, the "Apolo" cinema opened festively its film program on the so called Venecian terrace. In the same year, in March, Todor Ikonov, Lazo Kazandziev and Petar Marković opened in Štip a hotel and cinema "The Serbian King". In Kavadarci, the "Balkans Tavern" (30) was visited by an unidentified Czech travelling theater.

1926

This was an unfortunate year for some of the Macedonian movie theaters. In Skopje, on January 18-th, the "Zrinski Caffé" (31) and its cinema, were destroyed in a fire, while the July flood in Veles, ruined the Officers House together with the "Ada Kafezi" cinema. Only one year later, in 1927, the shack of the "Vardar Cinema" in Skopje, was burnt down in a fire.

Despite the difficulties that "The Manaki Cinema" in Bitola went through, electricity installations were carried out.

1927

Risto Zerdeski-Zerde from Prilep, went to Zagreb to act in the film "The Both of Them" (32). Zerdeski played the leading male role, and the beautiful Otilia Zampa played the leading female role. The director of this film was Dzuka Berkeš, script writer Pecia Petrović. Risto Zerde was also a co-producer of the film. The copy that Zerde brought to Macedonia, was destroyed in the great fire of the "Korzo Theater" in Bitola, 1939.

The first steady cinema "Balkans" owned by Gjula Sulejmanov was opened in Strumica, while in Resen, Pande Hristovski gave film projections in

deux ans plus tard dans le même cinéma est installé l'appareil sonore de projection.

1925

Le 14 janvier, à Skopje est ouvert le premier cinéma moderne "Apolo" où les fauteuils sont numérotés et divisés en deux classes. Dans le cinéma il est interdit servir les boissons et la nourriture, mais dans le vestibule est ouvert le buffet. Au mois de juillet, le cinéma "Apolo" commence solennellement le programme de cinéma sur la terrasse dite "vénitienne".

La même année, au mois de mars, Todor Ikonov, Lazo Kazandjiev et Petar Marković ouvrent à Štip l'hôtel et le cinéma "Le roi serbe". Et, à Kavadarci, dans le café "Balkan" (30) est en tournée un cinéma ambulant tchèque non identifié.

1926

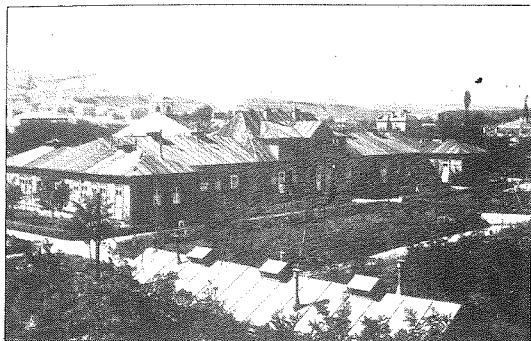
Une année néfaste pour un nombre de cinémas en Macédoine. A Skopje, au 18 janvier, dans un incendie brûlent le café et le cinéma "Zrinski" (31), tandis qu'à Veles dans les inondations qui envahissent la ville au mois de juillet, les eaux affluentes de la rivière Vardar détruisent la Maison des officiers c'est-à-dire "Ada Kafezi" avec son cinéma. Un an plus tard, donc en 1927, à Skopje brûle aussi la baraque du cinéma "Vardar".

En dépit des difficultés dans le travail, le cinéma "Manaki" à Bitola est électrifié.

1927

Risto Zerdeski-Zerde de Prilep part pour Zagreb où il tourne le film "Eux, tous les deux" (32). Zerde joue le rôle masculin, la belle Otilia Zampa joue le rôle féminin, la mise en scène étant de Gjuka Berkes et le scénario de Pecia Petrović. Risto Zerde est aussi le conférencier du film. La copie que Zerde apporte en Macédoine brûle dans le grand incendie du cinéma de Bitola "Korzo" en 1939.

A Strumica est construit le premier cinéma permanent "Balkan" de Gjula Sulejmanov, et à Resen,

(33)

Македонија изгорела во големиот пожар во битолското кино „Корзо“ во 1939 година.

Во Струмица е изградено првото постојано кино „Балкан“ на Гуљап Сулејманов, а во Ресен, Панде Христовски одржувал филмски проекции во својот дом пред семејството, роднините и пријателите.

Одржана е првата јавна филмска проекција на Хигиенскиот завод од Скопје (33), со што е одбележан почетокот на неговата интензивна здравствено-просветна едукативна дејност со помош на филмот. Оваа дејност се одвивала континуирано сè до 1939 година.

Во весникот „Наша стара Србија“, што излегува во Скопје, редовни филмски рецензии и коментари објавува Љубо Стојовиќ.

1928

Во производство на филмската компанија на Коста Новаковиќ од Белград, снимени се филмовите „Скопје, Косово и Јужна Србија“ и „Соколски слет во Скопје“.

Во Скопје започнува изградбата на модерното кино „Вардар“, а во Битола, во киното на Михаил Пема (34) е прикажан првиот 20% тонски филм „Крила“.

Народниот универзитет од Скопје набавил кинопроектор со што започнува неговата интензивна просветна и информативна дејност со помош на филмот.

1929

Започнува киноприкажувачката дејност на Илија Цонов (35) од Богданци, Гевгелиско. Имено, најнапред тој отворил постојано кино во Гевгелија, а една година подоцна започнал со филмски проекции во Струмица. Наскоро набавил и мал подвижен проектор, со кој во 1935 и 1936 година реализирал две големи патувачки тури со

(34)

his home for the members of his family, relatives and friends.

The first public film screening was held in the Office of Hygiene in Skopje (33), which initiated the film's intensive educational activity in the health education area. This activity was continuously carried out till 1939.

In the newspaper "Nasa Stara Srbija" ("Our old Serbia"), published in Skopje, regular film reviews and critics were written by Ljuba Stojanović.

1928

In Skopje, the construction of the modern film theatre "Vardar" was started, while in Bitola, in the theatre of Mihail Pema (34), the first 20% sound film - "The Wings" was shown.

The National University of Skopje, purchased a film projector in order to start educational and information activities by use of film material.

The film company of Kosta Novaković from Belgrade, produced the films "Skopje, Kosovo and South Serbia" and "Physical Training Jamboree in Skopje".

1929

The year started the film screening activity of Ilija Dzonov (35) from Bogdanci, near Gevgelija. First he opened a regular cinema in Gevgelija, and one year later he started film screenings in Strumica. Soon he provided a small, portable projector which was used in 1935 and 1936 for two large travelling

Pande Hristovski tient des projections de cinéma chez lui, à la maison, pour sa famille, ses parents et ses amis.

L'Etablissement d'hygiène de Skopje (33) tient sa première projection de film qui marque le commencement de son activité éducative, sanitaire et enseignante, à l'aide du film. Cette activité se déroule continuellement jusqu' en 1939.

Dans le journal "Notre vieille Serbie" qui sort à Skopje, sont publiés des critiques et des commentaires de cinéma de Ljuba Stojanović.

1928

Dans la production de la compagnie de cinéma de Kosta Novaković de Belgrade sont tournés les films "Skopje, Kosovo et la Serbie sud" et "La revue de l'association gymnique 'Soko' à Skopje".

A Skopje commence la construction d'un cinéma moderne "Vardar", tandis qu'à Bitola au cinéma de Mihail Pema (34) est présenté le premier film sonore (sonorité de 20 %) "Les ailes".

L'université populaire de Skopje fournit l'appareil de projection avec lequel commence une activité intensive éducative et informative à l'aide du film.

1929

Commence l'activité de projection de cinéma d'Ilija Djonov (35) de Bogdanci, la région de Gevgelija. Tout d'abord, il ouvre un cinéma permanent à Gevgelija, et un an plus tard il commence avec les projections de cinéma à Strumica. Bientôt,

(35)

(36)

своето подвижно кино (проекторот го пренесувал со магаре). Во првата тура биле опфатени струмичките села и Малешевјата, до Берово, а во втората Струмица, Валандово, Удово, Клисуре, Неготино, Кавадарци (во кафеаната „Балкан“), Прилеп, некои битолски села, Ресен (во „Гупското кафе“), до Охрид.

Во истата година, во Штип започнале повремени филмски проекции во Офицерскиот дом, а во Куманово било отворено кино во Гранд Хотел „Биоскоп“.

1930

Природните убавини и типичните амбиенти во Македонија биле искористени за снимањето на играниот филм „На капијата на Ориентот“ во производство на „Адрија Филм“ од Белград (режија М.Игњачевиќ, снимател Миливое Радовиќ).

Во Скопје, на Божик, е одржана проекција на првиот тон филм „Дама од тро-тоарот“ во новото кино „Вардар“ (36). Ставре Попоски, пак, од Струга, набавил проектор и повеќе кратки филмови од Прага, каде што бил испратен од Занаем-чиското здружение на технички светски саем. Филмовите ги прикажувал во својот дом и во своето фотографско ателје.

1931

Хигиенскиот завод од Скопје започнува со сопствена филмска продукција. Снимателот Стеван Мишковиќ, вработен во Заводот, снимил пет филмови: „Маларија“, „На сонце и воздух“, „Заразата победува“, „Меѓу идните домаќинки“ и најзначајниот „Земјотрес на југот“ (37), во кој се забележани последиците од катастрофата што го погодила Валандово и околните места во овој регион. Инсерт од овој филм

tours (the projector was carried on a donkey). The first tour included the villages of the Strumica and Maleševo area, up to Berovo, while the second tour included the towns of Strumica, Valandovo, Udovo, Klisura, Negotino, Kavadarci (in the Balkans Cafe), Prilep, the villages near Bitola, Resen (in the Gypsy Cafe) and ended in Ohrid. In the same year, casual film screenings were held in the House of Officers, while in Kumanovo they were carried out in the open theater named "Bioscop" at the Grand Hotel.

1930

The natural beauties and the typical Macedonian surroundings, were used for the filming of the feature film "The Gate of the Orient", produced by "Adria Film" from Belgrade. This film was directed by M. Ignjacević and filmed by Milivoje Radović.

In Skopje, as a part of the celebration of the Orthodox Christmas, the first sound film "The Lady of the Sidewalk" was screened at the new cinema "Vardar" (36). The screening took place in the modern movie theater "Vardar". Stavre Poposki from Struga, purchased a projector and some short films from Prague where he was sent by the Association of Craftsman to the World Fair of Technique. These films were screened in his home and also in his photo studio.

1931

The Office of Hygiene from Skopje started its own production. The cinematographer Stevan Mišković who worked for the Office, made five films: "Malaria", "Sun and Air", "Infection Wins", "Among the Future House Hosts" and the most important one, "Earthquake on the South" (37). The last one showed the consequences of the catastrophe that struck Valandovo and surrounding area. Sequences of this film were used in several foreign newsreels.

"Jugoslovenski Prosvetni Film" ("Yugoslav Education Film") from Belgrade, produced several documentaries about Macedonia - "Galičnik", "Im-

il fournit aussi un petit appareil de projection ambulant avec lequel en 1935 et 1936 il réalise deux grandes tournées (l'appareil de projection est transporté sur un âne). Lors de la première tournée sont englobés les villages de la région de Strumica et de la région de Maleševija jusqu'à Berovo, et pendant la deuxième Strumica, Valandovo, Udovo, Klisura, Negotino, Kavadarci (dans le café "Balkan"), Prilep, les villages de la région de Bitola, Resen (dans le "Café gitan") jusqu'à Ohrid.

La même année, à Štip commencent des projections temporaires dans la Maison des officiers, tandis qu'à Kumanovo est ouvert le cinéma "Bioscop" dans le "Grand hôtel".

1930

Les beautés de la nature de la Macédoine et les ambiances typiques de la Macédoine servent pour le tournage du film "A la porte de l'Orient" dans la production d'"Adria Film" de Belgrade (mise en scène de M. Ignjačević, prise de vue de Milivoje Radović).

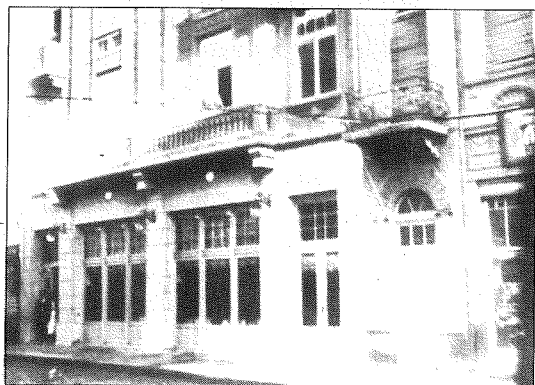
A Skopje, à Noël, se tient la projection du premier film sonore "La dame aux camélias" au cinéma moderne "Vardar" (36). Stavre Poposki de Struga fournit l'appareil de projection et plusieurs courts métrages de Prague où il est envoyé par la Société des artisans pour assister à la Foire mondiale de la technique. Il présente les films dans sa maison et dans son atelier de photographie.

1931

L'Etablissement d'hygiène de Skopje commence avec sa propre production des films. L'opérateur Stevan Mišković, employé de l'établissement, tourne cinq films: "La malaria", "Au soleil et en plein air", "La contagion gagne", "Parmi les futures maîtresses de maison" et le plus important d'entre eux "Le tremblement de terre au sud" (37) où sont enregistrés les effets de la catastrophe qui atteint Valandovo et les autres lieux de cette région. Des extraits de ce film sont usés dans plusieurs journaux d'actualités de cinéma étrangers.

(37)

(38)

(39)

биле користени во неколку странски филмски журналии.

„Југословенскиот просветен филм“ од Белград реализирал неколку документарни филмови за Македонија - „Галичник“, „Царско Скопје и Марков Прилеп“ и други.

Во Битола, Никифор Јефтиќ отворил тон-кино во својот хотел „Гранд“ (38). Првиот звучен филм бил „Фра ѓаволо“.

Во списанието „Јужни преглед“ што излегува во Скопје, филмски рецензии објавуваат проф. Петар Митропан, Јосип Кулунџиќ и други.

1932

Во Македонија престојуваат голем број филмски екипи од светот кои реализирале поголем број документарни, етнографски и туристички филмови - снимателот на „Парамунт“ Џон Доред снимил филм за Галичката свадба и за бачилата на Бистра, „Централното прес биро“ од Белград реализирало туристички филм за Македонија, американска и германска екипа снимиле филмови за носиите, обичаите и убавините во Повардарието, а за Универзитетот во Стразбур е снимен етнографски филм од Скопско. Оваа година од страна на Етнографскиот музеј од Белград се снимени познатите народни игри „Русалии“ во с.Миравци, Гевгелиско.

Во оваа година е регистрирана интензивна киноприкажувачка дејност. Така, во Прилеп, во месец октомври, Пане Напески го отворил своето постојано кино „Балкан“, каде е прикажан и првиот тон филм во Прилеп „Титаник“. Во Велес, во хотелот „Белград“ (39) на Милан Ѓорев, проработило истоименото постојано кино, во Скопје е изградено киното „Авала“, а во Куманово салата на хотелот „Палас“ е адаптирана и тука започнало да работи киното „Уранија“. Во летните месеци скопското

perial Skopje and Marko's Prilep", and other films as well.

In Bitola, Nikifor Jeftić opened a sound film theater in his "Grand Hotel" (38). The first sound film was "Fra Diabolo".

The magazine "Juzni Pregled" ("South Review") published in Skopje, issued film critics written by prof. Petar Mitropán, Josip Kulundzić and others.

1932

A large number of film-making crews from all over the world stayed in Macedonia and produced numerous documentaries, ethnography and tourist films. The cinematographer of "Paramount" - John Dored made a film of a wedding ceremony in Galičnik and the sheepfolds on the mountain of Bistra. "Centralni Pres Biro" ("The Central Press Bureau") from Belgrade, produced touristic film on Macedonia, and American and German crews made films about the national costumes, the customs and beauties of the Povardarie area. For the use of the Strasbourg University, an ethnographic film about the area around Skopje was produced. The Museum of Ethnography from Belgrade filmed in this year the well known national dances of the village of Miravci, near Gevgelija.

The film screening business was very intensive that year. In Prilep, in October, Pane Napeski opened the regular film theater "Balkans". The first sound film screened in Prilep, was "The Titanic". In Veles, in the "Belgrade Hotel" (39) owned by Milan

"Le Film yougoslave éducatif" de Belgrade réalise quelques films documentaires sur la Macédoine: "Galičnik", "Skopje royal et Prilep de Marc" etc.

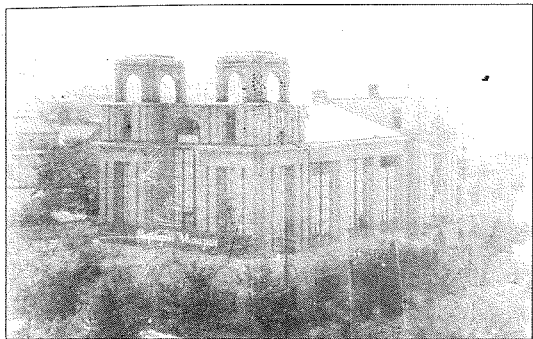
A Bitola, Nikifor Jeftić ouvre le cinéma sonore dans son hôtel "Grand" (38); le premier film sonore étant "Fra diavolo".

Dans la revue "La revue du sud" qui sort à Skopje on publie des critiques de cinéma du professeur Petar Mitropan, Josif Kulundjić etc.

1932

En Macédoine séjourne un grand nombre d'équipes du monde entier qui réalisent beaucoup de films documentaires, ethnographiques ou touristiques. L'opérateur de prise de vue John Dored de "Paramount" tourne le film sur les noces de Galičnik et sur les bercails de la montagne de Bistra; le "Bureau central de presse" de Belgrade réalise un film touristique sur la Macédoine, les équipes américaines ou allemandes tournant les films sur les costumes nationaux, les coutumes et les beautés de la région de Povardarie, tandis que pour l'Université de Strasbourg est tourné le film ethnographique de la région de Skopje. Cette année-là, le Musée ethnographique de Belgrade tourne un film sur les danses populaires connues comme "Rusalii" dans le village de Miravci dans la région de Gevgelija.

Cette année on note une activité intensive de projection de cinéma. Ainsi, à Prilep, au mois d'octobre, Pane Napeski ouvre son cinéma permanent "Balkan" où est présenté le premier film sonore à Prilep "Titanik". A Veles, dans l'hôtel "Belgrade" (39) de Milan Gjorev, commence le travail du cinéma permanent sous le même nom; à Skopje est construit le cinéma "Avala", et à Kumanovo la salle de l'hôtel "Palace" est adaptée et là est ouvert le cinéma "Urania". Au cours des mois d'été, le cinéma de Skopje "Korzo" ouvre le cinéma estival "Gragjanska kazina" installé dans le jardin "Kalamaras".

(40)

(41)

(42)

кино „Корзо“ отвора летно кино „Граѓанска касина“ во бавчата „Каламарас“.

1933

Снимателот на УФА Шулиц, го снимил документарниот филм „Од Косово Поле до Охридско Езеро“, а „Југословенскиот просветен филм“ го произвел филмот „Во царско Скопје“.

Киното „Уранија“ од Куманово се преселило во новата зграда на Занаецкиот дом (40), а во Битола проработило киното „Палас“ на Дурацевци, сместено во хотелот „Гранд“ на Јефтиќ. Во Тетово е отворено првото постојано кино „Балкан“ на Матеа Максимовиќ, а во Кичево проработило киното „Централ“.

Димитар Станоев-Факирот (41) од Пехчево набавил мал проектор и 8 кратки филмови, што ги прикажувал во својот патувачки магионичарски театар низ населените места во Малешевјата.

Во списанието „Скопски гласник“, почнувајќи од 4 март, е воведена редовната рубрика ФИЛМ, во која рецензии и осврти објавувале Љубо Добричанин и Борис Павловиќ.

1934

Херберт Драер од Цирих снимил полчасовен туристички филм за Македонија, а „Југословенскиот просветен филм“ од Белград ги реализирал филмот „Прослава на ослободувањето на Јужна Србија во Скопје“ и журналот „Осветување на Храмот на славата во Скопје“.

Во киносалата на хотелот „Српски крал“ (42) во Штип е инсталирана првата тонска апаратура, но, за жал, многу ретко биле прикажувани звучни филмови. Две години подоцна, во 1936, тонскиот проектор бил префрлен во салата на Соколаната и

Gjorev, a regular cinema began operating. The cinema "Avala" was built in Skopje, and a hall of "The Palas Hotel" in Kumanovo was adapted for film screening purposes. That is how the "Urania" cinema started its work. During the summer season, the Skopje cinema "Korzo", opened the outdoor theater "City Cassina" in the garden of the "Kalamaras".

1933

The UFA cinematographer, Schulz, made the documentary "From Kosovo Field to the Ohrid Lake", and "Yugoslav Education Film" produced the film "In Imperial Skopje".

"The Urania Cinema" from Kumanovo moved into a new building, the Craftsman House (40), while in Bitola, the cinema "Palas", owned by the Duracevi family was opened. This cinema was in the "Grand Hotel" owned by Jeftić. The first regular cinema "Balkans" was opened in Tetovo. It was owned by Matea Maksimović, and in Kičevo the cinema "Central" began operating.

Dimitar Stanoev-Fakir (41) from Pehčevo provided a small projector and eight short films that he screened with his travelling theater of magicians and visited all the places of the Maleševja area.

The magazine "Skopski Glasnik" ("The Skopje Messenger") published its first regular FILM column with reviews and critics written by Ljubo Dobričanin and Boris Pavlović.

1934

Herbert Draer from Zurich filmed a half an hour film of a touristic character on Macedonia, while "Jugoslovenski Prosvetni Film" ("The Yugoslav Education Film") from Belgrade produced the film "The Celebration of the Liberation of South Serbia in Skopje" and the newsreel "The Sanctifying of the Temple of Glory in Skopje".

In the film hall of the "Serbian King Hotel" (42) in Štip, the first sound machine was installed, although sound films were rarely screened. Two

1933

L'opérateur de prise de vue de U.F.A. Sulc, tourne le film documentaire "De Kosovo Pole jusqu'au Lac d'Ohrid", tandis que le "Film yougoslave éducatif" produit le film "A Skopje royal".

Le cinéma "Urania" de Kumanovo est déplacé dans la bâtiment nouveau de la Maison d'artisans (40); à Bitola commence le travail du cinéma "Palace" de la famille Duracevci, installé dans le "Grand" hôtel de Jeftić. A Tetovo est ouvert le premier cinéma permanent "Balkan" de Matea Maksimović, et à Kičevo commence à travailler le cinéma "Centrale".

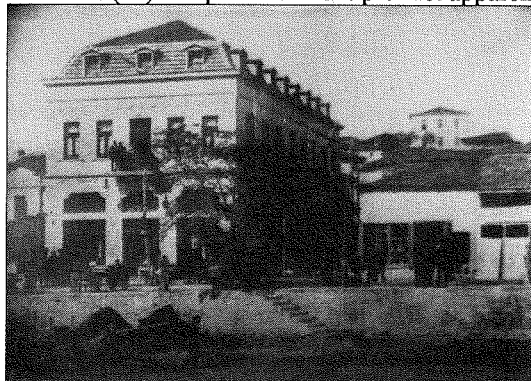
Dimitar Stanoev-Fakir (41) de Pehčevo fournit un petit projecteur et encore huit courts métrages qu'il présente dans son théâtre ambulant de magie à travers la région de Maleševja.

Dans la revue "Le Messenger de Skopje", à partir du 4 mars, est introduite la rubrique "Le film" dans laquelle sont publiés les critiques et les rétrospectives de Ljubo Dobričanin et Boris Pavlović.

1934

Herbert Draer de Zurich tourne un film touristique d'une demi-heure sur la Macédoine, tandis que le "Film yougoslave éducatif" réalise le film "La fête à l'occasion de la libération de la Serbie de sud à Skopje" et le journal de cinéma "La vengeance du Temple de la gloire à Skopje".

Dans la salle de projection de cinéma à l'hôtel "Le roi serbe" (42) à Štip est installé le premier appareil

(43)

оттогаш започнува редовно прикажување на звучни филмови во Штип.

1935

Благоја Дрнков, во Скопје го снима, со својата 9,5 мм камера, филмот „Католичка процесија“ (43), во кој, покрај процесијата, се снимени и позначајните зданија на главната скопска улица.

Се појавува уште еден вљубеник во филмот, Никола Хаџи-Николов (44), кој со својата 8мм филмска камера и заедно со Благоја Дрнков го снимил краткиот филм „Борба со петли“. Хаџи-Николов, во периодот од 1940 до 1948 година се бавел и со киноприкажувачка дејност во Скопје. Стојан Малински од Куманово конструирал филмска камера и заедно со брата си Бранко снимиле повеќе кратки филмови меѓу кои и: „Амет берберот-боксер“ и „Продавач на варено класје“.

На 1 јануари во Прилеп е отворено второто постојано тон кино „Занаетчиски дом“, а на 23 октомври, во Тетово, проработило второто постојано кино „Лешковиќ“ при што прв филм бил звучниот филм „Босанска рапсодија“. Од оваа па до 1939 година во Кочани, во салата на Соколаната, редовно гостувало патувачкото кино на браќата (Чеси) Кермаер.

Во списанието на прогресивната левица на македонското движење „Македонски вести“ (уредник Ангел Динев) што излегувало во Софија, во редовната рубрика посветена на уметностите, филмски рецензии и коментари објавува Петар Дулев.

(44)

1936

И во оваа година повеќе странски филмски екипи престојувале во Македонија и ги снимиле нејзините знаменитости и настани. Ќе ги споменеме филмовите „Отво-

years later, in 1936, the sound projector was moved to the "Gym Hall" and that was the beginning of the regular sound film screening in Štip.

1935

Blagoja Drmkov filmed in Skopje with his 9,5 mm. camera the film "The Catholic Procession" (43) in which, as well as the procession, the most important buildings of the Skopje main street were shown.

Nikola Hadzi-Nikolov (44), another film lover appeared, who, with his own 8 mm. camera and together with Blagoja Drmkov made the short film "Roosterfight". During the period 1940-48, Hadzi-Nikolov has also been occupying with screening activity in Skopje.

Stojan Malinski from Kumanovo constructed film camera and together with his brother Branko cinematographed several short films among which could be mentioned: "Ahmet, the Barber - a Boxer" and "A Salesman of Boiled Ears".

On January 1-st, in Prilep, the second regular sound film cinema called "The Craftsman House" was opened, while on October 23-rd, in Tetovo, the second regular cinema called "Leškovic", in which the first sound film was "The Bosnian Rapsody", began operating. From 1935 till 1939, regular visits were made by the travelling film theatre of the Czech brothers Kermaer in the "Gym Hall" in Kočani.

In the magazine of the progressive left wing of the Macedonian patriotic movement "Makedonski

sonore, mais malheureusement, il y a peu de films sonores. Deux ans plus tard, en 1936, l'appareil sonore de projection de cinéma est déplacé dans la salle de l'association gymnique "Soko" et c'est alors que commence la projection régulière des films sonores à Štip.

1935

A Skopje, Blagoja Drmkov avec sa caméra de 9,5 mm. tourne le film "La procession catholique" (43) dans lequel outre la procession sont enregistrés les plus importants bâtiments de la rue principale de la ville.

L'apparition d'un autre fervent du cinéma, Nikola Hadji Nikolov (44), qui avec sa caméra de 8 mm et Blagoja Drmkov, tourne le court métrage "Combat de coqs". Hadji Nikolov s'occupe de l'activité de projection de films à Skopje du 1940 à 1948.

Stojan Malinski de Kumanovo construit une caméra et avec son frère Branko tourne plusieurs courts métrages parmi lesquels "Amet le coiffeur-boxeur" et "Le vendeur de maïs cuit".

Au 1er janvier à Prilep est ouvert le deuxième cinéma sonore permanent dans la "Maison des artisans" et au 23 octobre, à Tetovo, commence le travail du cinéma permanent "Lešković" et le premier film sonore en est "La rhapsodie bosnienne". Dès lors jusqu'en 1939 à Kočani, dans la salle de l'association gymnique "Soko" a lieu la tournée régulière du cinéma ambulant des frères Kermaer (Tchèques).

La revue de la gauche progressiste du mouvement macédonien "Les nouvelles macédoniennes" (rédacteur en chef Angel Dinev) qui sort à Sofia, dans la rubrique régulière consacrée aux arts, publie des critiques et des commentaires de cinéma de Petar Dulev.

1936

Cette année-là il y a plusieurs équipes qui séjournent en Macédoine et qui tournent les curiosités et les événements. Il faut mentionner les

(45)

рање на пругата Велес-Битола“, „Преспа“ и „Св.Наум на Охридското Езеро“ (45).

Подвижното кино на браќата Кермаер гостувало во Свети Николе, каде одржувало проекции сè до 1939 година. Киро Гардан од Прилеп набавил мал кино-проектор и повеќе цртани филмови и во дворот на својата куќа приредувал филмски проекции за своите домашни, за пријателите и за роднините.

1937

(46)

Благоја Поп Стефанија (46) од Охрид го снимил краткиот филм „Споменик“ со 8мм филмска камера „Мовекс“ АГФА, со која снимал и Кирил Миноски од Прилеп.

Од повеќето филмски снимања што ги реализирале други екипи ќе ги споменеме следниве: екипа на Школата за народно здравје од Загреб ги реализирала филмовите „Оризови полиња во Македонија“ и „Нашите јужни езера“, додека пак, екипа ангажирана од Сојузот на српските земјоделски задруги снимила документарен филм за дојранските, преспанските и охридските рибари.

Во Скопје, на 7 март, свечено било отворено модерното кино „Уранија“ (денес „Култура“). Во истава година, низ костурските села гостувало подвижно кино на браќата Иљо и Трпо Ажиовски од с. Дреновени, Костурско.

1938

(47)

Двајцата пријатели Кирил Миноски од Прилеп и Благоја Поп Стефанија од Охрид, со 8мм камера „Мовекс“ снимиле повеќе кратки филмови. Миноски ги снимил филмовите „Противпожарно друштво во Прилеп“ и „Деца крај езерскиот брег“, а Поп Стефанија филмот „На плажа“. Посебно е значаен филмот „Противпожарно друштво“ (47) кој е снимен монтажно, по

Vesti" ("Macedonian News", edited by Angel Dinov) which was published in Sofia, film reviews and comments were written by Petar Dulev.

1936

Also, in this year, many foreign film-making crews stayed in Macedonia and filmed some interesting things and events. We shall mention only the films: "The Opening of the Railroad Veles-Bitola", "Prespa" and "St.Naum by the Ohrid Lake" (45).

The travelling theatre of the Kermaer brothers visited Sveti Nikole and made screenings till 1939. Kiro Gardan from Prilep purchased a small projector and made film screenings in the yard of his house for his family, friends and relatives.

1937

Blagoja Pop-Stefanja (46) from Ohrid filmed a short film named "The Monument" by use of a 8mm camera "Movex AGFA". The same camera was also used by Kiril Minoski from Prilep.

From the numerous films produced by other crews, we shall mention the following: a crew from the national Health School from Zagreb produced the films: "Rice Fields in Macedonia" and "Our Southern Lakes". A crew engaged by the Serbian Farmers Union made a documentary about the fishermen of the Dojran, Prespa and Ohrid Lakes.

In Skopje, on March 7-th, there was a formal opening of the modern cinema "Urania", that is now called "Kultura". In the same year, the travelling theatre of the Iljo and Trpo Adziovski brothers from the village of Drenoveni, Kostur area, visited the villages of this district for screening purposes.

1938

Two friends, Kiril Minoski from Prilep and Blagoja Pop-Stefanja from Ohrid, filmed several films with a 8 mm. "Movex" camera. Minoski filmed "The Fire Prevention Society in Prilep" and "Children on the Lake Coast". Pop Stefania made the film "On the Beach". The most important film of these two is "The Fire Prevention Society" (47) in

films "L'ouverture du chemin de fer Veles-Bitola", "Prespa" et " Saint Naum du Lac d'Ohrid" (45).

Le cinéma ambulant des frères Kermaer est en tournée à Sveti Nikole, où il y a plusieurs projections jusqu'en 1939. Kiro Gardan de Prilep fournit un petit appareil de projection et plusieurs dessins animés et dans la cour de sa maison organise des projections pour sa famille, ses amis et ses parents.

1937

Blagoja Pop Stefaniya (46) d'Ohrid tourne le court métrage "Le monument" avec sa caméra de 8 mm "Movex" Agfa, avec laquelle tourne aussi Kiril Minoski de Prilep.

Parmi les plusieurs tournages de films réalisés par d'autres équipes, il faut mentionner les suivants: l'équipe de l'Ecole de la santé populaire de Zagreb réalise les films "Les champs de riz en Macédoine" et "Nos lacs au sud", tandis que l'équipe engagée par l'Association des coopératives serbes agricoles tourne le film sur les pêcheurs des lacs de Doiran, de Prespa et d'Ohrid.

A Skopje, le 7 mars, a lieu l'ouverture solennelle du cinéma "Urania" (aujourd'hui le cinéma "Kultura"). Cette année-là à travers les villages de Kostur est en tournée le cinéma ambulant des frères Iljo et Trpo Adziovski du village Drenoveni de la région de Kostur.

1938

Les deux amis Kiril Minoski de Prilep et Blagoja Pop Stefaniya d'Ohrid se servant de la caméra de 8 mm tournent plusieurs courts métrages. Minoski tourne "La société de pompiers de Prilep" et "Les enfants au bord du lac", tandis que Pop Stefaniya tourne le film "Sur la plage". Le film "La société de pompiers de Prilep" (47) est très important parce que le film est tourné selon le scénario et après des préparatifs complets. Il y a plusieurs plans et angles de prise de vue, l'usage de la caméra est d'une grande habileté.

(48)

претходно направено сценарио и извршени комплетни подготовки. Користени се повеќе планови и агли на снимање, камерата со голема сигурност швенкува итн.

Благоја Дрнков во Штип го снимил филмскиот запис „Свадбата на Ферчо Стојанов и Вера Глигорова“ (48).

Во Кавадарци, во хотелот „Балкан“ започнало да работи постојано кино.

Љубо Стојовиќ во весникот „Политика“ од 23 март објавил голема репортажа за Милтон Манаки, под наслов „Првиот пионер на балканскиот филм“.

1939

(49)

Два значајни филмски записа на Благоја Дрнков, снимени на 9,5 мм лента: „Едриличарски митинг“, еден од централните настани во тоа време, одржан на Зајчев рид, во околината на Скопје и „Бомбардирана Битола“ (49).

Екипа на „Британски Парамунт новости“ го реализирала документарниот филм „Општ поглед на Битола во Југославија“.

Во Кочани Ване Трифов, Аспарух Измирлиски и Јордан Лелев одржувале повремени филмски проекции во салата на Соколаната.

1940

(50)

Благоја Поп Стефанија од Охрид го снимил краткиот филм „Слет“ (50) со 8мм камера „Мовекс“. За да ја долови импресивноста на фискултурниот слет што се одржувал на кејот покрај езерото, Поп Стефанија користи повеќе планови - општи и средни, но во неколку наврати има и крупни планови со цел да детализира одредени движења значајни за одредени вежби. Во периодот 1939/40 е реализиран уште еден значаен авторски документарен запис - тоа е филм-

which was made with a previously written script and with all preparations made. Several filming angles were used and were filmed with a steady hand.

Blagoja Drnkov filmed in Štip "The Wedding of Ferčo Stojanov and Vera Gligorova" (48).

In Kavadarci, the first regular cinema started working in the "Balkan Hotel".

Ljubo Stojović published in the newspaper "Politika" on March 23-rd, a long story about Milton Manaki, titled "The Pioneer of the Balkans film".

1939

Blagoja Drnkov made two important film records on a 9,5 mm. film - "The Gliders Parade", one of the very important events of that time which took place on the "Zajcev Rid" ("Rabbit Hill") near Skopje, and "Bombed Bitola" (49).

In Kočani, Vane Trifov, Asparuh Izmiriski and Jordan Lolev, gave occasional screenings in the "Gym Hall".

A crew of the "British Paramount News" produced the documentary "A General View Over Bitola and Yugoslavia".

1940

Blagoja Pop-Stefanija from Ohrid filmed the short film "The Jamboree" (50) with a 8 mm. "Movex" camera. In order to capture the impressive quality of this jamboree which took place by the lakeside,

Blagoja Drnkov à Štip tourne le film "Les noces de Ferčo Stojanov et Vera Gligorova" (48).

À l'hôtel "Balkan" de Kavadarci est ouverte la salle de projection de cinéma .

Ljubo Stojović dans le journal "La politique" du 23 mars annonce un grand reportage sur Milton Manaki sous le titre "Le premier pionnier du cinéma balkanique".

1939

Il y a deux courts métrages importants de Blagoja Drnkov tournés avec une caméra de 9,5 mm: "Le meeting des planeurs" l'événement centrale de cette époque qui se déroule dans la localité de Zajcev Rid, aux alentours de Skopje et "Bitola bombardé" (49).

L'équipe de "British Paramount" réalise le documentaire "Une vue générale sur Bitola en Yougoslavie".

À Kočani, Vane Trifov, Asparuh Izmiriski et Jordan Lolev tiennent des projections temporaires de cinéma dans la salle de l'association gymnique "Soko".

1940

Blagoja Pop Stefanija d'Ohrid tourne le court métrage "La revue des gymnastes" (50) avec la caméra "Movex" de 8 mm. Pour saisir le caractère impressionnant de la revue des gymnastes qui se tient au bord du lac, Pop Stefanija emploie plusieurs plans, généraux et moyens, mais parfois il y

(51)

мот „Галичник“ на познатиот кумановски фотограф Сифрид Миладинов (51). Филмот е снимен на 16мм филмска лента, во колор техника и должината му е 120 метри, односно 11 минути проекција.

1941

Влегувањето на германската војска во Скопје е забележано од германски филмски хроничари. Меѓутоа, најмногу филмски записи за Македонија, за време на Втората светска војна, има реализирано Фондацијата „Бугарско дело“ во чии рамки работел специјализиран оддел за снимање филмски журнали. Овој продуцент во периодот од 1941 до 1944 година реализирал 152 броја журнали и во околу 60-тина од нив има прилози снимени во Македонија. Во 1941 година, во границите на денешна Република Македонија се снимени прилозите „Пречек на бугарската војска во Охрид“, „Скопје - пречек на бугарскиот владика“, „Ресен - пречек на бугарски војски“, „Спортски собир во Скопје“ и „Куршумли ан во Скопје“. Инаку, инсертите од „Бугарско дело“ се користени во журналите на „УФА“ и „Ди Дојче Вохеншау“ (Германија) и на „Луче“ (Италија).

1942

(52)

Благоја Дрнков снимил два филма: „Фудбалски натпревар меѓу „Левски“ и „Македонија“, што се одиграл во Скопје, и „Воен коњички натпревар“, одржан на теренот на игралиштето на фудбалскиот клуб „Граѓански“. Кирил Миноски (52) и Благоја Поп Стефанија заеднички го снимиле краткиот филм „Скијачи на Буково“.

Во филмскиот журнал „Бугарско дело“ се застапени дури 33 прилози, снимени во Македонија, при што се опфатени речиси сите градови на Македонија под бугарска окупација (Скопје, Охрид, Велес, Демир

Pop-Stefanija used several kinds of shots - long and medium, but also and close-ups, in order to show the details of certain exercises.

Another significant documentary accomplishment has been made - it was the film "Galičnik", produced by the outstanding photographer from Kumanovo, Sifrid Miladinov (51). The film was cinematographed on 16 mm. in colour, with the length 120 met.

1941

German film chroniclers filmed the marching in of the German troops in Skopje. Nevertheless, most of the film materials about Macedonia during the time of the second world war, were made by the foundation "B'lgarsko Delo" ("Bulgarian Deed") which had a special department for filming newsreels. This producer made 152 newsreels from 1941 till 1944, out of which, in almost sixty of them, there are supplements filmed in Macedonia. In 1941, on the borders of today's Republic of Macedonia, the following supplements were filmed: "The welcome of Bulgarian troops in Ohrid", "Skopje - welcome of the Bulgarian Bishop", "Resen - welcome to the Bulgarian troops", "Sport Rally in Skopje" and "Kuršumli Han in Skopje". Sequences of "Bulgarian Deed" were used for newsreels of UFA, Deutsche Wochenschau (in Germany) and "Luce" (Italy).

1942

Blagoja Drnkov made two films - "The Football match Between Levski and Macedonia" which took place in Skopje and "The Military Horse Race" which took place on the grounds of the football club "Gragjanski". Kiril Minoski (52) and Blagoja Pop-Stefanija together made the short film "The Skiers on the Bukovo".

The film journal "Bulgarian Deed" included 33 supplements filmed in Macedonia with sequences of almost all the Macedonian town under Bulgarian occupation (Skopje, Ohrid, Veles, Demir Kapija, Bitola, Kratovo, Kruševo, Kočani, Kumanovo).

a aussi des gros plans dans le but de détailler les mouvements importants pour un exercice. Dans la période de 1939/40 est réalisé encore un important documentaire - c'est le film "Galičnik" d'un photographe connu de Kumanovo, Sifrid Miladinov (51). Le film est tourné avec la pellicule de 16mm en technique de couleur et d'une longueur de 120 mètres dont la durée de projection est de 11 minutes.

1941

L'entrée de l'armée allemande à Skopje est enregistrée par les chroniqueurs allemands de cinéma. Cependant, le plus grand nombre de films sur la Macédoine sont tournés par la Fondation "L'oeuvre bulgare" et dans le cadre de la fondation travaille une section spécialisée dans le tournage des journaux de cinéma. Dans la période de 1941 à 1944, ce producteur réalise 152 numéros des journaux dont environ 60 sont tournés en Macédoine. En 1941 sur le territoire de la Macédoine d'aujourd'hui sont tournés les films "L'accueil de l'armée bulgare à Ohrid", "Skopje-l'accueil de l'évêque bulgare", "Resen-l'accueil de l'armée bulgare", "La réunion sportive à Skopje" et "Kuršumli-an de Skopje". D'ailleurs, les séquences de "L'oeuvre bulgare" sont utilisées par d'autres journaux de cinémas: U.F.A., "Die Doice Vohenchau" d'Allemagne ou "La luce" d'Italia.

1942

Blagoja Drnkov tourne deux films: "Le match de football entre "Levski" et "Makedonija" qui se joue à Skopje et "Le concours hippique militaire" qui se tient au stade du club de football "Gragjanski". Kiril Minoski (52) et Blagoja Pop Stefanija tournent ensemble le court métrage "Les skieurs de Bukovo".

Dans les journaux de cinéma "L'oeuvre bulgare" il y a même 33 reportages faits en Macédoine, où sont englobées presque toutes les villes de Macédoine sous occupation bulgare (Skopje, Ohrid, Veles, Demir Kapija, Bitola, Kratovo, Kruševo, Kočani, Kumanovo).

(53)

Капија, Битола, Кратово, Крушево, Кочани, Куманово).

Оваа година започнале со работа повеќе постојани кина во Македонија. Јанче Карамитре (53) (терзија) отворил кино во Струга, во зградата на старото училиште зад црквата „Св. Ѓорѓија“, а Киро и Тоде Манасиеви го отвориле киното „Балкан“ во Кочани (во Соколаната), а во исто време започнале со филмски проекции и во Берово (во салата на Соколаната).

1943

Во филмските журнари на Фондацијата „Бугарско дело“, се јавуваат девет прилози снимени во Македонија. Тоа се празнични и пригодни одбележувања во Крушево и Штип, тековни настани и поводи, како што се одбележување на верскиот празник Богојавление во Охрид, скијачки натпревари во Битолско, расчистување на патот меѓу Битола и Охрид, како и прилози за културно-историски објекти од Македонија - црквата „Свети Пантелејмон“, Самоиловата тврдина и други.

1944

Кирил Миноски ги снимил филмовите „Митинг во Прилеп“, „Во градината“ и „Велигденски адети во Варош“. Првиот од споменатите филмови претставува значаен филмски и историски документ, снимен на 3 ноември, во штотуку ослободениот Прилеп. Филмот ја доловува атмосферата и настаните на општонародниот собир. Камерата посебно се задржува на говорниците Бане Андреев, Крсте Црвенковски, Светозар Вукмановиќ-Темпо и свештеникот Цветко Крстевски (54).

(54)

Во три прилози на филмскиот журнал „Бугарско дело“ се прикажуваат кадри од Охрид, од училиштето по резбарство и иконопис и од „Св. Наум“ на брегот на Охридското Езеро.

That year, several regular cinemas started their work. Janče Karamitre (53) (a dressmaker) opened a film theater in Struga in the building of the old school behind the St. George Church. Dime Temkov opened a cinema in the "Balkans Hotel" in Kavadarci. Kiro and Tode Manasievi opened the "Balkans Cinema" in Kočani (in the Gym Hall), and in the same time, film screenings were organized in Berovo (in the Gym Hall).

1943

The newsreel of the foundation "Bulgarian Deed" included nine supplements filmed in Macedonia. They showed holidays or other sorts of ceremonies in Kruševo and Štip, some current events and the celebration of the religious holiday Epiphany in Ohrid, skiing competitions near Bitola, the clearing of the road between Bitola and Ohrid and other supplements related to some structures of historic and cultural values in Macedonia, St. Panteleimon", The Samoil's Fortress etc.

1944

Kiril Minoski made the following films: "Meeting in Prilep", "In the Garden", "The Easter Customs in Varosh". The first one was a very important historic document as it was filmed on November 3-rd in Prilep which had been recently liberated. The film captured the atmosphere and the events of the peoples gatherings. The camera stayed longer on the speakers Bane Andreev, Krste Crvenkovski, Svetozar Vukmanović-Tempo and the priest Cvetko Krstevski (54).

In three supplements of the newsreel "Bulgarian Deed", we can see shots of Ohrid, the carving school and icon painting and the St. Naum Monastery by the Ohrid Lake.

The December issue of the newspaper "Nova Makedonija" published film reviews written by Ivan Točko and Angja Dzuvalakovska.

Cette année-là commencent le travail de plusieurs cinémas en Macédoine. Janče Karamitre (53) (tailleur de Struga) ouvre le cinéma à Struga dans le bâtiment de la vieille école derrière l'église "Saint Georges", tandis que, Kiro et Tode Manasievi à Kočani ouvrent le cinéma "Balkan" (dans la salle de l'association gymnique "Soko"), et en même temps commencent les projections à Berovo (également dans la salle de l'association gymnique "Soko").

1943

Dans les journaux de la fondation "L'oeuvre bulgare" il y a neuf reportages tournés en Macédoine. Ce sont des fêtes et des cérémonies à Kruševo et à Štip, divers événements et occasions, comme, par exemple, la fête religieuse de l'Epiphanie à Ohrid, les concours des skieurs de la région de Bitola, le dégagement de la route entre Bitola et Ohrid, ou bien des reportages sur les monuments culturels et historiques en Macédoine - l'église de Saint Pantaléon, la forteresse de Samuel etc.

1944

Kiril Minoski tourne les films "Le meeting à Prilep", "Dans le jardin", et "Les coutumes de Pâques à Varoš". Le premier en est un important document cinématographique et historique, tourné le 3 novembre immédiatement après la délibération de Prilep. Le film saisit l'atmosphère et les événements d'un rassemblement populaire. La caméra s'attarde sur les orateurs Bane Andreev, Krste Crvenkovski, Svetozar Vukmanović -Tempo et le prêtre Cvetko Krstevski (54).

Dans trois reportages du journal de cinéma "L'oeuvre bulgare" sont présentés des cadres d'Ohrid, de l'Ecole de ciselure et de l'iconographie ainsi que de l'église Saint Naum qui se trouve au bord du lac d'Ohrid.

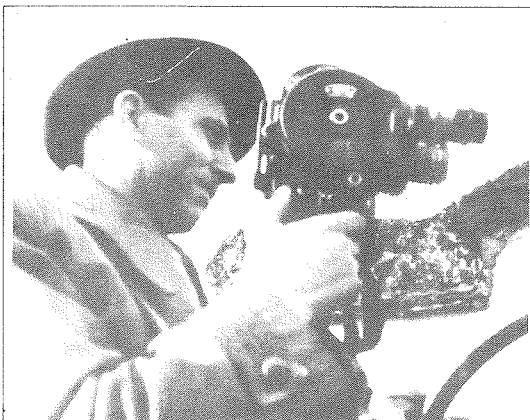
Dans le journal "Nova Makedonija" au mois de décembre sont publiées les premières critiques de cinéma écrites par les auteurs Ivan Točko et Anja Djuvalakovska.

(55)

(56)

(57)

Во весникот НОВА МАКЕДОНИЈА, во месец декември, се појавуваат првите филмски рецензии од авторите Иван Точко и Ангџа Џувалевска.

1945

Благоја Дрнков ги снима филмовите „Првوماјска парада во Скопје 1945“ (55), „Второто заседание на АСНОМ“ (56), „Пречекот на Димитар Влахов во Куманово и Скопје“, „48-ма дивизија“ и „Свечено пуштање во употреба на железниот мост во Скопје“.

Државното филмско претпријатие на ДФЈ од Белград реализира четири прилози за Македонија: „Бегалците од Егејска Македонија“, „Прослава на Денот на востанието во Скопје“, „Риболов на Охридското Езеро“ и „Уметничко училиште во Скопје“.

Со одлука на Президиумот на АСНОМ од 2.02.1945 година е формиран Отсек за кинематографија при Поверенството за трговија и снабдување. Задачата на овој отсек е да врши дистрибуција и распределба на филмови низ постојната кинорежа во Републиката. По формирањето на Државното филмско претпријатие на ДФЈ (3.06.1945), е формирана и соодветна дирекција во Македонија - Филмска дирекција за Македонија (ФИДИМА), со задачи што се однесуваат на речиси сите сегменти на кинематографијата. Посебна нагласка е на набавката и распределбата на филмовите, како и национализацијата на кината во Македонија.

1946

Комитетот за кинематографија при Владата на ФНРЈ го формира Централното претпријатие за производство на филмски журнари „Звезда филм“ во Белград. За дописници и филмски сниматели од Македонија се ангажирани најнапред Благоја Дрнков (57), а потоа и Трајче Попов (58).

1945

Blagoja Drnkov cinematographed the following documentaries: "A Parade on the First of May in Skopje" (55), "Second Session of the Anti-Fascist Assembly of the People's Liberation of Macedonia" (56), "The Welcoming of Dimitar Vlahov in Kumanovo and Skopje", "48-th Division", "Festive Putting of an Iron Bridge in Skopje into operation".

The state film company of Democratic Federal Yugoslavia, from Belgrade has realised 4 different parts on Macedonia consisting of the collective newsreels, such as: "Refugees from Aegian Macedonia", "Celebration on the occasion of the Day of Resurrection in Skopje", "Fishing at Lake Ohrid" and "Art School in Skopje".

With a deed of foundation of the Presidium of the Anti-Fascist Assembly of People's Liberation of Macedonia (ASNOM), a Department for cinematography was founded within the department for trade and acquisition. The aim of this Department was to distribute films to existing cinemas throughout the Republic. After the founding of the State film company of Democratic Federal Yugoslavia (DFJ) (03.06.1945), an appropriate head office in Macedonia was also founded, Film Head Office of Macedonia (FIDIMA). It is responsible for all segments of cinematography. The acquisition and distribution of films as well as the nationalisation of cinema theatres was especially underlined.

1946

The Committee for cinematography in the Government of Federal People Republic of Yugoslavia founded the central film company for production of newsreels "Zvezda Film" in Belgrade. At first Blagoja Drnkov (57), and later on, Trajče Popov (58) were engaged as the first reporters and cinematographers. They produced 19 different parts for newsreels of "Zvezda Film" concerning Macedonia.

1946, a complete reorganisation happened in the field of cinematography. In June, FIDIMA, Film Head Office of Macedonia was replaced by the Company for distribution, review and inspection of

1945

Blagoja Drnkov tourne les films "La parade du 1er Mai à Skopje en 1945" (55) et "La deuxième séance de l'A.S.N.O.M." (56) (Conseil Antifasciste de la Libération Populaire de Macédoine), "L'accueil de Dimitar Vlahov à Kumanovo et à Skopje", "La 48-ème division", "La cérémonie à l'occasion du nouveau pont de Skopje".

L'entreprise de cinéma de l'Etat de Belgrade réalise 4 reportages sur la Macédoine: "Les réfugiés de la Macédoine d'Egée", "La célébration du jour de l'insurrection à Skopje", "La pêche au lac d'Ohrid" et "L'école d'art de Skopje".

Le Présidium de l'A.S.N.O.M., crée par l'arrêté du 2.2.1945 la Section cinématographique auprès du Commissariat de Commerce et de Ravitaillement. Cette section doit assurer la distribution des films dans le réseau de cinéma de la République.

Après la création de l'Entreprise d'état de cinéma de la Yougoslavie Fédérative Démocratique (DFJ), le 3.6.1945, on crée en Macédoine une direction - La direction de cinéma de Macédoine, FIDIMA qui comprend tous les secteurs de la cinématographie. On tient compte surtout de l'acquisition et de la distribution des films, et aussi de la nationalisation des salles de projection en Macédoine.

1946

Le Comité de la cinématographie auprès du Gouvernement de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie crée à Belgrade l'entreprise centrale de production des actualités du cinéma "Zvezda film". Les premiers correspondants et opérateurs de prise de vue de Macédoine sont Blagoja Drnkov (57) et Trajče Popov (58). Au cours de cette année ils réalisent 19 reportages pour "Zvezda film".

1946 est l'année de la réorganisation du modèle existant de la cinématographie. Au mois de juillet, par l'arrêté du Ministère de l'Enseignement, on supprime la FIDIMA et le 9 août on crée une nouvelle entreprise de distribution, de vision et de

(58)

Тие, во текот на оваа година, реализирале 19 прилози за „Звезда филм“.

Во 1946 година доаѓа до голема реорганизација на постојниот модел на кинематографијата. Во месец јули е расформирана ФИДИМА, а со Решение на Министерството за просвета на НРМ од 9 август 1946 година е формирано Претпријатието за распределба, преглед и поправка на филмови РАСФИЛМ, под АОР на истото министерство. Во Македонија постоеле 17 кина кои во текот на годината преминале во државна сопственост.

Во месец април 1946 година, во киното „Култура“ во Скопје е прикажан првиот филм титлуван на македонски јазик, „Циркус“ на Александров.

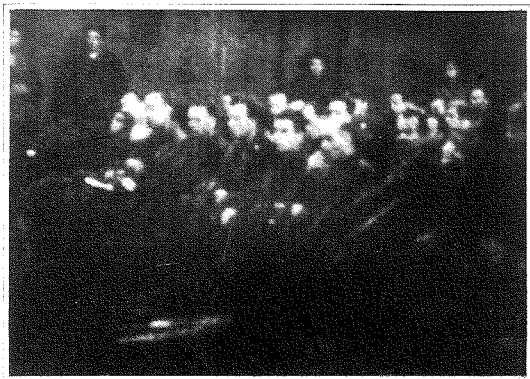
Михаил Сматакалев, македонски писател и публицист, член на македонскиот литературен кружок во Софија, во оваа и во наредната година подготвил две сценарија за кусометражни филмови - едното за Пиринска Македонија, а другото за Илинденската епопеја. Настаните од Инфромбирото во 1948 година, ја попречија реализацијата на овие сценарија.

1947

(59)

Снимени се првите македонски документарни филмови по ослободувањето на земјата во производство на „Филмско Скопје“ (59): „Жито за народот“ (60) по сценарио на Јован Бошковски, а во режија на Трајче Попов, и „Во избори за нови победи“ (61), по сценарио на Коле Чашуле, а во режија на Благоја Дрнков. И двата филма претставуваат своевидни визуелни „агитки“ вообичаени за времето исполнето со динамична општествена и стопанска преобразба. Во нив, сепак, со еден респективен документаристички пристап е предаден карактеристичен пресек на животот на луѓето и на нивните активности во првите повоени години.

films, called RASFILM, founded on August 9, 1946, and appointed by the Ministry of Education. In Macedonia, 17 cinema theatres already existed and in 1946, these were transformed into state ownership.

In April, 1946, the first film with Macedonian subtitles was shown in the cinema "Kultura", in Skopje ("Circus", directed by Aleksandrov).

In 1946 and the next year, Mihail Smatrakalev, Macedonian writer and journalist, a member of the Macedonian literary circle in Sofia, prepared two screenplays for short films - for Pirin Macedonia and for the Ilinden Uprising's épopée. The events of the Information Bureau kept him from realisation of them.

1947

The first Macedonian documentary films were produced after the liberation of the country, produced by "Filmsko-Skopje" (59). They were "Grain for the People" (60), screenplay by Jovan Boškovski and the director was Trajče Popov. Another film was "In Elections for New Victories" (61), screenplay by Kole Časule, and directed by Blagoja Drnkov. Both films were a kind of visual "agitation", typical for that period and full of dynamic social and economic transformations. Anyway, those films represented the characteristic way of living, the people and their activities in respectfully documentary way of access.

Trajče Popov continued cinematographing reports from Macedonia for newsreels produced by

réparation des films, RASFILM. En Macédoine jusqu'alors il y a 17 salles de projection qui deviennent la propriété de l'Etat.

Au mois d'avril, dans la salle de projection du cinéma "Kultura" commence l'exploitation du film "Le cirque" du metteur en scène Aleksandrov: c'est le premier film avec des sous-titres en langue macédonienne.

Mihail Smatrakalev, écrivain et publiciste macédonien, membre du Cercle littéraire macédonien de Sofia, cette année-là et la suivante, prépare deux scénarios pour des courtes métrages: l'un sur la Macédoine de Pirine et l'autre sur l'épopée de Ilinden. Les événements du Kominform de 1948 empêchent la réalisation de ces films.

1947

L'entreprise "Filmsko-Skopje" (59) réalise les premiers films documentaires après la libération du pays: "Le blé pour le peuple" (60) (scénario: Jovan Boškovski, réalisation: Trajče Popov) et "Les élections pour des nouvelles victoires" (61) (scénario: Kole Časule, réalisation: Blagoja Drnkov). Les deux documentaires sont des propagandes visuelles, très courantes à cette époque de dynamique transformation socio-économique. Néanmoins, ces films, avec leur accès documentaire respectable, présentent un tableau caractéristique de la vie, des gens et de leurs activités pendant les premières années d'après-guerre.

Trajče Popov continue la réalisation des reportages de Macédoine pour "Zvezda film" (19 en 1947)

(60)

(61)

(62)

Трајче Попов продолжува со снимањето прилози од Македонија за „Звезда филм“ (вкупно 19 во 1947 година) сè до 1949 година кога оваа работа ја продолжува Никола Христовски.

По примерот на останатите републики и во Македонија започнува реализацијата на филмски журнари, под назив „Филмски преглед“. Во 1947 година се реализирани два броја „Филмски преглед“ чии автори се Трајче Попов и Благоја Дрнков. Во овие журнари се поместени прилози за мелиоративните зафати во Струмичко, за изградбата на станови во Скопје, за прославата на 9-ти Септември во Горна Цумаја итн.

Започнува снимањето на документарниот филм „Македонија“ во продукција на „Авала филм“ од Белград, по сценарио на Коле Чашуле и Миодраг Ургевиќ, а во режија на Жорж Скригин.

Претпријатието „Расфилм“ се трансформира во Претпријатие за распределба на филмови „Филмско“ со седиште во Скопје. Основни задачи на ова претпријатие се: распределба на филмовите низ кино-мрежата во Македонија, преглед на филмовите и одржување на кинопроекторите во кината.

Со Уредба на Владата на НРМ од 2.07. 1947 година е формирана Комисијата за кинематографија при Владата на НРМ. Задачи на Комисијата се: организирање на филмското производство, обезбедување техничка база за тоа производство, подготовка на развоен план за кинофикација итн.

Со решение на Владата на НРМ од 21.08.1947 година е формирано Претпријатието за производство на филмови „Вардар филм“ (62).

1948

Се појавува првата позабележителна македонска документаристичка продукција, овојпат во производство на новоосно-

"Zvezda Film" (17 issues of film reports in total number, in 1947) till 1949, when the film reporter Nikola Hristovski definitively replaced him.

Following the example of the other republics, in Macedonia, the newsreels started producing also e.i. "Filmski pregled" (Film Review). 1947, the first two issues of the newsreels were produced. They were directed by Trajče Popov and Blagoja Drnkov. These newsreels dealt with reports on the land-reclamation measures in Strumica and surroundings, on the buildings' construction in Škopje, the celebration of the holiday "9-th of September" in Gorna Džumaja etc.

The cinematographing of the documentary film "Makedonija" ("Macedonia"), produced by "Avala Film", from Belgrade started. The screenplay was written by Kole Čašule and Miodrag Urgević, and directed by Žorž Skrigin.

The Distribution company "RASFILM" was transformed into "Filmsko" with its office in Škopje. The main goals of this company were: distribution of films throughout Macedonia, film inspection and repairing the technical equipment in cinemas.

On 02.07.1947, a Commission for cinematography was founded by a Decree of the Government of the People Republic of Macedonia. The goals of this Commission were: organisation of film production, providing the technical equipment for such a production, preparing a development plan for establishing new cinemas etc.

The Government of People Republic of Macedonia made a decision, dated with 21.08.1947, for the foundation of the film production company "Vardar Film" (62).

1948

The first Macedonian documentary production became more numerically superior, but this time produced by the newly-founded film production company "Vardar Film": "The Future Guards of People's Health", directed by Blagoja Drnkov,

jusqu'en 1949 quand Nikola Hristovski poursuit cette oeuvre.

Selon l'exemple des autres républiques, la Macédoine commence la réalisation des actualités sous titre "Le journal de cinéma". En 1947 on réalise deux numéros du "Journal de cinéma" dont les auteurs sont Trajče Popov et Blagoja Drnkov. Les journaux sont composés de reportages sur l'amélioration des terres dans la région de Strumica, la construction d'immeubles à Škopje, la célébration du 9 septembre à Gorna Džumaja etc.

Cette année commence le tournage du film documentaire "La Macédoine" une production d'"Avala film" de Belgrade (scénario de Kole Čašule et Miodrag Urgević, réalisation de Žorž Skrigin).

L'entreprise "Rasfilm" est transformée en entreprise de distribution des films "Filmsko" avec son siège à Škopje. Les devoirs principaux de cette entreprise sont la distribution des films à travers le réseau des salles de projection en Macédoine, le contrôle des films et le maintien des ciné-projecteurs dans les salles de projection.

Par l'arrêté du Gouvernement de la République Populaire de Macédoine (2.07.1947), est créée la Commission de cinématographie auprès du Gouvernement. Le devoir de la Commission est d'organiser la production de cinéma, d'assurer la base technique pour la production, de préparer un projet de développement du réseau des salles de projection etc.

Par l'arrêté du Gouvernement de la République Populaire de Macédoine du 21.08.1947, est formée l'Entreprise de production de cinéma "Vardar Film" (62).

1948

La production documentaire macédonienne devient plus remarquable et c'est "Vardar Film", la nouvelle entreprise créée pour la production cinématographique qui tourne: "Les gardes futurs de la santé du peuple" de Blagoja Drnkov, "A

(63)

(64)

(65)

ваното претпријатие за производство на филмови „Вардар филм“: „Идните чувари на народното здравје“ на Благоја Дрнков, „Низ Пиринска Македонија“ (63) на Трајче Попов, „Сточарите денес“ (64) на Киро Билбиловски, „Пред октомвриските фестивали“ (65) на Благоја Дрнков, „Илинден 1948“ и „Во пресрет на изборите“ на Ацо Петровски.

Во оваа година се реализирани вкупно пет броја „Филмски прегледи“. Во бројот три како самостојни сниматели на прилозите се појавуваат Љубе Петковски и Кочо Недков.

Во оваа година доаѓаат и првите награди за нашите филмски творци. Комитетот за култура и уметност при Владата на ФНРЈ го наградува Трајче Попов за снимателска работа на документарен филм („Жито за народот“), додека Министерството за просвета на НРМ го наградува Коле Чашуле за сценарио и монтажа на пропагандниот филм „Во избори за нови победи“.

При Комисијата за кинематографија во месец март се формира Биро за информации и пропаганда со задача, преку разни форми, да врши пропаганда на кинематографијата (плакати, програми, описи на репертоарските филмови итн.). Во рамките на оваа дејност на Комисијата започнува да излегува ФИЛМСКИОТ БИЛТЕН во кој се третираат стручни прашања од областа на филмското производство, кинофикацијата и сл. Билтенот има информативно-пропаганден карактер.

Со решение на Градскиот народен одбор на Скопје од 17.01.1948 година е формирано Претпријатието за прикажување на филмови „Градски кина - Скопје“.

1949

„Вардар филм“ го продолжува континуитетот во снимањето документарни

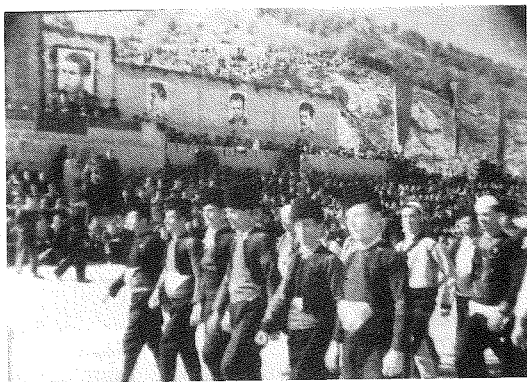
"Throughout Pirin Macedonia" (63), directed by Trajče Popov, "Cattle Breeders of Today" (64), directed by Kiro Bilbilovski, "Before the Octobers' Festivals" (65), directed by B.Drnkov, "Ilinden 1948" and "Meeting the Elections", directed by Aco Petrovski.

Five issues of film newsreels were realised. For the first time new cinematographers appeared in Number 3 of the newsreels: Ljube Petkovski and Kočo Nedkov.

That year, our film pioneers were awarded with the first prizes. The Committee for Culture and Art in the Government of FNRJ awarded Trajče Popov for his cinematographer's work of a documentary film ("Grain For the People"), and the Ministry of Education of People Republic of Macedonia awarded Kole Čašule for the screenplay and editing of the propaganda film "To the Election For New Victories".

In March, within the Commission for cinematography a Bureau for information and propaganda was established. Its aim was to spread propaganda of the cinematography through various ways (to publish posters, programmes, description of the films on program etc.).

In the frames of this activity, the Commission started publishing a Film Bulletin, which dealt with the professional topics from the field of film production, broadening of the cinemas' net etc. The Bulletin had informational and propaganda character. With a decision of the City Council of Skopje, dated with 17.01.1948, a Company for film show-

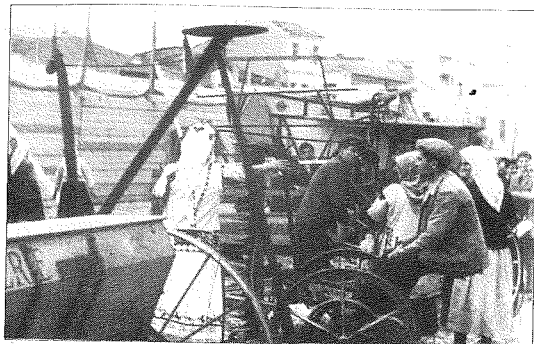
travers la Macédoine du Pirine" (63) de Trajče Popov, "Les bergers d'aujourd'hui" (64) de Kiro Bilbilovski, "Avant les festivals d'Octobre" (65) de Blagoja Drnkov, "Ilinden 1948" et "A la veille des élections" d'Aco Petrovski.

Cette année sont réalisés cinq numéros du "Journal de cinéma". Dans le numéro 3 il y a déjà les reportages des opérateurs de prise de vue Ljube Petkovski et Kočo Nedkov.

Cette année-là les cinéastes macédoniens obtiennent les premiers prix. Le Comité de la culture et de l'art auprès du Gouvernement de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie décore Trajče Popov pour la prise de vue du documentaire "Le blé pour le peuple", tandis que le Ministère de l'enseignement du Gouvernement de la République Populaire de Macédoine, décore Kole Čašule pour le scénario et le montage du film de propagande "Les élections pour des nouvelles victoires".

Auprès de la Commission de cinématographie est formé au mois de mars le Bureau d'information et de propagande avec le devoir de faire de la propagande par des diverses formes (affiches, programme, présentation de films du répertoire). Dans le cadre de cette activité de la Commission, on publie "Le bulletin de cinéma" qui traite de questions professionnelles du domaine de la production cinématographique, du développement du réseau des salles de projection. Le bulletin a un caractère informatif et de propagande.

(66)

(67)

(68)

филмови со следните наслови: „Првиот конгрес на Комунистичката партија на Македонија“ на Трајче Попов и „11 Октомври“ (66) и „Пионери“ (67) на Благоја Дрнков.

Во оваа година во „Вардар филм“ се произведени осум броја „Филмски преглед“. Прилозите ја регистрираат повоената изградба и развој на Македонија.

Во продукција на „Застава филм“ од Белград снимен е играниот филм „Мајка Катина“ на режисерот Никола Поповиќ за Граѓанската војна во Грција и учеството на македонците во неа. Цензурата го забрани јавното прикажување на филмот.

Сорешение на владата на НРМ е формирано Кинотехничко претпријатие „Кинотехника“ со задача да се грижи и да ја одржува техничката база како на кината така и на претпријатијата за производство и распределба на филмови, да произведува резервни делови за киноапаратурите, да врши монтажа на истите и сл.

1950

Оваа година се снимени документарните филмови „Радосно детство“ на Благоја Дрнков, „Народна техника“ и „Памук“ на Кочо Недков, „Пет години НРМ“ (68) на Киро Билбиловски и „По долината на Вардар“ (69) на Трајче Попов. Воедно се произведени и осум броја „Филмски преглед“. Во продукција на „Авала филм“ од Белград е снимен документарниот филм „Братска помош“ (70) по сценарио на Трајче Попов а во режија на Т.Попов и Жорж Скригин. Во филмот се прикажани формите на помош за бегалците од Грција по Граѓанската војна.

На 21 мај 1950 година, во просториите на Народниот театар во Скопје, се одржува основачкото собрание на Друштвото на филмските работници на Македонија, како струкова општествена организација на сите профили филмски работници. За прв претседател на ова друштво е избран писателот

ings, so called "Gradski Kina - Skopje" ("City Cinemas - Skopje") was established.

1949

"Vardar Film" continued with the following documentary film production pieces: "The First Congress of the Communist Party of Macedonia", directed by Trajče Popov, as well as the titles "11-th of October" (66) and "Pioneers" (67) by Blagoja Drnkov.

That year "Vardar Film" produced 8 issues of the newsreels which described the post war building and development of Macedonia.

"Zastava Film" from Belgrade was the producer of the feature film "Mother Katina", directed by Nikola Popović on the Civil War in Greece and the participation of the Macedonians in it. The censors banned that film for public screening.

With Governmental decision, a company "Kinotehnika" was founded with an aim to take care of and maintain the technical equipment of the cinemas as well as of the production and distribution companies, to produce spare parts for the projectors and to install them.

1950

The following documentary films were produced: "Joyous childhood", directed by Blagoja Drnkov, "People's Technique" and "Cotton", directed by Kočo Nedkov, "Five Years of People Republic of Macedonia" (68), directed by Kiro Bilbilovski and "Along the Vardar Valley" (69), directed by Trajče Popov. Also, 8 issues of the newsreels were produced. "Avala Film" from Belgrade was producer of the documentary film "Fraternal Aid" (70), directed by Trajče Popov and Žorž Skrigin. Trajče Popov was also the screenplay writer. The film presented the types of support for the refugees from Greece after the Civil War.

On May 21, 1950, a founding assembly of the Association of Film Makers was held in the National Theatre in Skopje. The Association was

Par l'arrêté du Comité populaire de la ville de Skopje du 17.01.1948, on crée L'Entreprise pour exploitation des films "Gradski kina - Skopje".

1949

"Vardar Film" continue le tournage des films documentaires: "Le premier congrès de la Partie communiste de la Macédoine" de Trajče Popov, et puis le "11 Octobre" (66) et "Les pionniers" (67) de Blagoja Drnkov.

Cette année "Vardar Film" produit 8 numéros du "Journal de cinéma" dont les reportages enregistrent la reconstruction de la Macédoine après la guerre.

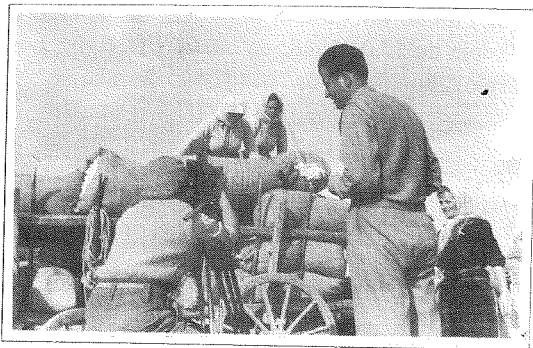
Dans la production de "Zastava Film" de Belgrade est tourné le film "La mère Katina" (réalisation de Nikola Popović) consacré à la guerre civile en Grèce et les Macédoniens qu'y ont pris part. La censure défend la présentation publique du film.

Par l'arrêté du Gouvernement de la République Populaire de Macédoine est formée l'entreprise "Kinotehnika" avec la charge de maintenir la base technique des salles de projection et des entreprises de production et de distribution des films, de produire des pièces de rechange pour les appareils de projection, de faire le montage de ces pièces etc.

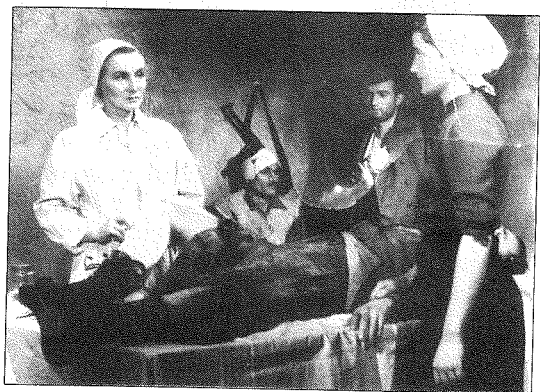
1950

En 1950 sont tournés les documentaires "L'enfance joyeuse" de Blagoja Drnkov, "La technique populaire" et "Le coton" de Kočo Nedkov, "Cinq années de la République Populaire de Macédoine" (68) de Kiro Bilbilovski et "En suivant la vallée de Vardar" (69) de Trajče Popov. On produit aussi 8 numéros du "Journal de cinéma". Dans la production d' "Avala Film" de Belgrade est tourné le film "Une aide fraternelle" (70), scénario de Trajče Popov, réalisation de T.Popov et Žorž Skrigin. Le film montre les formes d'aide pour les réfugiés de Grèce après la Guerre civile.

Le 21 mai 1950, dans le Théâtre National à Skopje est convoquée la réunion de "La société des

(69)

(70)

(71)

и филмски критичар Јован Бошковски, додека за почесен член е избран Милтон Манаки, првиот снимател на Балканот.

На 12 март во Скопје е формиран Сојузот на фото и киноаматерите на Македонија.

Претпријатието „Кинотехника“ е припоено кон претпријатието за распределба на филмови „Филмско“, со што на едно место е концентрирана распределбата и експлоатацијата на филмовите и одржувањето на техничката база во киномрежата.

Владата на ФНРЈ го наградува Киро Билбиловски за режијата и камерата во филмот „Сточарите денес“, додека пак Владата на НРМ донесува Указ за републички награди од областа на науката и културата со кој што се наградени следниве филмски работници: Кочо Недков и Љубе Петковски за филмот „Народна техника“, Трајче Попов, Киро Билбиловски, Ацо Петровски и Аки Павловски за филмот „I конгрес на КПМ“, Киро Билбиловски за режија на филмот „Пет години НРМ“ и Благоја Дрнков и Борис Бојациски за филмот „Радосно детство“.

Во оваа година Президиумот на Народното собрание на ФНРЈ одликува двајца македонски филмски творци - Благоја Дрнков со Медал на трудот, а Трајче Попов со Орден на трудот III р.

1951

Покрај подготовките за снимање на првиот игран филм, производството на документарни филмови е сè уште основен белег на „Вардар филм“. Оваа година се појавуваат следниве документарни филмови: „Културен живот во Македонија“ на Киро Билбиловски (награда на Владата на НРМ за режија и камера), „Маврово се гради“ (71) на Благоја Дрнков, „Нашите први искри“ на Трајче Попов и „Свилен конец“ (72) на Јово Камберски.

founded as a union and social organisation comprising all film profiles. The first President of the Film Association was Jovan Boškovski, while Milton Manaki, the first cinematographer in the Balkans, was elected as an honorary member.

On March 12, a Federation of photographic and cinema amateurs was founded in Skopje.

The company "Kinotehnika" was attached to the company for distribution of films, so called "Filmsko", which meant concentration of the film distribution and exploitation (film showings) as well as maintenance of the technical equipment in one place.

The Government of FNRJ awarded Kiro Bilbilovski as a director and cinematographer of the film "The Cattle Breeding of Today", while the Government of People Republic of Macedonia with a Decree for republic recognition in the field of science and culture, decorated the following film makers: Kočo Nedkov, Ljube Petkovski for the documentary film "People's Technique", Trajče Popov, Kiro Bilbilovski, Aco Petrovski and Aki Pavlovski for the documentary film "The First Congress of Communist Party of Macedonia", and Blagoja Drnkov and Boris Bojadziski for the film "Joyful Childhood".

That year, the Presidium of the National Assembly of FNRJ decorated two Macedonian film makers - Blagoja Drnkov with a Medal of Labour and Trajče Popov with an Order of Labour.

1951

Besides the preparations for the production of the first feature film, documentaries were still the main characteristic of "Vardar Film". That year the following documentary films appeared: "Cultural Life in Macedonia", directed by Kiro Bilbilovski, (awarded by the Macedonian Government for directing and camera) "Mavrovo is Under Construction" (71), directed by Blagoja Drnkov, "Our First Sparks", directed by Trajče Popov, and "Silk Thread" (72), directed by Jovo Kamberski.

cinéaste de Macédoine" comme une organisation professionnelle qui comprend toutes les branches des cinéastes. Comme premier président de la Société est élu l'écrivain et le critique de cinéma Jovan Boškovski, tandis que Milton Manaki, le premier opérateur de prise de vue dans les Balkans, est nommé membre d'honneur.

Le 12 mars à Skopje est formée "L'Association des amateurs de la photo et du cinéma de Macédoine".

L'entreprise "Kinotehnika" fusionne avec l'entreprise de distribution des films "Filmsko", ce qui permet de concentrer en un lieu la distribution et l'exploitation des films et le maintien de l'équipement des salles de projection.

Le Gouvernement de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie décore Kiro Bilbilovski pour la réalisation et la caméra dans le film "Les bergers aujourd'hui", tandis que le Gouvernement de la République Populaire de Macédoine par l'arrêté des prix de la République du domaine de la science et de la culture décore les cinéastes: Kočo Nedkov et Ljube Petkovski pour le film "La technique populaire", Trajče Popov, Kiro Bilbilovski, Aco Petrovski et Aki Pavlovski pour le film "Le premier congrès de la Partie communiste de Macédoine", Kiro Bilbilovski pour la réalisation du film "Cinq années de la République Populaire de Macédoine" ainsi que Blagoja Drnkov et Boris Bojadziski pour le film "L'enfance joyeuse".

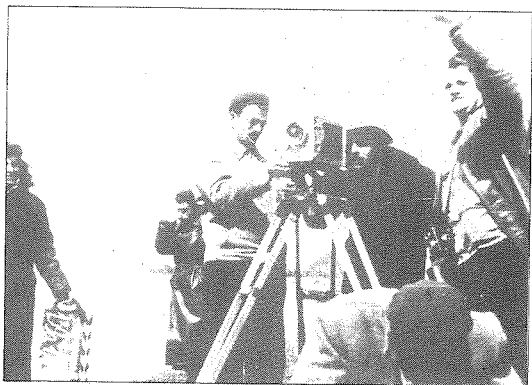
Cette année-là le Présidium de l'Assemblée populaire de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie décore deux créateurs de cinéma macédoniens-Blagoja Drnkov de la "Médaille du travail" et Trajče Popov de la "Médaille du travail du IIIe rang".

1951

Bien que "Vardar Film" se prépare au tournage du premier long métrage, la production des films documentaires est toujours sa caractéristique principale. La même année on fait les documentaires suivants: "La vie culturelle en Macédoine" de Kiro Bilbilovski (prix de réalisation et de caméra du

(72)

(73)

(74)

Во оваа година, по снимените четири броја филмски прегледи, настанува застој на планот на производството на филмски журнаи. Во овој контекст треба да се каже дека континуитетот, пак, на снимањето, прилози од Македонија за „Звезда филм“ (односно за „Филмске новости“) во ниеден момент не се прекинува.

Комисијата за кинематографија при владата на НРМ во мај 1951 година го формира Државниот филмски архив во состав на „Вардар филм“. Основната задача на овој специјализиран архив е да собира, да средува и да снима филмови за културното наследство на Македонија. Во таа насока, како резултат од соработката со Етнолошкиот музеј на Македонија се снимени повеќе етнолошки филмови како „Галичка свадба“ (1955), „Тенда“, „Велигденски адети“ (1954), „Азот“ (1954) и др. Воедно има и задача да собира и стари филмови, плакати, фотографии, сценарија и друга филмска документација.

1952

„Вардар филм“ го сними првиот македонски игран филм „Фросина“ (73), по сценарио на Владо Малески и во режија на Воислав Нановиќ. Премиерата е одржана на 28 јуни во скопското кино „Култура“. Појавата на првиот македонски игран филм предизвика голем интерес како во јавноста така и меѓу домашните и југословенските критичари. Од бројните рецензии ги издвојуваме оние на Димитар Митрев во „Нова Македонија“ (28. 09.), на Вицко Распор во „Филм“ (октомври) и на Драгослав Адамовиќ во НИН.

Исто така, снимени се и документарните филмови „Бели мугри“ (74) на Трајче Попов и „Со бродот „Македонија“ од Риека до Њујорк“ на Благоја Дрнков.

Владата на НРМ, со акт од 30 јуни 1952 година, го формира Претпријатието за

After issuing only four numbers of newsreels, their production was stopped. Meanwhile, reports, for Macedonia, as parts of the newsreels for "Zvezda Film" were cinematographed and sent to Belgrade continuously. The same company "Zvezda Film" changed its name into "Filmske Novosti" ("Film News").

In May 1951, the Commission of Cinematography in the Government of the People Republic of Macedonia established the State Film Archive as a part of "Vardar Film". The main goals of such a professional archive were to acquire and collect, as well as to preserve, the national cultural heritage. The archive had a task to produce films on the topics of the national cultural wealth. In that direction, as a result of the cooperation with the Ethnological Museum, several ethnographic films were made, such as: "Wedding in Galičnik", "Tent", "Easter Folk Customs", "Azot" etc. Also, the Archive had a task to collect old films, posters, photographs, screenplays and other pieces of documentation.

1952

"Vardar Film" produced the first Macedonian feature film "Frosina" (73), for which the screenplay writer was Vlado Maleski and the director was Voislav Nanović. The first release took place on June 28, in the cinema "Kultura" in Skopje. The appearance of the first Macedonian feature film caused great interest both among the audience and the domestic and Yugoslav film critics. Among the numerous articles we would point out those of Dimitar Mitrev in the daily press "Nova Makedonija" (September 28.), the article of Vicko Raspor in "Film" (October) and that of Dragutin Avramović in the weekly journal "NIN".

Also, several documentaries were produced such as: "White Day-breaks" (74), directed by Trajče Popov and "With "Macedonia" Ship from Rieka to New York", directed by Blagoja Drnkov.

The Government of People Republic of Macedonia, with Deed of Foundation, dated June 30,

Gouvernement de la République Populaire de Macédoine), "La construction de Mavrovo" (71) de Blagoja Drnkov, "Nos premières étincelles" de Trajče Popov et "Le fil de soie" (72) de Jovo Kamberski.

La même année, après la réalisation de 4 numéros du "Journal de cinéma" il y a une stagnation sur le plan de la production des journaux. Mais, quand même, il faut dire que la continuité de tournage des reportages en Macédoine pour "Zvezda film" c'est-à-dire "Filmske novosti" ne s'arrête jamais.

La commission de la cinématographie auprès du Gouvernement de la République Populaire de Macédoine crée au mois de mai 1951 les Archives de cinéma de l'Etat qui sont adjointes à "Vardar Film". Le devoir principal de ces Archives spécialisées est de recueillir, de classer et de tourner des films sur notre héritage culturel. Et, dans ce sens, on établit une collaboration avec le Musée d'ethnologie de Macédoine avec lequel on réalise plusieurs films d'ethnologie comme "Les noces de Galicnik" (1955), "Tenda" (195), "Les coutumes de Pâques" (1954), "Azot" (1954) etc. Les Archives recueillent des films, mais aussi des affiches, des photographies, des scénarios et d'autres documents cinématographiques.

1952

"Vardar Film" tourne le premier long métrage "Frossina" (73), un scénario de Vlado Maleski et une mise en scène de Voislav Nanović. La première a lieu le 28 juin dans la salle de projection du cinéma "Kultura". L'apparition du premier long métrage macédonien provoque un grand intérêt chez le public et les critiques yougoslaves. Parmi les critiques nombreuses il faut souligner celle de Dimitar Mitrev dans le journal "Nova Makedonija" (le 28 septembre), de Vicko Raspor dans le journal "Film" (octobre) et de Dragoslav Adamović dans la revue "NIN".

Cette année sont tournés les documentaires "Les aubes blanches" (74) de Trajče Popov et "Sur le

(75)

дистрибуција на филмови „Македонија филм“.

ФРОСИНА (џр. „Вардар филм“; сц. Вlado Малески; р. Воислав Нановиќ; ф. Киро Билбиловски; м. Трајко Прокопиев; сц. Милан Васиќ; мџ. Миланка Нановиќ; џл. Војне Пејковски; џл. Марија Бошкова, Ацо Јовановски, Љуба Арсова, Илија Цувалевски, Пејре Прличко, Наѓа Подреѓин, Сџојка Цекова) (75)

Првиот македонски иџран филм е дело коешто се џошџира врз џрадиционалниот моџив, но осџварено со реџка авџенџичност џлагодарение на новиот медиумски израз. Само џо себе, осџварувањето на „Фросина“ беше комџлексен зафат, кој џи сџави во искушение џошџенцијалистички и креативни џреџџосџавки на македонските филмски џтворци. „Фросина“, сџаќ, џо многу нешто е вонсџандардно осџварување кое во себе содржи една бележитија сума на синеастџички квалитетџи. Во сценариото на Вlado Малески се џприсџтџи џемишто на џечалбарсџивото, на искоренувањето на националното бџште, на окупацијата на Македонија. Сџаќ, ценџралната џема е џосвеџена на џовестџа за мајката Фросина и неџзино сџрадање. Насловната улога ја донесе драмската џрвенка Мери Бошкова со нависџина редок уметнички џемџераменџи и зрелост.

(76)

1953

Исклучително богата година за „Вардар филм“. Снимени се дури 20 документарни филмови меѓу кои и: „Преспа“ на Киро Билбиловски, „Кој е крив?“ на Кочо Недков, „Миравска свадба“ (76) и „Селски учител“ на Јово Камберски, „Прикаска за човекот и овците“ на Трајче Попов, „Нашински разговори“ на Благоја Дрнков, „Мугри во полињата“ на Бранко Гапо... Снимени се и првите наменски, односно рекламни филмови: „Европа“ на Сапа Маркус,

1952, established the company for film distribution "Makedonija Film" ("Macedonia Film").

FROSINA (Prod. "Vardar Film"; scr. Vlado Maleski; dir. Voislav Nanović; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Trajko Prokopiev; art dir. Milan Vasić; ed. Milanka Nanović; sd. Vojne Petkovski; cast. Marija Boškova, Aco Jovanovski, Ljuba Arsova, Ilija Dzuvalekovski, Petre Prličko, Nadja Poderegin, Stojka Cekova) (75)

This is the first Macedonian feature film, based on traditional motives that are developed with great authenticity, owing to the new medium expression. The production of "Frosina" was in itself a very complex project, which challenged the potentials and creativity of the Macedonian film-makers. Yet, in many aspects "Frosina" turned out to be a remarkable achievement which incorporated a significant number of cinematic qualities. The screenplay, written by Vlado Maleski, treats the subjects of migrant workers, uprooting of national being and the struggle against occupation. However, the dominant theme is the story of mother Frosina and her sufferings. The leading part was assigned to Meri Boškova, a prime actress of rare artistic temperament and maturity.

1953

An extremely rich production year for "Vardar Film". 20 documentary films were produced, among those being: "Prespa", directed by K. Bilbilovski, "Who is Guilty?", directed by Kočo Nedkov, "Miravci's Wedding" (76) and "Country Teacher", directed by Jovo Kamberski, "A Story For the Man and the Sheep", directed by Trajče Popov, "Conversation in Our Way", directed by B. Drnkov, "Dawns in the Fields", by Branko Gapo... Also, the first advertising films were produced such as: "Evropa" ("Europe"), directed by Saša Markus, "Skopski Magazin" and "Tobacco Factory in Skopje", directed by Ljubiša Odzaklievski and B. Gapo, "Gardener", by J. Kamberski

bateau "Makedonija" de Rijeka à New York" de Blagoja Drnkov.

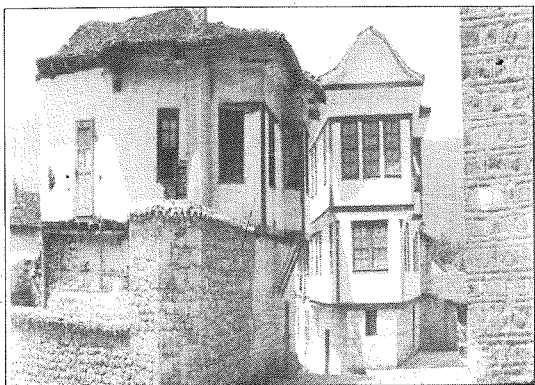
Par l'arrêté du 30 juin 1952, le Gouvernement de la République Populaire de Macédoine crée l'entreprise de distribution de films "Makedonija Film".

FROSSINA (pr. "Vardar Film"; sc. Vlado Maleski; ré. Voja Nanović; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Trajko Prokopiev; déc. Milan Vasić; mont. Milanka Nanovic; s. Vojne Petkovski; int. Marija Boškova, Aco Jovanovski, Ljuba Arsova, Ilija Djuvalekovski, Petre Prličko, Nadja Poderegin, Stojka Cekova) (75)

Le premier film macédonien est une oeuvre liée aux motifs traditionaux, mais réalisée avec une rare authenticité grâce à la nouvelle expression du média. La création de "Frossina" par soi-même, était une entreprise complexe qui tenta le potentiel et les suppositions créatives des réalisateurs macédoniens du cinéma. Cependant, "Frossina" est une oeuvre exceptionnelle qui possède des qualités respectables. Dans le scénario de Vlado Maleski on rencontre les thèmes des émigrants économiques, de l'arrachement de l'être national, de l'occupation de la Macédoine. Cependant, le sujet central est consacré à la mère Frossina et à sa souffrance. Le rôle principal est joué par la vedette Meri Boškova avec une rare temperament et une maturité artistique.

1953

Une année exceptionnellement riche pour "Vardar Film". On réalise 20 documentaires parmi lesquels: "Prespa" de Kiro Bilbilovski, "Qui est le coupable?" de Kočo Nedkov, "Les noces de Miravci" (76) et "L'instituteur de village" de Jovo Kamberski, "L'Histoire de l'homme et des moutons" de Trajče Popov, "Des conversation entre nous" de Blagoja Drnkov, "Les champs à l'aube" de Branko Gapo... On réalise les premiers films d'événements, c'est-à-dire de propagande: "Evropa" de Saša Markus, "Skopski magazin" et "Une usine de

(77)

„Скопски магазин“ и „Фабрика за цигари во Скопје“ на Љубиша Одаклиевски и Бранко Гапо, „Градинар“ на Јово Камберски и „Огрев“ и „Шапкарица Македонија“ на Бранко Гапо.

1954

„Вардар филм“ го започнува снимањето на вториот македонски игран филм „Волча нок“, по сценарио на Славко Јаневски и во режија на Франце Штиглиц.

(78)

Снимени се и повеќе документарни филмови меѓу кои и: „Македонски тутун I и II“ на Киро Билбиловски, „Прикаска за нашите дни“ на Јово Камберски, „Велигденски адети“, „Азот“ и „На падините на Шара“ на Ацо Петровски, „Фабрика „Треска“ и „Четврти Скопски саем“ на Бранко Гапо, „II конгрес на СКМ“ на Трајче Попов, „Илинден 1903“ на Кочо Недков, и „Четврто сојузно падобранско првенство“ на Кочо Недков и Љубе Петковски. Воедно, снимен е и првиот македонски документарен филм во колор „Охрид“ (77) на Киро Билбиловски.

1955

Се одржува премиерата на вториот македонски игран филм „Волча нок“. Истовремено овој филм учествува на филмскиот фестивал во Пула, каде Славко Јаневски добива „Златна арена“ за сценарио.

(79)

Снимени се повеќе документарни филмови: „Кумановска отлџа“ на Киро Билбиловски, „Комитска легенда“ на Јово Камберски, „Ритам и звук“ (78) и „Попова Шапка“ на Трајче Попов, „Галичка свадба“, „Дервиши“, „Каракачани“ и „Стара чаршија“ (79) на Ацо Петровски и „Фабрика за конзерви „Вардар“ и „Десет години слободен мај“ на Кочо Недков.

and "Fuel" and "Hatter's Shop Macedonia", directed by B. Gapo.

1954

"Vardar Film" started producing the second Macedonian feature film "Wolves' Night". The screenplay writer was Slavko Janevski and the director was France Štiglic.

Several documentary film were cinematographed among those being "Macedonian Tobacco - I and II", directed by Kiro Bilbilovski, "A Story For Our Days", directed by Jovo Kamberski, "Easter Folk Customs", "Azot" and "Along the Slopes of Šara Mountains", directed by Aco Petrovski, "Treska Factory" and "The Fourth Fair in Skopje", directed by Branko Gapo, "The Second Congress of the Macedonian League of Communists", directed by Trajče Popov, "St. Elias' Day 1903", directed by Kočo Nedkov and "The Fourth Championship of Parachutists" directed by Kočo Nedkov and Ljube Petkovski. Also, the first documentary film in colour was produced, titled "Ohrid" (77), directed by Kiro Bilbilovski.

1955

The first film showing of the second Macedonian feature film "Wolves's Night" took place in Skopje. Simultaneously, the film participated at the film festival in Pull, where Slavko Janevski was awarded the "Golden Arena" for his screenplay in the mentioned film.

Also, a great number of documentary films were produced: "Kumanovo's Tobacco", directed by Kiro Bilbilovski, "Historic Guerrilla Legend", by Jovo Kamberski, "Rhythm and Sound" (78), by Trajče Popov, also, "Popova Šapka" by the same director, "Wedding in Galičnick", "Dervishes", "Karakačani" (nomadic tribe of Vlachs) and "Old Bazaar" (79), directed by Aco Petrovski and "Factory for Food Processing Industry, named "Vardar" and "Ten Years of Liberated May", directed by Kočo Nedkov.

cigarettes à Skopje" de Ljubiša Odzaklievski et de Branko Gapo, "Le jardinier" de Jovo Kamberski ainsi que "Le bois de chauffage" et "La chapellerie "Makedonija" de Branko Gapo.

1954

"Vardar Film" commence le tournage du deuxième long métrage "La nuit des loups", un scénario de Slavko Janevski et une mise en scène de France Štiglic.

On réalise plusieurs documentaires parmi lesquels "Le tabac macédonien - 1 et 2" de Kiro Bilbilovski, "Histoire de nos jours" de Jovo Kamberski, "Les coutumes de Pâques", "Azot", et "Sur les pentes de Šara" d'Aco Petrovski, "L'usine Treska" et "La quatrième foire de Skopje" de Branko Gapo, "Le deuxième Congrès de SKM" de Trajče Popov, "Ilinden 1903" de Kočo Nedkov, "Le quatrième championnat fédéral de parachutisme" de Kočo Nedkov et Ljube Petkovski. Cette année est réalisé le premier film documentaire en couleur "Ohrid" (77) de Kiro Bilbilovski.

1955

La première du deuxième long métrage macédonien "La nuit des loups". Le film figure au Festival de cinéma de Pula, où Slavko Janevski obtient "L'Arène d'or" pour le scénario.

On réalise plusieurs films documentaires: "Le tabac de Kumanovo" de Kiro Bilbilovski, "La légende de komitadji" de Jovo Kamberski, "Le rythme et le son" (78) et "Popova Šapka" de Trajče Popov, "Les noces de Galičnik", "Les derviches", "Les gens de Karakačani" et "Le vieux marché" (79) d'Aco Petrovski et "L'usine de conserves - "Vardar" et "Dix ans de Mai en liberté" de Kočo Nedkov.

LA NUIT DES LOUPS (pr. "Vardar Film"; sc. Slavko Janevski; ré. France Štiglic;

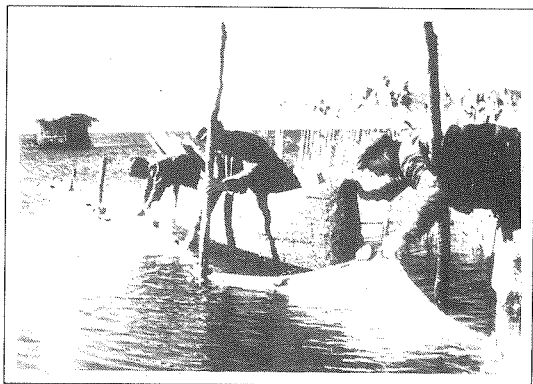
(80)

ВОЛЧА НОЌ (ѓр. „Вардар филм“, сѓ. Славко Јаневски; р. Франце Штйићлић; ф. Бранко Михајловски и Љубе Пејковски; м. Трајко Прокопиев; сѓ. Диме Шумка; к. К. Десѓојовски, мѓ. Вања Бјеѓаш; ѓ. Војне Пејковски; ѓл. Илија Цувалековски, Драѓомир Фелба, Трајко Чоревски, Пејре Прличко, Драѓан Крсѓевски, Савејѓа Малинска, Добрила Пуцкова) (80)

Овој филм на некој начин означува консолидирање на амбициозниот и надежни планови на „Вардар-филм“, но забележителниот успех на неговиот првенец „Фросина“. Тематски „Волча ноќ“ беше посветена на жанровското следење на животој во Револуцијата, како и најголемиот дел од идната југословенска продукција. Сценариото на „Волча ноќ“, сепак успева да ги одбегне клишараните жанровски решенија. Филмската приказна ја изнесува судбината на една партизанска десетина, оставена од одредот во првата борбена линија за да ја илустрира оштетата. Борбата се одвива колку притоа непријателот, толку и во душиите на членовите на десетината.

1956

Во „Вардар филм“ продолжува континуитетот на производство на документарни филмови од кои ќе ги споменеме следните наслови: „Катастрофа во Маврово“ и „По трагите на Мавровската катастрофа“ на Кочо Недков, „Птиците доаѓаат“ (81) на Бранко Гапо, „Пролетни надежи“ на Бранко Гапо и Кочо Недков“, „Укротена стихија“ и „Човеку, не уништувај ме“ на Трајче Попов, „Распламтени факли“ на Димитрие Османли итн. Во оваа година е снимен и првиот наставно-наменски филм „ПАЗ-воена готовност“ на Кочо Недков.

(81)

Во оваа година е обновена продукцијата на македонскиот филмски журнал под назив „Филмски репортер“. Произведени се вкупно четири броја, а интересно е да се

"THE WOLVES' NIGHT" (prod. "Vardar Film"; scr. Slavko Janevski; dir. France Štiglic; ph. Ljube Petkovski, Branko Mihajlovski; mus. Trajko Prokopiev; art dir. Dime Šumka; cost. des. K. Despotovski; ed. Vanja Bjenjaš; sd. Vojne Petkovski; cast. Ilija Dzuvalakovski, Dragomir Felba, Trajko Čorevski, Petre Prličko, Dragan Krstevski, Saveta Malinska, Dobrila Puckova) (80)

This film signifies in a way a consolidation of all the hopes and ambitions of "Vardar Film" Production, after the remarkable success of their first film "Frosina". It continued the theme of most of the films made in the post war period: life during the Revolution. Yet, the screenplay of "The Wolves' Night" managed to avoid the stereo-type of the genre. The film tells the story of a partisan squad that is left behind at the front line in order to cover the detachment retreat. Two battles are actually raging - one against the enemy, and the other in the hearts of the squad members.

1956

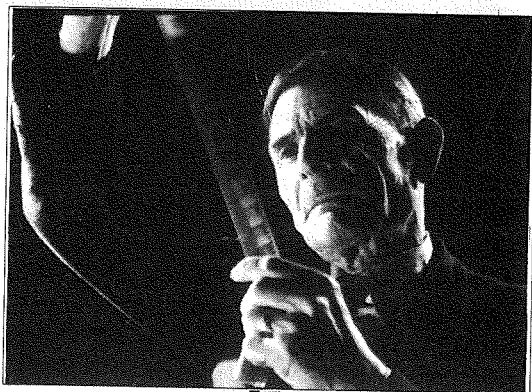
"Vardar Film" continued its documentary film production, among which we should mention the following titles: "Catastrophe in Mavrovo" and "Following the Traces of the Catastrophe in Mavrovo Surroundings", directed by Kočo Nedkov, "The Birds Are Coming" (81), by Branko Gapo, "Spring Hopes", directed also by Branko Gapo, but together with Kočo Nedkov, "Taming of an Element" and "Man, do not Destroy Me", directed by Trajče Popov, "Bursting into Flame Torches, directed by Dimitrie Osmanli etc. That year, the first film on

ph. Ljube Petkovski, Branko Mihajlovski; mus. Trajko Prokopiev, déc. Dime Šumka; cost. K. Despotovski; mont. Vanja Bjenjaš; s. Vojne Petkovski; int. Ilija Djuvalekovski, Dragomir Felba, Trajko Čorevski, Petre Prličko, Dragan Krstevski, Saveta Malinska, Dobrila Puckova) (80)

Le film signifie, d'une manière, la consolidation des projets ambitieux et encourageants de "Vardar Film", après le succès remarquable du film débutant "Frossina". Le sujet du film "La nuit des loups" est consacré à l'observation de la vie au cours de la Révolution comme la plupart des films de la production yougoslave de cette époque. Le scénario de "La nuit des loups" cependant réussit à échapper aux sollutions cliché du genre. L'histoire du film montre le sort d'une escouade de partisans, laissée par l'échelon à la première ligne de combat pour couvrir la retraite. Le combat se poursuit contre l'ennemi autant que dans les âmes des partisans de cette escouade.

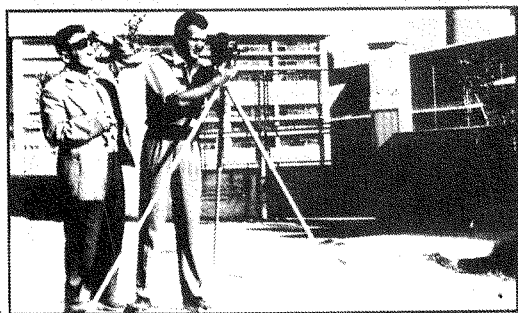
1956

"Vardar Film" maintient la continuité de la production des documentaires parmi lesquels il faut mentionner: "La catastrophe de Mavrovo" et "Sur la piste de la catastrophe de Mavrovo" de Kočo Nedkov, "Les oiseaux reviennent" (81) de Branko Gapo, "Les espoirs printaniers" de Branko Gapo et de Kočo Nedkov, "Le fléau maîtrisé" et "Homme, ne me détruis pas" de Trajče Popov, "Les flambeaux" de Dimitrie Osmanli etc. Cette année est

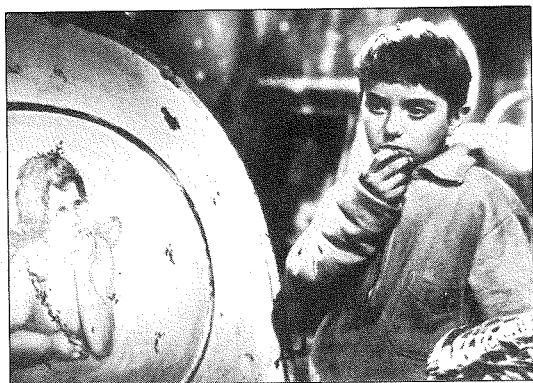

(82)

(83)

(84)

одбележи дека во „Филмски репортер“ број 4 е поместен прилогот „Средба со нашиот прв филмски снимател“ (Милтон Манаки) (82) на Димитрие Османли и Бранко Михајловски (првиот како редактор, а вториот како снимател).

Во Битола, во рамките на аматерскиот филмски семинар е снимен првиот повоеан аматерски филм „Првиот оцак под Пелистер“ (83) во режија на Сапа Маркус.

Со решение на Извршниот совет на НРМ од 8 февруари 1956 година е формиран Заводот за културно-просветен и наставен филм со задача да се грижи за популаризацијата на културно-просветниот и наставниот филм на 16мм филмска лента, негово користење во наставниот и просветниот процес итн.

Со решение на Извршниот совет на НРМ е формирано претпријатието „Технофилм“ за изработка на декори, реквизити и техничка обработка на снимените филмови. Во почеток „Технофилм“ е во рамките на „Вардар филм“, но со донесувањето на Законот за филмски претпријатија тој е издвоен како самостојна стопанска организација.

1957

Во производство на „Вардар филм“ се појавува и третиот македонски игран филм „Малиот човек“ (84) во режија на Жика Чукулиќ (на фестивалот во Пула актерот Михајло Викторовиќ добива специјална награда на „Весна филм“ и III награда на животото за машка улога).

Во рамките на документарното производство се снимени вкупно 17 филмови од кои ги издвојуваме „Со Тито низ Македонија“ и „Во пресрет на изборите“ на Ацо Петровски, „Мерино“ и „Полог“ на Трајче Попов, „Во стариот крај“ и „Средновековни фрески во Македонија“ на Кочо Недков, „Македонија“ на Ацо Петровски и Гојко

the purpose of education was produced. It was the film "PAZ - Military Readiness".

The production of the Macedonian newsreels was resumed, however with a new title "Filmski reporter" ("Film Reporter"). Four issues of these Film Reporters were produced. It is interesting to note that the newsreel number 4 consisted of a report with intertitle "A Meeting with Our First Cinematographer" (Milton Manaki) (82), directed by Dimitrie Osmanli, and the cinematographer of the report was Branko Mihajlovski.

In Bitola, in the frames of the film amateurs' workshop, the first postwar amateur film was produced. It was the film "The First Chimney Under the Mountain of Pelister" (83), directed by Saša Markus.

The Executive Council of the People Republic of Macedonia with a Decision dated February 8, 1956, established the Bureau for Cultural and Educational Film whose aim was to take care of the popularisation of the cultural and educational film in 16 mm, to take care of the helping of the cultural and educational films in the educational process etc.

Also, with a Decision of the Executive Council of P.R. of Macedonia, "Tehnofilm", a firm for preparing the set decoratings, film properties and technical processing of films already shot, was established. In the beginning, "Tehnofilm" was a part of "Vardar Film", however after the proclaiming of the law for film enterprises, it became an independent company.

1957

The third Macedonian feature film, titled "The Little Man" (84), produced by "Vardar Film", directed by Žika Čukulić appeared.

Regarding the documentary production, 17 films were shot, of which we should mention "With President Tito Throughout Macedonia" and "Meeting with the Elections" directed by Aco Petrovski, "Merinos" and "Polog" (Economic Review) by

réalisé le premier film éducatif "PAZ - promptitude militaire" de Kočo Nedkov.

Cette année est renouvelée la production du journal de cinéma sous le nom de "Reporter de cinéma". On réalise quatre numéros, et il faut noter que dans le "Reporter de cinéma" numéro 4, il y a le reportage "La rencontre avec notre premier opérateur de prise de vue" (Milton Manaki) (82) de Dimitrie Osmanli et Branko Mihajlovski (le premier est rédacteur et le deuxième est opérateur de prise de vue).

Dans la ville de Bitola, dans le cadre du séminaire sur le film d'amateur est tourné le premier film amateur d'après-guerre "La première cheminée sous Pelister" (83) réalisé par Saša Markus.

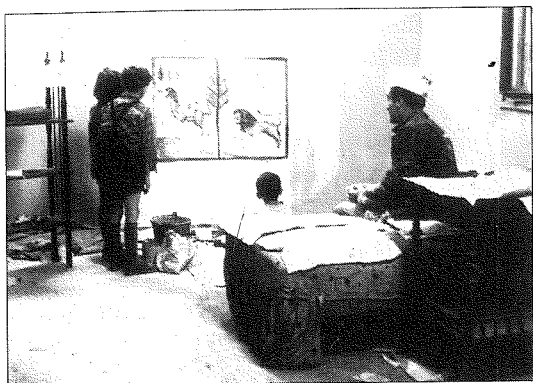
Par l'arrêté du Conseil exécutif de la République Populaire de Macédoine de 8 février 1956 est formé l'Etablissement pour le film culturel éducatif et enseignant avec le devoir de populariser le film de 16 mm surtout dans les processus de l'enseignement et de l'éducation.

Par l'arrêté du Conseil exécutif de la République Populaire de Macédoine est constituée l'entreprise "Technofilm" pour la production de décors, d'accessoires et pour le traitement technique des films tournés. Au début "Technofilm" relève de "Vardar Film", mais après la proclamation de la Loi sur les entreprises de cinéma, il est séparé en tant qu'organisation économique indépendante.

1957

De la production de "Vardar Film" apparaît le troisième long métrage macédonien "Le petit homme" (84), réalisé par Žika Čukulić (au Festival de cinéma de Pula, l'acteur Mihajlo Viktorović obtient le prix spécial de "Vesna Film" et le IIIe prix du jury pour le rôle masculin).

Dans le cadre de la production de documentaires on tourne 17 films parmi lesquels il faut noter "Avec Tito à travers la Macédoine" et "A la veille des élections" d'Aco Petrevski, "Merino" et "Polog" de Trajče Popov, "Au pays natal" et "Les

(85)

(86)

(87)

Секуловски итн. Во оваа година се снимени и првите кусометражни играни филмови: „Сонце зад решетки“ на Славко Јаневски, „Бунт на куклите“ на Димитрие Османли и „Подарок од веселиот молер“ (85) на Димитар Костаров.

1958

Снимен е првиот македонски игран филм во колор и тоталскоп техника „Мис Стон“ во режија на Жика Митровиќ. На филмскиот фестивал во Пула наредната година, Петре Прличко ја добива „Златната арена“ за главна машка улога, Олга Спиридоновиќ добива „Златна арена“ за главна женска улога, а Василие Поповиќ-Цицо награда за сценографија. Филмот „Мис Стон“ доби почесни дипломи на фестивалите во Единбург во 1960 и во Њу Делхи во 1961 година.

Од документарната продукција ги издвојуваме: „Во пазувите на Шара“ на Трајче Попов, „Македонски тутун - III дел“ на Киро Билбиловски и „Охридско Езеро“ (86) и „По трагите на јагулите“ на Ото Денеш. Киро Билбиловски е награден со првата награда на Туристичкиот сојуз на Југославија за камерата во филмот „Охридско Езеро“ на филмскиот фестивал во Пула 1959 година, додека филмот „По трагите на јагулите“ добива Специјална награда „Сребрена чинија“ на фестивалот во Тренто 1958 г. и награда за режија и камера на Фестивалот „Лов и риболов“ во Нови Сад во 1967 година.

МИС СТОН (вр. „Вардар филм“; сц. Ѓорѓи Абаџиев и Трајче Пойов; р. Жика Митровиќ; ф. Миша Стојановиќ; м. Иван Руйник; сц. Василие Поповиќ-Цицо; к. Милица Бабиќ-Јовановиќ; мш. Вања Бјењаш; ш. Д. Гојковиќ; гл. Олга Спиридоновиќ, Илија Милчин, Марија Тоциноски, Драѓан Оцокољиќ, Илија Цувалекоски, Пејре Прличко, Виктор Спарчиќ) (87)

Trajče Popov, "In the Old Homeland" and "Medieval Frescos in Macedonia", directed by Kočo Nedkov, "Macedonia" by Aco Petrovski and Gojko Sekulovski etc. Also, that year the first short fiction films were shot: "Sun Behind Bars" directed by Slavko Janevski, "Doll's Rebellion", directed by Dimitrie Osmanli and "Happy House Painter's Present" (85), directed by Dimitar Ćostarov.

1958

The first colour feature film in totalscope was cinematographed. It was "Miss Stone", directed by Žika Mitrović. The next year, at the film festival in Pula, the actor Petre Prličko won the "Golden Arena" for the main male role, and Olga Spiridonović won the "Golden Arena" for the leading female role. The film "Miss Stone" was also honoured with Diplomas at the film festivals in Edinburgh (1960) and New Delhi (1961).

We should mention the following films from the documentary production: "In the Šara Mountain Embraces", directed by Trajče Popov, "Macedonian Tobacco - Part III", by Kiro Bilbilovski and "Ohrid Lake" (86) as well as "Following the Traces of the Eels" directed by Oto Deneš. Kiro Bilbilovski was awarded with the first prize by Federal Yugoslav Tourist Bureau for his camera work in "Lake Ohrid" at the Pula film festival, 1959, and the film "Following the Traces of the Eels" was awarded with a special prize "Golden Dish" at the film festival in Trento, 1958, and an award for direction and camera at the film festival "Hunting and Fishing" in Novi Sad, 1967.

MISS STONE (prod. "Vardar Film"; scr. Georgi Abadzjev, Trajče Popov; dir. Žika Mitrović; ph. Miša Stojanović; mus. Ivan Rupnik; art dir. Vasilie Popović-Cico; cost. des. Milica Babić-Jovanović; ed. Vanja Bjenjaš; sd. D. Gojković; cast. Olga Spiridonović, Ilija Milčn, Marija Tocinoski, Dragan Ocokoljić, Ilija Dzuvalekovski, Petre Prličko, Viktor Starčević) (87)

fresques médiévales de Macédoine" de Kočo Nedkov, "La Macédoine" d'Aco Petrovski et Gojko Sekulovski, etc. Cette année sont réalisés les premiers courts métrages: "Le soleil derrière les grilles" de Slavko Janevski, "La révolte des poupées" de Dimitrie Osmanli et "Le cadeau du gai badigeonneur" (85) de Dimitar Ćostarov.

1958

On tourne le premier long métrage macédonien en couleur et en technique de totalscope "Miss Stone" réalisé par Žika Mitrović. L'année suivante, au Festival de cinéma de Pula, l'acteur Petre Prličko et l'actrice Olga Spiridonović obtiennent les prix de "L'arène d'or" pour les rôles masculin et féminin, tandis que Vasilie Popović-Cico le prix pour le décor. Le film "Miss Stone" obtient le diplôme d'honneur au Festival d'Edinbourg (1960) et de New Delhi (1961).

De la production des documentaires, il faut mentionner "Sur la montagne de Šara" de Trajče Popov, "Le tabac macédonien - 3ème partie" de Kiro Bilbilovski et "Le lac d'Ohrid" (86) et "Sur la trace des anguilles" d'Oto Deneš. Kiro Bilbilovski obtient le Premier prix de la fédération touristique de Yougoslavie pour la prise de vue du film "Le lac d'Ohrid" au Festival de cinéma de Pula en 1959, tandis que le film "Sur la trace des anguilles" obtient le prix spécial "Le plat d'argent" au Festival de Trento en 1958 et le prix de la réalisation et de la prise de vue au Festival de la chasse et de la pêche à Novi Sad en 1967.

MISS STONE (pr. "Vardar Film"; sc. Gjorgji Abadzjev, Trajče Popov; ré. Žika Mitrović; ph. Miša Stojanović; mus. Ivan Rupnik; déc. Vasilie Popović-Cico; cost. Milica Babić-Jovanović; mont. Vanja Bjenjaš; s. D. Gojković; int. Olga Spiridonović, Ilija Milčn, Marija Tocinoski, Dragan Ocokoljić, Ilija Djuvalekovski, Petre Prličko, Viktor Starčević) (87)

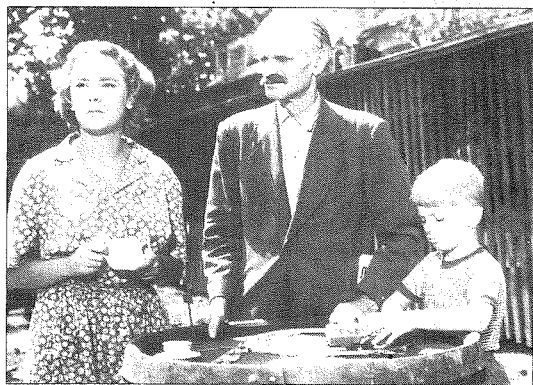
L'apparition du film "Miss Stone" marque une nouvelle percée du genre, attendue et annoncée dès les débuts de la cinématographie

(88)

Појавувањето на „Мис Сјон“ (88),значи и нов жанровски пробив, очекуван и најавуван од самиите почетоци на македонската кинематографија. Атрактивноста на историската тематика секогаш ги привлекуваше македонските филмски творци. Филмот, инаку, раскажува за еден помалку маргинален настан од Предилинденскиот период. Се работи за грабнувањето на христијанската мисионерка, Американката Хелен Сјон, изведено од сирана на револуционерните чети на војводата Јане Сандански, со цел за добиената откупнина да се набави потребното оружје и муниција. Целиот актерски ансамбл во „Мис Сјон“, претставува врвна артистичка позиција на филмската глума, но она архејтскојот ирвин ирозборува низ ликови на Манданата, кога маестрално го толкува Пејре Прличко.

1959

(89)

Во продукција на „Вардар филм“ се снимени два играни филма: „Виза на злото“ во режија на Франце Штиглиц и „Три Ани“ (89) во режија на Бранко Бауер („Бронзена арена“ за филм и награда за епизодна женска улога на Светлана Мишковиќ на фестивалот во Пула). Воедно, во оваа година, е реализирана и првата копродукција - филмот „Дубровски“ (90) во режија на Вилијам Дитерле, во производство на „Вардар филм“ и „Хесперија филм“ од Рим.

(90)

Во оваа година се произведени вкупно 13 документарни филмови од кои ги издвојуваме „Препородени полиња“ и „Бели штркови“ (91) на Благоја Дрнков, „По врвците на слободата“ на Бранко Гапо, „Допири со смртта“, „Нерадосни игри“ и „Прилеп вчера и денес“ на Кочо Недков (сценаристите на филмот „Прилеп вчера и денес“ Боро Чушкар, Јован Поповски и Кочо Недков ја добиваат II награда за сценарио на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград

The production of "Miss Stone" signified a new genre break - through which was expected and announced since the beginning of Macedonian film production. Historical themes had always been a great attraction to Macedonian film-makers. This film tells the story of an event of rather marginal importance, an event that took place in the time before the Ilinden Uprising. The plot evolves around an American lady called Miss Stone, a protestant missionary. She is kidnapped by the revolutionary company of Jane Sandanski whose aim is to get ransom money to buy weapons and ammunition. The casting of "Miss Stone" (88) is great achievement, with the archetypal character of the Mandana masterly performed by Petre Prličko.

1959

"Vardar Film" produced two feature films: "Visa of Evil", directed by France Štiglic and "Three Annas" (89), directed by Branko Bauer (the film was a winner of "Bronze Arena" and a prize for a female supporting role, given to Svetlana Mišković at the Pula film festival, 1960). Also, that year, the first co-production was realised. It was the feature film "Dubrovsky" (90), directed by William Dieterle and produced by "Vardar Film" and "Hesperia Film" from Rome.

That year 13 documentary films were produced, from which we should mention: "Regenerated Fields" and "White Storks" (91) by Blagoja Drnkov, "On the Courses of the Freedom" by Branko Gapo, "Touches With the Death", "Unhappy Games" and the film "Prilep of Yesterday and Today", directed by Kočo Nedkov (the screenplay writers Boro Čučkar, Jovan Popovski and Kočo Nedkov were awarded with Second Prize for the screenplay, given at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, 1960), and the documentaries directed by Puriša Djordjević, "The Dairy of a Class" and "A Young Man With a Rose" from which the last was the winner of the "Golden Plaque" at the Pula Film Festival.

macédonienne. L'attraction du sujet historique provoquait toujours l'intérêt des cinéastes macédoniens. Le film parle de l'événement un peu marginal de l'époque avant Ilinden: l'enlèvement de la missionnaire protestante, l'Américaine Helen Stone, fait par les escouades du voïvode macédonien Jane Sandanski dans le but d'obtenir une rançon en argent pour fournir les armes et la munition nécessaires. Tout l'ensemble d'acteurs du film "Miss Stone" (88) occupe le sommet dans la position artistique du cinéma, mais l'archétype parle à travers le personnage de Mandana, majestueusement interprété par Petre Prličko.

1959

Dans la production de "Vardar Film" sont tournés deux longs métrages: "Le visa du mal" du metteur en scène France Štiglic et "Les trois Anne" (89) du metteur en scène Branko Bauer dont le deuxième obtient "L'arène de bronze" pour le film et le prix du petit rôle féminin pour Svetlana Mišković au Festival du cinéma de Pula. La même année est réalisé le premier film en coproduction "Dobrovski" (90) du metteur en scène William Dieterle, produit par "Vardar Film" et "Hesperia Film" de Rome.

Cette année sont produits 13 films documentaires dont il faut mentionner "Les champs renouvelés" et "Les cigognes blanches" (91) de Blagoja Drnkov, "Sur les sentiers de la liberté" de Branko Gapo, "Les touches de la mort", "Les jeux tristes" et "Prilep, hier et aujourd'hui" de Kočo Nedkov (les scénaristes du film "Prilep, hier et aujourd'hui" Boro Čučkar, Jovan Popovski et Kočo Nedkov obtiennent le Deuxième prix du scénario au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1960) et les films de Puriša Gjorgjević "Le journal d'une classe" et "Le jeune homme à la rose" dont le dernier obtient La Plaque d'or au Festival de cinéma de Pula.

Au Festival du cinéma yougoslave de Pula arrive le premier opérateur de prise de vue des Balkans, Milton Manaki, qui assiste à la projection solen-

(91)

1960 година) и филмовите на Пуриша Ѓорѓевиќ „Дневникот на еден клас“ и „Младич со роза“, од кои последниов е добитник на Златна плакета на фестивалот во Пула.

На Фестивалот на југословенскиот филм во Пула пристигнува и првиот снимател на Балканот Милтон Манаки, кој присуствува на свечената фестивалска проекција на документарниот филм „Камера 300“ на Бранко Ранитовиќ.

Во Скопје, на 7 јануари 1959 година, е формиран првиот кино клуб во Македонија - Академскиот кино клуб. Набргу потоа се формираат кино клубови и во Битола, Штип и Куманово, а со текот на времето вакви клубови се активираат во речиси сите градови во Македонија. Инаку, во Македонија, до денес се реализирани околу 800 аматерски филмски остварувања.

(92)

ВИЗА НА ЗЛОТО (њр. „Вардар филм“; сц. Славко Јаневски; р. Франце Шпиџлиц; ф. Бранко Михајловски; м. Бојан Адамич; сц. Диме Шумка; к. К. Десиошовски; мџ. Јелена и Вања Бјеџаш; џл. Руди Омоџа и Драгољуб Гојковиќ; џл. Илија Цувалековски, Слободан Перовиќ, Мејка Оцвирк, Аџо Јовановски, Пејџре Прличко, Дарко Дамевски, Предраџ Дишљенковиќ) (92)

Кога се споменува „Виза на злоџо“, мораме да кажеме дека и овој филм е на некој начин жанровски џрвенец, бидејќи е џрв и досеџа единствен филм со криминалистичка џемаџишка во македонската џџрана џродуڪција. Сценариоџо за „Виза на злоџо“, со својата неконвенционална драматџуршка форма, остванува осаменички обид за џоеџскоџо џрансџонирање на бруџалниџе моџиви на жанроџи. Доследно на оваа конџеџиџа и џелиоџи филм џи џреџиџа злоџо и насилствоџо како елементи на филмската нараџиџа, но без џивна аџолоџиџка, џуку со јасен крџиџич-

Milton Manaki, the first film cinematographer in the Balkans attended the Yugoslav Film Festival in Pula. He was present during the festival screening of the documentary film directed by Branko Ranitović - "Camera 300".

On January 7, 1959, the first amateur Cinema Club in Macedonia was established, called Academic Cinema Club. Later, other cinema clubs were founded in Bitola, Štip, Kumanovo, and by the time almost in all Macedonian towns such clubs were established. Anyway, up until then, in Macedonia about 800 amateur film achievements were realised.

VISA TO EVIL (prod. "Vardar Film"; scr. Slavko Janevski; dir. France Štiglic; ph. Branko Mihajlovski; mus. Bojan Adamič; art dir. Dime Šumka; cost.des. K.Despotovski; ed. Jelena and Vanja Bjenjaš; sd. Rudi Omota and Dragoljub Gojković; cast. Ilija Dzuvalekovski, Slobodan Perović, Metka Ocvirk, Aco Jovanovski, Petre Prličko, Darko Damevski, Predrag Dišljenković) (92)

First of all, we must say that "Visa to Evil" is the first of its kind, that is, it is the one and only crime story film in Macedonian film production until now. The screenplay of "Visa to Evil", with its unconventional dramatic form, remains a unique attempt to transpose poetically the brutal motives of the genre. Following this concept, the film treats evil and violence as elements of film narration with no apologetic attitude, but with a clear, critical and moral stand towards them. The black and white photography of Branko Mihajlovski is

nelle du film documentaire "Caméra 300" de Branko Ranitović.

A Skopje, le 7 janvier 1959, est formé le premier club de cinéma amateur en Macédoine - Le Club académique de cinéma. Bientôt on forme aussi des clubs à Bitola, Štip, Kumanovo, et avec le temps de tels clubs sont formés presque dans toutes les villes de Macédoine. En Macédoine, en effet, sont réalisées à peu près 800 oeuvres de cinéma amateur.

LE VISA DUMAL (pr. "Vardar Film"; sc. Slavko Janevski; ré. France Štiglic; ph. Branko Mihajlovski; mus. Bojan Adamič; déc. Dime Šumka; cost. K. Despotovski; mont. Jelena et Vanja Bjenjaš; s. Rudi Omota, Dragoljub Gojković; int. Ilija Djuvalekovski, Slobodan Perović, Metka Ocvirk, Aco Jovanovski, Petre Prličko, Darko Damevski, Predrag Dišljenković) (92)

Quand on parle du film "Le visa du mal" il faut dire que ce film est, en quelque sorte, le premier et jusqu'à maintenant le film unique du genre policier de la production du cinéma macédonien. Ainsi, le scénario du film "Le visa du mal" par sa forme de dramaturgie non conventionnelle reste un essai solitaire de transposition poétique des motifs brutaux du genre. Suivant cette conception, tout le film traite le mal et la violence en tant qu'éléments de la narration de cinéma sans son apologétique, mais dans un rapport critique et moral envers eux. La photographie noir-blanc de Branko Mihajlovski dans ce film atteint des succès au plan optique.

(93)

ки и моралистички однос кон нив. Црно-белата фотодографија на Бранко Михајловски во овој филм ирејисава секако врвно досиѓнување на оишчки илан.

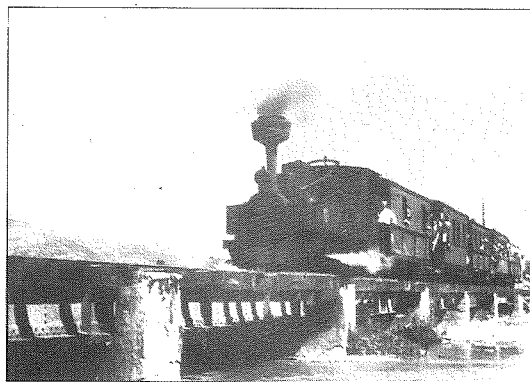
1960

Во оваа година производството на „Вардар филм“ бележи извесна стагнација. Снимени се вкупно 11 документарни филмови од кои ги издвојуваме „Страв“ и „И морето сонува“ на Славко Јаневски, „Сонце на младоста“ на Бранко Гапо, „Долина на цветовите“ и „Прилепски тутун“ на Кочо Недков, „Шарпланинецот Мургош“ (93) на Трајче Попов итн. Реализиран е и кусометражниот игран филм „Давид, Голијат и петел“ на Славко Јаневски.

За филмовите „Сонце на младоста“ и „Долина на цветовите“ продуцентот „Вардар филм“ ја добива продуцентската награда на ФЈДКФ во Белград 1961 година.

1961

Одржани се премиерите на два нови играни филма: првата македонска филмска комедија „Мирно лето“ е прв игран филм реализиран од македонски режисер, Димитрие Османли. Вториот игран филм е „Солунските атентатори“ во режија на Жика Митровиќ (овој филм, на Пулскиот филмски фестивал ја добива традиционалната награда на публиката „Елен“, додека сликарот и сценограф Диме Шумка е добитник на специјална фестивалска диплома за сценографија, а Жика Митровиќ добива признање од жирито за негување на акциониот жанр во домашниот филм).

(94)

Снимени се повеќе документарни филмови од кои ги издвојуваме „Сфинга“ на Славко Јаневски (долгометражен документарец), „Изморениот патник“ (94) на Благоја Дрнков, „Детето од колоната“ на Кочо Недков, „Градот на Вардар“ и „Помеѓу две разделби“ на Бранко Гапо, „Македонија

a great achievement from the optical point of view.

1960

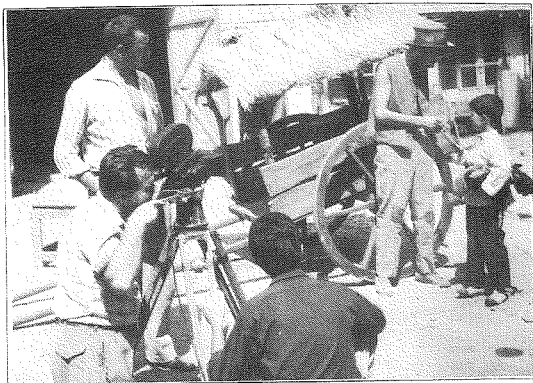
That year film production of "Vardar Film" stagnated in general. 11 documentary films were shot from which we should point out "A Fear" and "The Sea is also Dreaming" directed by Slavko Janevski, "The Sun of the Youthfulness" by Branko Gapo, "In the Valley of Flowers" and "Prilep's Tobacco", directed by Kočo Nedkov, "Šarplanina Dog Murgosh" (93) by Trajče Popov etc. Also, a short fiction film "David, Goliath and a Cock" directed by Slavko Janevski was produced.

"Vardar Film" as a producer was awarded at Festival of Documentary and Short films in Belgrade, 1961, for its film "The Sun of the Youth" and "The Valley of the Flowers".

1961

Two new Macedonian feature films were shown for the first time. The first Macedonian film comedy "Quiet Summer" was the first Macedonian feature film directed by Macedonian director - Dimitrie Osmanli. The second feature film was "The Assassins from Salonika", directed by Žika Mitrović. At the Pula Film Festival the last film won the traditional award "Jelen" ("A Deer") which is the prize of the audience, while Dime Šumka, the art director of the film was awarded with a special festival Diploma for art direction. The director, Žika Mitrović won a special recognition by the Jury for cherishing the action genre in the domestic film.

Also, a number of documentary films were produced, and we would mention "A Sphinx" (long documentary), directed by Slavko Janevski, "Tired Traveller" (94) by Blagoja Drmkov, "The Child of the Line", directed by Kočo Nedkov, "The City By the Vardar River", "Between the Two Farewells" and "Macedonia 1941", directed by Branko Gapo, "Dojran Lake" and "Birds and Fishes" (95) by Trajče Popov, who was awarded the Second Prize for directing the last film at the Film Festival in

1960

Cette année la production de "Vardar Film" montre une certaine stagnation. On réalise 11 documentaires dont il faut mentionner "La peur" et "La mer rêve" de Slavko Janevski, "Le soleil de la jeunesse" de Branko Gapo, "La vallée des fleurs" et "Le tabac de Prilep" de Kočo Nedkov, "Murgoš de Šar Planina" (93) de Trajče Popov etc. On réalise aussi le court métrage "David, Goliath et le coq" de Slavko Janevski.

"Vardar Film" pour les films "Le soleil de la jeunesse" et "La vallée des fleurs" obtient le prix de producteur au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1961.

1961

Cette année il y a deux premières de longs métrages. "L'été calme" est la première comédie cinématographique réalisée par le metteur en scène macédonien Dimitrie Osmanli. Le deuxième film s'avère "Les fomentateurs de Salonique" du metteur en scène Žika Mitrović (au Festival de cinéma de Pula ce dernier obtient le prix traditionnel du public "Le cerf", tandis que le maître décorateur Dime Šumka obtient le Diplôme spécial pour l'architecture du film, et Žika Mitrović les louanges du jury pour son travail dans le genre du film d'action dans le cinéma national).

Parmi plusieurs documentaires il faut mentionner "Le sphinx" de Slavko Janevski (documentaire de long métrage), "Le voyageur fatigué" (94) de Blagoja Drmkov, "L'enfant de la colonne" de Kočo

(95)

(96)

(97)

1941“ на Свето Павловиќ, „Дојранско Езеро“ и „Птици и риби“ (95) на Трајче Попов (Сребрена плакета на меѓународниот фестивал на филмови за лов и риболов во Нови Сад, 1967), „Последни патувања“ на Благоја Дрнков итн. Воедно е снимен и кусометражниот игран филм „Твојот роденден“ во режија на Здравко Велимировиќ.

МИРНО ЛЕТО (вр. „Вардар филм“; сц. Фрида Филиповиќ; р. Димитрие Османли; ф. Љубе Пејковски; м. Драѓушин Савин; сц. Диме Шумка; к. Рада Пејрова; мш. Маја Лазаров; ш. Војне Пејковски; зл. Љуйка Цундева, Слободан Перовиќ, Мери Бошкова, Илија Милчин, Пејре Прличко, Илија Цувалековски, Дарко Дамевски) (96)

Со „Мирно лето“ во македонската играна продукција се појавува и филмската комедија која овој пат успешно ја режирал првиот македонски филмски режисер Димитрие Османли. Во филмот е застапено она што е жанровски најквалитетно, а што е развојниот принцип на комедиографското случување, кое како и првото донесува чувство на лесноста и сосема примерено расположение на еден, би кажале, германскиот предизвик на смеа. Хуморот со блажа иронија е располан во „Мирно лето“ на еден екстензивен план, низ целото комедиографско дејствие.

СОЛУНСКИТЕ АТЕНТАТОРИ (вр. „Вардар филм“; сц. Јован Бошковски; р. Жика Мишовиќ; ф. Љубе Пејковски, м. Душан Радик; сц. Диме Шумка; к. Мира Глишиќ; мш. Кайарина Стојановиќ; ш. Драгољуб Гојковиќ; зл. Драган Оцокољќ, Александар Гавриќ, Дарко Дамевски, Исиреф Беџоли, Марко Тодоровиќ, Сисево Сисавски, Пејре Прличко) (97)

Сценариото на Јован Бошковски зборува за некои историски премрежија,

Novi Sad, 1967, and finally "The Last Voyages", directed by Blagoja Drnkov. Also, the short fiction film "Your Birthday", directed by Zdravko Velimirović was shot.

QUIET SUMMER (prod. "Vardar Film"; scr. Frida Filipović; dir. Dimitrie Osmanli; ph. Ljube Petkovski; mus. Dragutin Savin; art dir. Dime Šumka; cost.des. Rada Petrova; ed. Maja Lazarov; sd. Vojne Petkovski; cast. Ljupka Dzundeva, Slobodan Perović, Meri Boškova, Ilija Milčn, Petre Prličko, Ilija Dzuvalakovski, Darko Damevski) (96)

"Quiet Summer" initiated film comedy in Macedonian feature film production. It was successfully directed by the first Macedonian film director Dimitar Osmanli. The film preserves the best qualities of the genre, that is, the progressing principle of comedy is followed, creating a feeling of relaxation and amusement with a permanent call for laughter. Humour, accompanied by light irony, is spread on an extensive plan of the comedigraphic action.

THE ASSASSINS FROM SALONICA (prod. "Vardar Film"; scr. Jovan Boškovski; dir. Žika Mitrović; ph. Ljube Petkovski; mus. Dušan Radić; art dir. Dime Šumka; cost.des. Mira Glišić; ed. Katarina Stojanović; sd. Dragoljub Gojković; cast. Dragan Ocokoljić, Aleksandar Gavrić, Darko Damevski, Istref Begoli, Marko Todorović, Stevo Spasovski, Petre Prličko) (97)

Nedkov, "La ville sur Vardar" et "Entre deux adieux" de Branko Gapo, "La Macédoine 1941" de Sveto Pavlović, "Le lac de Dojran" et "Les oiseaux et les poissons" (95) de Trajče Popov (deuxième prix de réalisation au Festival de la chasse et de la pêche de Novi Sad en 1967), "Les derniers voyages" de Blagoja Drnkov etc. Cette année est produit le court métrage "Ton anniversaire" de Zdravko Velimirović.

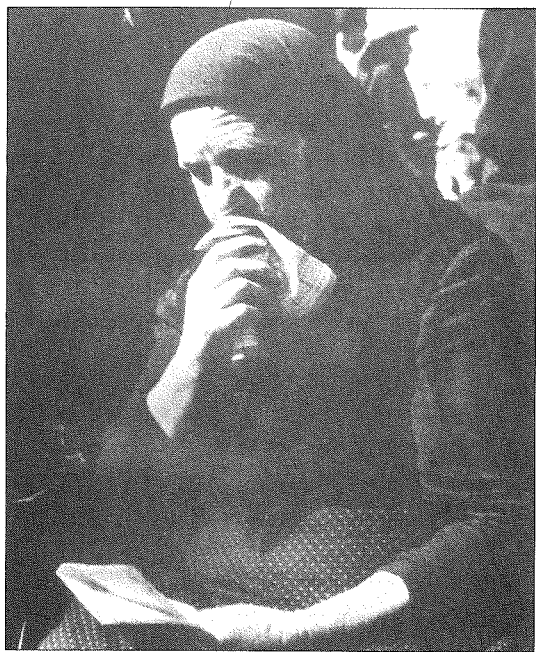
L'ETE CALME (pr. "Vardar Film"; sc. Frida Filipović; ré. Dimitrie Osmanli; ph. Ljube Petkovski; mus. Dragutin Savin; déc. Dime Šumka; cost. Rada Petrova; mont. Maja Lazarov; s. Vojne Petkovski; int. Ljupka Dzundeva, Slobodan Perović, Meri Boškova, Ilija Milčn, Petre Prličko, Ilija Djuvalakovski, Darko Damevski) (96)

Dans la production cinématographique macédonienne "L'été calme" est le premier film du genre de la comédie tourné avec succès par le premier metteur en scène macédonien Dimitrie Osmanli. Le film retient la caractéristique de genre de la comédie - le principe du développement des événements comiques - et l'impression générale en est le sentiment de légèreté et d'humeur, on dirait, d'un défi constant de rire. L'humour avec une ironie légère est répandue dans "L'été calme" sur le plan extensif, à travers l'action comique.

LES FOMENTATEURS DE SALONIQUE (pr. "Vardar Film"; sc. Jovan Boškovski; ré. Žika Mitrović; ph. Ljube Petkovski; déc. Dime Šumka; mus. Dušan Radić; cost. Mira Glišić; mont. Katarina Stojanović; s. Dragoljub Gojković; int. Dragan Ocokoljić, Aleksandar Gavrić, Darko Damevski, Istref Begoli, Marko Todorović, Stevo Spasovski, Petre Prličko) (97)

Le scénario de Jovan Boškovski raconte des événements historiques, basant le récit sur le vrai sort d'un groupe de jeunes révolutionnaires macédoniens. Il s'agit de six jeunes patriotes, hardis et dévoués, décidés de réaliser l'idée de la lutte pour se libérer de l'oppression turque en

базирајќи се врз виситинската судбина на
 жруја млади македонски револуционери.
 Тоа се шестмина одважни и самопрежорни
 иаприони, кои се решаваат да ја спро-
 ведаат идејата на борбата за ослободу-
 вање од турското рабство, вршејќи ан-
 ентиамерикански акции во Солун, со цел бор-
 батата на македонскиот народ да ѝ сѝне
 позната на целата европска јавност.
 Притоа на оваа акција, пак, Солун од
 постојокот на векови, вонредно успешно е
 филмски реконструиран, иако иако сѝ-
 нографската композиција овде претста-
 вува антрополошка вредност во македон-
 ската кинематографија.

(98)

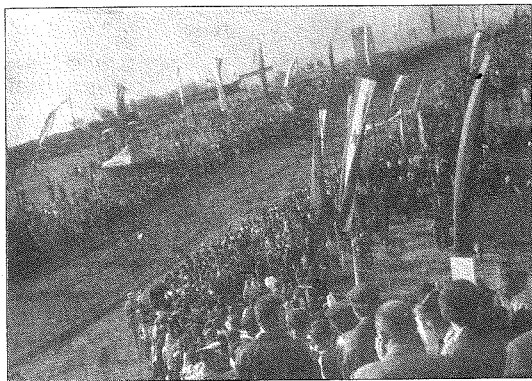
1962

Година особено богата со продукција
 на документарни филмови. Во „Вардар
 филм“ се снимени вкупно 14 остварувања од
 кои ги издвојуваме следните: „Тито меѓу
 младите“, „Вибрациони мотори“ и „Грани-
 ца“ (98) на Бранко Гапо („Граница“ е добит-
 ник на III награда за режија и „Златна пла-
 кета“ за камера на Мишо Самоиловски на
 Фестивалот на југословенскиот документа-
 рен и кусометражен филм во Белград 1963
 година), „Бараме леб“ и „Напуштени ол-
 тари“ на Трајче Попов (режисерот Трајче
 Попов е добитник на наградите „13 Ноем-
 ври“ и „Седум секретари на СКОЈ“ за реали-
 зацијата на документарниот филм „Бараме
 леб“), „Шампиони на водените простран-
 ства“ и „Хајка“ (99) на Вељо Личеноски,
 „Афион“ на Димитрие Османли, „Охридска
 пастрмка“ на Кочо Недков и „Стихија“ на
 Бранко Гапо и Трајче Попов.

(99)

Во катастрофалната поплава што го
 зафати Скопје кон крајот на месец ноември
 беше, речиси, на полно уништен филмскиот
 фонд на „Вардар филм“ и беа сериозно по-
 пречени понатамошните производствени
 планови.

The screenplay, written by Jovan Boškovski, tells the story of certain historic troubles. It is based on a true story about a group of young Macedonian revolutionaries. It is a story of six brave patriots ready to sacrifice themselves, proud men determined to put into action the idea of struggle against Turkish slavery. Their terrorist attack in Thessalonika was meant to serve as proof of the Macedonian people's struggle against the Turkish empire. The location of the action, Thessalonika at the beginning of this century, was successfully reconstructed and the scenography represents an anthological masterpiece in Macedonian film production.

1962

An extremely rich year for documentary film production. "Vardar Film" produced 14 documentary films from which we shall mention: "Tito Among the Young", "Vibration Engines" and "The Border" (98), directed by Branko Gapo ("The Border" was a winner of the director's prize at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade, 1963), "We Are Asking For Bread" (The director Trajče Popov was decorated with the prizes "13th of November" and Seven Secretaries of SKOJ for this film) and "Abandoned Altars" also by Trajče Popov, "The Champions of the Water Space" and "A Hunt" (99), directed by Veljo Ličenoski, "Poppy-Seed", by Dimitrie Osmanli, "Ohrid's Trout", by Kočo Nedkov and the documentary film "An Element", directed by Branko Gapo and Trajče Popov.

exécutant une série d'attentats à Salonique pour faire connaître au public européen la lutte du peuple macédonien. L'espace de l'action, la ville de Salonique du début de siècle avec une reconstruction excessivement réussie, fait que cette composante de décor a une valeur anthologique dans la cinématographie macédonienne.

1962

Une année particulièrement riche en production de documentaires. "Vardar Film" produit 14 films, dont il faut mentionner les suivants: "Tito parmi les jeunes", "Les moteurs vibratoires", et "La frontière" (98) de Branko Gapo ("La frontière" obtient le troisième prix de réalisation et la "Plaquette d'or" de la caméra pour Mišo Samoilovski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1963), "Nous cherchons du pain" et "Les autels abandonnés" de Trajče Popov (le réalisateur Trajče Popov obtient les prix du "13 Novembre" et du "7 secrétaires de SKOJ" pour la réalisation du film "Nous cherchons du pain"), "Les champions des espaces aquatiques" et "La traque" (99) de Veljo Ličenoski, "Le pavot" de Dimitrie Osmanli, "La truite du Lac d'Ohrid" de Kočo Nedkov et "Le fléau de la nature" de Branko Gapo et Trajče Popov.

Durant des grandes inondations qui envahissent la ville de Skopje, à la fin du mois d'octobre, sont presque détruits les fonds de cinéma de "Vardar Film" et sérieusement empêchés ses futurs projets de production.

(100)

(101)

(102)

1963

Повторно година со богата документаристичка продукција. Во „Вардар филм“ се снимени вкупно 15 остварувања, од кои ги издвојуваме следните: „Замрзнато езеро“ и „Скопје, 26 јули 1963“ на Кочо Недков, „Македонија 1942“ на Бранко Гапо, „За нови достигнуања“ и „Девојките од Мали“ на Димитрие Османли (за филмот „Девојките од Мали“ (100) „Вардар филм“ ја добива продуцентската награда на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1964 година), „Катастрофа, страдања, надежи“ и „Василие Поповиќ-Цицо“ на Славко Јаневски (филмот „Катастрофа, страдања, надежи“ е добитник на наградата на Здружението на германските филмски работници на фестивалот во Лајпциг 1963 година), „Ехото на мојот град“ (101) на Бранко Михајловски и „Културното богатство во урнатини“ на Димитрие Османли. Снимен е и кусометражниот игран филм „Неволите на покојниот К.К.“ на Здравко Велимировиќ.

Жириго на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм одржан во Белград му доделува Специјална диплома за животното дело на првиот снимател на Балканот Милтон Манаки, кој е почесен гост на фестивалот.

Катастрофалниот земјотрес што го погоди Скопје на 26 јули го забави филмското производство. По земјотресот, во „Вардар филм“ започнува да се снима филмски журнал под името „Скопски репортер“ (102). Во трите произведени броја се регистрирани настани непосредно по земјотресот, расчистување на урнатините и обновата и изградбата на Скопје. Собранието на град Скопје му доделува „Благодарница“ на „Вардар филм“ за несебичен ангажман во филмско-документарното бележење на сите настани поврзани со катастрофата и изградбата на Скопје.

Со одлука на Работничкиот совет на „Технофилм“ од 13 мај 1963 година е извр-

By the end of November, Skopje was catastrophically flooded so that almost the whole film holdings on deposit in "Vardar Film" were completely destroyed, and further production plans were significantly handicapped.

1963

Another year enriched with documentary production. 15 documentary film were shot, from which we shall separate the following: "Frozen Lake" and "Skopje, July 26, 1963", directed by Kočo Nedkov, "Macedonia 1942", directed by Branko Gapo, "For New Accomplishments" and "The Girls of Mali" (100) directed by Dimitrie Osmanli (1964, at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films, in Belgrade, "Vardar Film" won the prize for the producer participating with its film "The Girls from Mali".), "Catastrophe, Sufferings, Hopes" (the film was a winner of a special prize, given by the Association of the German Film makers, awarded at the film festival in Leipzig, 1963). and "Vasilie Popović-Cico" directed by Slavko Janevski, "The Echo of My Town" (101), directed by Branko Mihajlovski and "Cultural Wealth in Ruins", directed by Dimitrie Osmanli. Also, the short fiction film was produced. It was "The Troubles of the Deceased K.K.", directed by Zdravko Velimirović.

The Jury of the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films, held in Belgrade was given a Special Diploma to the first cinematographer in the Balkans - Milton Manaki, who was an honourable guest at the Festival.

The catastrophic earthquake that struck Skopje on July 26, was the reason for the reduction in film production. After the earthquake, "Vardar Film" started producing newsreels again, so called "Skopski Reporter" (102) ("Skopje's Reporter"). Only three issues were produced describing and recording the events immediately after the earthquake, taking away the ruins and rebuilding the city of Skopje. The Assembly of the city of Skopje gave "Vardar Film" "A Letter Expressing Gratitude" for its engagement for cinematographers and docu-

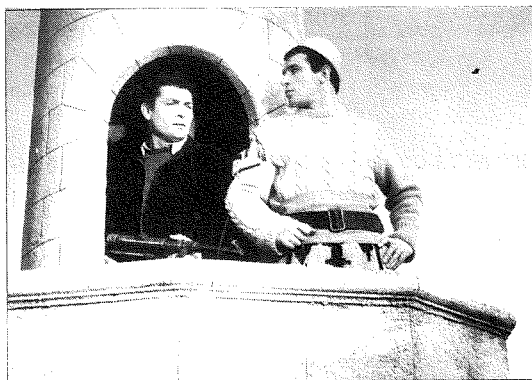
1963

Encore une année riche en production documentaire. "Vardar Film" tourne 15 films dont il faut mentionner les suivants: "Le lac congelé" et "Skopje, le 26 juillet 1963" de Kočo Nedkov, "La Macédoine 1942" de Branko Gapo, "Pour les nouveaux succès" et "Les jeunes filles de Mali" (100) de Dimitrie Osmanli (pour le film "Les jeunes filles de Mali" "Vardar Film" obtient le prix de production au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1964), "La catastrophe, la souffrance, l'espoir" et "Vasilie Popović-Cico" de Slavko Janevski (le film "La catastrophe, la souffrance, l'espoir" obtient le prix de l'Association des cinéastes allemands au Festival de Leipzig en 1963), "L'écho de ma ville" (101) de Branko Mihajlovski et "L'héritage culturel en ruine" de Dimitrie Osmanli. On produit aussi un court métrage "Les malheurs du défunt K.K." de Zdravko Velimirović.

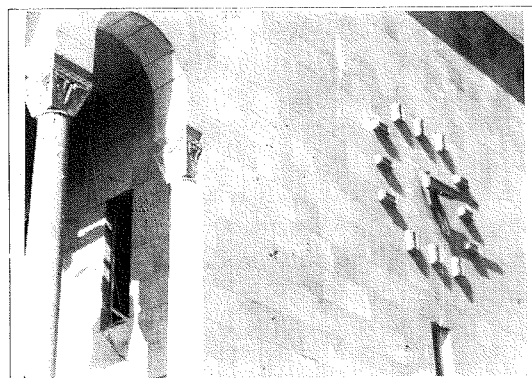
Le jury du Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade décerne le Diplôme spécial au premier opérateur de prise de vue dans les Balkans Milton Manaki qui est l'invité d'honneur du Festival.

Le tremblement de terre qui atteint la ville de Skopje le 26 juillet ralentit la productions de films. Après la catastrophe, "Vardar Film" lance un journal de cinéma sous le nom "Le reporter de Skopje" (102). Les trois numéros de ce journal de cinéma enregistrent les événements immédiatement après le tremblement, le nettoyage des ruines et la reconstruction de Skopje. L'Assemblée de la ville de Skopje décerne à "Vardar Film" la Plaquette de reconnaissance pour son engagement dévoué dans l'enregistrement documentaire de tous les événements liés à la catastrophe ou à la reconstruction de la ville.

Par l'arrêté du 13 mai 1963 du Conseil ouvrier de "Technofilm" cette entreprise rejointe la Radio Télévision Skopje.

(103)

(104)

(105)

шено припојување на ова претпријатие кон Радио-Телевизија Скопје.

1964

И покрај тешките услови продукцијата на „Вардар филм“ не запира. Снимени се играниот филм „Под исто небо“ (103) на Љубиша Георгиевски и Миомир Стаменковиќ, долгометражниот документарен филм „Скопје 63“ (104) на Вељко Булаиќ, како и повеќе кусометражни остварувања.

Долгометражниот документарен филм „Скопје 63“ на Вељко Булаиќ, во продукција на „Вардар филм“ од Скопје и „Јадран филм“ од Загреб, е добитник на повеќе значајни награди: „Златен лав на Св. Марко“ и „Сребрена гондола“ на фестивалот во Венеција 1964 година, „Златна нимфа“ на фестивалот во Монте Карло 1965 година, награда на УНЕСКО во 1964 година, „Златен клас“ на фестивалот во Вајадолид - Шпанија 1965 година, награда на фестивалот во Единбург 1964, специјална награда на градот Лајпциг во 1965, награда за најдобар филм и I награда за режија на Фестивалот на документарен и кусометражен филм во Белград 1965 година.

Уште еден филм од производството на „Вардар филм“ станува лауреат на меѓународен фестивал - анимираниот колаж филм „Водач“ на Бранко Ранитовиќ добива „Гран при“ на фестивалот во Бергамо 1965 година.

Инаку, снимени се 12 документарни филмови меѓу кои се и: „Поет изгнаник“ (105) на Трајче Попов, „Последни номади“, „Школски распуст“ и „Простетевања“ на Бранко Гапо, „Кратовско злато“ на Франце Космач, „Светлостите во канон заклучани“ на Љубиша Јоциќ, „Kej 13 Ноември“ на Димитрие Османли, „Полошки огнови“ на Кочо Недков и „Средба на солидарноста“ на Александар Ѓурчинов.

mentary recording of all the events related with the catastrophic earthquake and the reconstruction of Skopje.

By the decision of the workers' Council of the company "Tehnofilm", dated May 13, 1963, this firm was united with the national Radio Television Skopje.

1964

Despite the difficult circumstances, "Vardar Film" did not stop production. A feature film "Under the Same Sky" (103), directed by Ljubiša Georgievski and Miomir Stamenković was produced as well as the long documentary film "Skopje '63" (104), directed by Veljko Bulaić and several short accomplishments.

The long documentary film "Skopje '63", directed by Veljko Bulaić and produced by "Vardar Film" from Skopje and "Jadran Film" from Zagreb was a winner of a number of significant awards: "Golden Lion of St. Marco" and "Silver Gondolla" at the Venice Film Festival, 1964, "Golden Ear" at the film festival in Valladolid, Spain, 1965, "Golden Nymph" at Monte Carlo Film Festival, 1965, UNESCO Award for 1964, various awards at the film festivals in Edinburgh (1964) and Valladolid (1965), special prize from the city of Leibcig, 1965 and Award for the best film and First Prize for the director at the Festival of Short and Documentary films in Belgrade, 1965. Another film, produced by "Vardar Film" was the first prize winner at an international festival - it was the animated film "Leader", directed by Branko Ranitović, which won "Grand prix" at the Bergamo Film Festival in 1965.

In addition, 12 documentary films were shot among them: "The Exiled Poet" (105), by Trajče Popov, "The Last Nomads", "School Summer Holiday" and "Farewell" directed by Branko Gapo, "Kratovo's Gold", directed by France Kosmač, "Glitterings Behind Closed Canon", by Ljubiša Jocić, "Quay 13-th of November" by Dimitrie Osmanli, "Polog's Flames" directed by Kočo Nedkov

1964

En dépit de circonstances difficiles, la production de "Vardar Film" ne s'arrête pas. On tourne le long métrage "Sous le même ciel" (103) de Ljubiša Georgievski et Miomir Stamenković, puis le documentaire de longue durée "Skopje 63" (104) de Veljko Bulaić et plusieurs courts métrages.

Le documentaire de longue durée "Skopje 63" de Veljko Bulaić, une coproduction de "Vardar Film" de Skopje et de "Jadran Film" de Zagreb obtient plusieurs prix appréciables: "Le lion d'or de Saint Marc" et "La gondole d'argent" au Festival de Venise en 1964, "La nymphe d'or" au Festival de Monte Carlo en 1965, le prix de l'UNESCO en 1964, le prix "L'épi d'or" au Festival de Valladolid en Espagne en 1965, le prix du Festival d'Edimbourg en 1964, le prix spécial de Leipzig en 1965, le prix du meilleur film et le Premier prix de la réalisation au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1965.

Encore un film de la production de "Vardar Film" devient lauréat d'un festival international - le collage du film à truquage "Le guide" de Branko Ranitović qui obtient le "Grand prix" au Festival de Bergame en 1965.

On tourne 12 films documentaires parmi lesquels figurent: "Le poète exilé" (105) de Trajče Popov, "Les derniers nomades", "Les vacances" et "Le pardon" de Branko Gapo, "L'or de Kratovo" de France Kosmač, "Les lumières fermées aux canons" de Ljubiša Jocić, "Le quai du 13 Novembre"

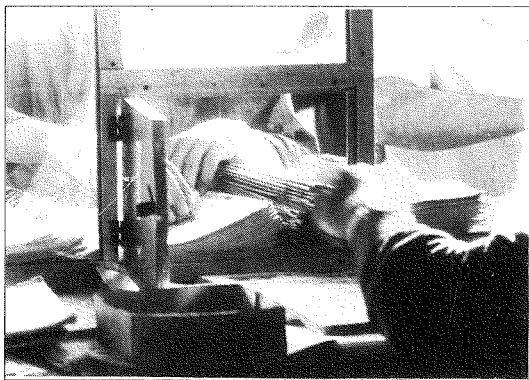

прв републички фестивал на аматерски филм

ФКСМ

(106)

(107)

Журналот „Скопски репортер“ се појавува со три броја, во кои се поместени прилози од пуштањето во употреба на новите населби во Скопје, како и пристигнување на помош од целиот свет.

За својата богата филмска актива „Вардар филм“ е одликуван со Орден заслуга за народ со сребрени зраци.

На 21 и 22 ноември 1964 година во Скопје се одржува Првиот фестивал на аматерскиот филм (106), на кој се прикажани вкупно 35 остварувања. Организатори се Кино Сојузот на Македонија и Академскиот кино клуб. Овој фестивал се одржува редовно секоја година.

Во Ниш е одржана I Меѓународна смотра на фолклорни и етнографски филмови од балканските народи, на која почесни дипломи добија македонските документарни филмови „Последни номади“, „Птици и риби“, „Ритам и звук“ и „Мирвска свадба“.

На 14 декември истата година започнува со работа Телевизија Скопје.

1965

Во производството на „Вардар филм“ повторно се чувствува одредена стагнација. Снимен е играниот филм „Денови на искушение“ во режија на Бранко Гапо, а реализирани се и следниве документарни филмови: „Од ден во ден“ на Бранко Ранитовиќ, „Лукс етерна“ на Здравко Велимировиќ, „Предизборни разговори“, „Насмевете се, молам“ и „Охридски трубадури“ на Кочо Недков (за филмот „Охридски трубадури“ „Вардар филм“ ја доби продуцентската награда, а за филмот „Насмевете се, молам“ Кочо Недков добива диплома за идеја и режија на ФЈДКФ во Белград 1966 година), „Миграции“ на Мето Петровски, „Григор Прличев“ на Вељо Личеноски, „Весници, весници“ (107) на Александар Ѓурчинов, „Животот во рацете на секундата“ на Бран-

and "Meeting of Solidarity", by Aleksandar Gjurčinov. The newsreel "Skopje's Reporter" appeared in three editions comprising reports on the putting into operations of new settlements in Skopje as well as the arrival of various humanitarian aid and support from all over the world.

"Vardar Film" as a producer was decorated with an Order According to Merits with silver Stars for its fruitful activity.

On November 21 and 22, 1964, the first Film Amateur Festival (106) was held in Skopje, where 35 amateur films were shown. The Organiser of this Festival was Cinema Federation of Macedonia and Academic Cinema Club. This Festival still takes place regularly.

The First International Review of Ethnographic and Folklore films of the Balkan nations was held in Niš, where the Macedonian documentary films "The Last Nomads", "Birds and Fish", "Rhythm and Sound" and "Wedding in Miravci" were awarded with Special Diplomas.

On December 14, Television Skopje started broadcasting its own programmes.

1965

Once again there was stagnation in "Vardar Film's" production. The feature film "Days of Temptation" was produced, directed by Branko Gapo. Also, the following documentary films were shot: "From Day to Day", by Branko Ranitović, "Lux Aeterna" directed by Zdravko Velimirović, "Pre-Election Conversations", "Take Me a Picture" by Kočo Nedkov and "Ohrid's Troubadours". At the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films in 1966, held in Belgrade, "Vardar Film" was awarded with the producers' prize for the documentary film "Ohrid's Troubadours", and Kočo Nedkov, the director of the film "Take Me a Picture" got a Diploma for an idea and direction, then "Migrations" directed by Meto Petrovski, "Gligor Prličev" by Veljo Ličenovski, "Newspapers, Newspapers" (107), directed by Aleksandar Gjurčinov, "The Life

de Dimitrie Osmanli, "Les feux de Polog" de Kočo Nedkov et "La rencontre de la solidarité" d'Aleksandar Gjurčinov. Le journal de cinéma "Le reporter de Skopje" paraît en trois numéros contenant des reportages sur l'inauguration des quartiers nouveaux de Skopje et l'arrivée de l'aide du monde entier.

Pour sa riche activité "Vardar Film" est décoré de la "Médaille de mérites pour le peuple des rayons d'argent".

Le 21 et 22 novembre à Skopje a lieu le Premier festival du film d'amateur (106) où l'on présente 35 films. Les organisateurs du Festival sont l'Association de cinéamateurs de Macédoine et le Club académique de cinéma. Ce festival se tient régulièrement chaque année.

A la ville de Niš se tient la Première revue internationale des films du folklore et de l'ethnologie des peuples balkaniques où les documentaires macédoniens "Les derniers nomades", "Les oiseaux et les poissons", "Le rythme et le son" et "Les noces de Mirava" obtiennent des diplômes d'honneur.

Le 14 décembre de la même année commence le travail de la Télévision Skopje.

1965

Dans la production de "Vardar Film" on ressent une certaine stagnation. On tourne le film "Les jours d'épreuve", mise en scène de Branko Gapo, et on réalise les documentaires suivants: "De jour en jour" de Branko Ranitović, "Lux aeterna" de Zdravko Velimirović, "Les conversations électorales", "Souriez, si'il vous plaît" et "Les troubadours d'Ohrid" de Kočo Nedkov, (pour le film "Les troubadours d'Ohrid" "Vardar Film" obtient le prix de la production tandis que pour le film "Souriez, si'il vous plaît" le réalisateur Kočo Nedkov obtient le diplôme pour l'idée et pour la réalisation au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1966), "Les migrations" de Meto Petrovski, "Grigor Prličev" de Veljo Ličenovski, "Journaux, journaux" (107) d'Aleksandar

(108)

ко Гапо (филмот е добитник на диплома на Пинтернационален фестивал на филмови за сигурност во сообраќајот во Загреб 1969 година) и „Дванаесетте од Папрадник“ (108) на Димитрие Османли (филмот е добитник на I награда за режија и продуцентска награда за „Вардар филм“ на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1966 година).

По повод 20-годишнината на југословенската кинематографија режисерот Трајче Попов е одликуван со Орден заслуги за народ со сребрена ѕвезда и добива Златна плакета 1945-1965. Истава година Благоја Дрнков и Трајче Попов добиваат специјални признанија по повод 20-годишнината на „Филмски новости“ од Белград.

(109)

ДЕНОВИ НА ИСКУШЕНИЕ (вр. „Вардар филм“; сц. Димитиар Солев, Гане Тодоровски, Бранко Гајо - според драмата „Црнила“ од Коле Чашуле; р. Бранко Гајо; ф. Киро Билбиловски; м. Томислав Зографски; сц. Никола Лазаревски; к. Јелена Пајрновиќ; муз. Блаженка Јенчиќ; муз. Јордан Јаневски; гл. Јанез Врховец, Димитиар Гешовски, Пејре Прличко, Предраг Керамилац, Радмила Гуричин, Воја Мириќ, Илија Цувалевски) (109)

Драмскиот дело „Црнила“ на Коле Чашуле, содржи како свој основен мотив политичко убиство, аплицирано врз македонскиот револуционер Ѓорче Петров, извршен во Софија од страна на врховистите во 1921 година. Драмата, всушност, ја осликува позадината на овој злосторнички чин, подготвувачки за него и неговите актери. Нејзината сценаристичка адаптација на Димитиар Солев и Гане Тодоровски, главно ја следи истата драматуршка структура. Инаку, екранизацијата на оваа драма доаѓа во забележителниот усьех кој има во постината на театарските сцени кај нас. На режисерот на филмот Бранко Гајо, ова му беше прва работа врз ирана материја.

in the Time of the Second", directed by Branko Gapo (the film was a winner of a Diploma at the International Film Festival for Traffic Security in Zagreb, 1969) and "The Twelve of Papradnik" (108) directed by Dimitrie Osmanli (the film was a winner of the prize for the best director and also, the producers' award for "Vardar Film" at the Festival of the Yugoslav Short and Documentary Films in Belgrade, 1966).

On the occasion of celebration of the 20th anniversary of the Yugoslav film industry, the director Trajče Popov was decorated with an Order with silver star and also gained "Golden Plaque" 1945-1965. The same year, on the occasion of 20th anniversary of the film company "Filmske Novosti" ("Film News") from Belgrade, Trajče Popov and Blagoja Drnkov were decorated with special recognitions.

DAYS OF TEMPTATION (prod. "Vardar Film"; scr. Dimitar Solev, Gane Todorovski, Branko Gapo - based on the play "Blackness" by Kole Čašule; dir. Branko Gapo; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Tomislav Zografski; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Jelena Patrnogić; ed. Blaženka Jenčić; sd. Jordan Janevski; cast. Janez Vrhovec, Dimitar Gešovski, Petre Prličko, Predrag Čeramilac, Radmila Gjuričin, Voja Mirić, Ilija Dzuvalakovski) (109)

The play "Blackness" by Kole Čašule is based on a political murder, the assassination of the Macedonian revolutionary Djorče Petrov, carried out by the right wing of the Macedonian Revolutionary Organisation. The murder took place in Sofia, 1921. the play actually depicts the background to this crime, the preparation and enactment. The screenplay adaptation by Dimitar Solev and Gane Todorovski, generally follows the same dramatic structure. The idea of filming this play was proposed after its remarkable success in the theatre. This is the first feature film directed by Branko Gapo and his concept is mainly concerned with broadening the thematic base, probably in order to obtain more elements that would add more

Gjurčinov, "La vie dans les mains d'une seconde" de Branko Gapo (le film obtient le diplôme au Deuxième Festival international des films sur la sécurité de la circulation de Zagreb en 1969) et "Les douze de Papradnik" (108) de Dimitrie Osmanli (le film obtient le Premier-prix de la réalisation et le prix de la production pour "Vardar Film" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1966).

A l'occasion de 20 ans de la cinématographie Yougoslave, le metteur en scène Trajče Popov est décoré de la "Médaille de mérites pour le peuple de l'étoile d'argent" et il obtient la "Plaquette d'or 1945-1965". Cette année-là, Blagoja Drnkov et Trajče Popov obtiennent une reconnaissance spéciale à l'occasion de 20 ans du "Journal de cinéma" de Belgrade.

LES JOURS D'ÉPREUVES (pr. "Vardar Film"; sc. Dimitar Solev, Gane Todorovski et Branko Gapo d'après "Les noirceurs" l'oeuvre dramatique de Kole Čašule; ré. Branko Gapo; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Tomislav Zografski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jelena Patrnogić; mont. Blaženka Jenčić; s. Jordan Janevski; int. Janez Vrhovec, Dimitar Gešovski, Petre Prličko, Predrag Čeramilac, Radmila Djuričin, Voja Mirić, Ilija Djuvalakovski) (019)

"Les noirceurs", l'oeuvre dramatique de Kole Čašule a pour sujet l'assassinat politique du révolutionnaire macédonien Gjorče Petrov commis à Sofia en 1921 par les vrhovistes (membres de l'aile droite de l'Organisation intérieurs révolutionnaire macédonienne). La pièce parle de l'arrière plan de ce crime, de ses préparatifs et de ses acteurs. L'adaptation de la pièce en scénario, faite par Dimitar Solev et Gane Todorovski, suit la même structure dramatique. L'écranisation de la pièce est faite après le succès remarquable qu'elle a eu sur les scènes des théâtres macédoniens. Pour le metteur en scène Branko Gapo, c'est le premier film à matière dramatique. Son concept de réalisation va, avant tout, vers un élargissement de la base thématique pour obtenir

(110)

Неговиот режисерски концепт овде во прв ред оди на едно проширување на шемајската основа, со цел материјална да се здобие со повеќе елементи што би послужиле за една поверодостојна реконструкција на времето и милејто на ова ираѓично збиднување.

1966

Одржана е премиерата на играниот филм „До победата и по неа“ на Жика Митровиќ (на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула сценаристот на овој филм Симон Дракул ја доби „Златната арена“ за сценарио).

Снимен е и кусометражниот игран филм „Не“ (110) на Љубиша Георгиевски, за кој снимателот Бранко Михајловски е награден со „Златен медал „Белград“ за снимателска работа на ФЈДКФ во Белград 1967 година.

(111)

Во документарната продукција ги бележиме следниве наслови: „Град на две води“, „Темели на солидарноста“, „Охридски светилник“ (111) и „Малон“ на Трајче Попов (продуцентска диплома за „Вардар филм“ на ФЈДКФ во Белград 1967 за филмот „Охридски светилник“), „Премонтажа“ и „Венчавка на една фотографија“ (112) на Кочо Недков, „Мала скопска хроника“ на Александар Ѓурчинов, „Хроника на злетовските рудари“ на Метод Петровски и „Патем“ на Бранко Гапо. На Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград „Вардар филм“ е добитник на Диплома за најдобра селекција. Филмскиот режисер Александар Ѓурчинов е добитник на наградата „11 Октомври“ за документарниот филм „Весници, весници“, додека пак снимателот Киро Билбиловски е добитник на наградата „13 Ноември“ за камерата во филмовите - играниот „Денови на искушение“ и документарниот „Охридски светилник“. Истата година, со указ на Претседателот на СФРЈ, се одликувани режисе-

credibility to the time and milieu of this tragic event.

1966

Two feature films were shown for the first time: "Days of Temptation", directed by Branko Gapo and "To the Victory and Further", directed by Žika Mitrović (the screenplay writer of the last film, Simon Drakul, was awarded with "Golden Arena" at Pula Film Festival).

Also, the short fiction film "No" (110) was produced that year. The director of the film was Ljubiša Georgievski. The cameraman Branko Mihajlovski was awarded the "Golden Medal Belgrade" for his camera work at the Festival of Yugoslav Short and Documentary Films in Belgrade, 1967.

From the documentary production of that year we could underline: "A City By Two Waters", "The Foundations of Solidarity", "Ohrid's Lighthouse" (111) (A Diploma for "Vardar Film" as a producer, at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, 1967) and "Malon", directed by Trajče Popov, "Re-editing" and "Wedding of a Photo" (112), directed by Kočo Nedkov, "Little Skopje's Chronicle", by Aleksandar Gjurčinov, "A Chronicle of Zletovo Miners", by Meto Petrovski and "By the Way", by Branko Gapo.

At the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, "Vardar Film" was a winner of a Diploma for the best selection. Aleksandar Gjurčinov, film director, was a winner of the national prize "11th of October" for his documentary film "Newspapers, Newspapers", while Kiro Bilbilovski was a winner of the prize "13th of November" for his camera of the films "Days of Temptation", feature film and the documentary film "Ohrid's Lighthouse". The same year, Kočo Nedkov, a director, was decorated with a decree of the President of SFR Yugoslavia, with an Order of Labour with silver wreath, and the director Dimitrie Osmanli was decorated with an Order According to Merits with Silver Star.

plus d'éléments qui reconstruiront plus fidèlement le milieu de l'époque de cet événement.

1966

Cette année "Vardar Film" réalise le long métrage "A la victoire et après elle" de Žika Mitrović (au Festival de cinéma de Pula, l'auteur du scénario de ce film, Simon Drakul, obtient le prix de "L'arène d'or").

On tourne le court métrage "Non" (110) de Ljubiša Georgievski, et l'opérateur Branko Mihajlovski pour la prise de vue obtient "La médaille d'or de Belgrade" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1967.

De la production documentaire il faut mentionner les titres: "La ville sur deux eaux", "Les fondements de la solidarité", "Le phare d'Ohrid" (111) (le diplôme de production pour "Vardar Film" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1967) et "Malon" de Trajče Popov, "Le montage" et "Le mariage sur une photo" (112) de Kočo Nedkov, "La petite chronique de Skopje" d'Aleksandar Gjurčinov, "La chronique des mineurs de Zletovo" de Meto Petrovski et "En passant" de Branko Gapo. Au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade "Vardar Film" obtient le Diplôme de la meilleure sélection. Le mettre en scène Aleksandar Gjurčinov obtient le prix du "11 Octobre" pour le documentaire "Journaux, journaux", tandis que l'opérateur de prise de vue Kiro Bilbilovski obtient le prix du "13 Novembre" pour

(112)

рите Димитрие Османли и Кочо Недков со Орден заслуги за народ со сребрена звезда и снимателот Бранко Михајловски со Орден на трудот со сребрен венец.

ДО ПОБЕДАТА И ПО НЕА (Ѹр. „Вардар филм“; сѸ. Симон Дракул; р. Жика МиѸировиќ; ф. Љубе ПеѸковски; м. Миљенко Прохаска; сѸ. Никола Лазаревски; к. Јелена ПаѸрноѸиќ; мѸ. КаѸарина СѸојановиќ; Ѹ. Јордан Јаневски; Ѹл. Александар Гавриќ, Јанез Врховец, ПеѸре Прличко, Милена Дравиќ, Рисио Шишков, Илија Милчин, Коле АнѸеловски) (113)

(113)

СценариоѸо на Симон Дракул за „До Ѹбедата и Ѹо неа“, се чини беше досѸа адекватен материјал за вообличување на кинематографската сѸитуација, каде сѸио медиумските елементи се наслуѸуваат на мошне широк драмски Ѹлан. Во основата на ова сценарио лежи зайочната Ѹресметка на сѸариите и новиите сфаќања, на моралните судрувања во врска со Ѹоа и на доживувањето на неизвесноста како Ѹаква, како Ѹразна форма на слободата, сѸе уште неисполнетата со човечките сомневања и Ѹукуштио Ѹребродените сѸравувања. Сетак, во својата исклучително акциона форма, „До Ѹбедата и Ѹо неа“ Ѹо Ѹредава само Ѹривидот на хаосот од кој неговите ликови Ѹешко се ослободуваат и ѸоѸаш коѸа веќе е сѸивната воената врева. Токму Ѹоа вознемирувачко ехо, заостанато во луѓето Ѹо сѸе нивни сѸрадања, Ѹреба да ѸреѸставава висѸински Ѹредмет на овој филм. Режиерскиот чѸиште на ова сценарио, кое сѸана и лауреат на „Златната арена“ на Филмскиот фестивал во Пула, само делумно усева во Ѹоа.

1967

Во „Вардар филм“ се реализирани дури три играни филма: „Мemento“ на Димитрие Османли (на фестивалот на ак-

The cameraman Branko Mihajlovski, with a decree of the President of SFRJ, was decorated with an Order of Labour with Silver Wreath.

TO THE VICTORY AND FURTHER (prod. "Vardar Film"; scr. Simon Drakul; dir. Žika Mitrović; ph. Ljube Petkovski; mus. Miljenko Prohaska; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Jelena Patrnogić; ed. Katarina Stojanović; sd. Jordan Janevski; cast. Aleksandar Gavrić, Janez Vrhovec, Petre Prličko, Milena Dravić, Risto Šiškov, Ilija Milčn, Kole Angelovski) (113)

The screenplay, written by Simon Drakul, seems to be a rather appropriate material to place the cinematographic situation in, where the elements of this medium are felt on a very wide dramatic level. The screenplay was based on the previously initiated clash between old and new ideas, the moral conflicts resulting from all this, and the experience of suspense as an empty form of liberty yet to be filled with human doubts and recently recovered fears. Due to the action treatment of the subject, the film manages to reflect only vaguely the chaos which his characters can't get rid of, even when the sound of war is silenced. It is this disturbing echo, still dwelling in the people after all their sufferings, that should have been the real subject of the film. The director's filming of the screenplay that won the Golden Arena Prize at the Pula Film Festival, only partly succeeds in doing this.

la caméra du film "Les jours d'épreuve" et du documentaire "Le phare d'Ohrid". La même année, par l'arrêté du Président de la République Fédérative Socialiste de Yougoslavie, sont décorés: les metteurs en scène Dimitrie Osmanli et Kočo Nedkov de la "Médaille de mérites pour le peuple de l'étoile d'argent" et l'opérateur de prise de vue Branko Mihajlovski de la "Médaille du travail de la couronne d'argent".

A LA VICTOIRE ET APRES ELLE (pr. "Vardar Film"; sc. Simon Drakul; ré. Žika Mitrović; ph. Ljube Petkovski; mus. Miljenko Prohaska; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jelena Patrnogić; mont. Katarina Stojanović; s. Jordan Janevski, int. Aleksandar Gavrić, Janez Vrhovec, Petre Prličko, Milena Dravić, Risto Šiškov, Ilija Milčn, Kole Angelovski) (113)

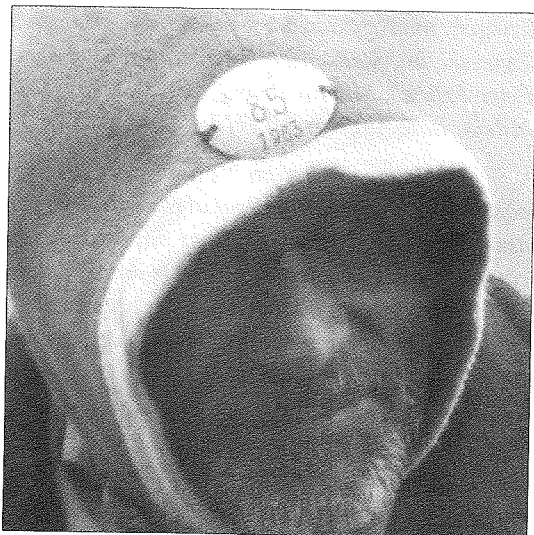
Le scénario du film "A la victoire et après elle" de l'écrivain Simon Drakul était une matière assez adéquate pour réaliser une situation cinématographique où les éléments du média apparaîtraient sur un plan dramatique plus large. Il s'agit de la lutte entre les anciennes et les nouvelles conceptions du morale, et en conséquence d'une sensation d'incertitude vécue comme une forme vide de la liberté encore pleine des doutes humains et des peurs dont on venait de sortir. Avec une forme exceptionnelle de l'action, le film "A la victoire et après elle" ne donne qu'une apparence du chaos dont les personnages se libèrent difficilement même après que les clameurs de la guerre se sont calmés. Cet écho inquiétant qui fige les hommes après toutes leurs souffrances doit devenir le véritable objet du film. La lecture du scénario par le metteur en scène Žika Mitrović qui deviendra le lauréat du prix de "L'arène d'or" au Festival de cinéma de Pula n'en réussit que partiellement.

1967

"Vardar Film" réalise trois grands films "Memento" de Dimitrie Osmanli (l'actrice Renata Frajskorn obtient le troisième prix pour l'interprétation du rôle féminin au Festival des acteurs de

(114)

(115)

(116)

терски остварувања во Ниш 1968 година Рената Фрајнскорн ја добива III награда за женска улога, а режисерот Димитрие Османли ја добива наградата „13 ноември“ на град Скопје за истиот филм), „Каде по дождот“ (114) на Владан Слиепчевиќ (на фестивалот во Авелино 1967 година филмот ја доби наградата "Lascio d'Oro") и „Македонска крвава свадба“ на Трајче Попов (на фестивалот во Пула 1968 година сценографот Никица Лазаревски добива награда за сценографијата во овој филм).

Во оваа година се снимени и следниве документарни филмови: „Луѓе и фасади“ (115) на Зоран Младеновиќ, „Саса“ на Мето Петровски, „На Охридските извори“ на Миќа Милошевиќ, „Лето господово 1967“ (116) на Бранко Гапо и „Тито во Охрид“ и „Тито во Железарницата“ на Кочо Недков.

Ќе ја забележиме и реализацијата на два кусометражни играни филма: „Лифт горе, лифт долу“ на Душко Наумовски и „Патека“ на Љубиша Георгиевски.

МЕМЕНТО (џр. „Вардар филм“; сц. Јован Бошковски, Ташко Георгиевски, Димитрие Османли; р. Димитрие Османли; ф. Бранко Михајловски; м. Бојан Адамич; сц. Никола Лазаревски; к. Зорица Тодорова; мџ. Маја Лазаров; џ. Глигор Павовски; џ.л. Ренаџа Фрајнскорн, Сџево Жџон, Драџи Косџовски, Предраџ Керамилац, Пеџре Прличко, Коле Ангеловски, Тодор Николовски) (117)

Во филмот „Мемента“ е најравен обид да се џредаде една хуманџичка џроекџија на наџнаниџе од скоџскиот земџџрес. Самиот драматџурџки оргџанизам на сценариот е формиран во низа реџросџекџии низ кои се следи судбината на девоџката Јана, која на џраџичен начин се врзува за земџџресната катџасџрофа џиџо џо снаџде Скоџје на 26 јули 1963 џодина. Сеџо ова условува и една фабулација, исџреџлеџена со џоливалениџни односи, не

Three feature films were produced by "Vardar Film": "Memento", directed by Dimitrie Osmanli (the actress of this film, Renata Freinscorn won the third prize for female role at Niš Festival for Actors' Accomplishments, 1968), "Where After the Rain" (114), directed by Vladan Slijepčević (the film was a winner of "Laceno d'Oro" in Avellino, 1967) and "Macedonian Bloody Wedding", directed by Trajče Popov (the art director of the film, Nikola Lazarevski won the prize for art and set decoration at the Pula Film Festival, 1968).

Also, the following documentary films were produced that year: "People and Surfaces" (115), directed by Zoran Mladenović, "Sasa Mine", by Meto Petrovski, "To the Ohrid's Springs", by Mića Milošević, "In the Year of Our Lord '67" (116), directed by Branko Gapo and "Tito in Ohrid" and "Tito in Bloomery "Skopje", directed by Kočo Nedkov.

We shall mention the production of two short fiction films: "An Elevator Up and Down", directed by Duško Naumovski and "A Path", directed by Ljubiša Georgievski.

MEMENTO (prod. "Vardar Film"; scr. Dimitrie Osmanli, Jovan Boškovski, Taško Georgievski; dir. Dimitrie Osmanli; ph. Branko Mihajlovski; mus. Bojan Adamič; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Zorica Todorova; ed. Maja Lazarov; sd. Gligor Pakovski; cast. Renata Frajnskorn, Stevo Žigon, Dragi Kostovski, Predrag Čeramilac, Petre Prličko, Kole Angelovski, Todor Nikolovski) (117)

The film "Memento" is an attempt to present a human projection of the events surrounding the earthquake in Skopje. The dramatic organism of the screenplay consists of a series of flashbacks observing the life of a girl named Jana who is tragically involved in the earthquake catastrophe that struck Skopje on 26th July 1963. The plot is interwoven with polyvalent relationships not only among the characters, but also between the uni-

Niš en 1968 tandis que le metteur en scène Dimitrie Osmanli obtient le prix du "13 Novembre" de la ville de Skopje), "Où aller après la pluie" (114) de Vladan Slijepčević (le film obtient le prix "Laceno d'oro" au Festival d'Avellino en 1967) et "Les nocés sanglantes macédoniennes" de Trajče Popov (le maître décorateur du film, Nikica Lazarevski, obtient le prix pour le décor du film au Festival de cinéma de Pula en 1968).

La même année on tourne les documentaires: "Les gens et les façades" (115) de Zoran Mladenović; "Sassa" de Meto Petrovski, "Aux sources d'Ohrid" de Mića Milošević, "L'été du Seigneur 1967" (116) de Branko Gapo, et "Tito à Ohrid" et "Tito à la forge" de Kočo Nedkov.

Il faut mentionner aussi les deux courts métrages: "L'ascenseur en haut, l'ascenseur en bas" de Duško Naumovski et "Le sentier" de Ljubiša Georgievski.

MEMENTO (pr. "Vardar Film"; sc. Jovan Boškovski, Taško Georgievski, Dimitrie Osmanli; ré. Dimitrie Osmanli; ph. Branko Mihajlovski; mus. Bojan Adamič; déc. Nikola Lazarevski; cost. Zorica Todorova; mont. Maja Lazarov; s. Gligor Pakovski; int. Renata Frajnskorn, Stevo Žigon, Dragi Kostovski, Predrag Čeramilac, Petre Prličko, Kole Angelovski, Todor Nikolovski) (117)

Le film "Memento" essaie de transmettre une projection humaniste sur les événements du tremblement de terre de Skopje. La dramaturgie du scénario est basée sur une suite de retrospections où on suit le destin d'une jeune femme, Jana, dont les souvenirs tragiques sont liés aux événements du tremblement de terre qui atteint la ville de Skopje le 26 juillet 1963. Le sujet engage des rapports complexes entre les personnages, les principes universels et leur projection individuelle. La complexité d'une telle architecture du scénario a nécessité une visualisation adéquate de tous ces éléments, qui était, sans doute, une entreprise sans précédent dans la production de la cinématographie macédonienne.

(117)

(118)

само помеѓу ликовите, шуку и помеѓу универзалните егзистенцијални принципи и нивнојо индивидуално пројавување. Сложеноста на ваквата сценаристичка архитектоника ќе бара и соодветна визуелизација на сите овие елементи, што, сепак, беше естетски зафат без преседан дојдојаш во македонската израна продукција.

МАКЕДОНСКА КРВАВА СВАДБА

(пр. „Вардар филм“; ср. Славко Јаневски; р. Трајче Појов; ф. Киро Билбиловски; м. Кирил Македонски; сц. Никола Лазаревски; к. Рада Пејрова; мџ. Лаки Чемчев; ш. Лаки Чемчев; ѓл. Ристо Шишков, Вера Чукиќ, Зафир Хаџиманов, Пејре Прличко, Павле Вуисиќ, Јанез Врховец, Драгомир Фелба) (118)

Оваа екранизација на истоименото драмско дело на Војдан Чернодрински, еден од првите македонски драмски текстови напишан на изворен македонски јазик, стаѓа во поусеешните програмски настојувања на „Вардар филм“, за филмското обликување на домашната драмска класика. Овој текст, конципиран како класична бијова драма со нагласени мелодрамски акценти, со својо неупреки- нато театралско остворување, се здоби со една одмерена кинематографска форма, која со успех ги одбегнува сите стайици на маниризмот. Што се однесува до формалниот аспект на филмот, евидентни се обидите да се синтетизира едно духовно наследство, во вид на еден активен облик, каков што го намешнува и самојо драмско дејствие.

1968

Во „Вардар филм“ е снимен играниот филм „Планината на гневот“ во режија на Љубиша Георгиевски. На Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1968 година, за улогите остварени во овој филм специјални

versal existential principles and their individual appearances. The complexity of such a screen-play structure required an appropriate visual approach towards all of its elements, which was until then an aesthetic achievement without precedent in Macedonian feature film production.

MACEDONIAN BLOODY WEDDING (prod. "Vardar Film"; scr. Slavko Janevski; dir. Trajče Popov; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Kiril Makedonski; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Rada Petrova; ed. Laki Čemčev; cast. Risto Šiškov, Vera Čukić, Zafir Hadžimanov, Petre Prličko, Pavle Vuisić, Janez Vrhovec, Dragomir Felba) (118)

This is a film adaptation of the play by Vojdan Černodrinski, which was the first Macedonian play written in the original Macedonian language. The film is one of the more successful endeavours of Vardar Film Production to present a film adaptation of a home drama classic. The text concept is actually a classical folk story with emphasised melodramatic elements. Its continued theatre longevity enabled it to get a moderate cinematography form capable of avoiding the trap of mannerism. There is an attempt in the formal aspect of the film to synthesize a spiritual inheritance in a form of an active shape, imposed by the plot itself.

1968

"Vardar Film" produced the feature film "The Mountain of Anger", directed by Ljubiša Georgievski.

**LES NOCES SANGLANTES MACEDO-
NIENNES** (pr. "Vardar Film"; sc. Slavko Janevski; ré. Trajče Popov; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Kiril Makedonski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Rada Petrova; mont. Laki Čemčev; s. Jordan Janevski; int. Risto Šiškov, Vera Čukić, Zafir Hadžimanov, Petre Prličko, Pavle Vuisić, Janez Vrhovec, Dragomir Felba) (118)

Cette écranisation de l'oeuvre de Vojdan Černodrinski, un des premiers textes dramatiques macédoniens écrit en macédonien original, est parmi les projets les plus réussis de "Vardar Film" au point de vue de la formation du classique de la dramaturgie nationale. Cette oeuvre, conçue comme un drame de la vie du peuple macédonien aux accents mélodramatiques, grâce à son succès sur les scènes de théâtre, a une forme cinématographique modérée qui échappe aux pièges du maniérisme. En ce qui concerne l'aspect formel du film, il y a des efforts évidents pour synthétiser toute une tradition spirituelle dans une forme active, imposée par l'action dramatique.

1968

"Vardar Film" tourne le long métrage "La montagne de la révolte" du metteur en scène Ljubiša Georgievski. Au Festival des acteurs de Niš en 1968 les acteurs Risto Šiškov, Darko Dameski et Mara Isaja obtiennent des prix spéciaux pour l'interprétation des rôles de ce film.

награди добиваат Ристо Шишков, Дарко Дамески и Мара Исаја.

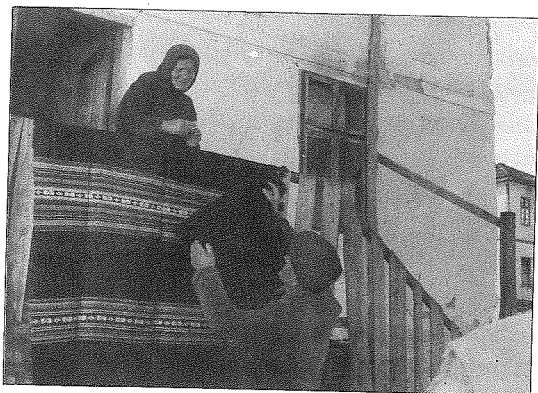
(119)

Воедно, реализирани се и документарните филмови „ХЦ „Тиквеш“ на Бранко Михајловски, „По пат одам, за пат прашам“ на Бранко Гапо и „Дебар 67“, „Писмо од Скопје“ и „Довикување на пролетта“ (119) на Трајче Попов (филмот „Довикување на пролетта“ доби специјална диплома за режија на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1969 година). Снимен е и кусометражниот игран филм „Споменик“ во режија на Вељо Личеноски. Продуцентот „Вардар филм“ добива специјална награда од жирито на ФЈДКФ во Белград 1969 година за реализацијата на документарните филмови „По пат одам, за пат прашам“ и „Довикување на пролетта“.

На иницијатива на неколку филмски работници од Македонија е формирана Филмска работна заедница (ФРЗ) за снимање на филмови. Во оваа година ФРЗ го сними документарниот филм „Вирово“ (120) на Мето Петровски.

Од 22 до 24 јули во Скопје, во рамките на манифестацијата „Средби на солидарноста“, се одржа Првиот меѓународен фестивал на аматерски филмови. На овој фестивал беа прикажани 30 филмови од Англија, Грција, Полска, Португалија, Романија, СССР, ЧССР, Унгарија, Холандија и Југославија.

Од печат излезе првата илустрирана ревија „Журнал“ во издание на НИП „Нова Македонија“, во која редовно се објавуваа прилози за светскиот и домашниот филм.

(120)

ПЛАНИНАТА НА ГНЕВОТ (џр. „Вардар филм“; сц. Анѓе Пойовски; р. Љубиша Георѓиевски; ф. Бранко Михајловски; м. Тома Прошев; сц. Никола Лазаревски; к. Рада Пејрова-Малкиќ; мџ. Лаки Чемчев; џ. Глиѓор Паковски; џл. Ристио Шишков, Оливера Вучо, Пејтре Прлич-

gievski. The actors Risto Šiškov, Darko Damevski and Mara Isaja, were awarded with special diplomas at Festival of Actors' Accomplishments, which took place in Niš, 1968.

Also, the following documentary films were produced: "Electric Power Station - Tikveš", by Branko Mihajlovski, "Going On the Way, Asking For the Way", by Branko Gapo, as well as "Debar 67", "A Letter From Skopje" and "Hailing of the Spring" (119), directed by Trajče Popov (the film "Hailing of the Spring" was awarded with a special diploma at the Festival of Yugoslav Short and Documentary Films in Belgrade, 1969). The short fiction film, "A Monument", directed by Veljo Ličenovski was also shot. At the Yugoslav Festival of Documentary and Short films, the producer "Vardar Film" was awarded with a special prize, given by the jury in Belgrade, 1969, for the documentary films "Going on the Way, Asking For the Way" and "Hailing of the Spring".

Through the initiative of a few film makers from Macedonia, a Community of Film Workers (FRZ) for film making was founded. The same year FRZ produced the documentary film "Virovo" (120), directed by Meto Petrovski.

On July 22-24, in Skopje, during the manifestation "Meetings of Solidarity", the First International Amateur Film Festival took place. 30 amateur films from England, Greece, Poland, Portugal, Romania, USSR, Czechoslovakia, Hungary, Holland and Yugoslavia were shown.

The first edition of the illustrated review "Žurnal" ("Journal") was issued by NIP "Nova Make-donija", which was regularly published articles on the world and domestic film.

THE MOUNTAIN OF ANGER (prod. "Vardar Film"; scr. Ante Popovski; dir. Ljubiša Georgievski; ph. Branko Mihajlovski; mus. Toma Prošev; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Rada Petrova-Malkić; ed. Laki Čemčev; sd. Gligor Pavkovski; cast. Risto Šiškov, Olivera Vučo, Petre

On réalise les documentaires "Tikveš, centrale hydroélectrique" de Branko Mihajlovski, "Sur le chemin, je me demande la route" de Branko Gapo et "Debar 67", "La lettre de Skopje" et "Les appels du printemps" (119) de Trajče Popov (le film "Les appels du printemps" obtient le diplôme spécial au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1969). On tourne aussi le film court métrage "Le monument" de Veljo Ličenovski. "Vardar Film" obtient le prix spécial du jury pour la réalisation des documentaires "Sur le chemin, je me demande la route" et "Les appels du printemps" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1969.

A l'initiative de quelques cinéastes de Macédoine on forme le Collectif de travail du cinéma (FRZ), organisation pour le tournage des films. Cette année FRZ réalise le documentaire "Virovo" (120) de Meto Petrovski.

Dans le cadre de la manifestation "Rencontres de la solidarité", à Skopje se tient du 22 au 24 juin le Premier festival international du film d'amateur. Au Festival sont présentés 30 films d'Angleterre, de Grèce, de Pologne, du Portugal, de Roumanie, d'URSS, de Tchécoslovaquie, d'Hongrie, des Pays Bas et de Yougoslavie.

On publie la première revue illustrée "Journal" à l'entreprise d'édition et de presse "Nova Make-donija" où l'on présente des reportages du cinéma national et mondial.

LA MONTAGNE DE LA REVOLTE (pr. "Vardar Film"; sc. Ante Popovski; ré. Ljubiša

ко, Бранислав Јериниќ, Нада Гешовска, Драгомир Фелба, Дарко Дамевски) (121)

(121)

„Планинаша на ѓневои“, како филмски проект, во својаша сценаристичка замисла, ги следи некои одамна прифатени драмски и шемајски шези. На овој план, делото безмалку ја заокружува дојдогашината македонска филмска поешика. Интересирањето за човеокот, сшавен во состојба на бурните историски и идеолошки премрежија, во овој филм е во преден план. Сето ова ја чини „Планинаша на ѓневои“ блиска до модерниите драмски толкувања на традицијата. Сценската подобност на овој филм е прилично прејознатлива, бидејќи шемајските елементи го ошфрлуваат мишското, создавајќи така идеален простор за сиротствувача на повеќе шемајски комоненти. Во услови на сценско интерпретирање, неговите мишски и мајски елементи, секако би доживеале интересна обликовна фактура, каде што ритуалните прејствувача би имале појојолна драматуршка функционалност. Од друга страна, медиумската логика на филмот, од повеќе аспекти ја ошстранува ваквата интерпретациона можност.

1969

Во продукција на новоформираната „Филмска работна заедница“ од Скопје е снимен играниот филм „Време без војна“ во режија на Бранко Гапо. Овој филм ги доби следниве признанија: Специјална диплома за режија на филмскиот фестивал во Пула 1969 година, „Сребрен медал“ на фестивалот во Авелино 1972 година, како и наградата за млад артист на Неда Арнериќ на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1969 година. Директорот на фотографијата на филмот „Време без војна“ Љубе Петковски станува добитник на републичката награда „11 Октомври“ во 1970 година, а режисерот Бранко Гапо ја добива наградата „13 Ноември“.

Prličko, Branislav Jerenić, Nada Gešovska, Dragomir Felba, Darko Damevski) (121)

The film project and the screenplay concept of "The Mountain of Anger" follows some long-ago accepted dramatic and thematic theses. In this respect, it almost manages to encircle Macedonian film poetics up to that time. This quality brings "The Mountain of Anger" close to modern dramatic interpretations of tradition. The scene outline of this film is rather familiar, as the theme elements do not reject mythical qualities, and, in this way, a perfect area for confrontation of several thematic components is opened. Under conditions of scene interpretation, its elements of myth and magic would turn into an interestingly shaped structure and the ritual presentations would have a more complete dramatic function. On the other hand, the media logic of this film in many ways removes the possibility of such an interpretation.

1969

The feature film "Time With No War", directed by Branko Gapo was produced by the newly founded FRZ ("Community of Film Makers") from Skopje. This film won the following recognitions: special diploma for direction at the Pula Film Festival, 1969, "Silver Medal" at the festival in Avellino, 1972 as well as the award for young actor, given to the actress Neda Arnerić at the Festival of Actors' Accomplishments in Niš, 1969. 1970, the director of photography of the film "Time With No War", Ljube Petkovski was a winner of the republic prize

Georgievski; ph. Branko Mihajlovski; mus. Toma Prošev; déc. Nikola Lazarevski; cost. Rada Petrova-Malkić; mont. Laki Čemčev; s. Gligor Pakovski; int. Risto Šiškov, Olivera Vučo, Petre Prličko, Branislav Jerenić, Nada Gešovska, Dragomir Felba, Darko Damevski) (121)

"La montagne de la révolte", comme un projet du cinéma et comme une idée du scénario suit des thèses de dramaturgie et des thèmes qui étaient appropriés depuis longtemps. Sur ce plan, l'oeuvre embrasse presque toute la poétique du cinéma macédonien jusqu'alors. L'intérêt pour l'homme posé dans un état des événements turbulents, historiques et idéologiques, est au premier plan dans ce film. Tout cela rapproche "La montagne de la révolte" aux interprétations modernes et dramatiques de la tradition. L'aptitude scénique du film est, d'ailleurs, assez reconnaissable parce que les éléments thématiques n'excluent pas le sens mythique, créant ainsi un espace idéal pour la confrontation de plusieurs composantes thématiques. Dans des conditions d'interprétation scénique, les éléments mythiques et magiques auraient pu avoir une facture intéressante où les représentations rituelles trouveraient une fonction dramatique complète. De l'autre côté, la logique du média de cinéma dans plusieurs aspects retire cette possibilité d'interprétation.

1969

Dans la production du Collectif de travail du cinéma de Skopje on tourne le film "Le temps sans guerre" du metteur en scène Branko Gapo. Ce film obtient le diplôme spécial de la mise en scène au Festival de cinéma de Pula en 1969, "La médaille d'argent" au Festival d'Avellino en 1972, et le prix pour la jeune actrice, Neda Arnerić, au Festival des acteurs de Niš en 1969. Le directeur de la photographie du film "Le temps sans guerre" Ljube Petkovski est lauréat du prix de la République du "11 Octobre" en 1970, tandis que le metteur en scène Branko Gapo du prix du "13 Novembre".

(122)

(123)

(124)

Во „Вардар филм“, пак, е реализиран играниот филм „Републиката во пламен“ во режија на Љубиша Георгиевски (на фестивалот на актерските остварувања во Нипп 1969 година Драгомир Фелба добива специјална диплома за улога во овој филм), како и кусометражните играни филмови „Очи“ на Бранко Ставрев и „Темно огледало“ на Мето Петровски. Воедно, снимени се и следниве документарни филмови: „Претседателот Тито во Пелагонија“, „Магна карта либертатум“, „ЗИК“ Пелагонија“, „Еден летен ден во Охрид“, „И водите на Вардар ќе бидат скротени“ и „Свилен конец“ (122) на Кочо Недков (филмот „Свилен конец“ е добитник на продуцентската награда и наградата „Златен медал „Белград“ за најдобра камера на Киро Билбиловски на ФЈДКФ во Белград 1970 година, како и диплома на фестивалот во Лајпциг), „Хомо апсурдикус“ на Ванчо Илјадников и „По трагите на пријателството“ и „Песталоци“ (123) на Трајче Попов.

При Високата музичка школа во Скопје, на 4 ноември 1969 година, е формиран Оддел за драмски актери на којшто, во таа прва учебна година, се запишаа 17 студенти.

ВРЕМЕ БЕЗ ВОЈНА (ур. ФРЗ-Скојје; сц. Симон Дракул; р. Бранко Гайо; ф. Љубе Пейковски; м. Тома Прошев; сц. Гиниер Кубе; к. Душко Симојановски; мџ. Маја Лазаров; џ. Драгољуб Гојковиќ; џл. Слободан Димиријевиќ, Неда Арнериќ, Дарко Дамевски, Киро Корџошев, Шишман Ангеловски, Ацо Јовановски, Димитар Гешовски) (124)

Филмот „Време без војна“ дојде како логичен след на авторскиите ишиересирана на Бранко Гайо, на неговата долгогодишна итворечка обеземност со фактиите на животои и времето, во кои овој расен документиарист секогаш се оби-

"11th of October", and the director Branko Gapo was decorated with the prize "13th of November".

"Vardar Film" produced the feature film "The Republic in Flame", directed by Ljubiša Georgievski (1969, Dragomir Felba, an actor was awarded with a Special diploma for his role in the mentioned film at the Film Festival of Actors' Accomplishments, held in Niš), as well as the short fiction films "Eyes", directed by Branko Stavrev and "A Dark Mirror", directed by Meto Petrovski. Also, the following documentary films were shot: "President Tito Visiting ZIK "Pelagonija", "Magna Charta Libertatum", "ZIK Pelagonija", "A Summer Day in Ohrid", "The Waters of the River Vardar Would also be Tamed" and "Silky Thread" (122), directed by Kočo Nedkov, "Homo Apsurditas", by Vančo Hiljadnikov and the films "Following the Traces of the Friendship" and "Pestaloci" (123), directed by Trajče Popov.

On November 4, in Skopje, a Department for Dramatic Artists was founded as a part of the Higher Music School. 17 students entered the School.

TIME WITH NO WAR (prod. FRZ (Community of Film Makers)-Skopje; scr. Simon Drakul; dir. Branko Gapo; ph. Ljube Petkovski; mus. Toma Prošev; art dir. Gunter Kube; cost.des. Duško Stojanovski; ed. Maja Lazarov; sd. Dragoljub Gojković; cast. Slobodan Dimitriević, Neda Arnerić, Darko Damevski, Kiro Čortošev, Šišman Angelovski, Aco Jovanovski, Dimitar Gešovski) (124, 125)

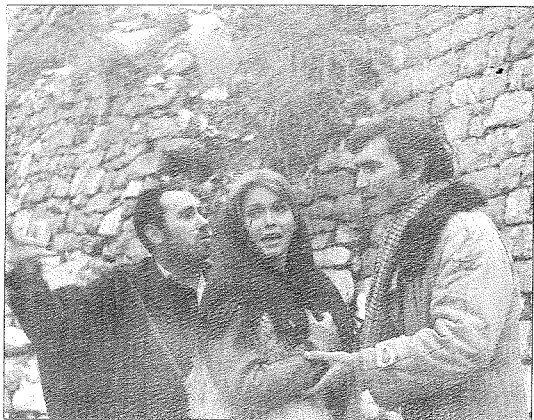
The film "Time With No War" came as a logical continuation of the artistic interests of Branko Gapo and his long creative obsession with life and time. As a splendid maker of documentaries, he always tried to tear the cover off the actual appearance. The screenplay by Simon Drakul, offered optimal creative space for his intentions. So, "Time with No War" is a film turned toward its inside, towards itself and its characters. It is the first Macedonian feature film dealing with people's intimacy, completely placed within modern medium frames. The director achieves a certain

"Vardar Film" réalise le long métrage "La République en flammes" du metteur en scène Ljubiša Georgievski (pour le rôle dans le film Dragutin Felba obtient le Diplôme spécial au Festival des acteurs de Niš en 1969) et les courts métrages "Les yeux" de Branko Stavrev et "Le miroir foncé" de Meto Petrovski. Puis, les documentaires: "Le président Tito en Pélagonie", "Magna carta libertatum", "ZIK Pélagonie", "Un jour d'été à Ohrid", "Les eaux du Vardar seront maîtrisées" et "Le fil de soie" (122) de Kočo Nedkov (le film "Le fil de soie" obtient le prix de la production et le prix "La médaille d'or de Belgrade" pour la caméra de Kiro Bilbilovski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1970, ainsi que le diplôme au Festival de Leipzig), "Homo absurdicus" de Vančo Iljadnikov et "Sur les traces de l'amitié" et "Pestaloci" (123) de Trajče Popov.

Auprès de l'Ecole supérieure de musique de Skopje, le 4 novembre 1969, est formée la Section des acteurs de drame, et cette année-là sont inscrits 17 étudiants.

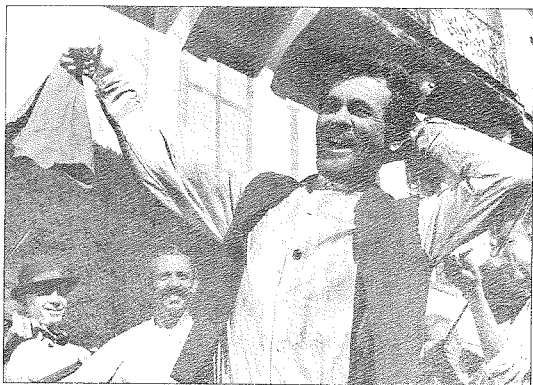
LE TEMPS SANS GUERRE (pr. FRZ; sc. Simon Drakul; ré. Branko Gapo; ph. Ljube Petkovski; mus. Toma Prošev; déc. Guinter Kube; cost. Duško Stojanovski; mont. Maja Lazarov; s. Dragoljub Gojković; int. Slobodan Dimitriević, Neda Arnerić, Darko Damevski, Kiril Čortošev, Šišman Angelovski, Aco Jovanovski, Dimitar Gešovski) (124, 125)

Le film "Le temps sans guerre" est la suite logique des intérêts de Branko Gapo et de sa préoccupation créative des faits de la vie et du temps où cet auteur des documentaires de qualité essaie toujours de dégager l'actualité. Le scénario de Simon Drakul donne, sans doute, l'espace optimal aux exigences créatives de l'auteur. "Le temps sans guerre" est tourné vers son intérieur et celui de ses personnages. Dans un mot, c'est le premier film de l'intimité de la production macédonienne du cinéma situé dans le cadre contemporain du média. Dans ce sens, tout le film est dominé par une atmosphère où la mise en scène

(125)

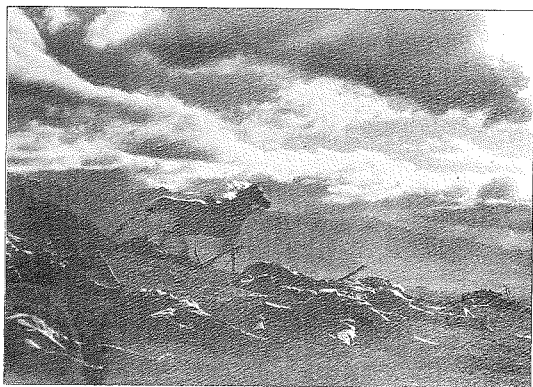
дуваше да ја симне обвиста на актуелната појавност. Несомнено е дека во овие негови авторски среќежи, сценариото на Симон Дракул даваше еден олимален креативен простор. Така, „Време без војна“ (125) е всушност филм целиот свршен навистина, во себе и во своите ликови. Со еден збор, тоа е прв интимистички филм во македонската играна продукција, исцело поставен во современите медиумски рамки. Во тоа смисла низ целиот филм доминира атмосфера во која режијата успева да воспостави определено расположение дека прикажаните фрагменти од живото на ликовите се судбински мигови на нивното играње.

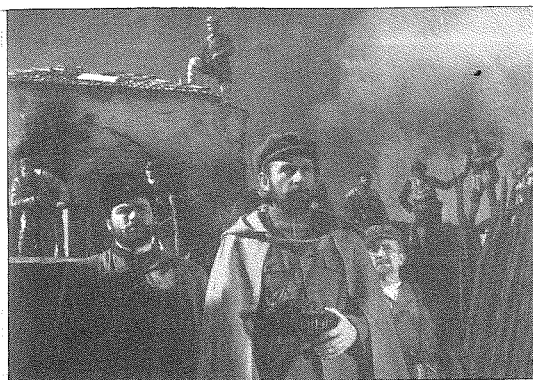

(126)

РЕПУБЛИКАТА ВО ПЛАМЕН (пр. „Вардар филм“; сц. Јован Бошковски, Љубиша Георгиевски; р. Љубиша Георгиевски; ф. Бранко Михајловски; м. Тома Прошев; сц. Никола Лазаревски; к. Јелена Пајрновиќ; муз. Лаки Чемчев; м. Јордан Јаневски; гл. Драги Костиовски, Риста Шишков, Драгомир Фелба, Илија Цувалковски, Петре Прличко, Вукан Диневски, Ирена Просен) (126)

Со овој филм воспоставениот жанровски претставки во македонската играна продукција, особено оние што се однесуваат на историскиот филм, со своето германенино присуство, веќе преминуваат на ниво на определена жанровска конселација. Филмот ги реконструира настаниите врзани за Илинденската епопеја во 1903 година. Тој настап со полифонски одзиви во своето време, исто така нудеше мноштво на драматуршки присади. Меѓутоа, воопшто не е кажано, изразните намери на Георгиевски се движат кон тоа да ни предаде една по малку стилизирана и во извесна мера дејствителноста варијанта на овој историски настап.

mood that dominates the whole film, a mood suggesting that the presented fragments of life are moments of destiny in the characters' existence.

THE REPUBLIC IN FLAMES (prod. "Vardar Film"; scr. Jovan Boškovski and Ljubiša Georgievski; dir. Ljubiša Georgievski; ph. Branko Mihajlovski; mus. Toma Prošev; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Jelena Patrnogić; ed. Laki Čemčev; sd. Jordan Janevski; cast. Dragi Kostovski, Risto Šiškov, Dragomir Felba, Ilija Dzuvalkovski, Petre Prličko, Vukan Dinevski, Irena Prosen) (126)

The previously established genre trends of Macedonian feature film production, especially those related to historical films, reached a level of a certain genre constellation with "The Republic in Flames". The film reconstructs events relating to the epopee of the St. Iliah's Day in 1903. This event and its polyphonic echoes from that time, offered a multitude of dramatic approaches. Yet, generally speaking, the expressive intentions of Georgievski tend to show us a variant of this historic event which is less stylised and free from pathos.

1970

"Vardar Film" produced the feature film "The Price of a Town", directed by Ljubiša Georgievski, as well as the short fiction film "The Man in Black", directed by Branko Stavrev.

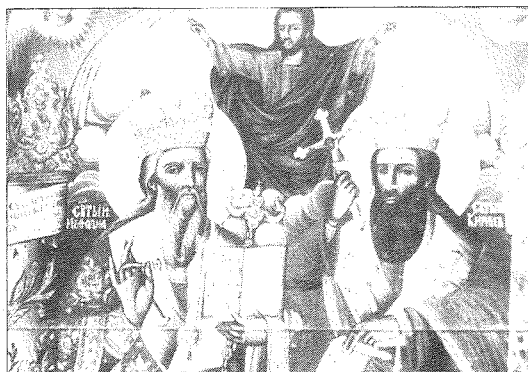
réussit à imposer une certaine humeur pour montrer que les fragments présentés de la vie des personnages sont des instants fatals de leur durée.

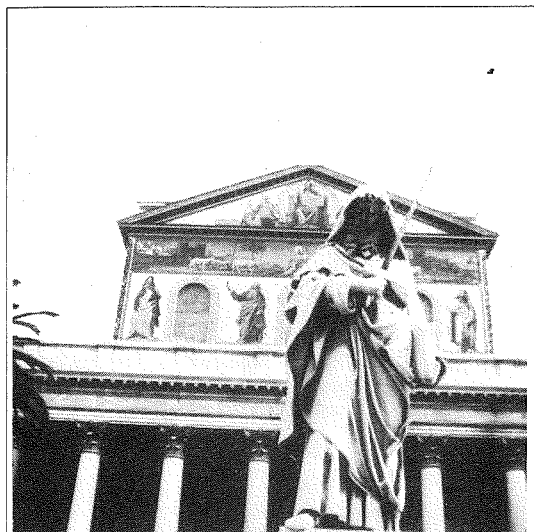
LA REPUBLIQUE EN FLAMMES (pr. "Vardar Film"; sc. Jovan Boškovski et Ljubiša Georgievski; ré. Ljubiša Georgievski; ph. Branko Mihajlovski; mus. Toma Prošev; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jelena Patrnogić; mont. Laki Čemčev; s. Jordan Janevski; int. Dragi Kostovski, Risto Šiškov, Dragomir Felba, Ilija Djuvalekovski, Petre Prličko, Vukan Dinevski, Irena Prosen) (126)

Les suppositions établies sur le genre de la production macédonienne du cinéma, surtout de celles qui se rapportent au film historique, avec sa présence permanente, passent au niveau d'une constellation déterminée du genre. Ce film fait une reconstruction des événements de l'épopée d'Ilinden de 1903 (la plus grande insurrection du peuple macédonien). Cet événement avec des échos polyphoniques de l'époque offre plusieurs abords dramatiques. Cependant, en termes généraux, les intentions expressives de Georgievski essaient de nous présenter une variante, moins stylisée et dans un sens sans pathétique, de cet événement historique.

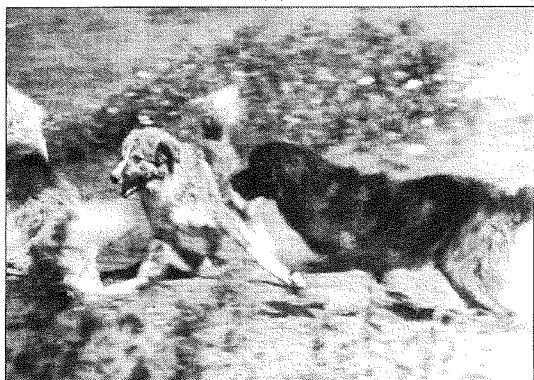
1970

"Vardar Film" réalise le long métrage "Le prix de la ville" de Ljubiša Georgievski et le court métrage "L'homme en noir" de Branko Stavrev.

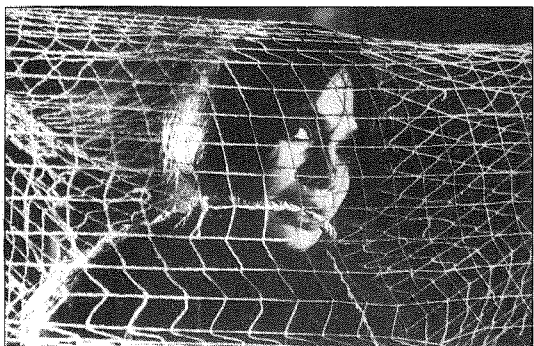

(127)

(128)

(129)

1970

Во „Вардар филм“ е реализиран игра-ниот филм „Цената на градот“ во режија на Љубиша Георгиевски, како и кусометражниот игран филм „Човек во црно“ во режија на Бранко Ставрев.

Воедно, во „Вардар филм“ се реализирани и 16 документарни филмови од кои ги издвојуваме следниве: „Кирил и Методиј“ (127), „Скопје“, „Струшко поле“ и „Свадбата на шарпланинецот“ (128) на Трајче Попов (филмот „Свадбата на шарпланинецот“ го доби „Златниот медал“ Белград“ за режија и продуцентската награда за „Вардар филм“ на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1971 година), „Крсте Мисирков“ на Мето Петровски, „Надевај се додека дишеш“ (награда „Орво филм“ на Киро Билбиловски за една од најуспешните камери на ФЈДКФ во Белград 1971), „Разбудени копови“ и „Тајмиште“ на Кочо Недков и „Празник“ на Александар Ѓурчинов.

Во издание на НИП „Нова Македонија“ започна да излегува ревијата за РТВ, филм, сценски уметности и естрада „Екран“, а младинското списание „Фокус“ вовеле подлисток „Филм-Фокус“.

ЦЕНАТА НА ГРАДОТ (џр. „Вардар филм“; сц. Симон Дракул; р. Љубиша Георгиевски; ф. Бранко Михајловски; м. Кирил Македонски, сц. Никола Лазаревски; к. Љубица Плеик; мш. Лаки Чемчев; ш. Глигор Паковски; зл. Јурије Дарије, Силвија Бадеску, Драгомир Фелба, Драги Косиновски, Пејтар Стојковски, Ацо Снефановски, Ацо Јовановски) (129)

Филмот „Цена на градо“ (130) во својата примарна сцруктура ја задржува еската основа на темата доаѓајќи од една драматична случка од крајот на војната. Целиот филм е решен во блокови на секвенци, сродни по емоционален интензитет кои својата експресивност ја

Also, 16 documentary films were made by the production company "Vardar Film" among which we shall mention the following! "Cyril and Methody" (127), "Skopje", "Struga's Field" and "The Wedding of Šarplanina Dog" (128), directed by Trajče Popov (the last was a winner of the "Gold Medal Belgrade" for the best director, as well as the producers' prize for "Vardar Film" at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, 1971). Then the films "Krste Misirkov", directed by Meto Petrovski, "Entertain a Hope Until You Are Breeding" (Kiro Bilbilovski was awarded with "ORWO Film" prize for one of the most distinguished cameramen at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, 1971) and "Tajmište", directed by Kočo Nedkov and "A Holiday", by Aleksandar Gjuričinov.

A weekly magazine for radio and TV, film, arts of the stage and show-business, "Ekran" ("Screen") was issued by the editing and printing company "Nova Makedonija", and the youth magazine "Fokus" ("Focus") introduced a separate sheet, called "Film Focus".

THE PRICE OF THE TOWN (prod. "Vardar Film"; scr. Simon Drakul; dir. Ljubiša Georgievski; ph. Branko Mihajlovski; mus. Kiril Makedonski; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Ljubica Pleić; ed. Laki Čemčev; sd. Gligor Pakovski; cast. Jurie Darie, Silvia Badesku, Dragomir Felba, Dragi Kostovski, Petar Stojkovski, Aco Stefanovski, Aco Jovanovski) (129)

The screenplay of "The Price of the town" (130) deals with an event from the end of World War II, keeping the epic base of the theme in its primary structure. The film consists of sequences of equal emotional intensity, which derive their expressions from the same mythical source - the story of Helen of Troy. This story, the myth of destructive beauty and some other mythical elements create the basis of the script and are skilfully presented through a dimension of a potentially new experience of their primordial endurance. The town of

La même année "Vardar Film" réalise encore 16 documentaires dont il faut mentionner les suivants: "Cyrille et Méthode" (127), "Skopje", "Le champ de Strumica" et "Les noces du chien de Šar Planina" (128) de Trajče Popov (le film "Les noces du chien de Šar Planina" obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la réalisation et le prix de la production pour "Vardar Film" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave en 1971), "Krste Misirkov" de Meto Petrovski, "On peut toujours espérer quand on respire" (le prix d'"Orwo Film" pour la caméra de Kiro Bilbilovski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1971), "Les mines réveillées" et "Tajmište" de Kočo Nedkov, et "La fête" d'Aleksandar Gjuričinov.

La maison de presse et d'édition "Nova Makedonija" commence la publication de la revue sur la radio, la télévision, le cinéma, les arts scéniques et les variétés "Ekran", tandis que la revue de la jeunesse "Focus" publie le bulletin "Film-Focus".

LE PRIX DE LA VILLE (pr. "Vardar Film"; sc. Simon Drakul; ré. Ljubiša Georgievski; ph. Branko Mihajlovski; mus. Kiril Makedonski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Ljubica Pleić; mont. Laki Čemčev; s. Gligor Pakovski; int. Jurie Darie, Silvia Badesku, Dragomir Felba, Dragi Kostovski, Petar Stojkovski, Aco Stefanovski, Aco Jovanovski) (129)

Le film "Le prix de la ville" (130) dans sa structure primaire a un fond épique du sujet qui part d'un événement dramatique de la fin de la guerre. Le film, du reste, est conçu en blocs de séquences, similaires par leur intensité émotionnelle, qui puisent leur expressivité de la même source mythique. L'histoire de la belle Elena qui fait la trame du scénario, le mythe de la beauté maudite et d'autres éléments mythiques sont habilement posés dans la dimension d'une nouvelle expérience possible de leur existence immémoriale. La ville d'Ohrid, où se déroule l'action du drame, renforce encore plus sa vraisemblance. Le mécanisme de l'action mythique devient un juge

(130)

*црпайи од истипиош мийски извор. Приказ-
наша за убаваша Елена, ишио е во основа
на сценариош, присујносша на мийош за
ироколнајосша на убавинаша и оспана-
ишише бројни мийски елементи, мошне
вешшо се йосшавени во димензија на едно
можно ново доживување на нивнаша ис-
конска ойсшојносш. Охрид, йак, како
драмски йросшор на нивношо йројавува-
ње, ушше йовеке ја засилува убедливосша
на шакаваша шемайска заснованосш. Ме-
ханизмош на мийскошо дејсшвување ой-
шћука, сшанува незайирлив и неумолив су-
дија, кој йрвин ќе ги однесе во смрш една
йруша заложници врзани во мрежа и шака
одвлечени во езерскише длабочини, а на
крајош и убаваша Елена и йерманскиош
команданш.*

1971

Една од најбогатите години на маке-
донската кинематографија. Во „Вардар
филм“ се реализирани играните филмови
„Црно семе“ (131) во режија на Кирил
Ценовски (на фестивалот во Пула 1971 го-
дина филмот е добитник на „Златна арена“
за најдобра режија и „Златна арена“ за нај-
добра машка улога - Дарко Дамески, како и
„Златен венец“ за најдобар режисер-деби-
тант; на фестивалот во Москва 1971 година
филмот ги добива наградите „Жар птица“ за
најдобро режисерско деби - Кирил Ценов-
ски, а „Вардар филм“ е добитник на специ-
јална диплома за афирмација на млади авто-
ри; на фестивалот во Авелино 1972 година
ја доби наградата "Lascio d'oro" за најдобра
режија, а во 1972 година филмот „Црно
семе“ станува југословенски кандидат за на-
градата Оскар. Две републички награди „11
Октомври“ во 1972 година одат во рацете на
двајца творци на „Црно семе“ - режисерот
Кирил Ценовски и актерот Дарко Дамески,
кој пак на Фестивалот на актерски оствару-
вања во Ниш '71 ја добива „Големата
Повелба“ за главна машка улога, а Ацо
Јовановски добива награда за епизода) и

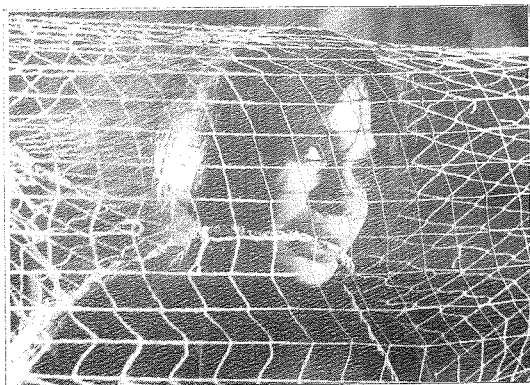

(131)

Ohrid, as a favourable dramatic environment, reinforces the convincing element of the theme. The mechanism of the mythical performance becomes a cruel judge who sentences to death both a group of hostages tied in a net and dragged to the depths of the lake, and beautiful Helen with the German commanding officer.

1971

This was one of the most productive years for the Macedonian cinema. "Vardar Film" produced the feature films "Black Seed" (131), directed by Kiril Cenevski, which won many awards such as "Golden Arena" at the Pula Film Festival, 1971, for the best direction, also "Golden Arena" for the best actor was given to Darko Damevski, as well as "Golden Wreath" for the best debut-director; then in Moscow, the film won the "Golden Phoenix" for the best debut-director, and "Vardar Film" won a special diploma for affirmation of young directors; 1972, "Black Seed" was awarded with the prize "Laceno d'Oro" at the Film Festival in Avellino, and 1972, the feature film "Black Seed" became Yugoslav nominee for the Academy Award "Oscar". The director Kiril Cenevski and the actor Darko Damevski were decorated with the republic recognition "11th of October". Darko Damevski was also awarded with "Big Charter" for leading role in the same film at the Festival of Actors' Accomplishments, held in Niš, 1971. The other feature film was "Macedonian Part of the Hell", directed by Vatroslav Mimica, awarded with "Golden Arena" at the Pula Film Festival, 1972, for

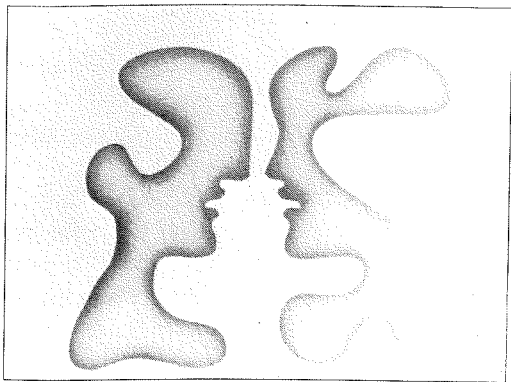
irrepressible et impitoyable. Il entraîne à la mort les otages liés dans un filet et les noie dans la profondeur du lac ainsi que la belle Elena et le commandant allemand.

1971

L'une des plus riches années de la cinématographie macédonienne. "Vardar Film" réalise les films "La sémence noire" (131) de Kiril Cenevski (au Festival de cinéma de Pula le film obtient "L'arène d'or" pour la mise en scène, "L'arène d'or" pour l'acteur Darko Damevski qui interprète le rôle masculin ainsi que "La couronne d'or" pour le meilleur metteur en scène débutant; au Festival de Moscou en 1971 le film obtient le prix "L'oiseau de feu" de la meilleure réalisation débutante pour le metteur en scène Kiril Cenevski, "Vardar Film" obtient le diplôme spécial pour l'affirmation des jeunes auteurs; au Festival d'Avellino en 1972 ce film obtient le prix "Laceno d'oro" de la meilleure mise en scène, en 1972 le film "La sémence noire" est candidat yougoslave pour le prix d' "Oscar"; cette année deux prix de la République du "11 Octobre" sont décernés aux deux auteurs du même film - le réalisateur Kiril Cenevski et l'acteur Darko Damevski qui pour son interprétation du rôle masculin obtient "La grande charte" au Festival des acteurs de Niš en 1971 et Aco Jovanovski obtient le prix du petit rôle) et le film "L'enfer macédonien" de Vatroslav Mimica (ce film obtient "L'arène d'or" du meilleur scénario écrit par Slavko Janevski, Pande Taškovski et Vatroslav Mimica au Festival de cinéma de Pula en 1972; au Festival des acteurs

„Македонскиот дел од пеколот“ во режија на Ватрослав Мимица (на фестивалот во Пула 1972 година филмот е добитник на „Златна арена“ за најдобро сценарио - Славко Јаневски, Панде Ташковски и Ватрослав Мимица а на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1973 година Нада Гешоска е добитник на I награда за најдобра епизодна улога), додека, пак, во Филмската работна заедница е реализиран играниот филм „Жед“ во режија на Димитрие Османли (за актерските остварувања во овој филм Ацо Јовановски и Неда Спасоевиќ се наградени на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1971 година).

(132)

Особено значајно е да се истакне дека во оваа година во „Вардар филм“ е произведен и првиот македонски цртан филм „Ембрион N°M“ (132) чиј автор е Петар Глигоровски (на ФЈДКФ во Белград 1972 година Петар Глигоровски добива специјална диплома за режија на анимиран филм, а „Вардар филм“ добива продуцентска награда за истиот филм).

Во „Вардар филм“ е произведен еден документарен филм „Рудникот Жван“ на Кочо Недков, а Филмската работна заедница ги реализира документарните филмови „Придружници“ на Душко Наумовски, „Поле“ и „Тапации“ (133) на Мето Петровски, „Тито во Македонија“ и „Помеѓу два Илиндена“ на Бранко Гапо.

Филмскиот режисер Трајче Попов ја добива републичката награда „11 Октомври“ за филмот „Свадбата на шарпланинецот“ произведен во 1970 година.

Во весникот „Нова Македонија“ започнува издавањето на подлистокот „Починка“ со прилози од областа на филмот.

(133)

ЦРНО СЕМЕ (џр. „Вардар филм“; *ср. Ташко Георгиевски, Кирил Ценовски; р. Кирил Ценовски; ф. Љубе Пейковски; сд. Никола Лазаревски; к. Елена Дончева-Танчева; мш. Лаки Чемчев; ш. Јордан*

the best screenplay, written by Slavko Janevski, Pande Taškovski and Vatroslav Mimica, and the actress Nada Gešovska won the prize for the best featuring at the Festival of Actors' Accomplishments, held in Niš, 1973.

The Community of Film Makers produced the third feature film, shot that year. This was the film "Thirst", directed by Dimitrie Osmanli. The actors Aco Jovanovski and Neda Spasojević were awarded at the Festival of Actors' Accomplishments in Niš, 1971.

It is very important to highlight that the first Macedonian cartoon "Embryo No.M." (132), directed by Petar Gligorovski appeared that year, produced by "Vardar Film" (1972, at the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films in Belgrade, Petar Gligorovski was given a Special Diploma for direction of animated film, and "Vardar Film" an award as a producer of the same film).

Also, "Vardar Film" produced the documentary film "The Mine Žvan", directed by Kočo Nedkov, and "Community of Film Workers" produced the following films: "Companions", directed by Duško Naumovski, "Field", and "Drumplayers" (133) by Meto Petrovski and "Tito in Macedonia" as well as "Between the Two Holidays of St.Elliah's Day", directed by Branko Gapo.

Film director Trajče Popov was a winner of the national recognition "11th of October" for his documentary film "The Wedding of Šarplanina Dog", produced 1970.

The daily newspaper "Nova Makedonija" started a daily edition, called "Počinka", which consisted of articles on film.

THE BLACK SEED (prod. "Vardar Film"; scr. Taško Georgievski, Kiril Cenevski; dir. Kiril Cenevski; ph. Ljube Petkovski; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Elena Dončeva-Tančeva; ed. Laki Čemčev; sd. Jordan Janevski; cast. Darko Damevski, Aco Jovanovski, Risto Šiškov, Pavle

de Niš en 1973 Nada Gešovska obtient le Premier prix du meilleur petit rôle.

Le Collectif de travail du cinéma réalise le film "La soif" de Dimitrie Osmanli (les acteurs Aco Jovanovski et Neda Spasojević obtiennent les prix pour leur rôles au Festival des acteurs à Niš en 1971).

Il faut, surtout, souligner que cette année "Vardar Film" produit son premier dessin animé macédonien "L'embryon No.M" (132) dont l'auteur est Petar Gligorovski (au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1972, Petar Gligorovski obtient le Diplôme spécial de la réalisation du film animé tandis que "Vardar Film" obtient le prix de la production pour le même film).

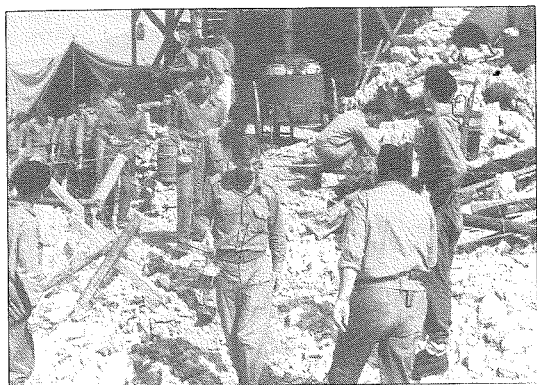
"Vardar Film" produit le documentaire "La mine Žvan" de Kočo Nedkov et le Collectif de travail du cinéma réalise les documentaires "Les compagnons" de Duško Naumovski, "Le champ" et "Les tambourineurs" (133) de Meto Petrovski, ainsi que "Tito en Macédoine" et "Entre deux Ilindens" de Branko Gapo.

Le metteur en scène Trajče Popov obtient le prix de la République du "11 Octobre" pour le film "Les noces du chien de Šar Planina" produit en 1970.

Le journal "Nova Makedonija" commence la publication du bulletin "Počinka" avec des articles du domaine du cinéma.

LA SEMENCE NOIRE (pr. "Vardar Film"; sc. Taško Georgievski et Kiril Cenevski; ré. Kiril Cenevski; ph. Ljube Petkovski, déc. Nik-

(134)

(135)

Јаневски; ѓл. Дарко Дамевски, Аџо Јовановски, Ристѓо Шишков, Павле Вуисиќ, Воја Мириќ, Миѓе Грозданов, Вукан Дивевски) (134)

Истѓоимениот роман на Ташко Георѓиевски ѓи поседуваше сѓѓе елементи неопходни за едно креативно оформување. Низа суштѓствени теми се споени во оваа ѓраѓична сѓорија за човечкото сѓрадање и опшор. Сеѓо ѓоа се содржи во редица сѓрадалнички судбини на Македонциѓе, ѓрипадници на ѓрчкаѓа армија, кои ѓо завршувањето на ѓраѓанскаѓа војна се заѓочени во еден конценѓрационен лоѓор на некој ѓуст остров сред Еѓејскоѓо Море. Во ѓој ѓрижливо орѓанизиран ѓекол, се ѓрисуѓни сѓѓе можни видови на злоѓо ѓѓо човечкото ум може да ѓи замисли и сѓроведе. Се разбира ѓука е и моѓивото на долѓо ѓремолчуваниот однос кон Македонциѓе во Грѓија, кој овде нема само ѓолиѓички имѓликации. Кон сеѓо ова мораме да ѓо сѓоменеме и моѓне усѓешниот избор на ѓлумциѓе од кои ѓолемите акѓерски креации остварија: Дарко Дамевски, Ристѓо Шишков, Аџо Јовановски, Павле Вуисиќ и Воја Мириќ.

ЖЕД (ѓр. Филмско сѓудио - Скопје и „Македонија филм“; сѓ. Живко Чинѓо; р. Димитрие Османли; ф. Љубе Пеѓковски; м. Трајко Прокопиев; сѓ. Диме Шумка; к. Зорица Тодоровска; мѓ. Миланка Нановиќ; ѓл. Глиѓор Паковски; ѓл. Неда Сѓасоевиќ, Дарко Дамевски, Павле Вуисиќ, Снежана Сѓамеска, Аџо Јовановски, Коле Анѓеловски, Пеѓре Прличко) (135)

Како ѓроектѓ филмот „Жед“ е вѓора иѓрана ѓродуѓија на ФРЗ, меѓуѓоа во него зеде учестѓво и дисѓрибуѓерскаѓа куќа „Македонија филм“, како извршен ѓродуѓентѓ. Со ова се чинеше дека деценѓрализацијаѓа на филмското ѓроизводство во Македонија, ѓочнува да ѓи ѓро-наоѓа своите функционални облиѓи. Сѓилски ѓопѓѓкнаѓи на извесен начин од

Vuisić, Voja Mirić, Mite Grozdanov, Vukan Dinevski) (134)

The novel written by Taško Georgievski had all the necessary elements for a new creative reworking. The tragic story of human suffering and resistance is interwoven with a great number of essential themes. The story is built on descriptions of the tormented lives of Macedonian members of the Greek army who end up at the end of the civil war in a concentration camp on a deserted island in the Aegean Sea. This carefully organized hell has all kinds of evil that the human mind can conceive and enforce. Certainly, here is also the motive of the long-time suppression of the Macedonians in Greece, and not only like a political implication. We should also mention the successful casting, with great performances given by Darko Damevski, Risto Šiškov, Aco Jovanovski, Pavle Vuisić and Voja Mirić.

THIRST (prod. FRZ and "Makedonija Film"; scr. Živko Čingo; dir. Dimitrie Osmanli; ph. Ljube Petkovski; mus. Trajko Prokopiev; art dir. Dime Šumka; cost.des. Zorica Todorovska; ed. Milanka Nanović; sd. Gligor Pakovski; cast. Neda Spasoević, Darko Damevski, Pavle Vuisić, Snežana Stameska, Aco Jovanovski, Kole Angelovski, Petre Prličko) (135)

As a film project, "Thirst" is the second feature film by the Community of Film Makers, but the film distribution Company "Macedonia Film" also took part in the production as an executive producer. This fact showed that the decentralisation of film production in Macedonia found its own ways to function. Stimulated by the fashionable, stylistic trends of "reinforced" critical realism of the end of the sixties, the general structure of "Thirst" is in a way a replica of the critical attitude towards modern thematic frames which can be called "the black wave" of the film production of that time. Therefore, most of the elements of style and expression of "Thirst" (136), exist by following the similar stylistic tendencies that have been promoted by films of this trend. So,

ola Lazarevski; cost. Elena Dončeva-Tančeva; mont. Laki Čemčev; s. Jordan Janevski; int. Darko Damevski, Aco Jovanovski, Risto Šiškov, Pavle Vuisić, Voja Mirić, Mile Grozdanov, Vukan Dinevski) (134)

Le roman de Taško Georgievski, sous le même nom, possède les éléments nécessaires pour en faire une création cinématographique. C'est une histoire tragique de la souffrance et de la résistance humaine où sont entrelacés des thèmes essentiels. Tout cela est évident dans une suite de destins peinibles, des ressortissants macédoniens dans l'armée grecque qui après la fin de la guerre civile en Grèce sont déportés dans un camp de concentration sur les îles désertes au milieu de la Mer Egée. Dans cet enfer soigneusement organisé il y a tous les maux que l'esprit humaine peut concevoir et commettre. On y voit aussi le motif du comportement envers les Macédoniens en Grèce qui passait longtemps sous silence et qu'ici n'a pas seulement d'implications politiques. Il faut mentionner aussi le choix réussi des acteurs qui réalisent des grandes créations: Darko Damevski, Risto Šiškov, Aco Jovanovski, Pavle Vuisić et Voja Mirić.

LA SOIF (pr. Le collectif de travail du cinéma et "Makedonija Film"; sc. Živko Čingo; ré. Dimitrie Osmanli; ph. Ljube Petkovski; mus. Trajko Prokopiev; déc. Dime Šumka; cost. Zorica Todorovska; mont. Milanka Nanović; s. Gligor Pakovski; int. Neda Spasoević, Darko Damevski, Pavle Vuisić, Snežana Stameska, Aco Jovanovski, Kole Angelovski, Petre Prličko) (135)

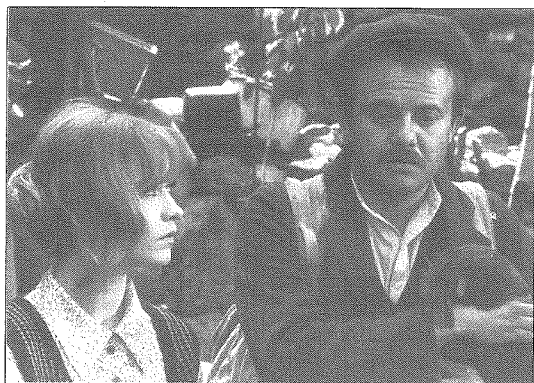
"La soif" est le deuxième film de la production du Collectif de travail du cinéma de la République, tourné avec la participation de la maison de distribution "Makedonija Film" qui est le producteur exécutif. Il semble que la décentralisation de la production cinématographique trouve enfin une forme de fonctionnement. Stylistiquement suscité d'une manière par le réalisme critique, renforcé et à la mode vers la fin des années soixante, "La soif" par la structure devient une réplique de cette réflexion critique au

(136)

ѿомодниѿе ѿрендови на „засилен“ криѿички реализам, во ѿриодот од крајот на 60-ѿе, „Жед“ (136) со својата оѿиѿа факѿтура ѿреѿѿѿавува на некој начин реѿлика на ваквот криѿичко соѿледување во современиѿе ѿемаѿски рамки, условно означено како „ѿри бран“ во сѿилскиѿе ѿекови на ѿоѿашната филмска ѿродуѿија. Следѿѿвено на ѿоа во „Жед“, мноѿѿво од елементиѿе на сѿилоѿи и изразиѿи, еѿзѿѿѿираат следејќи ѿи сличниѿе сѿилски сѿремежи ѿромовирани од филмовиѿе на ѿој ѿренд. Така во фабулирањето се заѿѿвораат судбиниѿе на носиѿелниѿе на драмската ѿриказна, ѿо сѿѿе оѿајнички усиби ѿѿе на некој начин да се изменат. Но, ѿѿе не се заѿѿочени само во оклојот на сонѿето и суѿѿѿа, судбиниѿе на акѿтериѿе се уриваат во своѿѿе внаѿѿреѿни ѿоврзаноѿи, лабилни но единѿѿвени во бесконачноѿа на сѿрадањето.

МАКЕДОНСКИОТ ДЕЛ ОД ПЕКОЛОТ (ѿр. „Вардар филм“; сѿ. Славко Јаневски, Панде Ташковски; р. Ваѿрослав Мимиѿа; ф. Киро Билбиловски; м. архивска; сѿ. Никола Лазаревски; к. Јелена Паѿрноѿиќ; мѿѿ. Лаки Чемчев; ѿ. Глиѿор Паковски; ѿл. Дарко Дамевски, Павле Вуѿѿиќ, Фабијан Шоваѿовиќ, Милена Дравиќ, Илија Милѿин, Пеѿѿре Прлиѿко, Нада Геѿовска) (137)

(137)

Како ѿпроизводѿѿвен ѿроект „Македонскиот дел од ѿеколоѿи“ ѿреѿѿѿавува на некој начин јубилејно одбележување на ѿѿиесетѿгодишнинаѿа на НОВ и Револуѿијата на македонскиот народ. Од мноѿу наѿѿани во ѿѿе судбоносни времиња, ѿемаѿски изборот ѿадна на ѿѿѿресноѿо сведоѿѿѿво за сѿрадањето на селот Лавѿи недалеку од Биѿола. Авѿѿѿѿичниот наѿѿан од ѿѿе ѿдини, во филмот добива драматѿуриѿка форма која во себе ѿи содржи елементиѿе на една еѿска реконѿѿрукѿија на самиот наѿѿан, ѿѿѿоа и доволно моѿѿиви кои ја ѿѿределуваат како

the plot imprisons the destinies of the carriers of the dramatic story after many desperate attempts to change. Yet, they are not imprisoned only in the armour of sun and drought, but also the lives of the characters are ruined by their inner relations which are unstable but unified by the infinity of suffering.

MACEDONIAN PART OF THE HELL (prod. "Vardar Film"; scr. Slavko Janevski Pande Taškovski, Vatroslav Mimica; dir. Vatroslav Mimica; ph. Kiro Bilbilovski; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Jelena Patrnogić; ed. Laki Čemčev; sd. Gligor Pakovski; cast. Darko Damevski, Pavle Vuisić, Fabijan Šovagović, Milena Dravić, Ilija Milčín, Petre Prličko, Nada Gešovska) (137)

As a film project "Macedonian Part of the Hell" is in a way a jubilee memorial for the 30th anniversary of the National Liberation War and Revolution. From the many events offered by these faithful times, the choice fell on the stirring testimony of the suffering experienced by the villagers of Lavci, near Bitola. The real event from that time gained in this film a dramatic shape consisting of an epic true reconstruction of the event, but there are also some other motives that make this reconstruction a sort of national tragedy. At the end, it actually shows features of an original folk ballad. With all due respect to the epic basis of the screenplay, the makers of this film managed to create a wholesome and picturesque visual mosaic of this tragic event, with great concern for the authenticity of its main point.

point de vue du sujet dans la production du cinéma de cette époque, conditionnellement désignée comme la "vague noire". Par suite, dans "La soif" (136) beaucoup d'éléments du style et de l'expression existent suivant les intentions stylistiques similaires qui sont promues par la tendance du cinéma. Les sorts des personnages du drame dans la fabulation sont fermés bien qu'il y ait des essais désespérés de les changer. Mais, les sorts ne sont pas fermés seulement dans la cuirasse du soleil et de la sécheresse, les sorts des personnages s'écroulent dans les liaisons intérieures, labiles mais uniques, dans l'infini de la souffrance.

L'ENFER MACEDONIEN (pr. "Vardar Film"; sc. Slavko Janevski, Pande Taškovski et Vatroslav Mimica; ré. Vatroslav Mimica; ph. Kiro Bilbilovski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jelena Patrnogić; mont. Laki Čemčev; s. Gligor Pakovski; int. Darko Damevski, Pavle Vuisić, Fabijan Šovagović, Milena Dravić, Ilija Milčín, Petre Prličko, Nada Gešovska) (137)

Le film "L'enfer macédonien" marque 30 ans de la Lutte nationale de libération et de la Révolution du peuple macédonien. Parmi les événements nombreux de cette époque décisive on choisit le témoignage émouvant pour les souffrances du village Lavci, non loin de la ville de Bitola. L'événement authentique de ces années-là dans le film obtient des formes dramatiques ayant des éléments d'une reconstruction épique de l'événement même, et assez de motifs qui le déterminent comme une tragédie nationale pour devenir à la fin une balade nationale. Les auteurs du film, en respectant la base épique du scénario, réussissent à faire une mosaïque complète et vive de l'événement tragique, tout en tenant compte de l'authenticité de son message.

1972

Le Collectif de travail du cinéma produit le film "Le Tir" de Branko Gapo (le directeur de la photographie du film Mišo Samoilovski obtient "L'arène d'or" de la meilleure réalisation de prise

своевидна национална играџедија, за да добие на крајот и шонове на една изворна народна балада. Почитувајќи ја ејската основа на сценариото, творците на филмот успеваат да создадат еден целосен и живописен визуелен мозаик на тој играчичен настан, не занемарувајќи ја припојата ни ѝрижатија за автентичноста на неговата игра.

1972

Во производство на Филмската работна заедница е снимен играниот филм „Истрел“ во режија на Бранко Гапо (директорот на фотографијата на овој филм Мишо Самоиловски е награден со „Златна арена“ за најдобро снимателско остварување на фестивалот во Пула 1972 година, а наредната година ја добива и наградата „13 Ноември“ за снимателското остварување во филмот „Истрел“. На Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1972 година Слободан Димитриевиќ ја добива „Големата повелба“ за улога во истиот филм).

Исто така во продукција на ФРЗ е снимен и документарниот филм „Светлините на градот“ на Мето Петровски, додека во „Вардар филм“ се реализирани документарците „99“ (138) на Столе Попов и „Град на човековото препознавање“ (139) на Трајче Попов. Филмот на Столе Попов е во копродукција меѓу „Вардар филм“ и Академијата за театар, филм, радио и телевизија од Белград, кој на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1973 година добива плакета за режија и награда од Белградскиот Универзитет.

ИСТРЕЛ (јр. Филмско студио-Скојје и „Босна филм“ - Сараево; сц. Димитар Солев; р. Бранко Гапо; ф. Мишо Самоиловски; м. Корнелие Ковач; сц. Пејтар Георгиевски; к. Зорица Тодоровска; мш. Саса Тасевски; ш. Војне Пејковски и

(138)

(139)

1972

The Community of Film Makers produced the feature film "A Shot", directed by Branko Gapo. The director of photography, Mišo Samoilovski was awarded the "Golden Arena" for the best cinematographer's work at the Pula Film Festival, and the next year he won the prize "13 November" for the same work. At the Festival of Actors' Accomplishments in Niš 1972, the actor of the same film, Slobodan Dimitrijević, won the "Great Charter" for his role in "A Shot".

Also, that year, the Community of Film Workers produced the documentary film "The Lights of the City", directed by Meto Petrovski, while "Vardar Film" in coproduction with the Academy for Theatre, Film, Radio and TV produced the documentaries "99" (138), by Stole Popov which was awarded with a Plaque for direction and a prize given by the Belgrade University, given at the Yugoslav Festival of documentary and short films, in Belgrade 1973, and "A City of the Human Recognition" (139), by Trajče Popov.

A SHOT (prod. FRZ and "Bosna Film"-Sara-jevo; scr. Dimitar Solev; dir. Branko Gapo; ph. Mišo Samoilovski; mus. Kornelie Kovač; art dir. Petar Georgievski; cost.des. Zorica Todorovska; ed. Spase Tasevski; sd. Vojne Petkovski and Andrej Beljan; cast. Slobodan Dimitrijević, Risto Šišković, Neda Arnerić, Emil Ruben, Vladimir Svetiev, Petar Arsovski, Majda Tušar) (140)

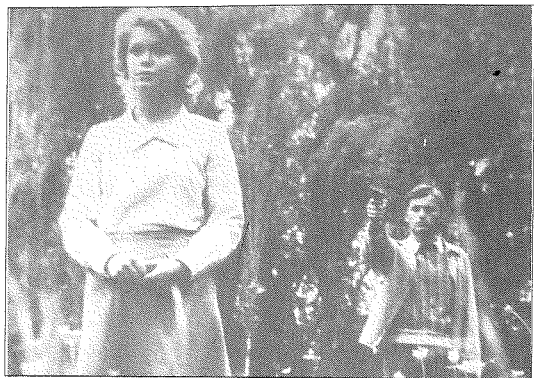

de vue au Festival de cinéma de Pula en 1972 et l'année suivante obtient le prix du "13 Novembre" de la prise de vue du film "Le tir". Au Festival des acteurs de Niš en 1972, Slobodan Dimitrijević obtient "La grande charte" pour le rôle dans ce film).

De la production du Collectif de travail du cinéma est aussi le documentaire "Les lumières de la ville" tandis que "Vardar Film" réalise les documentaires "99" (138) de Stole Popov (une production de "Vardar Film" et l'Académie du théâtre, du film, de la radio et de la télévision de Belgrade qui au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1973 obtient la Plaque de la réalisation et le prix de l'Université de Belgrade), et "La ville de reconnaissance de l'homme" (139) de Trajče Popov.

LE TIR (pr. Le collectif de travail du cinéma et "Bosna film" - Sarajevo"; sc. Dimitar Solev; ré. Branko Gapo; ph. Mišo Samoilovski; mus. Kornelie Kovač; déc. Petar Georgievski; cost. Zorica Todorovska; mont. Spase Tasevski; s. Vojne Petkovski et Andrej Beljan; int. Slobodan

**Андреј Бељан; љл. Слободан Димићријевић,
Рисшо Шишков, Неда Арнерић, Емил
Рубен, Владо Свејицев, Пејшар Арсовски,
Мајда Тушар) (140)**

Материјата, односно претшпек-
сното врз кој е граден овој филм, се мо-
швише од романој „Под усвишеност“ на
Димитар Солев. Основниот акционен мо-
тив пак, што го поврзува целото деј-
ствие, сочинувајќи така едно интелектуално
сценаристичко шtivo, е автентичен са-
стан од времето на бугарската окупација.
Се работи, имено, за подготвувањето и
извршувањето на атентатот врз еден бу-
гарски полициски функционер и познат
конфидент. Режисерскиот пристап кон
оваа материја претставува обид да се
изнајде најповолен метод за нејзино
присособување, не кон тогаш важечките
визуелни канони, туку кон соиствениот
творечки темпиратент. Во рамките на
такава визуелна поиставеност на филмот
кореспондира со вонредна функционал-
ност камерата на Мишо Самоиловски.

1973

Се појавува уште еден игран филм од производството на Филмската работна заедница - „Колнати сме, Ирина“ („Татко“) во режија на Коле Ангеловски (на фестивалот во Пула 1973 година се добиени следниве награди: „Златна арена“ за музика на композиторот Томислав Зографски, диплома за тон на Глигор Паковски и наградата „Кокан Ракоњац“ за најпоетичен филм на режисер-дебитант).

Во „Вардар филм“, пак, снимени се документарните филмови „Гоце Делчев“ (141) и „Илинденски денови“ на Кочо Недков и „Луѓе зад планината“ (142) на Мето Петровски.

Со указ на Претседателот на СФРЈ, за особени заслуги во кинематографијата, е одликуван Благоја Дрнков со Орден на трудот со златен венец. По повод 10-годишни-

The script is based on the novel "Under the Heat" by Dimitar Solev. The basic action motive that links the whole story and builds up a single screenplay tissue, is a real event from the time of the Bulgarian occupation. Namely, the preparation and enactment of the assassination of a Bulgarian police official and a known informer. The director's treatment of this subject is an attempt at finding the most appropriate method for adjusting this theme to his own creative temperament, against the valid visual canons of that time. Within the limits of this visual concept, the camera work of Mišo Samoilovski functions with extreme efficiency.

1973

Another feature film appeared produced by the Community of Film Workers. This was "We are cursed, Irina" ("Father"), directed by Kole Angelovski. This film was awarded the following prizes at the Pula Film Festival, 1973; "Golden Arena" for the music composer Tomislav Zografski, diploma for sound recording and editing to Gligor Pakovski and the prize "Kokan Rakonjac" for the most poetically film, to debut director.

"Vardar Film" produced the following documentary films: "Goce Delčev" (141), by Kočo Nedkov, as well as "Ilinden Days", by the same director, then, "People Behind the Mountain" (142), by Meto Petrovski.

Blagoja Drmkov was decorated with an Order of Labour with Golden Wreath, given by the President

Dimitrievič, Risto Šiškov, Neda Arnerić, Emil Ruben, Vladimir Svetiev, Petar Arsovski, Majda Tušar) (140)

Le prétexte duquel est fait ce film sont les motifs du roman "Sous l'incandescence" de Dimitar Solev. Le motif principal qui lie toute l'action, en faisant ainsi un tissu integral de scénario, est un événement authentique du temps de l'occupation bulgare. Il s'agit, en effet, des préparatifs et de la réalisation d'un attentat contre un fonctionnaire et confident connu de la police bulgare. L'accès du metteur en scène à ce matériel est un essai de trouver la méthode la plus favorable pour une accomodation, non pas selon les canons visuels de l'époque mais selon son propre temperament créatif. Dans le cadre d'une telle position visuelle du film, la caméra de Mišo Samoilovski trouve une fonctionnalité excellente.

1973

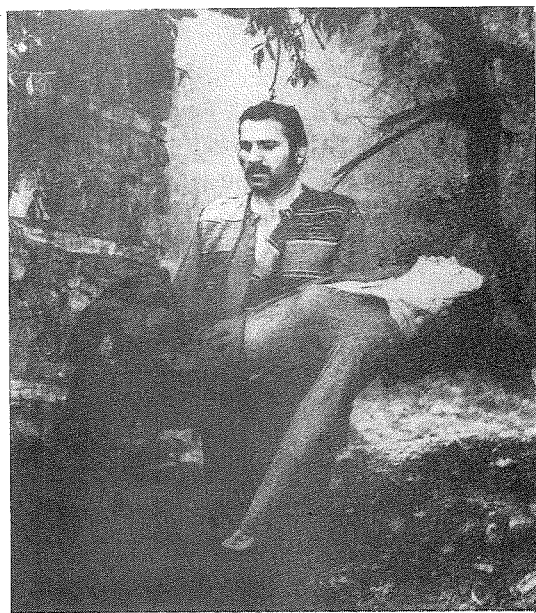
Le Collectif de travail du cinéma produit le film "Nous sommes maudis, Irina" (ou "Le père") réalisé par Kole Angelovski (au Festival de cinéma de Pula en 1973 le film obtient les prix suivants: "L'arène d'or" de la musique écrite par le compositeur Tomislav Zografski, le diplôme de la prise du son pour l'opérateur de son Gligor Pakovski et le prix de "Kokan Rakonjac" pour le film le plus poétique d'un metteur en scène débutant).

"Vardar Film" tourne les documentaires "Goce Delčev" (141) et "Les jours d'Ilinden" de Kočo Nedkov ainsi que "Les gens derrière la montagne" (142) de Meto Petrovski.

Par l'arrête du Président de la SFRJ pour des mérites particuliers dans la cinématographie Blagoja Drmkov est décoré de "La médaille du travail de la couronne d'or". A l'occasion de 10 ans du tremblement de terre, l'Assemblée de la ville de Skopje décerne "La Charte" à l'opérateur de prise de vue Branko Mihajlovski et au metteur de scène Dimitrie Osmanli pour leur engagement dans le tournage des documentaires sur la reconstruction de la ville de Skopje.

(142)

(143)

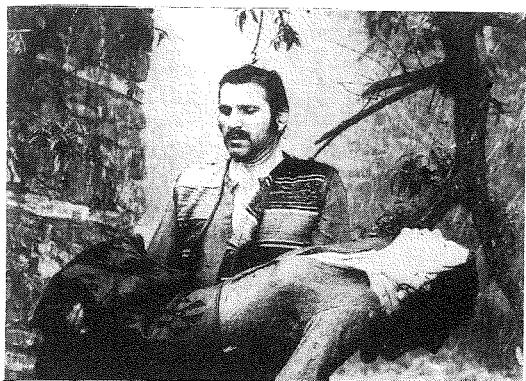
ната од скопскиот земјотрес Собранието на град Скопје им доделува Повелба за континуирано филмско документирање на обновата и изградбата на Скопје на снимателот Бранко Михајловски и режисерите Трајче Попов и Димитрие Османли.

ТАТКО („Колнаџи сме, Ирина“)
(пр. „Филмско студио - Скопје“ и „Ценџар на ФРЗ“ - Белград; сц. и р. Коле Анѓеловски; ф. Мишо Самоиловски; м. Томислав Зографски; сц. Владимир Георѓиевски; мџ. Хуан Карлос Ферро; џ. Глигор Паковски; џл. Велимир Баџа Живоиновиќ, Неда Арнериќ, Меџо Јовановски, Ненад Милосављевиќ, Миџе Грозданов, Симе Илиев, Шишман Анѓеловски) (143)

Овој филм е режисерско деби на ре-
номираниот акџер Коле Анѓеловски и
воедно последно осџварување на самос-
џојниџе продуцентски џрупи во џоџа-
ниот македонски филмски џросџор. Сце-
нариот џо за „Таџко“ е најџишано сџоред
моџивџиџе на еден расказ од Живко Чинџо.
Езоџтеричниот свет џи џросџор на оваа
џроза не ја џречекорува онаа деликаџина
џраница коџаџиџо ја намеџнува филмски-
от џкадар и би можело да се рече дека џука
е и основнаџа вредност џи на овој филм. Но,
и сеџо осџанатиџо џиџо во „Таџко“ е џре-
зенџирано укаџува на џоа дека Коле Ан-
ѓеловски усџешно џо одбеџнал академски-
от џрисџаџи во џреџиранџеџиџо на сценарис-
џиџкаџа маџериџа. Така веднаџи може да
се наслуџи дека филмот е рабџшен џовеке
во манирот џи на една сџеџифична судбинска
драма, оџџколку како една несекоџдневна
љубовна џраџедиџа.

1974

По ненадејното згаснување на Филм-
ската работна заедница, „Вардар филм“
белеџи оваа година нов подем на своџата
продукџиџа. Започнува снимаџеџо на игра-
ниот филм „Јад“ во режиџа на Кирил
Ценевски, а паралелно се снимени и след-

of SFRY with a special Decree for his significant work in the field of film industry. On the occasion of the tenth anniversary of the Skopje's earthquake, the Assembly of the city of Skopje awarded Branko Mihajlovski, the cameraman, and Trajče Popov and Dimitrie Osmanli, directors, with Charters for continuously documentary film recording of the rebuilding and reconstruction of Skopje.

FATHER (prod. FRZ-Skopje and FRZ-Beograd; scr. and dir. Kole Angelovski; ph. Mišo Samoilovski; mus. Tomislav Zografski; art dir. Vladimir Georgievski; ed. Juan Carlos Ferro; sd. Gligor Pakovski; cast. Velimir Bata Živojnović, Neda Arnerić, Meto Jovanovski, Nenad Milosavljević, Mile Grozdanov, Sime Iliev, Šišman Angelovski) (143)

This film is the directorial debut of the well-known actor Kole Angelovski, and at the same time the last project of the independent producing groups of Macedonian film production of that time. The screenplay is based upon a story by Živko Čingo. The exotic world and space of the prose never exceeds the delicate limit that is imposed by the film frame which gives the essential value to this film. Moreover, all the other qualities of "Father" show that Kole Angelovski has managed to avoid the academic approach in his script treatment. So, the immediate impression is that this film is an extraordinary destiny drama, rather than an unusual love tragedy.

LE PERE (NOUS SOMMES MAUDITS, IRINA) (pr. Le collectif de travail du cinéma et le centre FRZ - Belgrad; sc. et ré. Kole Angelovski; ph. Mišo Samoilovski; mus. Tomislav Zografski; déc. Vladimir Georgievski; mont. Juan Carlos Ferro; s. Gligor Pakovski; int. Velimir Bata Živojnović, Neda Arnerić, Meto Jovanovski, Nenad Milosavljević, Mile Grozdanov, Sime Iliev, Šišman Angelovski) (143)

Le film est le début de la mise en scène de l'acteur de renommée Kole Angelovski et, en même temps, la dernière réalisation des groupes indépendants de la production dans l'espace macédonien du cinéma de l'époque. Le scénario du film "Le père" est écrit selon les motifs de la nouvelle de Živko Čingo. Le monde et l'espace ésotérique de cette prose ne dépasse pas la limite imposée par le cadre du cinéma et on peut même dire que c'est la valeur principale du film. En effet, tout ce qui est présenté dans le film montre que Kole Angelovski a réussi à échapper à l'accès académique dans le traitement du scénario. Ainsi, on peut deviner que le film est fait plus à la manière d'un drame de sort que d'une tragédie banale d'amour.

1974

Après la disparition inattendue du Collectif de travail du cinéma, "Vardar Film" prend un nouvel élan de production. Cette année commence le tour-

(144)

(145)

(146)

ниве документарни филмови: „Столетие на прекалените“, „Сто години железници во Македонија“ (144), „Скопски железнички јазол“ и „Шестиот конгрес“ на Метод Петровски, „Рацин“ на Трајче Попов, „Зимски центри во Македонија“, „Инекс-Попова Шапка“, „Богданци 74“ (145) и „Гоцев ден“ на Кочо Недков, „Sic transit gloria mundi“ на Љубиша Георгиевски и „Оган“ (146) на Столе Попов (филмот е добитник на повеќе награди: Златен медал „Белград“ за режија на документарен филм на Столе Попов и „Златен медал „Белград“ за најдобра камера на Мишо Самоиловски на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1974 година, а на фестивалот на наградени документарни и кусометражни филмови во Тузла 1974 година добиени се наградите „Гран при - Хусински рудар“ за режија и награда на публиката за најдобра режија. Филмот ги добива и наградите „Седум секретари на СКОЈ“, специјална диплома на фестивалот во Лајпциг и наградата на ревијата „ТВ Новости“ за филм на годината. „Оган“ е југословенски кандидат за наградата Оскар. Истата година Мишо Самоиловски ја добива и републичката награда „11 Октомври“ за камерата во филмот „Оган“). Во оваа година „Вардар филм“ добива „Бронзен медал „Белград“ за селекција на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград.

На 29 април 1974 година е објавен Законот за формирање на Кинотеката на СРМ како институција од општ интерес за Републиката, со задача да прибира, обработува, чува, заштитува и презентира филмови и филмски материјали од посебно уметничко, културно, научно, историско и друго општествено значење, потоа да создава фонд на филмови и филмски материјали од домашно филмско творештво и филмско производство, да создава и фонд на значајни филмски остварувања од други национални кинематографии од земјата и странство. Подготвителните дејствија до конституи-

After the sudden disintegration of the Community of Film Makers, "Vardar Film" achieved a new production boom. Shooting of the feature film "Anguish", directed by Kiril Cenevski started. In the meantime, the following documentary films were produced: "Centenary of the Experienced", "Hundred Years of Railways In Macedonia" (144), "Skopje's Railway Knot" and "The Sixth Congress", directed by Meto Petrovski, "Racin", by Trajče Popov, "Winter Centres in Macedonia", "Inex - Popova Šapka", "Bogdanci 74" (145) and "Goce's Day", directed by Kočo Nedkov, "Sic Transit Gloria Mundi", by Ljubiša Georgievski and "Fire" (146), directed by Stole Popov, who won the "Gold Medal Belgrade" for direction of the documentary film, and the cameraman Mišo Samoilovski won "Gold Medal Belgrade" for the best camera work at the Festival of Yugoslav Short and Documentary Films, held in Belgrade, and in Tuzla, 1974, at the film festival of awarded films, two "Grand Preux" prizes "Husin's Miner" were won, for the best director and the best directing, given by the audience. Also, the film was awarded with the prizes "Yugoslav Youth League of Communists", special diploma at the film festival in Leipzig and the award of the weekly magazine "TV Novosti" announcing this film as a film of the year. "Fire" was Yugoslav nominee for "Oscar" award. The same year, Mišo Samoilovski won the national award "11th of October" for his camera in the documentary film "Fire". "Vardar Film" was a winner of "Bronze Medal - "Beograd" for its selection, applied at the Yugoslav Festival of Documentary and Short films, in Belgrade.

On April 29, 1974, the Law for the establishment of the Cinematheque of Macedonia as an institution of common interest for the Republic was proclaimed. The task of the newly founded institution was, and still is the acquisition, preservation, cataloguing and presentation and showing of films and other related materials of a special artistic, cultural, scientific, historic and other social significance, then to create film holdings on deposit considering

nage du film "La peine" de Kiril Cenevski, et parallèlement on réalise les films documentaires suivants: "Le siècle des aguerris", "Le centenaire du chemin de fer en Macédoine" (144), "Le transport ferroviaire de Skopje" et "Le sixième congrès" de Meto Petrovski, "Racin" de Trajče Popov, "Les centres touristiques d'hiver en Macédoine", "Inex - Popova Šapka", "Bogdanci 74" (145) et "Le jour de Goce" de Kočo Nedkov, "Sic transit gloria mundi" de Ljubiša Georgievski et "Le feu" (146) de Stole Popov (le réalisateur Stole Popov obtient pour son documentaire "La médaille d'or de Belgrade" et le directeur de la photographie Mišo Samoilovski obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la meilleure prise de vue au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1974 et au Festival des documentaires et des courts métrages de Tuzla en 1974 obtient le "Grand prix du mineur Husinski" de la réalisation et le prix du public aussi pour la réalisation. Le film obtient aussi le prix du "7 secrétaires de SKOJ", le diplôme spécial au Festival de Leipzig et le prix de la revue "TV actualités" comme le film de l'année. Le film "Le feu" est présenté pour le prix d'"Oscar". La même année, Mišo Samoilovski obtient le prix de la République du "11 Octobre" pour la caméra du film "Le feu"). Au festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1974 "Vardar Film" obtient "La médaille de bronze de Belgrade" pour la sélection.

Le 29 avril est proclamée La loi sur la formation de la Cinémathèque de la République Socialiste de Macédoine en tant qu'institution d'intérêt commun pour la République avec la charge de recueillir, de traiter, de sauvegarder, de protéger et de présenter des films et des matériaux de cinéma ayant une importance particulière artistique, culturelle, scientifique, historique et sociale, puis de créer des fonds de films et de matériaux de cinéma de la production nationale, de créer des fonds de créations de cinéma des autres cinématographies nationales du pays et de l'étranger. Tous les préparatifs jusqu'à la constitution de la Cinémathèque sont opérés par un organe exécutif.

(147)

(148)

(149)

рањето на Кинотеката ги врши привремен извршен орган.

1975

Се одржува премиерата на играниот филм „Јад“ (147) во режија на Кирил Ценевски (на Фестивалот во Пула 1975 година директорот на фотографијата на овој филм Љубе Петковски добива „Златна арена“ за најдобра камера, а на Фестивалот во Карлови Вари 1976 година овој филм добива специјална награда. Директорот на фотографијата на овој филм Љубе Петковски ја добива и годишната награда „13 Ноември“ за 1975 година).

Во „Вардар филм“ се снимени и следниве документарни филмови: „Кочо Солев Рацин“ (148), „Видувања“ и „Вода, вода“ на Трајче Попов, „Леополд Седар Сенгор“ на Кирил Ценевски, „Слава на животот“ на Лаки Чемчев, „Вива ла музика“ (149) на Кочо Недков и „Кој век минува надвор деца“ на Љубиша Георгиевски. Во копродукција помеѓу „Вардар филм“ и Телевизија Скопје II програма е реализиран документарниот филм „Крлук“ на Лаки Чемчев кој на ФЈДКФ во Белград 1975 година добива специјална награда за најуспешно филмско деби. На ФЈДКФ во Белград 1975 година Столе Попов е добитник на наградата „Сребрен медал „Белград“ за пропагандниот филм „Алколоид“ во производство на „Филмске новости“ од Белград и „Вардар филм“.

Во издание на Работничкиот универзитет „Крсте П. Мисирков“ - Битола се појавува монографијата „Манаки и Битола“ на Димитар Димитровски-Такец.

ЈАД (џр. „Вардар филм“; сц. и р. Кирил Ценевски; ф. Љубе Петковски; м. средновековна црковна и народна музика; сџ. Никола Лазаревски; к. Елена Дончева-Танчева; мш. Лаки Чемчев; ш. Јордан

domestic films as well as films from foreign origin. The preparation until the establishment of Cinematheque were done by temporary executive officers.

1975

The first release of the feature film "Anguish" (147), directed by Kiril Cenevski took place in Skopje. The director of photography of this film Ljube Petkovski was awarded the "Golden Arena" for the best camera at the Pula Film Festival, and 1976, the film was given a special award at the Film Festival in Karlovy Vary. 1975, the director of photography of the mentioned film, Ljube Petkovski was decorated with the prize "13th of November".

"Vardar Film" produced the following documentary films: "Kočo Solev Racin" (148), "A Points of View" and "Waters, Waters", directed by Trajče Popov, "Leopold Sedar Senghor", by Kiril Cenevski, "Glory of Life", by Laki Čemčev, "Viva la Musica" (149), by Kočo Nedkov and "Which Century is Passing Outside Children", directed by Ljubiša Georgievski. "Vardar Film" and Television Skopje, Second Programme coproduced a documentary film "Krluk", by Laki Čemčev. This film was given a special award for the most successful debut at the Festival of Yugoslav Festival of Short and Documentary films in Belgrade, 1975.

At the Festival of Documentary and Short Films in Belgrade Stole Popov was a winner of the prize "Silver Medal "Beograd" for his commercial film "Alkaloid", produced by "Filmske Novosti" from Belgrade and "Vardar Film" from Skopje.

The Workers' University "Krstev Petkov Misirkov" from Bitola was the editor of the publication (monograph) "Manaki and Bitola" by Dimitar Dimitrovski-Takec.

ANGUISH (prod. "Vardar Film"; scr. and dir. Kiril Cenevski; ph. Ljube Petkovski; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Elena Dončeva-Tančeva; ed. Laki Čemčev; sd. Jordan Janevski;

1975

Cette année voit la première du film "La peine" (147) du metteur en scène Kiril Cenevski (le directeur de la photographie du film Ljube Petkovski obtient "L'arène d'or" de la meilleure prise de vue au Festival de cinéma de Pula en 1975 et le prix annuel du "13 Novembre" en 1975; au Festival de Karlovi Vari en 1976 le film obtient un prix spécial).

"Vardar Film" tourne les films documentaires suivants: "Kočo Solev Racin" (148), "Les rencontres" et "De l'eau, de l'eau" de Trajče Popov, "Léopold Sédar Sengor" de Kiril Cenevski, "A la gloire de la vie" de Laki Čemčev, "Viva la musica" (149) de Kočo Nedkov et "Quel siècle passe dehors, les enfants?" de Ljubiša Georgievski. "Vardar Film" et la Télévision Skopje tournent en coproduction le film documentaire "Krluk" de Laki Čemčev (ce film obtient le prix spécial du film débutant au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1975). Au Festival du documentaire et du court métrage en 1975, Stole Popov obtient le prix "La médaille d'argent de Belgrade" pour le film de propagande "Alkoloïde", une production des "Filmske Novosti" de Belgrade et "Vardar Film".

L'Université ouvrière "Krstev Petkov Misirkov" de Bitola publie la monographie "Manaki et Bitola" de Dimitar Dimitrovski-Takec.

LA PEINE (pr. "Vardar Film"; sc. et ré. Kiril Cenevski; ph. Ljube Petkovski; déc. Nikola

Јаневски; гл. Дарко Дамевски, Олеј Видов, Танасие Узуновиќ, Фабијан Шоваџовиќ, Сабина Ајрула, Нада Гешовска, Мартина Појоцка) (150)

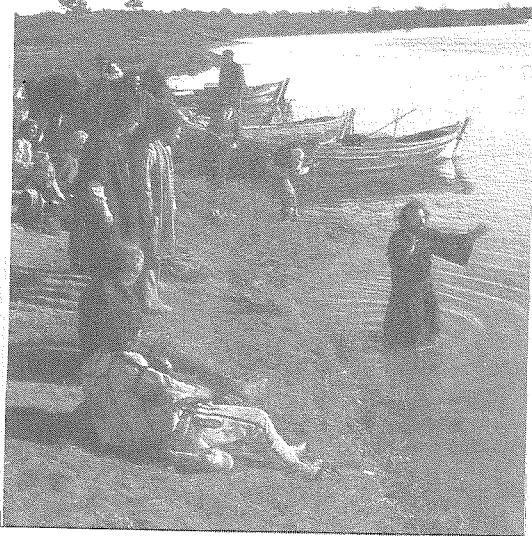
(150)

Филмот „Јад“, во својата жанровска позиција, не претставува историски филм, туку една судбинска човечка драма што се одвива врз фоно на ширежните историски собитија на овие простори. Тоа е, имено, крајот на единаесеттиот и почеток на дванаесеттиот век, со неговите темни и сурови врвци. Воедно тоа е и време на падот на Самоиловото царство, што мошне тежко се одрази врз македонскиот народ. Византискиите завоејувачи штоако како бесшестедна лавина ги претлавуваат македонските земји. Тие ја наметнуваат и својата веќе деформирана култура и својата во голема мера догматизирана вера. И при едношто и при другошто тие се служат со Библијата но не помалку и со меч. При тоа, истото така, забораваат дека секоја култура вирее од една почва, а секоја вера, пак, ги има своите корења во човечката душа. Од формален аспект доминантен белег на филмот му дава вонредно функционалната фотографија на Љубе Петковски.

1976

Во оваа година бележме богата активност на „Вардар филм“. Покрај бројните поединечни награди „Вардар филм“ е добитник на „Златен медал „Белград“ за најдобра селекција прикажана на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1976 година.

Производната програма на „Вардар филм“ ги бележи следниве остварувања: играниот филм „Најдолгиот пат“ (151) во режија на Бранко Гапо (на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула 76-та, филмот е добитник на „Големата Сребрена арена“ за филм, „Сребрена арена“ за камера на Киро Билбиловски и Диплома за ус-

(151)

cast. Darko Damevski, Oleg Vidov, Tanasie Uzunović, Fabijan Šovagović, Sabina Ajrula, Nada Gešovska, Marga Potocka) (150)

According to the genre position, "Anguish" is not a historical film, but a human destiny drama which takes place within the painful historic events of these areas. Namely, it is the end of the eleventh and the beginning of the twelfth century. This is the time of the fall of the Samoil's empire that caused great suffering to the Macedonian people. Byzantium invaders storm the Macedonian lands like a merciless avalanche. They force their already deformed culture and their dogmatic religion on the population. For both purposes they use the Bible and the sword. They fail to realise that each culture grows only in its own soil and that every religion germinates its roots in the human soul. From a formal point of view, the dominant feature of the film is created by the extremely functional photography of Ljube Petkovski.

1976

It should be recognized the rich production of "Vardar Film". Besides a great number of separate awards, "Vardar Film" won the prize "Gold Medal Belgrade" as a production company for the best film selection represented at the Festival of Yugoslav Short and Documentary Films, held in Belgrade, 1976.

According to the production programme, "Vardar Film" succeeded in accomplishing the following projects: feature film "The Longest Road" (151), directed by Branko Gapo. The film won the "Great Silver Arena" at the Pula Film Festival, 1976, as well as "Silver Arena" for the best camera work, given to Kiro Bilbilovski, and Petar Temelkovski was awarded with Diploma for a debut actor; at the Festival of Actors' Accomplishments, held in Niš, 1976, Risto Šiškov, an actor, was awarded with the Charter for male role, and Pero Arsovski was given a prize for the most human role; also, Kiro Bilbilovski was awarded Diploma for the best camera at FEST, held in Belgrade, 1977. The documentary

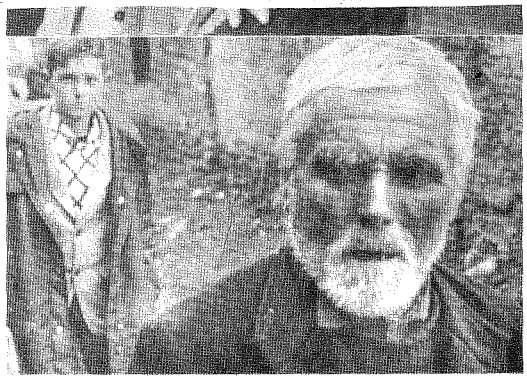
Lazarevski; cost. Elena Dončeva-Tančeva; mont. Laki Čemčev; s. Jordan Janevski; int. Darko Damevski, Oleg Vidov, Tanasie Uzunović, Fabijan Šovagović, Sabina Ajrula, Nada Gešovska, Marga Potocka) (150)

Le film "La peine" selon son genre ne représente pas un film historique, mais un drame du sort humain qui se dévoile au fond des événements historiques et émouvants de ces pays. C'est, en somme, la fin du onzième et le début du douzième siècle, avec tous ses petits chemins, obscurs et durs. En même temps c'est l'époque de la chute de l'empire de tzar Samuel, ce qui a eu un reflet pénible sur le peuple macédonien. Les conquérants byzantins comme une avalanche impitoyable s'écroulent sur les pays macédoniens. Ils imposent leur culture déjà déformée et leur religion, dans une grande mesure, dogmatisée. Cependant, l'une et l'autre se servent de la Bible et non moins du sabre. Mais, ils oublient que chaque culture réussit à un sol, tandis que chaque religion a les racines dans l'âme humaine. Une marque dominante du film, de l'aspect formel, donne la photographie excessivement fonctionnelle de Ljube Petkovski.

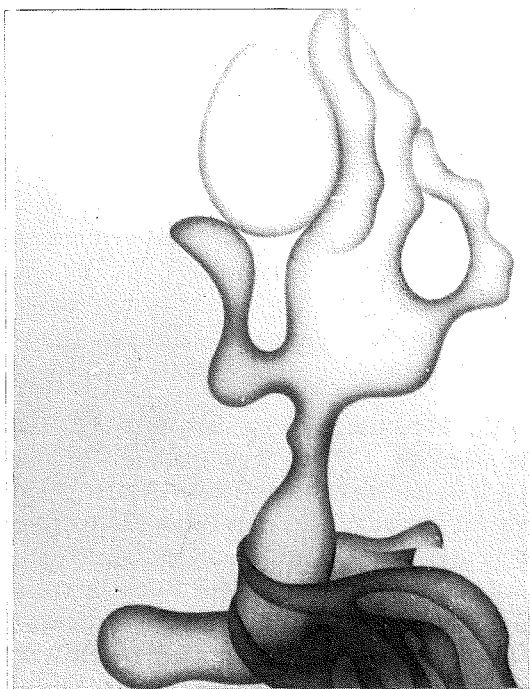
1976

Cette année est marquée par la riche activité de "Vardar Film". A part les nombreux prix particuliers, "Vardar Film" obtient aussi "La médaille d'or de Belgrade" pour la meilleure sélection présentée au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1976.

Il faut mentionner les films suivants de la production de "Vardar Film": "Le chemin le plus long" (151) du metteur en scène Branko Gapo (au Festival yougoslave de cinéma de Pula en 1976 ce film obtient le prix de "La grande arène d'argent" pour le film, "L'arène d'argent" pour la prise de vue du directeur de la photographie Kiro Bilbilovski et le Diplôme du rôle débutant pour Petar Temelkovski; au Festival des acteurs de Niš en 1976, l'acteur Risto Šiškov obtient la Charte pour le rôle masculin, tandis que Petar Arsovski obtient le prix pour

(152)

(153)

пешна дебитантска улога на Петар Темелковски; на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1976 година актерот Ристо Шишков ја доби Повелбата за машка улога, а Петар Арсовски наградата за најхумана улога; на ФЕСТ 77 на Киро Билбиловски му е доделена диплома за најдобра камера, а Билбиловски станува и добитник на републичката награда „11 Октомври“ во 1977 година за камерата во истиот филм), потоа долгометражниот документарен филм „Австралија, Австралија“ (152) на Столе Попов (на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1976 филмот е добитник на „Гран при“ и „Голем златен медал“ за режија, а на Фестивалот на документарен филм во Тузла истата година е добитник на наградата за режија, потоа ја добива годишната награда на списанието „Млад борец“ и станува југословенски кандидат за наградата Оскар, додека тон мајсторот Глигор Паковски за истиот филм ја добива наградата „13 Ноември“). Потоа се снимени и нови анимирани филмови „Феникс“ (153) на Петар Глигоровски (филмот е добитник на I Специјална награда за Петар Глигоровски на фестивалот во Анеси 1977 година и на наградата „Сребрена мечка“ на фестивалот во Берлин 1979), „Граница“, „Стоп“ (154) и „3 минути во светот на Мирослав Барток“ на Дарко Марковиќ (за филмовите „Граница“ и „Стоп“ Дарко Марковиќ е добитник на „Златен медал „Белград“ за режија на анимиран филм на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1976 година, додека филмот „Стоп“ е добитник и на наградата за режија на фестивалот во Тузла 1976 и специјална диплома на Фестивалот во Оберхаузен).

Во оваа година, во „Вардар филм“ се снимени и следниве документарни филмови: „Кајак 75“ (155) и „Шестиот играч“ на Кочо Недков (за филмот „Кајак 75“ Кочо Недков добива „Сребрен медал „Белград“ за режија на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во

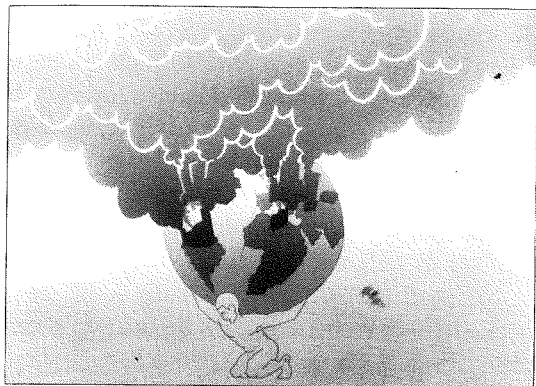
film production consisted of the following films: "Australia, Australia" (152), directed by Stole Popov. The film was awarded the "Grand Prix", and Stole Popov with "Gold Medal Belgrade" for the best direction at the Festival of Yugoslav Short and Documentary Films in Belgrade, 1976, and also, it was a winner of the award for the best direction, then, of an annual award of the newspaper "Mlad Borec", and finally, Yugoslav nominee for Academy Award - "Oscar". Gligor Pakovski for his sound in the same film was awarded with the prize "13th of November". Other animated films appeared - "Phoenix" (153), directed by Petar Gligorovski, which won the First special prize at the Festival in Annecy, 1977, and the film was a winner of "Golden Bear" at the Berlin Film Festival, 1979, then the animated films "Border" and "Stop" (154) as well as "Three Minutes in the Life of Miroslav Bartok", directed by Darko Marković. Darko Marković was a winner of "Gold Medal Belgrade" for direction of animated films "Frontier" and "Stop" at the Festival of Short and Documentary Films, which took place in Belgrade, 1976, while the film "Stop" was also the winner of the prize for the best director at the Film Festival in Tuzla, as well as special diploma at the Festival in Oberhausen.

The other documentary films produced by "Vardar Film" were: "Kayak 75" (155), and "The Sixth Player", directed by Kočo Nedkov. Kočo Nedkov was a winner of "Silver Medal Belgrade" for his film "Kayak 75" at the Belgrade Festival. The same year, the director Kočo Nedkov was decorated with the prize "13th of November" for his films "The

le rôle le plus humain; au FEST 77, Kiro Bilbilovski obtient pour ce film le diplôme de la caméra et en 1977, Bilbilovski obtient le prix de la République du "11 Octobre" pour la caméra du même film), le documentaire de longue durée "Australie, Australie" (152) de Stole Popov (au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1978 le film obtient "Le grand prix" et "La grande médaille d'or" de la réalisation; la même année au Festival du documentaire de Tuzla obtient le prix de la réalisation, ainsi que le prix annuel du journal "Le jeune combattant" et devient le candidat yougoslave au prix d'"Oscar", tandis que le chef opérateur du son Gligor Pakovski obtient le prix du "13 Novembre" pour le traitement du son). On tourne les dessins animés: "Le phénix" (153) de Petar Gligorovski (l'auteur du film obtient le Premier prix spécial au Festival d'Annecy en 1977 et le prix de "L'ours d'argent" au Festival de Berlin en 1979), "La frontière", "Stop" (154) et "3 minutes dans le monde de Miroslav Bartok" de Darko Marković (au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1976, Darko Marković obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la réalisation des dessins animés "La frontière" et "Stop", le film "Stop" obtient le prix de la réalisation au Festival de Tuzla en 1976 et la charte spéciale au Festival de Oberhausen).

La même année "Vardar Film" réalise les films documentaires suivants: "Kayak 75" (155) et "Le sixième joueur" de Kočo Nedkov (Kočo Nedkov obtient "La médaille d'argent de Belgrade" de la

Белград 1976 година, а за филмот „Шестиот играч“ „Бронзен Триглав“ на Фестивалот на спортски филмови во Крањ и награда на СОФК на Србија за најдобар филм со спортска тематика на ФЈДКФ во Белград. Истата оваа година режисерот Кочо Недков ја добива наградата „13 Ноември“ за филмовите „Шестиот играч“ и „Кајак 75“). Потоа тука се и филмовите „Лазар Личеноски“ на Вељо Личеноски, „Амен сиам бут рома“ и „Козите... и друго по 10 години“ на Бранко Гапо, „Во својот град“ на Трајче Попов, „Вранештица“ (156) на Мето Петровски (филмот и режисерот се добитници на специјална диплома на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1976 година), „Фазил Хисни Дагларџа“ и „Еуџенио Монтале“ на Кирил Ценовски. Покрај ова, реализирани се и два кусометражни играни филма: „Денес треба нешто да се случи“ на Миле Гроздановски и „Ден кога се проштева“ на Љупчо Билбиловски (филмот е добитник на диплома CIDALC на фестивал во Белгија).

Започнува со редовна работа Кино-
теката на Македонија.

НАЈДОЛГИОТ ПАТ (јр. „Вардар филм“ и „Македонија филм“; сц. Пејџре М. Андреевски; р. Бранко Гајо; ф. Киро Билбиловски; м. Томислав Зографски; сџ. Никола Лазаревски; к. Јелена Пајџрножиќ; мџ. Димитџар Грбевски; џ. Јордан Јаневски; џ. Рисџо Шишков, Дарко Дамевски, Шишман Анџеловски, Пејџар Темелковски, Пејџар Арсовски, Душко Јаниџиевиќ, Данчо Чевревски) (157)

Жанровската врзаност и тематската блискост на македонскиот игран филм со историјата, со појавата на „Најдолгиот џан“, не се веќе само воопштитени стилски одредници. Се чини дека ова дело ѝ отстава зад себе сите оние почвни жанровски обиди и стилски експерименти кои не резултираа со очекуваните доблести. Инаку, сценариото на филмот еработено

Sixth Player" and "Kayak 75" and "Bronze Triglav" at the Festival of Sport Films, held in Kranj, Slovenia, 1976, as well as an award given by Sport Associations of Yugoslavia; then "Lazar Ličenovski", directed by Veljo Ličenovski, "Amen Siam But Roma" and "The Goats.. and Other Things Ten Years later", directed by Branko Gapo, "In the Own Town", by Trajče Popov, "Vraneštica" (156), by Meto Petrovski (both the film and the director were the winners of Special Diplomas, given 1976, at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade), "Fasil Hisny Daglardzha" and "Eugenio Montale", directed by Kiril Cenevski. Also, two short fiction films were produced "Today Something is to Be Happened", directed by Mile Grozdanovski and "A Day to Forgive", by Ljupčo Bilbilovski (the film was a winner of CIDALC and of "Golden Medal" at the Belgrade Festival).

The Cinematheque of Macedonia started its official and regular activities.

THE LONGEST ROAD (prod. "Vardar Film" and "Makedonija Film"; scr. Petre M. Andreevski; dir. Branko Gapo; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Tomislav Zografski; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Jelena Patrnogić; ed. Dimitar Grbevski; sd. Jordan Janevski; cast. Risto Šiškov, Darko Damevski, Šišman Angelovski, Petar Temelkovski, Petar Arsovski, Duško Janičević, Dančo Čevreski) (157)

The production of "The Longest Road" makes the genre connection and thematic proximity of Macedonian feature film with history, something more than just general style entries. This piece of work leaves behind all the initial genre attempts and style experiments that failed to offer the expected values. The script of this film is based upon a collection of tales under the title "Dark Stories", which is actually a collection of memories told by the people who were both eyewitnesses and victims of the historic events that are described in the film. The film begins with a concrete action in which we follow clashes of Macedonian rebels

réalisation du film "Kayak 75" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1976 et pour le film "Le sixième joueur" il obtient le prix du "Triglav de bronze" au Festival des films sportifs de Kranj et le prix de SOFKA de Serbie du meilleur film sportif au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade. La même année le réalisateur Kočo Nedkov obtient le prix du "13 Novembre" pour les films "Le sixième joueur" et "Kayak 75"), "Lazar Ličenovski" de Veljo Ličenovski, "Amen siam but roma" et "Les chèvres ... et d'autres choses après 10 ans" de Branko Gapo, "Dans sa ville" de Trajče Popov, "Vraneštica" (156) de Meto Petrovski (le film et le réalisateur sont décernés du diplôme spécial au Festival du documentaire et du court métrage de Belgrade en 1976), "Fasil Hisni Daglardza" et "Eugenio Montale" de Kiril Cenevski. A part les documentaires, "Vardar Film" réalise les deux courts métrages: "Aujourd'hui quelque chose se passera" de Mile Grozdanov et "Le jour du pardon" de Ljupčo Bilbilovski (ce film obtient le diplôme CIDALC en Belgique).

La même année La Cinémathèque de la Macédoine commence son travail.

LE CHEMIN LE PLUS LONG (pr. "Vardar Film" et "Makedonija Film"; sc. Petre M. Andreevski; ré. Branko Gapo; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Tomislav Zografski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jelena Patrnogić; mont. Dimitar Grbevski; s. Jordan Janevski; int. Risto Šiškov, Darko Damevski, Šišman Angelovski, Petre Temelkovski, Petar Arsovski, Duško Janičević, Dančo Čevreski) (157)

La liaison du genre et la familiarité du cinéma macédonien avec l'histoire, après l'apparition du film "Le chemin le plus long" ne sont pas des caractéristiques générales du style. Il semble que ce film laisse derrière tous les essais du genre et les épreuves du style du début qui n'ont pas les vertues attendues. En effet, le scénario est fait selon les motifs du recueil "Les récits obscurs" où sont présentés les souvenirs des gens

(157)

врз мойшвиите од зборничкиот „Темни кажувања“, а што се всушност собрани сеќавања на луѓето кои во историскиите настани за кои зборува филмот, биле и сведетели и жртви едновременно. Дејствието во филмот, пак, започнува со конкретна акција, во која ги следиме судирите на македонските војстаници со турската солдаиска. И времето е прецизно лоцирано, што е март 1903 година, период непосредно пред Илинденското востание. Теророт на турските воени власти станува сè понеиздржлив. Како одмазда за сè позачестените напади врз нивните илтри, Турците ги околнуваат селата и вршат репресалии врз населението. Една таква група селани е осудена на прогонство и така започнува нивната мачна одисеја од Охрид преку Солун до далечниот Дијар Бекир во Азија. Покрај убавата снимателска креација на Киро Билбиловски, вредно е да се истакне и глумечкиот ансамбл во кој се Дарко Дамевски, Ристо Шишков, Петар Арсовски, Ацо Јовановски, Димитар Гешовски, Шиман Ангеловски и други.

1977

(158)

„Вардар филм“ реализира два играни филма: „Пресуда“ во режија на Трајче Попов и „Исправи се, Делфина“ (копродукција со „Македонија филм“) во режија на Александар Ѓурчинов (филмот е добитник на наградата CIDALC на Фестивалот на спортски филмови во Париз 1978 година, потоа „Бронзена арена“ за режија, „Сребрена арена“ на Неда Арнериќ за главна женска улога и награда за режија на списанието „Зум репортер“ на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула 1977 година, III награда за сценарио на Александар Ѓурчинов и специјална награда „Златник“ за улога на Слободан Димитриевиќ на Фестивалот на филмското сценарио во Врњачка Бања 1977 година и наградата „Царица Теодора“ на Неда Арнериќ за најдобра женска улога на

with Turkish soldiers. Even the time of the action is precisely located. That is, March 1903, shortly before the Ilinden Uprising. The terrorizing attitude of the Turkish military authorities is becoming more and more unbearable. As an act of revenge for the frequent attacks on their troopers, the Turks besiege villages and terrorize their inhabitants. A group of villagers are doomed to exile and so begins their troublesome odyssey from Ohrid, through Thessalonika to the far Dyar Bekir in Asia. As well as the excellent camera work of Kiro Bilbilovski, we should mention the good acting job accomplished by the actors: Darko Damevski, Risto Šiškov, Petar Arsovski, Aco Jovanovski, Dimitar Gešovski, Šišman Angelovski etc.

1977

"Vardar Film" produced two feature films "The Verdict", directed by Trajče Popov and "Stand Up Straight, Delfina", directed by Aleksandar Gjurčinov (the film was a winner of CIDALC at the Festival of Sport Films in Paris, 1978, then of "Bronze Arena" for direction and "Silver Arena" to the actress Neda Arnerić, prize awarded by the magazine "Zum Reporter", all of them awarded at Pula Film Festival, held 1977. Also, the film was a winner of the Third Prize for screenplay to Aleksandar Gjurčinov and a special prize "Golden Coin" for the actor Slobodan Dimitriević, the both given at the Festival of Screenplays in Vrnjačka Banja, and in Niš, Neda Arnerić was awarded with the prize "Carica Teodora" ("Queen Theodora") for her best role, given at the Film Festival for Actors' Accomplishments).

That year, a long documentary film "Tulgeš" (158), directed by Kole Manev was produced, which was awarded the "Grand Prix" and "Great Gold Medal Belgrade" for the best direction at the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films, held in Belgrade.

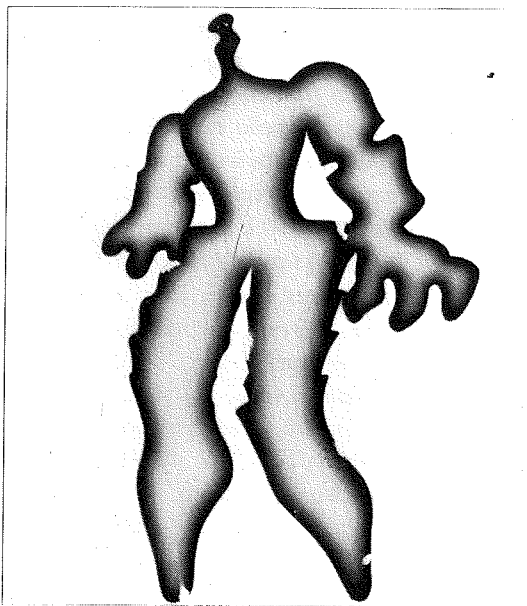
The boom of the so called "Skopje's School of Animated Film" resulted in the following animated

qui sont des témoins et en même temps des victimes aux événements historiques dont le film parle. L'histoire du film commence par une action concrète dans laquelle on suit les conflits entre les insurgés macédoniens et la soldatesque turque. L'époque est précisément déterminée, c'est le mois de mars 1903, le temps immédiatement avant l'insurrection d'Ilinden. La terreur des autorités militaires devient de plus en plus insupportable. Les Turcs, pour se venger encerclent les villages et commettent des répressions contre la population. Ainsi, un groupe de villageois est condamné à la déportation et le film suit son Odyssée peinible d'Ohride à travers Salonique jusqu'au lointain Diar Bekir en Asie. À côté la belle création de prise de vue de Kiro Bilbilovski, il est important de souligner l'ensemble d'acteurs: Darko Damevski, Risto Šiškov, Petar Arsovski, Aco Jovanovski, Dimitar Gešovski, Šišman Angelovski etc.

1977

"Vardar Film" réalise deux films "Le jugement", une mise en scène de Trajče Popov, et "Dresse-toi, Delphine" (une coproduction avec "Makedonija Film"), une mise en scène d'Aleksandar Gjurčinov (le film obtient le diplôme CIDALC au Festival des films sportifs de Paris en 1978, "L'arène de bronze" de la réalisation, "L'arène d'argent" du rôle principal féminin pour Neda Arnerić et le prix de la mise en scène de la revue "Zoom reporter" au Festival yougoslave de cinéma de Pula en 1977; Aleksandar Gjurčinov obtient le troisième prix du scénario et le prix spécial "Le jaunet" du rôle pour Slobodan Dimitriević au Festival de scénario de cinéma de Vrnjačka Banja en 1977 ainsi que le prix du rôle féminin de "La reine Théodore" pour Neda Arnerić au Festival des acteurs de Niš en 1977).

La même année on tourne le long métrage documentaire "Tulgeš" (158) de Kole Manev qui pour la réalisation obtient le Grand Prix, "La grande médaille d'or de Belgrade" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1977.

(159)

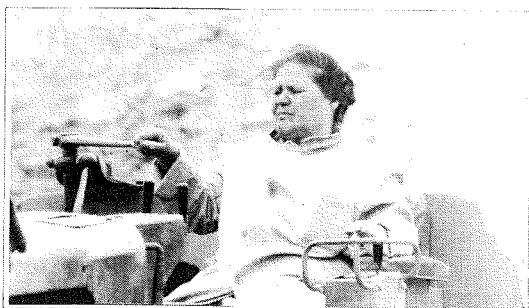
Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1977 година).

Истата година е снимен и долгометражниот документарен филм „Тулгеиш“ (158) на Коле Манев, кој на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1977 година ја добива наградата Гран при „Голем златен медал „Белград“ за најдобар филм.

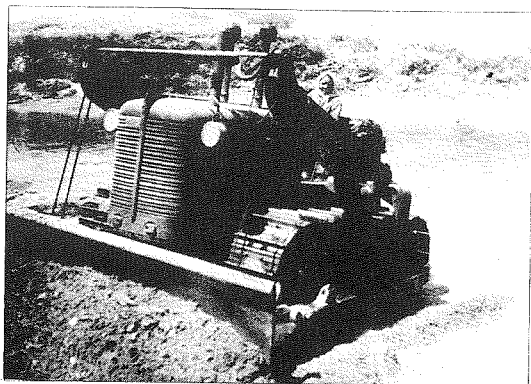
Продолжува подемот на т.н. „Скопска школа на анимираниот филм“. Во оваа година се реализирани следните филмови: „Хомо екраникус“ на Делчо Михајлов (филмот е добитник на специјална награда на Фестивалот во Бордигера (Италија) во 1979 година), „Ближни наши“ на Боро Пејчинов, „Стрелби“, „Бело топче“ и „Пет филма од рака“ на Дарко Марковиќ, како и „Адам (5 до 12)“ (159) на Петар Глигоровски којшто станува добитник на „Златниот медал „Белград“ за режија на анимиран филм на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1977 година.

Во оваа година, во „Вардар филм“ се реализирани вкупно 14 документарни филмови, од кои ги издвојуваме следниве остварувања: „Никола Мартиноски“ на Стево Црвенковски, „Матуранти“ на Александар Гурчинов, „Јас, Блага Мицанова“ (160) на Лаки Чемчев (филмот е добитник на специјална диплома на фестивалот во Лајпциг 1977 година), „Фаулбол“ на Зоран Младеновиќ, „Концерт мајстор“ на Кочо Недков, „А срцето спие“ на Мето Петровски.

По повод 30-годишнината од својата работа „Вардар филм“ е одликуван од Претседателот Тито со Орден на трудот со првено знаме. Републички награди „11 Октомври“ добиваат, меѓу другите, и Киро Билбиловски за камерата во филмот „Најдолгиот пат“ и „Вардар филм“ за 30-годишна дејност, а истата година двајца македонски творци се добитници и на највисоката сојузна награда „АВНОЈ“ - актерот Илија Цувалевски и композиторот Трајко Прок-

(160)

production: "Homo Ecranicus", directed by Delčo Mihajlov (the film was the winner of a special award at the Festival in Bordigera (Italy), 1979), "Our Intimate", directed by Boro Pejčinov, "Arrows", "The White Ball" and "Five Films of a Hand", directed by Darko Marković, as well as "Adam (5 to 12)" (159), directed by Petar Gligorovski who was a winner of "The Golden Medal Belgrade" for direction of animated film at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade, 1977.

That year, "Vardar Film" produced 14 documentary films, notably "Nikola Martinovski", directed by Stevo Crvenkovski, "Graduating Pupils", by Aleksandar Gjurčinov, "I, Blaga Micanova" (160), directed by Laki Čemčev, "Foulball", by Zoran Mladenović, "Concert Master", by Kočo Nedkov, "And the Heart is Sleeping", by Meto Petrovski.

On the occasion of the 30-th anniversary of "Vardar Film", the production company was decorated by President Tito with the Order of Labour with red flag. Awards of republican significance "11-th of October" were given to Kiro Bilbilovski for his camera work in the feature film "The Longest Journey" and to the production company "Vardar Film" for 30 years of activity. That year two Macedonian artists won the highest federal prize "AVNOJ" - they were the actor Ilija Dzuvalakovski and the composer Trajko Prokopiev (among other activities, their contribution was significant in their cinematography work). Also, "Vardar Film" won "The Golden Medal Belgrade" for its best selection

La montée de la soi-disante école de dessin de Skopje continue. Cette année-là on réalise les films suivants: "Homo écranicus" de Delčo Mihajlov (le film obtient le prix spécial au festival de Bordiguera (Italie) en 1979), "Nos proches" de Boro Pejčinov, "Les fusillades", "La petite balle blanche", "Cinq films de la main" de Darko Marković, et aussi "Adam (de 5 à 12)" (159) de Petar Gligorovski qui pour la réalisation gagne "La médaille d'or de Belgrade" de la réalisation des dessins animés au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1977.

Cette année dans la production de "Vardar Film" sont réalisés 14 documentaires dont il faut mentionner: "Nikola Martinovski" de Stevo Crvenkovski, "Les bacheliers" d'Aleksandar Gjurčinov, "Moi, Blaga Micanova" (160) de Laki Čemčev (le film obtient le diplôme spécial au Festival de Leipzig en 1977), "Foulball" de Zoran Mladenović, "Maître de concert" de Kočo Nedkov, "Mais, le coeur dort" de Meto Petrovski.

A l'occasion du 30ème anniversaire de "Vardar Film" le président Tito décore cette maison de cinéma de la décoration "La médaille du travail du drapeau rouge" tandis que les prix de la République du "11 Octobre" sont décernés au directeur de la photographie Kiro Bilbilovski pour son travail sur le film "Le chemin le plus long", et à "Vardar Film" pour son activité de 30 ans. La même année deux créateurs macédoniens sont lauréats du plus grand prix fédéral de l'"AVNOJ": l'acteur Ilija Dzuvalakovski et le compositeur Trajko Prokopiev (pour leur contribution à la cinématographie macédo-

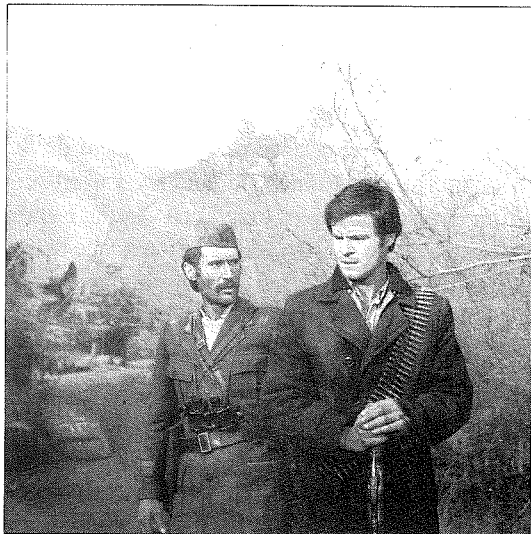
опиев (меѓу другото и за нивниот придонес во македонската кинематографија). „Вардар филм“ и оваа година го освојува „Златниот медал „Белград“ за најдобра селекција на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград. Во истата оваа година режисерот Кочо Недков ја добива републичката награда „Климент Охридски“.

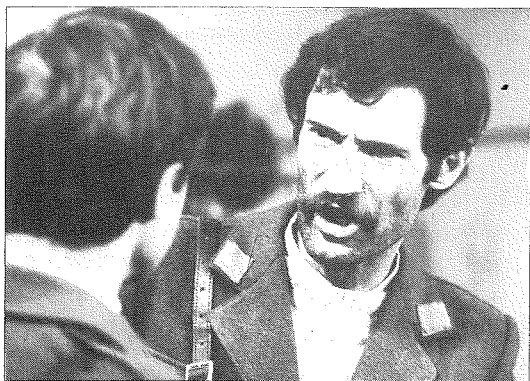
(161)

Кинотеката на Македонија започнува со издавањето на „Кинотечен месечник“, прво списание во Македонија кое ја следи, анализира и вреднува кинематографската проблематика во земјата и странство.

ПРЕСУДА (џр. „Вардар филм“ и „Македонија филм“; сц. Јово Камберски; р. Трајче Пойов; ф. Мишо Самоиловски; м. Томислав Зографски; сџ. Никола Лазаревски, к. Данкица Пејровска; мџ. Димитиар Грбевски; џн. Јордан Јаневски; џл. Жарко Радиќ, Пејтар Арсовски, Блажоја Чоревски, Драги Косиовски, Гокица Лукаревски, Мешо Јовановски, Илија Милчин) (161)

Овој филм означува навраќање на македонската играна продукција кон темата на НОВ и Револуцијата. Авторите на филмот пристапуваат кон појата тематски простиор необременети од догматска реторика и шаблонизирана драматуршка јакетика. Нивното бојато синеастичко искуство се јројави овде и како гаранција за едно зрело филмско отиварување. Што се однесува до наративниот материјал, тој главно се состои од процес на обновување на минатото. За повторно проживување на веќе доживеаното, но со една нова психолошка вредност, која што наведува на еден рационалистички зафат кон околностите и ликовите кои тоа го доживеале. Во овој случај применувајќи едно шакво преседе, сюжетот на „Пресуда“ не е само простио секавање, тоа е и неговата анализа и синтеза, шаква што секавањето едноставно исчезнува

of films at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade.

THE VERDICT (prod. "Vardar Film" and "Makedonija Film"; scr. Jovo Kamberski; dir. Trajče Popov; ph. Mišo Samoilovski; mus. Tomislav Zografski; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Dankica Petrovska; ed. Dimitar Grbevski; sd. Jordan Janevski; cast. Žarko Radić, Petar Arsovski, Blagoja Čorevski, Dragi Kostovski, Gjokica Lukarevski, Meto Jovanovski, Ilija Milččin) (161)

This film signifies a comeback of Macedonian feature film production to the them of the National Liberation War. Yet, the makers of the film, approach this thematic space free from the burden of dogmatic rhetoric and stereotype dramatic pathos. Their long experience in film making, in this case, was a sort of a guarantee for the creation of a mature piece of work. The narrative material consists of a process of renewing the past for reliving the already lived things. But this time, the living is done with a new psychological value that leads to a rational attitude towards the circumstances and characters that have been through that. In this case, following this line, the story of "The Verdict" is not just a simple memory. It is also an analysis and synthesis, so that the memory simply disappears as a feeling in front of the renewed experience.

STAND UP STRAIGHT, DELFINA (prod. "Vardar Film" and "Makedonija Film"; scr. and dir. Aleksandar Gjuričinov; ph. Kiro Bilbilovski; mus.

nienne). Cette année "Vardar Film" obtient "La médaille d'or de Belgrade" pour la meilleure sélection au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade et le réalisateur Kočo Nedkov obtient le prix de la République de "Climent d'Ohrid".

La Cinémathèque de Macédoine commence la publication de "Kinotečen mesečnik", la première revue mensuelle en Macédoine qui suit, analyse, et critique les questions du cinéma national et étranger.

LE JUGEMENT (pr. "Vardar Film" et "Macedonija Film"; sc. Jovo Kamberski; ré. Trajče Popov; ph. Mišo Samoilovski; mus. Tomislav Zografski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Dankica Petrovska; mont. Dimitar Grbevski; s. Jordan Janevski; int. Žarko Radić, Petar Arsovski, Blagoja Čorevski, Dragi Kostovski, Gjokica Lukarevski, Metodija Jovanovski, Ilija Milččin) (161)

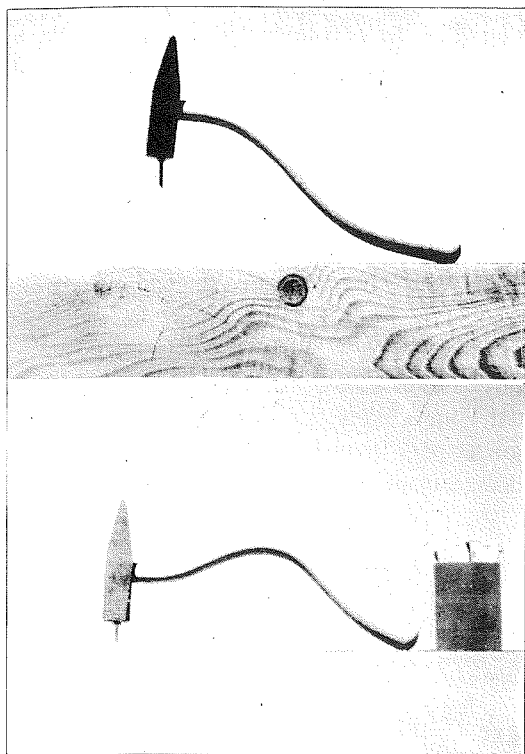
Le film désigne le retour de la production cinématographique au sujet de la Lutte de libération nationale et de la Révolution. Les auteurs du film abordent ce thème sans le poids de la rhétorique et le pathétique de la dramaturgie schématisée. Leur riche expérience de cinéastes ici se montre comme la garantie d'une oeuvre cinématographique mûre. Quant au matériel de la narration, il contient le procès de la reconstruction du passé pour revivre ce qui est déjà vécu avec une nouvelle valeur psychologique qui pousse à l'entreprise rationalisée des circonstances et des personnages. Dans ce cas, appliquant un tel procédé, le sujet du film "Le jugement" n'est pas une mémoire simple, mais aussi son analyse et sa synthèse, de sorte que la mémoire disparaisse ainsi que le sentiment devant l'événement renouvelé.

DRESSE-TOI, DELPHINE (pr. "Vardar Film" et "Makedonija Film"; sc. et ré. Aleksandar Gjuričinov; ph. Kiro Bilbilovski; mus. Slave Dimitrov; déc. Nikola Lazarevski; cost. Zorica

(163)

медал „Белград“ за селекција на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград. Значи, снимени се следниве документарни филмови: „Среќна Нова година“ на Владимир Блажевски (филмот е добитник на „Сребрен медал „Белград“ за режија на документарен филм на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1978 година), „Џафра“ на Кирил Ценовски, „Дупчачи“ на Кочо Недков, „Угич“ на Лаки Чемчев (медал „Белград“ за тонско обликување на Глигор Паковски на ФЈДКФ во Белград 1978 година), „Побрзај, полека“ на Зоран Младеновиќ, „Подмолна сила“ на Мето Петровски (диплома на режисерот Мето Петровски на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград истата година), „Железниот преграб“ на Скендер Кули и „Лето господово 77“ (163) на Бранко Гапо.

(164)

Наспроти извесната стагнација кај играната продукција, реализацијата на анимирани филмови бележи натамошен растеж. Реализирани се анимираните филмови „Буквар за писмени“ на Дарко Марковиќ, „Успех“ на Делчо Михајлов, „Растење“ и „Отпор“ (164) на Боро Пејчинов (филмот „Отпор“ е добитник на „Златен медал „Белград“ за режија на анимиран филм на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1978 година, каде ја добива и наградата „Желимир Матко“ на списанието „Филмограф“ и дипломата „Кекец“, потоа следуваат и главните награди на фестивалите во Оберхаузен 1978 и во Анеси 1979 година, како и специјалната награда на фестивалот во Краков. Овој филм станува и југословенски кандидат за Оскар). Годишната награда на „Млад борец“ за достигнувања на младите во областа на уметничкото творештво ја добива актерот Данчо Чевревски за улога во филмот „Најдолгиот пат“.

Одделот за драмски актери при Високата музичка школа, формиран во 1969 година, прераснува во Факултет за драмски

Golden Medal Belgrade" at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade, 1978, then, "Dzafra", directed by Kiril Cenevski, "Drills", by Kočo Nedkov, "Bellwether", directed by Laki Čemčev (awarded for its sound at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade. The award was given to Gligor Pakovski), then, "Go Faster, Slowly", by Zoran Mladenović, "Deceitful Strength", by Meto Petrovski (the same year, at the Festival of Documentary and Short Films in Belgrade, Meto Petrovski was awarded with a Diploma). "The Iron Embrace", by Skender Kuli and "In a Year of Our Lord '77" (1963), directed by Branko Gapo.

Also, the animated film production was increased with the following films: "An Elementary Reading Book for Literates", by Darko Marković, "Success", by Delčo Mihajlov and "Growing Up" and "Resistance" (1964), directed by Boro Pejčinov (the animated film "Resistance" was a winner of "Golden Medal "Beograd" for direction of an animated film at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, where the same film was also awarded with the prize "Želimir Matko", given by the journal "Filmograf" and the Diploma "Kekec", and then followed the main awards at the Festivals in Oberhausen (1978) and Annecy (1979), as well as the special award, given at the Festival in Krakow. This film has also been Yugoslav nominee for Academy Award "Oscar"). One should be noted that 1978, at the Festival of X Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, "Vardar Film" was awarded with the "Silver Medal "Beograd" for the best selection. The annual award, given by "Mlad Borec" for the achievements of young people in the field of artistic creative work was presented to the actor Dančo Čevrevski, for his role in the feature film "The Longest Road".

The Department for dramatic actors at the High Musical School was transformed into the Faculty of Dramatic Arts. For many years this faculty, educating students for the theatre, film production and TV, has been widening its programmes according to the needs of contemporary education. Nowa-

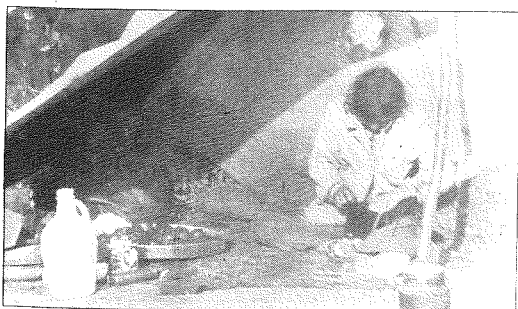
Belgrade. "Vardar Film" réalise les documentaires suivants: "Bonne année" de Vladimir Blaževski (le film est couronné de "La médaille d'or de Belgrade" pour la réalisation au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1978), "Djafra" de Kiril Cenevski, "Les foreurs" de Kočo Nedkov, "Ugič" de Laki Čemčev (prix du traitement du son pour Gligor Pakovski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1978), "Dépêche-toi lentement" de Zoran Mladenović, "La force sournoise" de Meto Petrovski (diplôme pour le réalisateur Meto Petrovski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade la même année), "L'enterrement de fer" de Skender Kuli et "L'été du Seigneur 77" (1963) de Branko Gapo.

En contrepartie de la stagnation de la production de longs métrages, la production des films d'animation est marquée par un accroissement continu. On réalise les dessins animés: "L'abécédaire pour les lettrés" de Darko Marković, "Le succès" de Delčo Mihajlov, "La croissance" et "La résistance" (1964) de Boro Pejčinov (le film "La résistance" obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la réalisation du film animé au Festival du documentaire et court métrage de Belgrade en 1978, ainsi que le prix de "Želimir Matko" de la revue "Filmographe", le diplôme "Kekec", et aussi les prix principaux au festival d'Oberhausen en 1978 et d'Annecy en 1979, le prix spécial au Festival de Cracovie. Le film est candidat pour le prix d'"Oscar"). L'acteur Dančo Čevrevski pour le rôle dans le film "Le chemin le plus long" obtient le prix annuel des réalisations des jeunes du domaine de la création artistique de la revue "Le jeune combattant" ("Mlad borec").

La section des acteurs dramatiques auprès de l'Ecole supérieure de musique, créée en 1969, devient la Faculté des arts dramatiques. Cette Faculté qui s'occupe de la formation des cadres du théâtre, du cinéma et de la télévision complète chaque année son programme d'enseignement selon les nécessités de l'éducation moderne. Aujourd'hui la Faculté a sept sections d'étude: acteurs

(165)

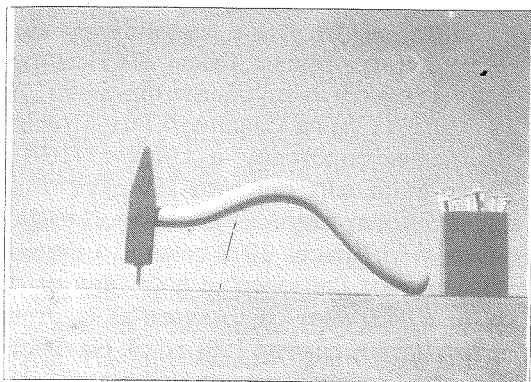
(166)

уметности. Овој факултет, кој образува кад-ри за театарот, филмот и телевизијата, од година во година ја дооформува својата нас-тавна програма според потребите на модер-ното образование. Денес, на овој факултет постојат седум студиски оддели и тоа: драм-ски актери, организација, камера, монтажа, драматургија, театарска режија и филмска режија.

1979

Во оваа година бележиме извонредно квалитетна продукција на документарни филмови. Најнапред тука е „Дае“ (165) на Столе Попов кој стана добитник на голем број домашни и меѓународни награди: „Зла-тен медал „Белград“ за режија на докумен-тарен филм и „Златен медал „Белград“ за камера на Мишо Самоиловски на ФЈДКФ во Белград 1979, „Гран при“ на фестивалот во Оберхаузен 1979 година, „Гран при“ на IV Балкански фестивал во Љубљана 1980 годи-на, специјални награди на жиријата на фес-тивалите во Мелбурн 1979 година, Лајпциг 1979 година и Лондон 1980 година, и нај-после најзначајното признание дојде од Лос Анџелес 1980 година - номинација за награ-дата Оскар во категоријата на документар-ни филмови, со што „Дае“ се најде меѓу пет-те најдобри светски документарни оствару-вања.

Од другите документарни филмови ги издвојуваме следниве: „Голгота“ (166) на Мето Петровски („Златен медал „Белград“ за режија на документарен филм и „Медал „Белград“ за тонско обликување на Глигор Паковски на ФЈДКФ во Белград 1979 го-дина и „Бронзен змеј“ за камера на Љубе Петковски на Фестивалот во Краков 1979 година), „Бакнеж“ на Миле Гроздановски, „Ракување“ на Скендер Кули, „Додека во-дата тивко жуборка“ на Коле Ангеловски, „Икар“ на Владимир Блажевски, „Рафаел Алберти“ и „Ежен Гилвик“ на Кирил Це-невски, „Добро ни дојде“ на Столе Попов и „Лозар“ на Димитар Грбевски.

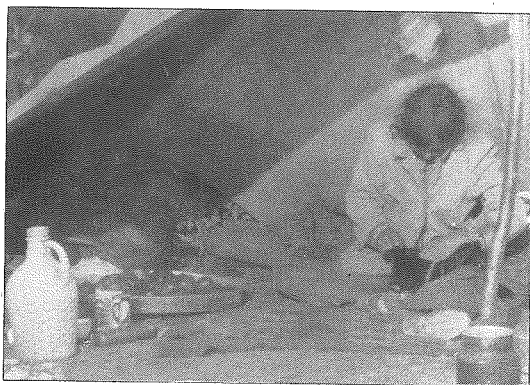

days, there are seven departments for actors, organisation, camera, editing, dramaturgy, film and stage direction.

1979

That year documentary film production was of an extremely high quality. At first, the documentary film "Dae" (165), directed by Stole Popov, achieved a great number of domestic and foreign awards: "Golden Medal Belgrade" for direction at Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade, 1979, "Grand Prix" in Oberhausen, 1979, "Golden Medal" at the "V-th Balkans Film Festival", Athens, 1981, special awards by the juries at the film festivals in Melbourne 1979 and Leipzig, 1979 and also in London, 1980, and finally, the most significant recognition - The Motion Picture Academy's nomination for "Oscar" in the category of foreign documentary films. This meant that "Dae" was considered as one of the five best world documentary achievements for that year.

From the other documentary films we could point out the following: "Golgotha" (166), directed by Meto Petrovski, who was a winner of "The Golden Medal Belgrade" for direction at the Yugoslav Film Festival of Short and Documentary Films in Belgrade, as well as for the best sound, given to Gligor Pakovski at the same Festival, and also, a winner of "Bronze Dragon" for the best camera work, given to Ljube Petkovski at Krakow Film Festival, 1979. Other documentary films were: "A Kiss", directed by Mile Grozdanovski, "Shaking Hands",

dramatiques, organisation, caméra, montage, dramaturgie, mise en scène théâtrale et mise en scène cinématographique.

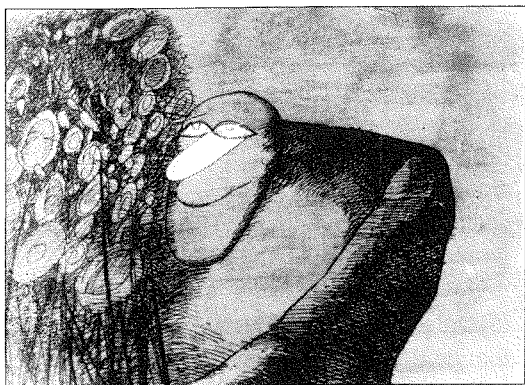
1979

Cette année est marquée par une production de documentaires d'une qualité exceptionnelle. Tout d'abord, le film "Dae" (165) de Stole Popov qui est couronné de nombreux prix nationaux et internationaux: "La médaille d'or de Belgrade" de la réalisation du documentaire et le directeur de la photographie Mišo Samoilovski obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la meilleure prise de vue au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1979, le "Grand prix" au Festival d'Oberhausen en 1979, le "Grand prix" au quatrième Festival balkanique de cinéma de Ljubljana en 1980, le prix spécial du jury aux festivals de Melbourne en 1979, de Leipzig en 1979 et de Londres en 1980, et enfin la plus importante reconnaissance vient de Los Angeles en 1980 - la nomination pour le prix d'"Oscar" dans la catégorie des documentaires alors que le film "Dae" est parmi les cinq meilleures réalisations documentaires du monde.

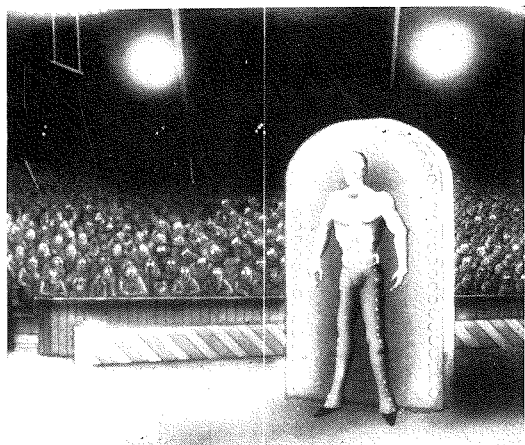
Parmi les autres films documentaires il faut mentionner les suivants: "Golgotha" (166) de Meto Petrovski ("La médaille d'or de Belgrade" de la réalisation du documentaire et le prix "La médaille de Belgrade" de la prise de son pour Gligor Pakovski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1979 et le prix du "Dragon de bronze" de la caméra pour Ljube

(167)

(168)

(169)

Во оваа година е снимен еден кусометражен игран филм „Глава“ (167) на Лаки Чемчев, како и анимираните филмови „Лу-да птица“ (168) на Славољуб Игњатовиќ и „Последниот прозорец“ и „Циркус“ (169) на Дарко Марковиќ (филмот „Циркус“ е добитник на наградата „Сребрен змеј“ на фестивалот во Краков 1979 година, а филмот „Последниот прозорец“ е добитник на наградата на градот Oberhausen на фестивалот во истиот град во 1981 год.). На Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград истата година „Вардар филм“ ја добива наградата „Голем екран“ за најголем број произведени кусометражни филмови во претходната година, а воедно ја добива и продуцентската награда „Сребрен медал „Белград“. Снимателот Мишо Самоиловски, на истиот фестивал, добива „Златен медал „Белград“ за најдобра камера во филмовите „Дае“ и „Глава“, како и наградата за најдобра камера на Радио-телевизија Белград.

Македонскиот режисер Трајче Попов ја добива наградата „4 јули“ на Сојузниот одбор на Сојузот на борците на Југославија за реализација на долгометражниот документарен филм „Македонија во НОВ и Револуцијата 1941-1945“ произведен од „Застава филм“ во 1978 година. По повод 35-годишнината на југословенската кинематографија македонските филмски творци Трајче Попов и Киро Билбиловски добиваат Големи Повелби за придонес во развојот на југословенскиот филм. Воедно Трајче Попов е одликуван со Орден - заслуги за народ со сребрени зраци, а режисерот Димитрие Османли е одликуван со Орден на трудот со златен венец.

Во оваа година го бележиме и зародишот на идниот фестивал на филмската камера „Браќа Манаки“. Имено, по повод 15-годишнината од смртта на Милтон Манаки, во организација на Друштвото на филмските работници на Македонија, Кинотеката на Македонија и Сцената „Стив“ при СИЗ за култура на град Битола, од 23 до

by Skender Kuli, "While the Water is Quietly Rippling", by Kole Angelovski, "Icarus", directed by Vladimir Blaževski, "Rafael Alberti" and "Eugene Guilvic" by Kiril Cenevski, "Welcome", by Stole Popov and "Lozar", directed by Dimitar Grbevski.

That year, the short fiction film "A Head" (167) was produced. The Director was Laki Čemčev. Also, the following animated films were produced: "A Wild Bird" (168), directed by Slavoljub Ignjatović and "The Last Window" and "Circus" (169), directed by Darko Marković. The last was a winner of "Silver Dragon" at Krakow Film Festival, 1979, and the film "The Last Window" was the winner of the prize given by the city of Oberhausen at the film festival in the same city. The same year, at the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films in Belgrade, "Vardar Film" was awarded with the prize "Big Screen" for the greatest number of produced short films in the previous year, and also, with the prize for the producers "Silver Medal - Beograd". At the same festival the cinematographer Mišo Samoilovski won the prize "Golden Medal Beograd" for the best camera of the film "Dae" and "The Head", as well as the prize for the best camera, awarded by Radio Television Belgrade.

The Macedonian director Trajče Popov was a winner of the prize "4th of July", given by the Veterans Yugoslav Federation for directing of the long documentary film "Macedonia in the National Liberation War and the Revolution 1941-1945", produced by "Zastava Film", from Belgrade, 1978. On the occasion of the 35-th anniversary of the Yugoslav cinematography, Macedonian film makers Trajče Popov and Kiro Bilbilovski gained Great Charters for contribution in the development of the Yugoslav film. Also Trajče Popov was decorated with an Order According to Merits with Silver Star, and the director Dimitrie Osmanli was decorated with Order of Labour with golden wreath.

That year the initiative for the future Film Camera Festival "Manaki Brothers" was apparent. Namely, on the occasion of the 15-th anniversary of Milton Manaki's death, the Cinematheque of Macedonia,

Petkovski au Festival de Cracovie en 1979), "Le baiser" de Mile Grozdanovski, "Donner une poignée de main" de Skender Kuli, "Quand l'eau susurre doucement" de Kole Angelovski, "Icare" de Vladimir Blaževski, "Raffael Alberti" et "Eugene Guilvic" de Kiril Cenevski, "Bienvenu" de Stole Popov et "Le vigneron" de Dimitar Grbevski.

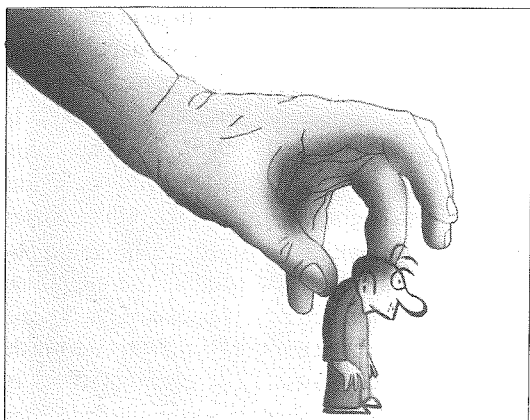
La même année est tourné le court métrage "La tête" (167) de Laki Čemčev aussi que les dessins animés "L'oiseau fou" (168) de Slavoljub Ignjatović, "La dernière fenêtre" et "Le cirque" (169) de Darko Marković (le film "Le cirque" gagne le prix du "Dragon d'argent" au Festival de Cracovie en 1979, tandis que le film "La dernière fenêtre" obtient le prix au Festival de la ville d'Oberhausen). Au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade, la même année "Vardar Film" obtient le prix de la production "Le grand écran" pour le plus grand nombre de courts métrages de l'année précédente, et en même temps obtient le prix de la production "La médaille d'argent de Belgrade". L'opérateur de prise de vue Mišo Samoilovski au même festival obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la prise de vue des films "Dae" et "La tête" ainsi que le prix de la meilleure caméra de la Radio-Télévision de Belgrade.

Le réalisateur Trajče Popov obtient le prix du "4 juillet" du Comité fédéral des combattants de Yougoslavie de la réalisation du documentaire long métrage "La Macédoine pendant la Lutte de la libération populaire 1941-1945", une production de "Zastava Film" en 1978. A l'occasion de 35 ans de la cinématographie yougoslave, les cinéastes macédoniens Trajče Popov et Kiro Bilbilovski obtiennent la Grande charte pour la contribution au développement du cinéma yougoslave, tandis que le metteur en scène Dimitrie Osmanli est décoré de la "Médaille du travail de la couronne d'or" et Trajče Popov est décoré de "La médaille de mérites pour le peuple des rayons d'argent".

La même année on aperçoit le germe du futur festival de la caméra "Braća Manaki" ("Frères

(170)

(171)

25 април во Битола се одржа југословенската манифестација „Денови на филмската камера - Милтон Манаки“. Програмата се состоеше од тркалезна маса посветена на значењето на филмската камера во филмското творештво, потоа селекција на 10 документарни филмови од најновата југословенска продукција и програмата „Мојата најдрага камера“.

1980

Во продукција на „Вардар филм“ се реализирани два играни филма: „Време, води“ во режија на Бранко Гапо и „Оловна бригада“ во режија на Кирил Ценевски (на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула 1980 година директорот на фотографијата Мишо Самоиловски е добитник на „Златна арена“ за снимателско остварување во филмот „Оловна бригада“, а самиот филм ја добива наградата „Првوماјска“ за најдобар филм со современа тематика).

Во кусометражната продукција ја имаме следнава ситуација: снимени се документарните филмови „Најдрагиот учител“ на Мето Петровски, „Кога“ на Лаки Чемчев и „Крвта на морето“ (170) на Кочо Недков, потоа анимираните филмови „Рака“ (171) на Дарко Марковиќ (филмот е добитник на „Голем златен медал „Белград“ за режија на анимиран филм на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1980 година и награда на католичките филмски работници и наградата FIPRESCI на меѓународното жири на филмската критика на фестивалот во Оберхаузен), „Хомо догматикус“ на Делчо Михајлов, „Шоу“ на Славољуб Игњатовиќ, „Црно знаме“ и „Парабола“ на Мирослав Грчев, како и еден кусометражен игран филм „Мистериозниот предмет“ на Слободан Деспотовски.

На ФЈДКФ одржан во Белград 1980 година македонскиот снимател Љубе Петковски ја добива повелбата „Милтон

Association of Film Workers and the Stage "Stiv" from Bitola, from April 23-25, organised the Yugoslav manifestation "Days of Film Camera - Milton Manaki", which took place in Bitola. The program consisted of a "round table" dedicated to the significance of the film camera in the cinematography work and a selection of 10 documentary films of the latest Yugoslav production as well as the special program, called "My Dearest Camera".

1980

"Vardar Film" produced two feature films: "Times, Waters", directed by Branko Gapo and "The Lead Brigade", directed by Kiril Cenevski (the director of photography of the last film Mišo Samoilovski won "The Golden Arena" at Pula Film Festival) and the film itself was awarded with the prize "First of May" for the best film with contemporary theme.

Regarding the short and documentary production the situation was as follows: production of the documentary films "The Most Beloved Teacher", directed by Meto Petrovski, "When", by Laki Čemčev and "The Blood of the Sea" (170), directed by Kočo Nedkov, then the animated films "A Hand" (171), by Darko Marković, which won "The Golden Medal Belgrade" for direction of animated films at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films, in Belgrade, 1980. This film also received prizes from the Catholic film makers and the award FIPRESCI, from the international jury of film critics, both won at the Festival of Short and Documentary Films in Oberhausen, 1980. The animated films "Homo Dogmaticus", directed by Delčo Mihajlov and "Black Flag" and "Parable", directed by Miroslav Grčev, as well as "Show", directed by Slavoljub Ignatović followed. Also, a short fiction film was produced, "A Mysterious Object", directed by Slobodan Despotovski.

At the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films, held in Belgrade, the Macedonian cinematographer Ljube Petkovski was awarded with a special recognition "Milton Manaki" for exceptional merits and contribution in the development of the Yugoslav film.

Manaki"). A l'occasion du 15ème anniversaire de la mort de Milton Manaki, dans l'organisation de la Société des cinéastes de Macédoine, la Cinéma-thèque de Macédoine et la Scène "Stiv" auprès de la Communauté d'intérêt autogestionnaire de la culture de la ville de Bitola, se tient à Bitola du 23 au 25 avril la manifestation yougoslave "Les jours de la caméra - Milton Manaki". Le programme comporte une table ronde consacrée à l'importance de la caméra dans la création du cinéma, ainsi qu'une sélection de 10 films documentaires de la nouvelle production yougoslave et un programme spécial sous le titre "Ma caméra préférée".

1980

Dans la production de "Vardar Film" sont réalisés deux films: "Le temps, les eaux" de Branko Gapo et "La brigade minière" de Kiril Cenevski (le directeur de la photographie du film "La brigade minière", Mišo Samoilovski, obtient le prix de "L'arène d'or" de la prise de vue tandis que le film obtient le prix du "1er Mai" en tant que meilleur film du thème contemporain au Festival de cinéma de Pula en 1980).

Dans le court métrage sont tournés les documentaires "L'instituteur le plus cher" de Meto Petrovski, "Quand" de Laki Čemčev et "Le sang de la mer" (170) de Kočo Nedkov, puis les dessins animés "La main" (171) de Darko Marković (ce film obtient "La grande médaille d'or de Belgrade" de la réalisation du dessin animé au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1980, puis le prix des cinéastes catholiques et le prix FIPRESCI du jury international de la critique de cinéma au Festival d'Oberhausen), "Homo dogmaticus" de Delčo Mihajlov, "Show" de Slavoljub Ignatović, "Le drapeau noir" et "La parabole" de Miroslav Grčev, ainsi que le court métrage "L'objet mystérieux" de Slobodan Despotovski.

Au Festival du documentaire et du court métrage de Belgrade en 1980, l'opérateur de prise de vue Ljube Petkovski obtient la Charte "Milton Manaki"

Манаки“ за посебни заслуги и траен придонес во развојот на југословенскиот филм.

По повод 100-годишнината од раѓањето на Милтон Манаки, во Битола од 26 до 28 септември се одржуваат вторите „Манакиеви средби“ на југословенските филмски сниматели, на кои, покрај другите содржини, е прикажана и селекција од шест играни филмови од Пулскиот фестивал.

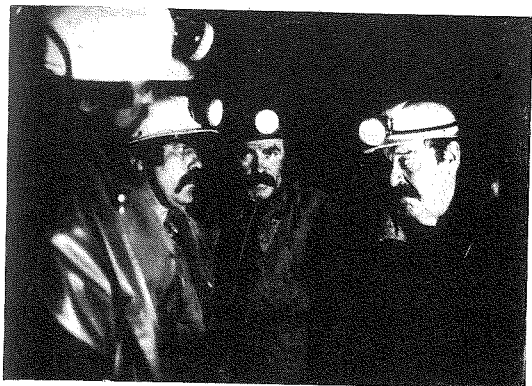

(172)

ВРЕМЕ, ВОДИ (џр. „Вардар филм“ и „Македонија филм“; сц. Јован Сїрезовски; р. Бранко Гаїо; ф. Љубе Пеїшковски; м. Рисїо Аврамовски; сї. Никола Лазаревски; к. Јелена Паїрноїк; мїл. Олїа Лукова; џл. Глиїор Паковски и Андреї Беїан; їл. Пеїшар Арсовски, Душко Косїловски, Шишман Анїеловски, Ненад Милосављевиќ, Лидија Плеїл, Борис Дворник, Пеїтре Прличко) (172)

Дејсївието на овој филм зайочнува со судирој на две села околу единсївениої извор на вода во нивниої крај, некаде на џочейокої на шїриесейїїїїїе їодини од овој век. Всушносї селаниїе од Сушево, їредводени од Пеїтре Ќушко, їо сврїшувааї речноїо кориїо кон нивноїо село. Така сїжеїо веќе од џочейокої добива извесни мийски каракїтерисїїки. Пеїтре Ќушко е некої вид сушевски Промейей, кој за себе, за својаїа воденица и за своїїе соселани, сака да обезбеди вода насушна и заїїоа дирекїїно влеїува во судир со їприродниїе сили. Со овој їромейейски чин меїуїїоа, їїої ќе сїїаїи и во судир со луїеїїо, селаниїе од Каменово. Авїїориїе на филмої креирааї еден свей кој, се разбира, їїїекнува од неїовиої романескен извор, но їосїїоїано се чувсїївувааї нивниїе усилби, на ликовиїе и на сїїїаниїе да им се їпридаде една їїїїнаквa, филмска авїїенїїїїносї. Така во својаїа финална кинесїїейїїчка форма, овој филм осїїанува инїїересен обид и резулїаї на креаїїївнаїа сорабойка на лїїїераїїураїа и филмскиої медиум.

On the occasion of the centenary of Milton Manaki's birth, the Second "Manaki's Meeting of Yugoslav Film Cinematographers" took place in Bitola, from September 26-28, where, in addition to the other activities, a selection of 6 feature films from Pula Film Festival were presented.

pour ses mérites et sa contribution permanente au développement du cinéma yougoslave.

A l'occasion du Centenaire de la naissance de Milton Manaki, du 26 au 28 septembre à Bitola se déroulent les deuxièmes "Rencontres de Manaki des opérateurs de prise de vue yougoslaves" où outre les nombreux thèmes on présente une sélection de 6 films du Festival de cinéma de Pula.

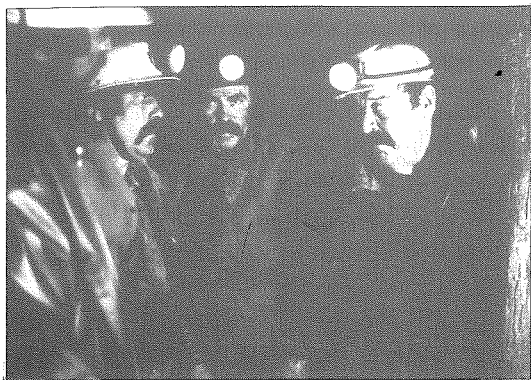
LE TEMPS, LES EAUX (pr. "Vardar Film" et "Makedonija Film"; sc. Jovan Strezovski et Branko Gapo; ré. Branko Gapo; ph. Ljube Petkovski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jelena Patrnogić; mont. Olga Lukova; s. Gligor Pakovski et Andrej Beljan; int. Petar Arsovski, Duško Kostovski, Šišman Angelovski, Nenad Milosavljević, Lidija Pletl, Boris Dvornik, Petre Prličko) (172)

L'histoire du film commence avec le conflit de deux villages pour le puits d'eau unique au début des années trente de ce siècle. C'est-à-dire, les villageois du village de Suševo menés par Petre Kuško, tournent le lit du cour d'eau vers leur village. Ainsi, le sujet dès le début prend certaines caractéristiques mythiques. Petre Kuško est d'une manière le Prométhée du village de Suševo, qui veut pour soi, pour son moulin et pour les villageois assurer de l'eau indispensable et c'est pour cela qu'il entre directement en conflit avec les forces naturelles. Cependant, avec cet acte prométhéen il entre aussi en conflit avec les gens du village de Kamenovo. Les auteurs du film créent un monde qui provient, naturellement, de la source romanesque du monde, et on sent toujours les efforts de donner aux personnages et aux événements une forme différente, mais authentique au point de vue du cinéma. Ainsi, par sa forme esthétique finale le film est un essai intéressant et un résultat de la collaboration créative de la littérature et du média du cinéma.

LA BRIGADE MINIERE (pr. "Vardar Film" et "Makedonija Film"; sc. et ré. Kiril Cenevski; ph. Mišo Samoïlovski; mus. Ilija Pejovski; déc. Nikola Lazarevski; cost. Elena

TIMES, WATERS (prod. "Vardar Film" and "Makedonija Film"; scr. Jovan Strezovski and Branko Gapo; dir. Branko Gapo; ph. Ljube Petkovski; mus. Risto Avramovski; art dir. Nikola Lazarevski; cost. des. Jelena Patrnogić; ed. Olga Lukova; sd. Gligor Pakovski and Andrej Beljan; cast. Petar Arsovski, Duško Kostovski, Šišman Angelovski, Nenad Milosavljević, Lidija Pletl, Boris Dvornik, Petre Prličko) (172)

The film begins with a conflict between two villages over the only water spring in the area, around the beginning of the thirties. Actually, the villagers of Suševo, led by Petre Čuško, turn the river bed towards their village. So, the story shows some mythical characteristics at the very beginning of the film. Petre Čuško is a kind of a Prometheus from Suševo, who tries to provide water for his mill and the other villagers as well. In this way he challenges the forces of nature. But, this Promethean act forces him to confront the villagers of Kamenovo. The makers of the film create a world that certainly originates from its literary source, but we can feel their efforts to give a different, a film authenticity to the characters and events. So, in its final, cinematic shape, the

(173)

(174)

ОЛОВНА БРИГАДА (ѿр. „Вардар филм“ и „Македонија филм“; сц. и р. Кирил Ценовски; ф. Мишо Самоиловски; м. Илија Пејовски; сџ. Никола Лазаревски; к. Елена Дончева-Танчева; мџ. Сјасе Тасевски; џ. Јордан Јаневски; ѓл. Миралем Зуичевиќ, Дарко Дамевски, Миља Вујановиќ, Павле Вуисиќ, Ацо Јовановски, Блажоја Сјирковски, Мејшо Јовановски) (173)

Во фабуларнајша основа на „Оловна бригада“ џосџавен е еден џомалку бизарен моџив. Имено, во еден од заџусџениџше којови на рудникоџ се оџкриени кристџали на моџне редок минерал, „џалиум“. Меџџоа, ова оџкриџие не се разџласува од некакви мисџериозни џричини, а џше кристџали исчезнувааџ од сеџарациџаџа и заврџувааџ на неџознаџи месџа. Пре-молченаџа вина за џоа сџше ја џрефрлувааџ еден на друџ, додека некои од џоџи-риџше рудари си џо џрисвоџувааџ кристџалоџ, се разбира, џрџуваџки со неџо. Меџџоа, во обликуваџеџо на оваа филмска џриказна има низа несовџаџања и недо-разбирања кои овоџаџи не можаџи да се обџаснаџи само со класичниоџ есџеџски конфликти џомеџу замислениоџ маџериџал и одбраниџше средсџва за неџово филмско оживоџворување.

1981

Во продукџија на „Вардар филм“ е реализиран играниот филм „Црвениот коњ“ во режија на Столе Попов (филмот освои повеќе награди - „Златна арена“ за сцено-графија на Властимир Гаврик на фести-валот во Пула 81, диплома за режија на ФЕСТ 82, диплома FILMEKS во Лос Анџелес 1982 година, диплома за режија на фестивалот во Сан Франџиско 1982 година, на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1981 година Мето Јовановски ја добива Големата диплома за машка епизодна улога во „Црвениот коњ“, за која е прогласен и артист на годината од ревиџата „Екран“, а Столе Попов ја добива републичката на-

film remains an interesting attempt and result of the creative collaboration of literature and film.

THE LEAD BRIGADE (prod. "Vardar Film" and "Makedonija Film"; scr. and dir. Kiril Cenevski; ph. Mišo Samoilovski; mus. Ilija Petrovski; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Elena Dončeva-Tančeva; ed. Spase Tasevski; sd. Jordan Janevski; cast. Miralem Zupčević, Darko Damevski, Milja Vujanović, Pavle Vuisić, Aco Jovanovski, Blagoja Spirkovski, Meto Jovanovski) (173)

The plot of "The Lead Brigade" is based on a rather bizarre motive. Namely, in a disused mine shaft, crystals of a very rare mineral Thallium are found. For some mysterious reasons, this discovery is not announced, and the crystals disappear from the separation and end up somewhere else. The blame for this is passed from one person to another, while some clever miners arrogate the crystal and trade with it. Yet, the process of shaping the story is full of disagreements and misunderstandings that may not be explained only by classical aesthetic conflict between the imaginary material and the means that are chosen for its film reviving.

1981

"Vardar Film" produced the feature film "The Red Horse", directed by Stole Popov (the film gained several awards - "Golden Arena" for art direction of Vlastimir Gavrik at Pula Film Festival, a Diploma for direction at FEST '82² in Belgrade, a Diploma FILMEX in Los Angeles, 1982 and Diploma for direction in San Francisco, 1982. At the Film Festival of Actors' Accomplishments, held in Niš 1981, Meto Jovanovski was awarded with the "Big Diploma" for his introducing in the film "The Red Horse". He was also announced as an actor of the year by the weekly magazine "Ekran" ("Screen"), and Stole Popov, the director of the mentioned film was decorated with the national prize "11th of October").

In the short film production a certain slowing down was apparent. Only the following documentary

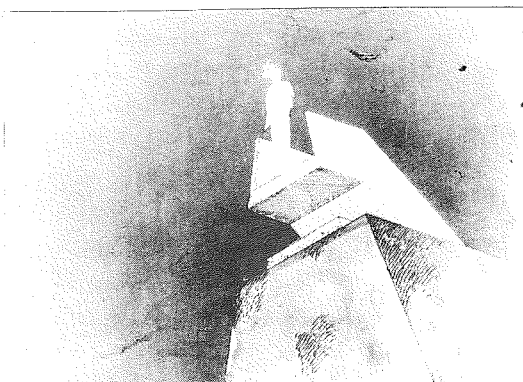
Dončeva-Tančeva, mont. Spase Tasevski; s. Jordan Janevski; int. Miralem Zupčević, Darko Damevski, Milja Vujanović, Pavle Vuisić, Aco Jovanovski, Blagoja Spirkovski, Meto Jovanovski) (173)

Le motif de la fable du film "La brigade minière" est un peu bizarre. En fait, dans un corridor abandonné d'une mine on découvre des cristaux d'un très rare minéral, le thallium. Cependant, la découverte n'est pas annoncée à cause des raisons mystérieuses et les cristaux disparaissent de la séparation finissant aux endroits inconnus. Personne ne reconnaît la responsabilité en la rejetant de l'un à l'autre, tandis que quelques uns des mineurs malins usurpent les cristaux, bien sûr, en trafiquant avec. Mais, dans la formation de l'histoire du film il y a beaucoup d'inconséquences et incompréhensions qui cette fois ne peuvent pas être expliquées par le conflit esthétique classique entre le matériel imaginé et les moyens choisis pour l'animation du film.

1981

La production de "Vardar Film" réalise le film "Le cheval rouge" du metteur en scène Stole Popov (le film conquiert plusieurs prix: "L'arène d'or" du décor pour Vlastimir Gavrik au Festival de Pula en 1981, le diplôme de la mise en scène au Festival FEST 92, le diplôme FILMEKS de Los Angeles en 1982 et le diplôme de la mise en scène au Festival de San Francisco en 1982, au Festival des acteurs de Niš en 1981. Meto Jovanovski obtient le Grand

(175)

града „11 Октомври“ за режијата на овој филм).

Во кусометражната продукција евидентираме забележителен застој. Реализирани се само документарните филмови „Во посета на Преспа, Струга и Охрид“ (174) на Кочо Недков и „ХЕ Маврово“ на Бранко Михајловски, како и анимираниот филм на Делчо Михајлов „Афирмација“ (175).

На фестивалот на југословенскиот играл филм во Пула 1981 година на еден од доајените на македонскиот филм Трајче Попов му е доделена Плакетата од Сојузот на здруженијата на филмските работници на Југославија и од Југословенската кинотека за траен придонес во развојот на југословенскиот филм, а на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1981 година повелби за долгогодишен творечки придонес на домашниот филм добиваат Лаки Чемчев и Димитар Грбевски. Актерот Данчо Чевревски ја доби сојузната награда „Седум секретари на СКОЈ“ за улогата во филмот „Црвениот коњ“.

Во Македонија, наспроти одредено забавено филмско производство, оваа година започнува скромното, но континуирано, филмолошко издаваштво. „Ледот“ го пробива издавачот „Млад борец“ кој ја објавува првата филмолошка книга во нашата земја „Филмот и политичкото“ (176) на авторот Томислав Османли.

(176)

ЦРВЕНИОТ КОЊ (ир. „Вардар филм“ и „Македонија филм“; сц. Ташко Георѓиевски; р. Сјоле Појов; ф. Бранко Михајловски; м. Љуйчо Констаниновиќ; сц. Властимир Гаврик; к. Зорица Тодоровска-Младеновиќ; мш. Димитар Грбевски; ш. Јордан Јаневски; гл. Велимир Бајба Живоиновиќ, Илија Цувалековски, Данчо Чевревски, Коле Анѓеловски, Радмила Живковиќ, Мејо Јовановски, Лиле Георѓиева)

films were produced "Visiting Prespa, Struga, Ohrid" (174), directed by Kočo Nedkov and "Hydro Electric Power Station "Mavrovo", directed by Branko Mihajlovski, as well as the animated film "Affirmation" (175), directed by Delčo Mihajlov.

At the Pula Film Festival, Trajče Popov, one of the doyens of the Macedonian film, was decorated with a Plaque, given by the Federal Yugoslav Association of Film Makers and by "Jugoslovenska Kinoteka" for distinguished contribution in the development of the Yugoslav film. At the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films, held in Belgrade, Laki Čemčev and Dimitar Grbevski the both film editors, were decorated with special Charters for their long lasting creative contribution in the field of domestic cinematography. The actor Dančo Čevrevski was awarded with the federal prize "Seven Secretaries of SKOJ" for his actor's part in the feature film "The Red Horse".

In Macedonia, in spite of certain slowing down of film production, the modest but continuous filmological publishing started. The ice was cut through by the publishing company "Mlad Borec" ("Young Fighter") which issued the first book in our country on cinema topic "The Film and the Politics" (176), by Tomislav Osmanli.

THE RED HORSE (prod. "Vardar Film" and "Makedonija Film"; scr. Taško Georgievski; dir. Stole Popov; ph. Branko Mihajlovski; mus. Ljupčo Konstantinov; art dir. Vlastimir Gavrik; cost. des. Zorica Todorovska-Mladenović; ed. Dimitar Grbevski; sd. Jordan Janevski; cast. Velimir Bata

Diplôme du petit rôle masculin dans le film "Le cheval rouge", il est aussi élu "l'acteur de l'année" par la revue "L'écran" tandis que Stole Popov obtient le prix de la République du "11 Octobre" pour la réalisation de ce film.

Dans la production du court métrage la stagnation est évidente. On ne réalise que les documentaires "En visite à Prespa, Struga et Ohrid" (174) de Kočo Nedkov et "La centrale hydroélectrique Mavrovo" de Branko Mihajlovski ainsi que le dessin animé de Delčo Mihajlov "L'affirmation" (175).

Au Festival du cinéma yougoslave de Pula en 1981, un des doyens du cinéma macédonien, Trajče Popov, obtient la Plaque de l'Union des associations des cinéastes yougoslaves et de la Cinématèque yougoslave pour ses mérites et ses contributions constantes au développement du cinéma yougoslave. Au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1981, Laki Čemčev et Dimitar Grbevski obtiennent des Chartes pour leur contribution créative au cinéma national. L'acteur Dančo Čevrevski obtient le prix fédéral du "7 secrétaires du SKOJ" pour son rôle dans le film "Le cheval rouge".

En Macédoine, en dépit de la stagnation de la production des films, commence la publication modeste mais continuelle des éditions de filmologie. La reprise est signalée par l'éditeur "Le jeune combattant" ("Mlad borec") publiant le premier livre de filmologie dans le pays "Le film et le politique" (176) de l'auteur Tomislav Osmanli.

LE CHEVAL ROUGE (pr. "Vardar Flm" et "Makedonija Flm"; sc. et ré. Stole Popov; ph. Branko Mihajlovski; mus. Ljupčo Konstantinov; déc. Vlastimir Gavrik; cost. Zorica Todorovska-Mladenović; mont. Dimitar Grbevski; s. Jordan Janevski; int. Velimir Bata Živojinović, Ilija Dzuvalakovski, Dančo Čevrevski, Kole Angelovski, Radmila Živković, Meto Jovanovski, Lile Georgieva)

(177)

Во „Црвениот коњ“ (177) индустријата на режисерот Силе Појов не е уапшен само кон нашето литературно наследство, туку неговите творечки ангажман е сориен и кон историската тема, којааша и дојаша беше една од битните ознаки на македонската филмска историја. Така, временскиот период што го зафаќа дејствието на филмот се протега од крајот на бугарската војна во Грција, па преку зеницата на социјализмот во Советскиот Сојуз и Сталиновата смрт во почетокот на еесеттите години, сè до почетокот на еесеттите години. Конфузијата на идеолошката свест иластично мошне добро се вклопува со конвузивноста на просторот во кој како изгнаници се приморани да егзистираат Борис Тушев, централниот лик на филмот, и неговите друшари. Обесхрабрувачката безизлезност на југословенските предели околу Ташкен, најрајливата монополија на оризовите полиња и фабричките хали во кои шее работат, се досиен декор на еден идеолошки и духовен егзотизам кој шее ќе го почувствуваат.

1982

Во продукција на „Вардар филм“ е реализиран играниот филм „Јужна патека“ (178) во режија на Стево Црвенковски, додека производството на кусометражни филмови ја достигнува бројката 14. Најнапред ќе ги споменеме документарните филмови „Огнена бригада“ (179), „Студенчица“ и „Бопс“ на Кочо Недков (на ФДКФ во Белград филмот „Бопс“ е награден со „Златен медал „Белград“ за најдобра монтажа - Драги Панков, а филмот „Огнена бригада“ со „Златен медал „Белград“ за најдобра тонска обработка - Јордан Јаневски, а на фестивалот во Оберхаузен 1982 година филмот „Огнена бригада“ и авторот Кочо Недков се добитници на „Голема диплома“, односно специјална плакета, како и на наградите „Голема диплома“ и „Јубилејна плакета“ на

(178)

Živojinović, Ilija Dzuvalekovski, Dančo Čevrevski, Kole Angelovski, Radmila Živković, Meto Jovanovski, Lile Georgieva)

The interest of Stole Popov as director of "The Red Horse" (177) is not directed merely toward our literary legacy, but his creative engagement is also turned towards history which was by that time one of the essential characteristics of Macedonian film poetics. The film begins with the civil war in Greece and goes through the height of the Soviet Union Stalinism and Stalin's death at the beginning of the fifties, until the beginning of the sixties. The confusion of the ideological conscience corresponds to the convulsive space in which Boris Tušev, the main character of the film, and his comrades exist. The discouraging hopelessness of the desert landscape near Tashkent, the aggressive monotony of the rice fields and the factory engine rooms in which they work, are the proper setting for the ideological and spiritual exorcism in their souls.

1982

"Vardar Film" produced the feature film "Southern Trail" (178), directed by Stevo Crvenkovski, while the documentary film production made 14 films. Most notable was the documentary film: "Fire Brigade" (179), directed by Kočo Nedkov, a winner of "Great Diploma" and Special Plaque at the film festival in Oberhausen, 1982, then, by the same director, "Studencica" and "BOPS". The film "BOPS" was awarded the "Golden Medal Belgrade" for the best editing to Dragi Pankov, and "Fire Brigade" won an award for the best sound, presented to Jordan Janevski. "Gates of Infinity", directed by Vladimir Blaževski, "Circumcision", directed by Laki Čemčev, "Bridges", by Kiril Cenevski, "The Danger is Threatening", by Zoran Mladenović, "Vangel Naumovski", by Aleksandar Gjurčinov and "A Shot for the History" and "Female Weavers", directed by Meto Petrovski followed. Also, the following animated films were produced: "Wiper", by Milutin Roganović, "Demagogue", by Slavoljub Ignjatović (the film was a

Dans le film "Le cheval rouge" (177) l'intérêt du metteur de scène est orienté non seulement vers notre héritage littéraire, mais son engagement créatif est tourné vers les événements historiques ce qu'auterfois était une des plus importantes caractéristiques de la poétique macédonienne. Ainsi, le temps de l'action du film est situé vers la fin de la guerre civile en Grèce et puis elle traverse le zénith du stalinisme à l'Union Soviétique et la mort de Stalin au début des années cinquante jusqu'au début des années soixante. La confusion de la conscience idéologique est très bien plastiquement enchassée dans la convulsion de l'espace où Boris Tušev, le personnage principal du film, et ses copains sont forcés d'exister comme des exilés. Les contrées désertes, décourageantes et sans issue de Taškent, la monotonie agrippante des champs de riz et les halles où ils travaillent, sont le décor digne de l'exorcisme idéologique et spirituel qu'ils ressentent.

1982

La production de "Vardar Film" réalise le film "Le sentier sud" (178) de Stevo Crvenkovski, tandis que la production de court métrage réalise 14 films. Tout d'abord il faut mentionner les documentaires: "La brigade de feu" (179), "Studencica" et "Bops" de Kočo Nedkov (le film "Bops" obtient "La médaille d'or de Belgrade" du montage pour Dragi Pankov, tandis que le film "La brigade de feu" obtient "La médaille d'or de Belgrade" de la meilleure prise de son pour Jordan Janevski au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade, le film et l'auteur obtiennent le grand Diplôme c'est-à-dire la Plaque spéciale au Festival d'Oberhausen en 1982, ainsi que le prix du "Grand diplôme" et de la "Plaque jubilaire" au Festival de Leipzig de cette année-là), "Les portes de l'éternité" de Vladimir Blaževski, "La circoncision" de Laki Čemčev, "Les ponts" de Kiril Cenevski, "Le danger menace" de Zoran Mladenović, "Vangel Naumovski" d'Aleksandar Gjurčinov et "La photo pour l'histoire" de Meto Petrovski. Puis, on produit les dessins animés: "Le balayeur" de Milutin Roganović, "Le démagogue"

(179)

(180)

(181)

фестивалот во Лајпциг истата година), потоа „Врати на бескрајот“ на Владимир Блажевски, „Сунет“ на Лаки Чемчев, „Мостови“ на Кирил Ценовски, „Опасноста се заканува“ на Зоран Младеновиќ, „Вангел Наумовски“ на Александар Ѓурчинов и „Снимка за историјата“ и „Ткаачки“ на Мето Петровски. Снимени се и анимираните филмови „Чистач“ на Милутин Рогановиќ, „Деамог“ на Славољуб Игњатовиќ (филмот е добитник на Специјална диплома на Светскиот фестивал на анимирани филмови - Загреб 82) и „Лав стори“ на Делчо Михајлов, како и кусометражниот игран филм „Полноќно сонце“ на Љупчо Билбиловски. Во оваа година започнува и продукциската соработка помеѓу „Македонија филм“ и Телевизија Скопје, при што се реализирани неколку анимирани и еден кусометражен игран филм. Од овој опус, анимираниот филм на Дарко Марковиќ „Фестивал“ ја добива наградата „Бронзена роза на Монтре“ на Фестивалот во Монтре 1982 година. За истиов филм авторот Дарко Марковиќ ја добива и наградата „13 Ноември“ на град Скопје.

За оваа година е значаен и следниов податок - на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград нашите аниматори Петар Глигоровски и Дарко Марковиќ ги добиваат годишните специјални повелби за пионерска и креативна работа на полето на анимацијата.

Оваа година манифестацијата „Манакиеве средби“ прераснува во Фестивал на филмската камера „Манакиеве средби“ (180), најстар фестивал од овој вид во светот.

ЈУЖНА ПАТЕКА (ур. „Вардар филм“, сц. Гојко Шкарик и Сиево Црвенковски; р. Сиево Црвенковски; ф. Љубе Пејковски; м. Љупчо Константинов; сц. Никола Лазаревски; к. Елена Танчева-Дончева; мџ. Лаки Чемчев; џ. Глигор Павовски; џл. Маја Оцаклиевска, Пејтар Ар-

winner of a Special Diploma, given at the World Festival of Animated films - Zagreb '82) and "Love Story", by Delčo Mihajlov. Finally, the short fiction film "Midnight Sun", directed by Ljupčo Bilbilovski was produced.

That year meant a beginning of production co-operation between "Makedonija Film" and Television Skopje, during which several animated and one short film was produced. One of those animated films, "Festival", directed by Darko Marković was awarded with "Bronze Rose" in Montreu, 1982. Darko Marković was also awarded with the prize "13 November", given by the city of Skopje for the same film.

That year, at the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films in Belgrade, our directors of animated film Petar Gligorovski and Darko Marković was given Special Charters for their pioneer and creative work in the field of animation.

The manifestation "Manaki's Meetings" became a Film Camera Festival "Manaki's Meetings" (180), the oldest festival of its kind in the world.

THE SOUTHERN TRAIL (prod. Vardar Film";
scr. Gojko Škarić and Stevo Crvenkovski; dir.
Stevo Crvenkovski; ph. Ljube Petkovski; mus.
Ljupčo Konstantinov; art dir. Nikola Lazarevski;
cost.des. Elena Dončeva-Tančeva; ed. Laki
Čemčev; sd. Gligor Pakovski; cast. Maja Odzak-
lievska, Petar Arsovski, Aleksandar Berček, Neda
Arnerić, Kole Angelovski, Milica Stojanova, Sil-
vija Jovanovska) (181)

de Slavoljub Ignatović (le film obtient le Diplôme spécial au Festival mondial du dessin animé de Zagreb '82) et "Love story" de Delčo Mihajlov ainsi que le court métrage "Le soleil de minuit" de Ljupčo Bilbilovski. Cette année commence une collaboration de production entre "Makedonija Film" et la Télévision Skopje et on réalise quelques dessins animés et un court métrage. Le dessin animé "Festival" de Darko Marković obtient "La rose de bronze de Montréal" au festival de Montréal en 1982. Pour le même film, l'auteur Darko Marković obtient le prix du "13 Novembre" de la ville de Skopje.

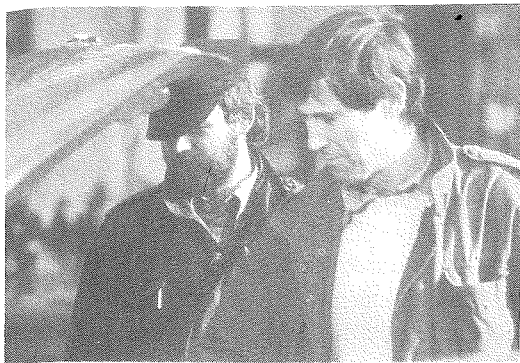
Il faut aussi mentionner que cette année au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade nos auteurs des dessins animés, Petar Gligorovski et Darko Marković, obtiennent des Chartes spéciales pour leur travail créatif de pionnier sur le plan de l'animation.

Cette année-là, la manifestation "Rencontres de Manaki" devient le Festival de la caméra "Rencontres de Manaki" (180), le plus ancien festival de ce genre dans le monde.

LE SENTIER SUD (pr. "Vardar Film";
sc. Gojko Škarić et Stevo Crvenkovski; ré. Stevo
Crvenkovski; ph. Ljube Petkovski; mus. Ljupčo
Konstantinov; déc. Nikola Lazarevski; cost.
Elena Tančeva-Dončeva; mont. Laki Čemčev; s.
Gligor Pakovski; int. Maja Odzaklievska, Petar
Arsovski, Aleksandar Berček, Neda Arnerić, Kole
Angelovski, Milica Stojanova, Silvija Jovanov-
ska) (181)

совски, Александар Берчек, Неда Арнериќ,
Коле Анѓеловски, Милица Стојанова,
Силвија Јовановска) (181)

(181)

„Јужна џаџека“ е филм кој според својата драматуршка организација, фабулата ја посматра некаде на работи на изразните елементи кои влегуваат во конечната сума на бараните кинесистеми вредности. Нејзиното, овојпат би кажале, намерно запоставување, меѓутоа, овде не е одраз на свесно преземение и аплицирани изразни стандарди од страна, туку тоа е определен авторски стил кој освен нашата секогаш подготвена скептичност кон ваков вид изразни иновации, сепак ќе успее да го придобие и нашието безрезервно естетско интересирање. „Јужна џаџека“ е, инаку, дело со мошне високи формални стандарди, кои на некој начин осигураа незабележани, веројатно поради немање афинитет на тогашната публика кон ваквиот вид филмска експресија.

1983

(182)

Започнува стагнацијата на филмското производство во Македонија. Во „Вардар филм“ се снимени само три документарни филмови: „Отворен колосек“ на Мето Петровски, „Пат за умор“ (182) на Зоран Младеновиќ и „Ликвидатор“ (183) на Трајче Попов (овој филм ја добива највисоката награда на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1983 година - „Гран при“, како и наградите на југословенската филмска критика „Милтон Манаки“ и на списанието „Јеж“, а Трајче Попов и наградата „Златен печат „Белград“ на истиот фестивал).

(183)

Во оваа година е реализиран и еден анимиран филм „Фотелја“ на Дарко Марковиќ, во продукција на „Македонија филм“ и Телевизија Скопје (овој филм на ФЈДФ во Белград 1983 ја добива наградата

"The Southern Trail" is a film that places the plot as a part of its dramatic organization, somewhere at the edge of the expressive elements that make the summary of the required cinematic values. The deliberate neglect of the plot is not a result of conscious accepting and applying expressive standards, but a determined attitude of the director, and despite our sceptical attitude toward this kind of innovations, he manages to attract our unreserved aesthetic interest. Anyway, "The Southern Trail" is a film of high formal standards, but they remained unrecognized probably due to the lack of affinity of the public of that time for that kind of film expression.

1983

Again, Macedonian film production stagnated. "Vardar Film" produced only three documentary films: "Open Railroad Track", by Meto Petrovski, "A Highway for Tiring" (182), by Zoran Mladenović and "Liquidator" (183), directed by Trajče Popov. The last film won the greatest prize, "Grand Prix" at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade, as well as the prizes of the Yugoslav Film Critics "Milton Manaki" and of the magazine "Jež" ("Hedgehog"), and Trajče Popov, at the same Festival was awarded with "Golden Seal "Beograd".

Also, that year, an animated film was produced by the distribution company "Makedonija Film" and Television Skopje. It was "Armchair", directed by Darko Marković, a winner of "Golden Medal Bel-

La structure dramatique du film situe la fable au bord des éléments expressifs qui entrent dans la somme définitive des valeurs esthétiques nécessaires du cinéma. Cependant, cette négligence, nous dirons exprès, de la fable, ici n'est pas un reflet des standards de l'expression, acceptés et appliqués de dehors, mais une attitude de l'auteur qui en dépit de notre scepticisme envers les innovations expressives, réussit à gagner notre intérêt esthétique. "Le sentier sud" est un film de hauts standards formels qui étaient restés, d'ailleurs, inaperçus sans doute à cause de la manque de l'affinité du public d'alors envers cette espèce d'expressivité.

1983

C'est le début de la stagnation de la production du cinéma en Macédoine. "Vardar Film" ne tourne que 3 films documentaires: "La voie ouverte" de Meto Petrovski, "La route de la fatigue" (182) de Zoran Mladenović et "Le liquidateur" (183) de Trajče Popov (le film obtient l'important "Grand prix" au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1983 ainsi que les prix de la critique yougoslave "Milton Manaki" et de la revue "L'hérissou", tandis que Trajče Popov obtient le prix "Le cachet d'or de Belgrade" au même festival).

La même année est réalisé le dessin animé "Le fauteuil" de Darko Marković, une production de l'Entreprise de distribution "Makedonija Film" et la Télévision Skopje (le film obtient le prix "La grande médaille d'or de Belgrade" du meilleur

(184)

„Голем златен медал „Белград“ за најдобар мини филм).

Добитници на годишната награда „11 Октомври“ за животно дело станаа режисерот Трајче Попов и актерот Илија Џувалесковски.

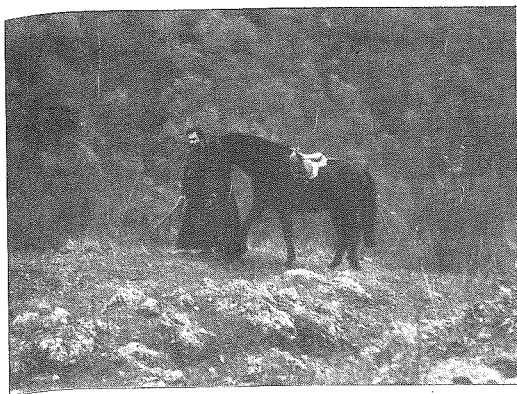
1984

Реализиран е еден игран филм „Нели ти реков“ во режија на Стево Црвенковски и во продукција на „Вардар филм“ и Телевизија Скопје. (на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула истата година плакатот за овој филм ја доби I награда за филмски плакат. Автор е дизајнерот Владимир Бороевиќ, кој за истиот плакат ја добива и III награда на Фестивалот на филмски плакат во Лос Анџелес 1985 година).

Во кусометражната продукција се реализирани следниве документарни филмови: „Археологија и архитектура“ и „Фрески и икони“ (184) на Кочо Недков, „Анди 82“ на Кирил Ценевски (на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1984 година снимателот на овој филм Слободан Стојков добива специјална диплома), „Гостивар, вчера и денес“ на Бранко Гапо, „Тунел“ и „Транспортен центар“ на Мето Петровски, „Попова Шапка“ на Столе Попов и „Црно во црно“ на Коле Манев.

Институтот за филм од Белград му додели на Трајче Попов специјално признање „Во крупен план“ за долгогодишна работа и придонес во развојот на југословенската кинематографија.

НЕЛИ ТИ РЕКОВ (ѿр. „Вардар филм“ и РТВ Скопје; сц. Русомир Боџиановски; р. Сћево Црвенковски; ф. Љубомир Ваџленаров; м. Љујчо Константинов; сц. Таки Павловски; к. Елена Дончева; мѿ. Кемал Демировиќ; ѿ. Глиѿор Паковски; ѿл. Пеѿар Арсовски, Рисио Шишков, Благоја

(185)

grade" for the best mini film at the Yugoslav Festival of Short and Documentary Films in Belgrade.

The winners of the yearly life achievement prizes were Trajče Popov, director and Ilija Džuvalekovski, an actor.

1984

"Vardar Film" and Television Skopje were the producers of the feature film "Didn't I Tell You", directed by Stevo Crvenkovski. (The film poster of the same film was awarded with the first Prize for Film Poster at the Yugoslav Festival of Feature Films in Pula. The author was the designer Vladimir Borojević, who won the Third Prize at the Festival of Film Posters, held in Los Angeles, 1985).

Also the following documentary films were produced: "Archeology and Architecture" and "Frescos and Icons" (184), by Kočo Nedkov, "Huascaran", by Kiril Cenevski (at the Festival of Yugoslav Documentary and Short Films in Belgrade, the cameraman of the mentioned film, Slobodan Stojkov, was awarded with a special Diploma), "Gostivar of Yesterday and Today", by Branko Gapo, "Tunnel" and "Transportation Center", by Meto Petrovski and "Popova Šapka", by Stole Popov, as well as the film "Black in Black", by Kole Manev.

Trajče Popov was decorated a special recognition "Close Up", given by the Film Institute from Belgrade, for his longlasting and significant contribution in the development of Yugoslav film industry.

DIDN'T I TELL YOU? (prod. "Vardar Film" and TV Skopje; scr. Rusomir Bogdanovski; dir. Stevo Crvenkovski; ph. Ljubomir Vaglenarov; mus. Ljupčo Konstantinov; art dir. Taki Pavlovski; cost.des. Elena Dončeva-Tančeva; ed. Kemal Demirović; sd. Gligor Pakovski; cast. Petar Arsovski, Risto Šiškov, Blagoja Spirkovski, Kole Angelovski, Mirče Donevski, Marin Babić, Dančo Čevrevski) (185)

mini-film au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1983).

Le metteur en scène Trajče Popov et l'acteur Ilija Džuvalekovski obtiennent le prix de la République du "11 Octobre" pour l'ensemble de leur oeuvre.

1984

On réalise le film "Ne te l'ai-je pas dit?" de Stevo Crvenkovski, une production de "Vardar Film" et de la Télévision Skopje (la même année au Festival du cinéma yougoslave de Pula ce film obtient le Premier prix pour la meilleure affiche de cinéma; l'auteur de l'affiche, le designer Vladimir Borojević, pour la même affiche obtient le Troisième prix au Festival de l'affiche du cinéma de Los Angeles, en 1985).

La production de court métrage réalise les films documentaires suivants: "L'archéologie et l'architecture" et "Les fresques et les icônes" (184) de Kočo Nedkov, "Les Andes 82" de Kiril Cenevski (au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1984, l'opérateur de prise de vue, Slobodan Stojkov, obtient un diplôme spécial), "Gostivar, hier et aujourd'hui" de Branko Gapo, "Le tunnel" et "Le centre de transport" de Meto Petrovski, "Popova Šapka" de Stole Popov et "Le noir sur le noir" de Kole Manev.

L'Institut du cinéma de Belgrade décerne Trajče Popov d'une reconnaissance spéciale "Au gros plan" pour toutes les années de son travail et ses contributions dans le développement de la cinématographie yougoslave.

NE TE L'AI-JE PAS DIT? (pr. "Vardar Film" et "Television Skopje"; sc. Rusomir Bogdanovski; ré. Stevo Crvenkovski; ph. Ljubomir Vaglenarov; mus. Ljupčo Konstantinov; déc. Taki Pavlovski; cost. Elena Dončeva-Tančeva; mont. Kemal Demirović; s. Gligor Pakovski; int. Petar Arsovski, Risto Šiškov, Blagoja Spirkovski, Kole Angelovski, Mirče Donevski, Marin Babić, Dančo Čevrevski) (185)

(185)

Сийрковски, Коле Анѓеловски, Мирче Доневски, Марин Бабиќ, Данчо Чевревски)
(185)

Филмот ги обработува збиднувањата од Посишлинденскиот период, а неговите протагонисти се и некои автентични историски личности, какви што се војводиите Александро Турунџе и Ѓорѓија и уште некои од останатите актери на овие историски настани. Во нив има несомнено ги преживуваат улогите на својот живот, но не и на својата револуционерна акција, која на некој начин останува нивната единствена, но сигурна врска со вечносата. Поетичките и предавките што како судбинска константа ги следат низ целиот тек на приказот, сесекнувајќи го својот круг на насилство и играчка, се недвосмислени елементи на еден драмски механизам кој донесува вонредни ефекти и без да се попира постојано врз нивната визуелна атрактивност.

1985

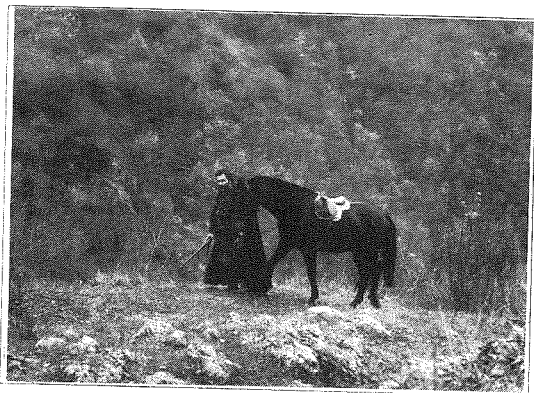
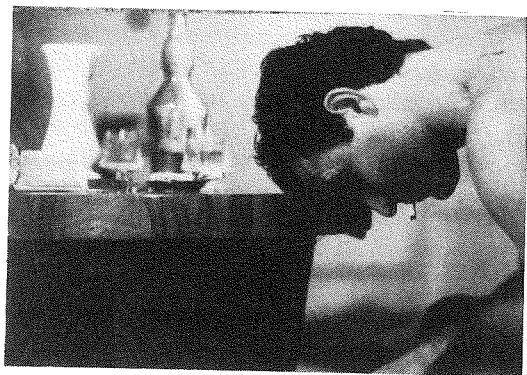
(186)

Во реализираната производствена програма на „Вардар филм“ бележиме повеќе остварувања. Најнапред тука е играниот филм „Јазол“ во режија на Кирил Цевевски (на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула 1985 година тон-снимателот на овој филм Глигор Паковски ја добива „Златната арена“ за најдобра тонска обработка, а на Фестивалот на филмската камера во Битола истата година директорот на фотографијата Драган Салковски ја добива Златната плакета „Милтон Манак“). Во документарната продукција ги бележиме следниве остварувања: „Полноќни танцувачи“ (186), „Металски завод Тито“, „Автопат“, „Патишта во СРМ“ и „Скопје“, сите на режисерот Мето Петровски (на Фестивалот на југословенскиот документарен филм во Тузла 1985 година наградата за камера ја доби Мишо Самоиловски за фотографија во филмот „Полноќни танцувачи“).

The film deals with events after the Ilinden Uprising and some of the characters are authentic historical figures, e.g. the leaders Aleksandar Turundže and Georgija and also some other involved in these historic events. In these events, they experience the utopian moments of their lives, but not of their revolutionary involvement which remains their only safe connection with eternity. Posses and betrayals follow them throughout the whole story like a fate constant, making their circle of violence and tragic narrower. These are unambiguous elements of a dramatic mechanism that provides extraordinary results without being permanently attractive.

1985

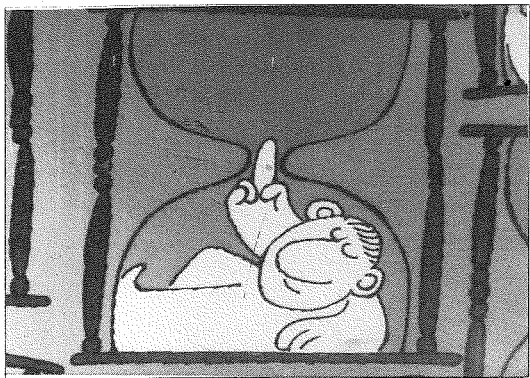
Another feature film was produced by "Vardar Film". It was "Knot", directed by Kiril Cenevski. The film was awarded for the best sound and Gligor Pakovski was given "Golden Arena" for the sound, and the same year, at the Film Camera Festival, held in Bitola, Dragan Salkovski, a director of photography, was a winner of "Golden Plaque "Milton Manaki". One should note the following documentary achievements: "Midnight Dancers" (186), directed by Meto Petrovski. Mišo Samoilovski, the cinematographer of that film was awarded at the Festival of documentary films in Tuzla; then, "Highway", "Skopje" and "The Roads in SR Macedonia", directed by Meto Petrovski. Milčo Mančevski accomplished his debut, directing his first short fiction film "Danger Grandmother", produced by "Vardar Film".

Le film traite les événements de l'époque après Ilinden (insurrection du peuple macédonien en 1903) et les protagonistes sont des personnages historiques authentiques, comme par exemple le voïvode Aleksandar Turundže et le voïvode Georgija, et d'autres participants à l'insurrection. Dans ces événements ils vivent les moments utopiques de leur vie, mais non pas de leur action révolutionnaire qui reste d'une manière leur liaison, unique mais sûre, avec l'éternité. Les poursuites et les trahisons qui suivent les personnages au cours du récit, comme une constante fatale, resserrent le cercle de la violence et du tragique, et sont, sans doute, des éléments d'un mécanisme dramatique qui donne des effets exceptionnels même sans s'appuyer sur leur attraction visuelle.

1985

Dans le programme de production de "Vardar Film" on remarque plusieurs réalisations. Tout d'abord le film "Le noeud", une mise en scène de Kiril Cenevski (le chef opérateur du son obtient le prix "L'arène d'or" du meilleur traitement du son au Festival de cinéma yougoslave de Pula en 1985 et au Festival de la caméra de Bitola la même année le directeur de la photographie Dragan Salkovski obtient la plaquette d'or de "Milton Manaki"). La production de documentaires réalise les films: "Les danseurs de minuit" (186) (le chef opérateur de la prise de vue Mišo Samoilovski obtient le prix de la caméra au Festival du film documentaire yougoslave de Tuzla), "Metalski Zavod Tito", "L'autoroute", "Les routes en République Social-

(187)

Во „Вардар филм“ оваа година се случува и дебито на Милчо Манчевски - тој го реализира кусометражниот игран филм „Опасна баба“. Кај овој наш филмски продуцент, во оваа година, е реализиран и еден анимиран филм - „Сепак се движи“ (187) на Боро Пејчинов, додека пак, во копродукција помеѓу „Македонија филм“ и Телевизија Скопје се реализирани анимираните филмови „Големiot нос“, „Пливај понатаму“ и „Слика“ на Дарко Марковиќ.

На Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1985 година македонскиот филмски работник Ацо Петровски ја добива Големата Повелба за придонес и развој на југословенската кинематографија. Истава година, републичката награда „11 Октомври“ за животно дело ја добива режисерот Димитрие Османли.

(188)

ЈАЗОЛ (ир. „Вардар филм“, „Македонија филм“ и Градски кина-Скопје; сц. Славко Јаневски; р. Кирил Цевевски; ф. Драѓан Салковски; м. Илија Пејовски; сц. Менде Ивановски; к. Елена Дончева; мѝ. Димитиар Грбевски; ѝ. Глиѓор Паковски; ѝл. Лазар Ристиовски, Косијадинка Велковска, Пејтар Арсовски, Ацо Јовановски, Кирил Ристиовски, Мусијафа Јашар, Павле Вусиќ) (188)

Дејствието на филмот се одвива во широко поставениот шемајски рамки, во зениот на Втора светска војна, во мај 1943 година во Скопје, каде што се случува интимна драма на еден хирург, но и колективен ѝл. на Евреите. Словите на сценарието и на индивидуален и на колективен ѝл. ѝл. по неумоливо се концентрираат во заедничка традиција. Како што може веднаш да се навиди, дејствието сценаристички е замислено како една оригинална конструкција создадена од чисто романескни мотиви, но и од познати историски настани. Воспоставувањето на функционал-

Also, that year, "Vardar Film" produced an animated film. It was "Epur Si Muove" (187), directed by Boro Pejčinov, while in coproduction with "Makedonija Film" and "Television Skopje" three animated film were made: "The Big Nose", "Keep on Swimming" and "A Picture", all directed by Darko Marković.

At the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films in Belgrade, Macedonian film maker Aco Petrovski was decorated with the "Big Charter" for his contribution in the development of Yugoslav cinematography. The same year, the director Dimitrie Osmanli was decorated with the republic recognition "11th of October" life achievement award.

THE KNOT (prod. "Vardar Film", "Makedonija Film" and "Gradski kina-Skopje"; scr. Slavko Janevski; dir. Kiril Cenevski; ph. Dragan Salkovski; mus. Ilija Pejovski; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Elena Dončeva; ed. Dimitar Grbevski; sd. Gligor Pakovski; cast. Lazar Ristovski, Kostadinka Velkovska, Petar Arsovski, Aco Jovanovski, Kiril Ristovski, Mustafa Jašar, Pavle Vuisić) (188)

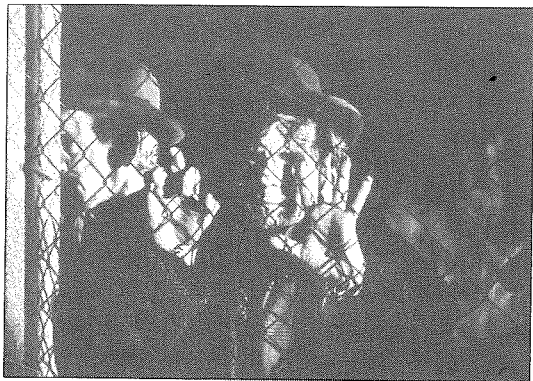
The action of the film is situated within strictly drawn thematic frames - the zenith of the Second World War, March 1943, Skopje, where a surgeon goes through a personal drama during the collective pogrom of the Jews. The different suffering layers (the private and the collective ones) gradually concentrate into a common tragedy. We can sense immediately that the action is an original construction of mere literary motives, in terms of script making, but we cannot deny the motive for telling the story about these well-known events. The establishment of functional dramatic linked between the two motives remains convincing up to the final realization of the film. The camera work of Dragan Salkovski contributes greatly to this effect. The photography is full of unusual dramatic charge and fine-art rhetoric in which we can recognise the essential iconographic ele-

iste de Macédoine", "Skopje", tous réalisés par Meto Petrovski. Cette année Milčo Mančevski débute à "Vardar Film", réalisant le court métrage "La vieille dame dangereuse". Ce producteur de film cette année réalise le dessin animé "On marche, quand même" (187) de Boro Pejčinov, tandis qu'en coproduction avec "Makedonija Film" et la Télévision Skopje on réalise les dessins animés "Le grand nez", "Continuez à nager" et "L'image" de Darko Marković.

Au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1985, le cinéaste macédonien Aco Petrovski obtient "La grande charte" pour son engagement du développement de la cinématographie yougoslave. Cette année-là, le metteur en scène Dimitrie Osmanli obtient le prix de la République du "11 Octobre" pour l'ensemble de son oeuvre.

LE NOEUD (pr. "Vardar Film", "Makedonija Film" et "Gradski kina-Skopje"; sc. Slavko Janevski; ré. Kiril Cenevski; ph. Dragan Salkovski; mus. Ilija Pejovski; déc. Metodija Ivanovski-Mende; cost. Elena Dončeva-Tančeva; mont. Dimitar Grbevski; s. Gligor Pakovski; int. Lazar Ristovski, Kostadinka Velkovska, Petar Arsovski, Aco Jovanovski, Kiril Ristovski, Mustafa Jašar, Pavle Vuisić) (188)

L'action du film se déroule dans un cadre thématique, strictement posé au zénith de la Deuxième Guerre Mondiale, au mois de mars 1943, à la ville de Skopje, où se passe le drame intime d'un chirurgien, mais aussi le pogrome des Juifs. Les souffrances individuelles et collectives sont concentrées, successivement et impitoyablement, dans une tragédie commune. Mais, comme on peut deviner tout de suite, l'action selon le scénario est conçue comme une construction originale faite des motifs purement romanesques mais aussi des événements historiques connus. L'établissement des liaisons fonctionnelles et dramatiques entre eux dans la réalisation définitive de l'histoire du film est très convaincant. La photographie de Dragan Salkovski qui abonde en

(188)

ниите драматуршки врски помеѓу нив, во конечната реализација на филмската приказна, останава во голема мера убедливо. За ова многу придонесува и фотографијата на Драган Салковски, која изобилува со невообичаен драмски набој и ликовна рејторичност во која ги препознаваме бивните иконографски елементи на времето во кое се одвива дејствието.

1986

(189)

„Вардар филм“ постигнува голем успех со играниот филм „Среќна Нова 49“ (189) во режија на Столе Попов. На Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула 1986 година филмот ги освои наградите - „Голема златна арена“ за најдобар филм, „Златна арена“ за најдобро сценарио на Гордан Микиќ, „Златна арена“ за најдобра споредна машка улога на Душко Костовски, „Златна арена“ за најдобра музика на Љупчо Константинов, „Златна арена“ за најдобра маска на Радмила Иватовиќ, награда „Милтон Манаки“ на југословенската филмска критика на Столе Попов и награда „Златен гладијатор“ на Југословенската филмска академија на Столе Попов; потоа на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1986 година се освоени следниве награди - Гран при „Келе кула“ за најдобро актерско остварување на Мето Јовановски, кој ја добива и годишната награда на ревијата „ТВ новости“ - „Златна клапа“, потоа „Голема повелба“ за женска улога на Владислава Милосављевиќ, „Повелба“ за машка улога на Светозар Цветковиќ и награда за најдобар актер-натуршчик на Кире Симонovski. Следуваат и наградите од Фестивалот на филмско сценарио во Врњачка Бања 1986 каде што сценаристот Гордан Микиќ ја добива главната награда „Голем златен дукат“, а актерот Ацо Ѓорчев „Златник“ за улогата на таткото, потоа од Фестивалот на филмската камера во Битола 1986 каде што директорот на фотографијата Мишо Самоиловски ја добива Златната

ments of the time in which the action of the film takes place.

1986

"Vardar Film" achieved great success with the feature film "Happy New '49" (189), directed by Stole Popov. The film won the following awards at the Pula Film Festival: "Big Golden Arena" for the best film, "Golden Arena" for the best screenplay, given to Gordan Mihić, "Golden Arena" for the best supporting role, awarded to Duško Kostovski, "Golden Arena" for the best original music, given to Ljupčo Konstantinov, "Golden Arena" for the best make up, given to Radmila Ivatović, the award from the Yugoslav critics, called "Milton Manaki" was presented to Stole Popov, and also the award "Golden Gladiator", from the Yugoslav Film Academy to Stole Popov. Then, at the Festival of Actors' Achievements, in Niš, the same year several actors received recognition. Meto Jovanovski won "Gran Prix - Čele Kula" for the best actor, who won the yearly prize given by the magazine "TV Novosti" and then Vladica Milosavljević, won "Big Charter" for female role, Svetozar Cvetković for male role and Kire Simonovski won an award for the best newcomer. At the Festival of Screenplay, in Vrnjačka Banja, the same year, Gordan Mihić, the screenplay writer won the leading award "Golden Ducat", The actor Aco Djorčev won the prize "Golden Coin", then, the Film Camera Festival "Manaki Brothers" awarded the director of photography Mišo Samoilovski with the "Golden Plaque - "Milton Manaki". Finally, the art director Nikola

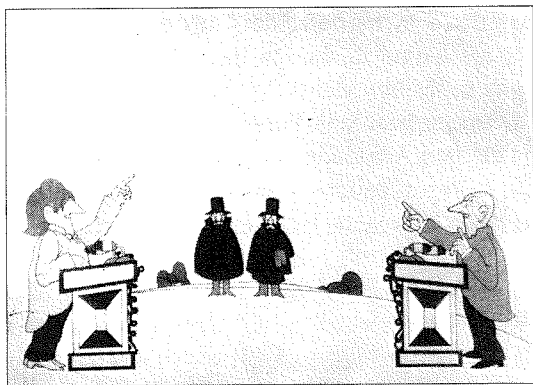
tension dramatique et en rhétorique plastique où on reconnaît les éléments iconographiques essentiels de l'époque où se déroule l'action, est aussi une contribution.

1986

"Vardar Film" atteint un grand succès avec le film "La bonne année '49" (189) du metteur en scène Stole Popov. Au Festival yougoslave de cinéma de Pula en 1986, le film conquiert les prix: "La grande arène d'or" du meilleur film, "L'arène d'or" du scénario de Gordan Mihić, "L'arène d'or" du second rôle interprété par Duško Kostovski, "L'arène d'or" de la musique de Ljupčo Konstantinov, "L'arène d'or" du masque de Radmila Ivatović, le prix de "Milton Manaki" de la critique yougoslave de cinéma pour Stole Popov, le prix du "Gladiateur d'or" de l'Académie yougoslave de cinéma pour Stole Popov, puis, au Festival des acteurs de Niš en 1986 le film obtient les prix: "Le grand prix de Čele Kula" pour le rôle interprété par Meto Jovanovski qui obtient le prix annuel "La claquette d'or" de la revue "TV actualités", puis "La grande charte" pour le rôle de Vladica Milosavljević, "La charte" pour le rôle de Svetozar Cvetković et le prix du meilleur acteur amateur, Kire Simonovski. Puis, au Festival du scénario de film de Vrnjačka Banja en 1986 le scénariste Gordan Mihić obtient le prix "Le grand ducat d'or" et l'acteur Aco Gjurčev "Le jaunet" pour le rôle du père et, au Festival de la caméra de Bitola en 1986, le directeur de la photographie Mišo Samoilovski obtient la plaquette d'or de "Milton Manaki" et enfin, les prix du Festival du décor, du costume et de la musique de Mladenovac en 1986 où le maître décorateur Nikola Lazarevski obtient "La plaquette d'or" du décor, le compositeur Ljupčo Konstantinov obtient "La plaquette du bronze" de la musique et la costumière Jasminka Ješić obtient "La plaquette d'argent" du costume de film. Au Festival international du cinéma de Porto Allegre (Brésil) en 1991, le film "La bonne année '49" obtient le Premier prix du public. Le film obtient aussi "La charte de la culture de Macédoine" en 1986 et après l'enquête du journal de

(189)

(190)

(191)

плакета „Милтон Манаки“ и најпосле наградите од Фестивалот на филмската сценографија, костимографија и музика во Младеновац 1986 година каде што сценографот Никица Лазаревски ја добива „Златната плакета“ за најдобра сценографија, Љупчо Константинов „Бронзена плакета“ за музика, а костимографот Јасминка Јешиќ ја добива „Сребрената плакета“ за костими. На меѓународниот филмски фестивал во Порто Алегре 1991 година (Бразил) филмот „Среќна Нова 49“ е добитник на I награда на публиката. Воедно филмот е добитник на Повелба на културата на Македонија во 1986 година, а во анкетата на сараевско „Ослобођење“ е прогласен за филм на годината. Филмот „Среќна Нова 49“ е добитник и на специјални дипломи од меѓународните фестивали во Ерусалим и Минхен, станува и југословенски кандидат за наградата Оскар, а режисерот Столе Попов ја добива годишната награда „13 Ноември“.

На Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1986 година македонскиот артист Ацо Јовановски ја добива наградата за животно дело „Славица“. Истата година режисерот Димитрие Османли е одликуван со Орден на трудот со црвено знаме.

Во кусометражната продукција го регистрираме производството на документарните филмови „Два букети рајско цвеќе“ и „Сестри“ на Иван Митевски и „Манастир“ на Лаки Чемчев, како и анимираните филмови „Тоа е мојот живот“ на Боро Пејчинов и „Филм од хартија“, „Напред-назад“ и „Блаблатори“ (190) сите во режија на Дарко Марковиќ.

Во Париз, во центарот „Жорж Помпиду“ се одржува манифестацијата „Денови на југословенскиот филм“, која е отворена со проекција на филмовите од браќата Манаки. Во исто време, во изложбениот салон на овој центар е поставена изложба на фотографии од Манакиевци, додека дел од оваа изложба е поместен и во ликовниот салон на Југословенскиот културен центар

Lazarevski and Jasminka Ješić, costume designer of the above mentioned film were awarded with "Golden Plaque" for art direction and "Silver Plaque" for costume design. 1991, at the International Film Festival in Porto Allegre (Brasil), the feature film "Happy New 49" was a winner of the First Prize, awarded by the audience. Also, 1986 the film was a winner of "Charter of Culture", given by the Republic of Macedonia, and according to the newspaper "Oslobodjenje" ("Liberation"), the film was announced as a film of the year. The feature film "Happy New 49" was also a winner of a special diplomas at the international film festivals in Jerusalem and Munchen; it was also Yugoslav nominee for the "Oscar" award, and the director Stole Popov was a winner of the yearly award "13th of November".

At the Film Festival of Actors Accomplishments in Niš, the Macedonian actor Aco Jovanovski was a winner of life achievement award "Slavica". The same year, Dimitrie Osmanli, a director, was decorated with an Order of Labour with Red Flag.

That year the following documentary films were produced: "Two Bouquets Flowers of Paradise" and "Sisters", directed by Ivan Mitevski and "A Monastery", by Laki Čemčev, as well as the animated films: "This is my Life", directed by Boro Pejčinov, "Film Made of Paper", "Forward-Backward" and "Blablators" (190), all of them directed by Darko Marković.

In Paris, in the "Georges Pompidou" centre, a big event took place. It was manifestation "Days of Yugoslav Film", opened with film showings of Manaki's work. At the same time, an exhibition dedicated to the Manaki Brothers was held in the same center. The rest of the exhibits were held in the gallery of the Yugoslav Cultural Center in Paris. On the occasion of the manifestation, the Cinematheque of Macedonia issued printed a Catalogue (191) in three languages. The Catalogue represented photos taken by Manaki Brothers.

HAPPY NEW '49 (prod. "Vardar Film", "Makedonija Film", "Gradski kina-Skopje" and "Un-

Saraevo "Libération" il est élu "film de l'année". Le film "La bonne année '49" obtient des diplômes spéciaux au festivals internationaux de Jérusalem et de Munich, il devient le candidat yougoslave pour le prix d'"Oscar", tandis que le metteur en scène Stole Popov obtient le prix annuel du "13 Novembre".

Au Festival des acteurs de Niš en 1986, l'acteur macédonien Aco Jovanovski obtient le prix de l'ensemble de son oeuvre "Slavica". La même année le metteur en scène Dimitrie Osmanli est décoré de la Médaille du travail du drapeau rouge.

La production de court métrage tourné les documentaires "Deux bouquets de fleurs de paradis" et "Les soeurs" d'Ivan Mitevski, "Le monastère" de Laki Čemčev, et les dessins animés "C'est ma vie" de Boro Pejčinov ainsi que "Le film en papier", "En avant-en arrière" et "Les bavards" (190) tous réalisés par Darko Marković.

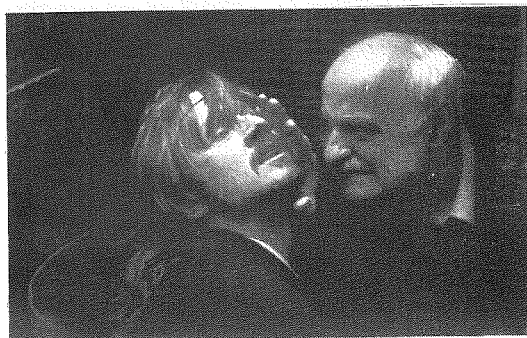
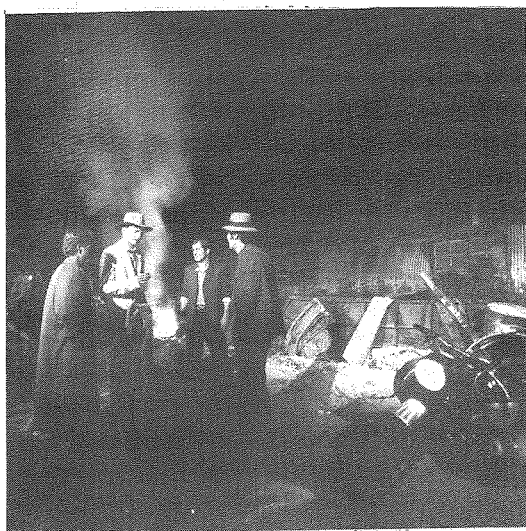
A Paris, au Centre "Georges Pompidou" se tient la manifestation "Les jours du film yougoslave" qui est ouverte avec la projection des films des frères Manaki. En même temps, le salon d'exposition du Centre ouvre l'exposition des photos prises par les frères Manaki, tandis qu'une partie de cette exposition est installée au salon de l'art plastique du Centre culturel yougoslave à Paris. A cette occasion la Cinémathèque de Macédoine publie un catalogue (191) représentatif en trois langues "Frères Manaki".

BONNE ANNEE '49 (pr. "Vardar Film", "Makedonija Film", "Gradski kina-Skopje" et

(192)

(193)

во Париз. По овој повод Кинотеката на Македонија издаде тријазичен репрезентативен Каталог (191) на фотографии „Браќа Манаки“.

СРЕКНА НОВА '49 (џр. „Вардар филм“, „Македонија филм“, Градски кина-Скојје и „Унион филм“-Белград; сц. Гордан Мухиќ; р. Сјоле Пойов; ф. Мишо Самоиловски; м. Љујчо Констјантински; сц. Никола Лазаревски; к. Јасминка Јешиќ; мџ. Лаки Чечев; џл. Јордан Јаневски; џл. Светозар Цвекковиќ, Мејо Јовановски, Владица Милосавлевиќ, Ацо Ѓорчев, Петар Арсовски, Душко Косиовски, Мише Грозданов) (192)

Основната тема на филмот е донесувањето на Резолуцијата на Информбиројто и нејзиното рејркуирање во нашата општествена средина. Всушност филмот во својата визуелна основа, ни ја претставува атмосферата во едно семејство, кое постојано во такви историски околности зајочнува не да се разединува, туку да се прибира околу еден круг на злојто, наметнато од времето и неразбирливите ситуации кое што почнува да ги манифестира. Дали идеолошката репресија овде е виновникот за уништување на некои од најдлабоките човечки чувства? Авторите на филмот, следејќи ја својата превосходно реалистичка постапка, на што децидирано не одговараат. Тие само ги редат со прецизна драматуршка уорност фактите и постојките, средувајќи ги така во еден трагичен каледоскоп за што време и штој проспор.

1987

Во производство на „Вардар филм“ е снимен играниот филм „Хај-фај“ (193) во режија на Владимир Блажевски (на Фестивалот на југословенскиот игран филм во Пула 1987 година овој филм добива „Златна арена“ за режија на Владимир Блажевски,

ion Film"-Belgrade; scr. Gordan Mihić; dir. Stole Popov; ph. Mišo Samoilovski; mus. Ljupčo Konstantinov; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Jasminka Ješić; ed. Laki Čemčev; sd. Jordan Janevski; cast. Svetozar Cvetković, Meto Jovanovski, Vladica Milosavljević, Aco Gjordčev, Petar Arsovski, Duško Kostovski, Mite Grozdanov) (192)

The basic theme of this film is the proposal of the Information Bureau Resolution and its repercussions on our society. In fact, the visual foundation of the film shows the atmosphere on a family under the pressure of the circumstances mentioned above. Instead of falling apart, the family starts to gather around the circle of evil imposed by the time and the incomprehensible situations manifested by it. Is ideological repression guilty of destruction of some of the deepest human feelings? Due to the following of the realistic procedure, the makers of the film do not give a definite answer. They only show with dramatic persistence facts and conducts, arrange them into a tragic kaleidoscope of that epoch.

1987

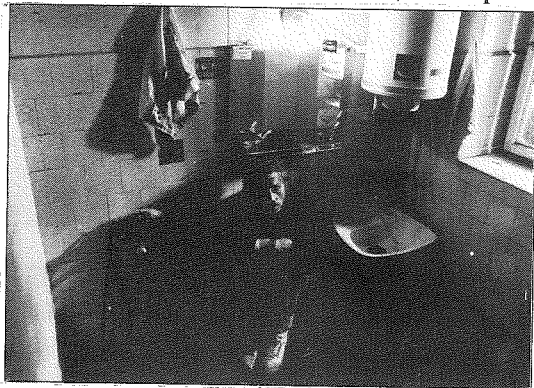
"Vardar film" produced the feature film "Hi-Fi" (193), directed by Vladimir Blaževski, who won "Golden Arena" for direction, KODAK award for the best cinematographers work to Mišo Samoilovski and "Golden Arena" for film editing awarded to Petar Marković at Pula film Festival, while, the same year, at the Film Festival of Actors' Accomplishments in Niš, Fabijan Šovagović was

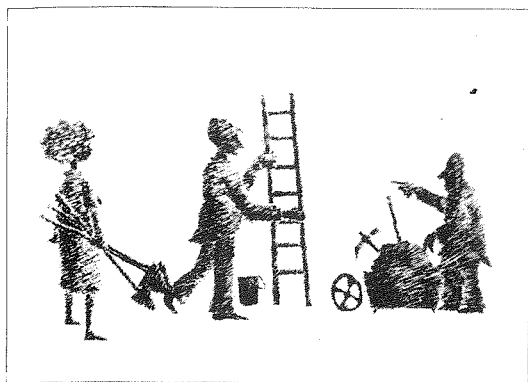
"Union Film-Belgrade"; sc. Gordan Mihić et Stole Popov; ré. Stole Popov; ph. Mišo Samoilovski; mus. Ljupčo Konstantinov; déc. Nikola Lazarevski; cost. Jasminka Ješić; mont. Laki Čemčev; s. Jordan Janevski; int. Svetozar Cvetković, Meto Jovanovski, Vladica Milosavljević, Aco Djorčev, Petar Arsovski, Duško Kostovski, Mite Grozdanov) (192)

Le thème principal du film est la Résolution du Kominform et ses répercussions dans notre société. Le film, en effet, dont la base visuelle présente l'atmosphère dans une famille qui posée dans les circonstances de la Résolution commence non pas à se dissiper, mais à se ramasser dans un cercle du mal imposé par le temps et par les situations incompréhensibles qui s'en produisent. Est-ce la repression idéologique qui est responsable de la destruction des sentiments humains les plus profonds? Les auteurs du film, suivant le procédé du réalisme, n'y répondent pas décidément. Ils ne posent que des faits et des procédés avec une persévérance dramatique précise, en les rangeant dans le caléidoscope de ce temps et de cet espace.

1987

La production de "Vardar Film" tourne "Hi-Fi" (193) de Vladimir Blaževski (au Festival yougoslave de cinéma de Pula en 1987 le film obtient "L'arène d'or", de la mise en scène pour Vladimir Blaževski, "L'arène d'or" du montage pour Petar Marković et le prix de "Kodak" pour le directeur de la photographie Mišo Samoilovski, tandis qu'au

(194)

награда на „Кодак“ за најдобра фотографија на Мишо Самоиловски, „Златна арена“ за монтажа на Петар Марковиќ, додека на Фестивалот на актерски остварувања во Ниш истата година Фабијан Шоваговиќ ја добива „Големата повелба“ за машка улога. Годишната награда на ревијата „Екран“ за најдобро актерско остварување ја добива Данчо Чевревски за улогата во филмот „Хај-фај“).

Снимен е и анимираниот филм „Апартман“ (194) на Афродита Марковиќ, кој, на Фестивалот на југословенскиот документарен и кусометражен филм во Белград 1987 година, е добитник на „Златен медал „Белград“ за најдобар анимиран филм. Истиот филм ги добива и наградите „Гран при“ на југословенскиот фестивал на анимиран филм во Титоград и годишната ЈУ АСИФА за најдобар дебитантски анимиран филм. Во документарната продукција се појавуваат серија филмови за хидромелиоративните системи во Македонија - „Пелагонија“, „Тиквеш“ и „Брегалница“ сите во режија на Трајче Попов.

Македонскиот режисер Димитрие Османли, за својата 35 годишна уметничка дејност, ја добива Плакетата „Во крупен план“ на Институтот за филм од Белград.

(195)

ХАЈ-ФАЈ (вр. „Вардар филм“; сц. Горан Сџефановски; р. Владимир Блажевски; ф. Мишо Самоиловски; м. Љуйчо Конџанишинов; сџ. Никола Лазаревски; к. Зорица Тодоровска-Младеновиќ; мш. Пејтар Марковиќ; ш. Глигор Паковски; џл. Фабијан Шоваговиќ, Данчо Чевревски, Елизабета Ѓоревска, Мејшо Јовановски, Вукосава Донева, Пејли Лаковиќ, Ацо Јовановски) (195)

Нарушениите семејни доблестии во фабуларната основа на драмата на Горан Сџефановски, се должаат на некој сџорен морален џрестџај на најсџариоџиот член на семејсџивоџо- џаџкоџо, џораџи

awarded with the "Big Charter" for the best male role. The yearly award, given by the weekly magazine "Ekran" was given to Dančo Čevrevski, an actor, for his part in the feature film "Hi-Fi".

Also an animated film was produced by "Vardar Film". It was "An Apartment" (194), directed by Afrodita Marković, which won "The Golden Medal Belgrade" for the best animated film at Yugoslav Festival of Short and Documentary Films, in Belgrade. The same film was a winner of the prizes "Grand Prix" at the Yugoslav Festival of Animated Films in Titograd as well as of the yearly YU ASIFA for the best animated debut film. Regarding the documentary production several films dedicated to the water power land reclamation systems in Macedonia - "Pelagonija", "Tikveš" and "Bregalnica" appeared. All were directed by Trajče Popov.

The Macedonian director Dimitrie Osmanli, was decorated with the Plaque "Close Up", presented by the Film Institute from Belgrade for his 35 years of creative work.

HI-FI (prod. "Vardar Film"; scr. Goran Stefanovski; dir. Vladimir Blaževski; ph. Mišo Samoilovski; mus. Ljupčo Konstantinov; art dir. Nikola Lazarevski; cost.des. Zorica Todorovska-Mladenović; ed. Petar Marković; sd. Gligor Pakovski; cast. Fabijan Šovagović, Dančo Čevrevski, Elizabeta Gjorevska, Meto Jovanovski, Vukosava Doneva, Pepi Laković, Aco Jovanovski) (195)

The disturbed family virtues in the play by Goran Stefanovski, result from the moral offence committed by the eldest member of the family, the father. This offence has caused a conflict between the father and the law which resulted in a few years of imprisonment for him. The motives responsible for this offence are not important to the overall dramatic development. The important issues for the dramatic development are the consequences of that offence, dealing with the unrecognized and incomprehended guilt, the experience of imprisonment as a state of being deprived of freedom and free life that in many ways looks

Festival des acteurs de Niš la même année Fabian Šovagović obtient "La grande charte" du rôle masculin. L'acteur Dančo Čevrevski pour son rôle dans le film "Hi-Fi" obtient le prix annuel de la revue "L'écran").

On tourne le dessin animé "L'appartement" (194) d'Afrodita Marković qui au Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1987 obtient "La médaille d'or de Belgrade" pour le meilleur film d'animation. Le même film obtient le "Grand prix" au Festival yougoslave des dessins animés de Titograd et le prix annuel de JU ASIFA pour le film animé débutant. La production de documentaires tourne une série de films sur le système d'amélioration des eaux de Macédoine - "Pélagonie", "Tikveš" et "Bregalnica", tous réalisés par Trajče Popov.

Le metteur en scène Dimitrie Osmanli à l'occasion de 35 ans de l'activité artistique obtient la plaquette "Au gros plan" de l'Institut du cinéma de Belgrade.

HI - FI (pr. "Vardar Film"; sc. Goran Stefanovski; ré. Vladimir Blaževski; ph. Mišo Samoilovski; mus. Ljupčo Konstantinov; déc. Nikola Lazarevski; cost. Zorica Todorovska-Mladenović; mont. Petar Marković; s. Gligor Pakovski; int. Fabijan Šovagović, Dančo Čevrevski, Elizabeta Gjorevska, Meto Jovanovski, Vukosava Doneva, Pepi Laković, Aco Jovanovski) (195)

Les relations familiales détruites au fond de la fable du drame de Goran Stefanovski, sont dues en quelque sorte à l'excès moral commis par le père (le membre le plus vieux de la famille) qui entre en conflit avec la loi et passe quelques années en prison. Les motifs de l'excès ne sont pas importants pour le développement dramatique du film. Dans le sens dramatique les plus importantes sont les conséquences de l'excès, la confrontation avec la responsabilité, désavouée ou incomprise, et cette différence entre la prison qui signifie une restriction de la liberté et la vie libre qui ressemble, trop souvent, à l'isolation totale ou à la solitude qu'on ne trouve même pas en prison.

(195)

ишо тој доаѓа во судир со законот ишо ќе го чини неколку години издржување казна зашвор. Мојшвише за овој пресуд за целосниот драмски развој не се бијни. Во шаа развојна драматуршка смисла, секако се најважни последиците од тој пресуд, соочувањето со непризнајта или неспознајта вина и она доживување на разликајта помеѓу зашворот кој значи ограничување на слободата и слободниот живот надвор од неа, кој пак, во многу милови прелеа на шопална изолација и на онаа осаменост која дури ни зашворот не ја поседува.

1988

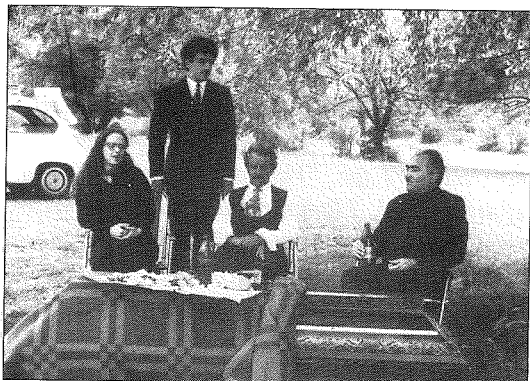
Во соработка помеѓу „Вардар филм“ и Телевизија Скопје се појавува втората филмска комедија во македонската кинематографија. Тоа е филмот „Викенд на мртвци“ (196) во режија на Коле Ангеловски (на Фестивалот на филмската комедија во Голубац истата година режисерот на „Викенд на мртвци“ Коле Ангеловски ја доби наградата „Златна рипка“ за режија, а филмот ја доби III награда од публиката).

Во кусометражната продукција ситуацијата е следна: снимени се документарните филмови „Пчеларник“ и „Сизиф“ на Мето Петровски и анимираните филмови „(Нај)тешкото“ (197) на Афродита Марковиќ и „Леонардо“ на Боро Пејчинов.

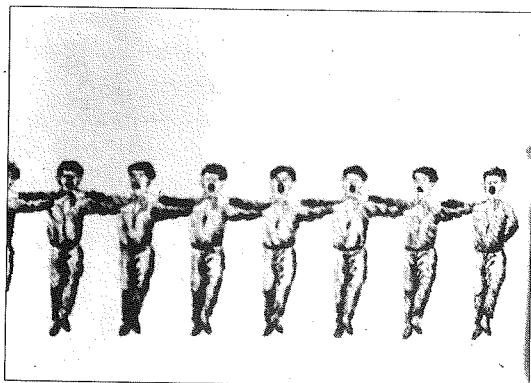
Советот на фестивалот на југословенската филмска камера „Милтон Манаки“ - Битола '88 им ја доделува на снимателите Бранко Михајловски и Љубе Петковски Големата златна статуетка „Милтон Манаки“ за траен придонес во развојот на македонското и југословенското снимателско творештво.

1989

Производството на „Вардар филм“ е сведено само на реализацијата на шест

(196)

(197)

like a total isolation, an isolation more complete than prison itself.

1988

"Vardar Film" in coproduction with Television Skopje produced the second comedy in the Macedonian cinematography. This was the film "Week-end of Deceased Persons" (196), directed by Kole Angelovski, who was awarded with the prize "Golden Little Fish", given at the Film Comedy Festival in Golubac, and also the film was given the Third Prize by the audience.

1988

En collaboration de "Vardar Film" et de la Télévision Skopje apparaît la deuxième comédie de la cinématographie macédonienne. C'est "Le week-end des morts" (196) du metteur en scène Kole Angelovski. La même année au Festival des comédies de cinéma de Golubac le metteur en scène du film "Le week-end des morts" Kole Angelovski obtient le prix de la mise en scène "La poisson d'or" tandis que le film obtient le troisième prix du public.

Regarding the short film production the situation was as follows: the documentary films "Beehive", presented at Upsalla film Festival and "Sisyph", both directed by Meto Petrovski and the animated films "Hard(est)" (197), directed by Afrodita Marković and "Leonardo", by Boro Pejčinov.

The Council of the Yugoslav Film Camera Festival "Milton Manaki" - Bitola '88 awarded with Golden Statue the cameramen Ljube Petkovski and Branko Mihajlovski for their contribution in the development of the Macedonian and Yugoslav cinematographer's creative art.

1989

The film production of "Vardar Film" was reduced to just six documentary films: "Christ's Lamentation" and "Resurrection", directed by Stevo Crvenkovski and Zoran Mladenović, "Nerezi", directed by Zoran Mladenović, "Pelister", directed by Laki Čemčev, "Markovi Kuli", directed by

Dans la production de court métrage on tourne les documentaires "L'apiculteur" et "Sisyph" de Meto Petrovski ainsi que les dessins animés "(Le) Plus difficile" (197) d'Aphrodita Marković et "Léonard" de Boro Pejčinov.

Le Conseil du Festival yougoslave de la caméra "Milton Manaki - Bitola '88" décerne aux opérateurs de prise de vue Ljube Petkovski et Branko Mihajlovski la statuette d'or "Milton Manaki" pour leur contribution du développement de la création de prise de vue macédonienne et yougoslave.

1989

Cette année la production de "Vardar Film" n'a que 6 documentaires: "Christ éploré" et "L'ascension" de Stevo Crvenkovski et Zoran Mladenović, "Nerezi" de Zoran Mladenović, "Pelister" de Laki Čemčev, "Markovi kuli" de Boris Damovski et "Laissez des traces" de Meto Petrovski.

(198)

документарни филмови - „Оплакување Христово“ и „Успение“ на Стево Црвенковски и Зоран Младеновиќ, „Нерези“ на Зоран Младеновиќ, „Пелистер“ на Лаки Чемчев, „Маркови кули“ на Борис Дамовски и „Да се остави трага“ на Мето Петровски.

Кинотеката на Македонија создава компјутерска база за филмски, кинотечни и видео информации ДАТАФИЛМ, која е вклучена во меѓународната комуникација и е достапна до целата светска културна јавност.

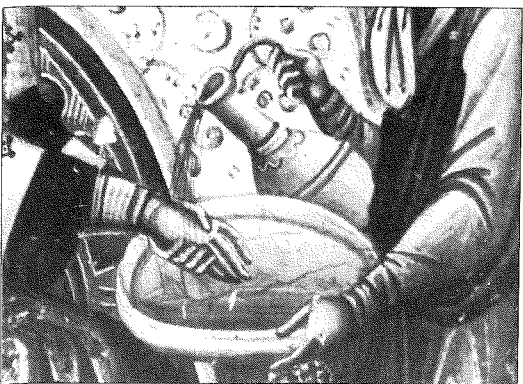
Во издание на Кинотеката на Македонија се појавува списанието за историја, теорија и култура на филмот и другите уметности „Кинопис“ (198), кое всушност претставува продолжение на „Кинотечниот месечник“. Тематската определеност на списанието е да ги профилира, пред сè, историјата, теоријата и други истражувања од областа на филмот, фотографијата, уметничкото видео и телевизијата, но присутни се и трудови за литературата, театарот, ликовните уметности итн. Списанието излегува двапати годишно.

Се формира приватно претпријатие за производство на филмови „Триангла“.

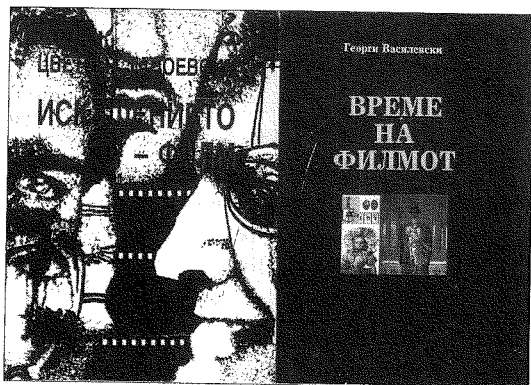
1990

Година на евидентна производствена криза - во „Вардар филм“ се реализирани само два документарни филма - „Календар“ (199) на Мето Петровски (Специјална награда на Меѓународниот дел од ФЈДКФ Белград - 1991 година) и „Галичица“ на Лаки Чемчев.

Наспроти производствената криза, оваа година бележиме значајна издавачка дејност од областа на филмот. Имено, се појавуваат три книги: „Искушението филм“ од Цветан Станоевски во издание на „Наша книга“ (избор од рецензии и осврти за македонски и југословенски филмови, за кинематографски состојби итн.), „Време на фил-

(199)

Boris Damovski and "To Be Left a Trace", by Meto Petrovski.

The Cinematheque of Macedonia started computer operations, creating its own computer data file for film, archival footage and video records, called DATAFILM, which was on-line connected with other computer communication systems. Data base is still available to the world cultural publicity (audience).

Also, the Cinematheque of Macedonia published the first issue of "Kinopis" (198), a Journal for film History, Theory and Other Remaining Arts, which in fact was a continuation of the previous monthly edition "Kinotečen mesečnik" ("Cinematheques' Monthly"). The thematically determination of the journal was to present the advancement, above all in the field of film history, theory and other research made for the film in general, for the photography, video art and TV, but also it contained articles on literature, theatre, painting arts etc. The journal is issued twice a year.

"Triangle", a private film production company was established.

1990

A year of obvious production crises - only two documentary films were produced by "Vardar Film". They were "Calendar" (199), directed by Meto Petrovski (A Special Award given among the International part of the Yugoslav Festival of Documentary and Short Films, Belgrade 1991, and "Galičica", by Laki Čemčev.

La Cinémathèque de Macédoine crée une base de données du cinéma, de la cinémathèque et de video DATAFILM qui est entrée au système international de communication et qui est a la portée de la communauté culturelle du monde entier.

La Cinémathèque commence à publier une revue sur l'histoire, la théorie et la culture du film et d'autres arts "Kinopis" (198) qui, d'ailleurs, poursuit l'oeuvre de la revue "Kinotečen mesečnik". L'option thématique de la revue est de profiler, tout d'abord, les recherches de l'histoire et de la théorie du cinéma mais aussi celles du domaine de la photographie, de l'art vidéo et de la télévision, en présentant aussi des articles sur la littérature, le théâtre, les arts plastiques, et ainsi de suite. La revue sort deux fois par an.

Cette année est créée l'entreprise indépendante de production de films "Triangle".

1990

C'est une année de crise évidente de la production; "Vardar Film" ne réalise que deux films documentaires: "Le calendrier" (199) de Meto Petrovski (le film obtient le prix spécial au concours international du Festival du documentaire et du court métrage yougoslave de Belgrade en 1991) et "Galičica" de Laki Čemčev.

En dépit de la crise de la production, il y a aussi cette année-là une remarquable activité de publication dans le domaine du cinéma: "La tentation - cinéma" de Cvetan Stanoevski publié par "Naša kniga" (une sélection des critiques et des essais sur

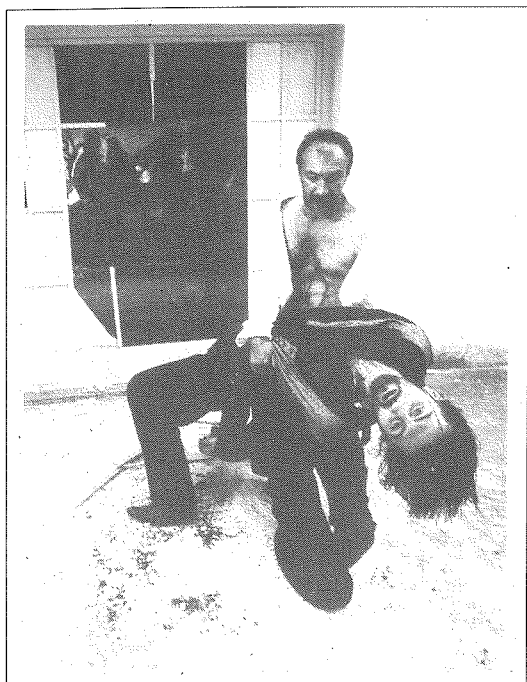

мот“ од Георги Василевски во издание на „Македонска книга“ (есеи од областа на теоријата и естетиката на филмот) и „Вториот почеток на македонскиот филм“ во издание на Кинотеката на Македонија (зборник на трудови од симпозиумот „Почетоците и првата етапа од развојот на институционално организираната кинематографија во Македонија“).

На Фестивалот на филмската камера „Милтон Манаки“ во Битола доделени се повеќе признанија: награда за животно дело посмртно на снимателот Киро Билбиловски, „Голема златна плакета“ на режисерот Димитрие Османли за афирмација на овој фестивал и Специјална диплома на Кинотеката на Македонија за ревитализација на документарниот филмски материјал од браќата Манаки.

1991

Во продукција на „Вардар филм“ се појавува играниот филм „Тетовирање“ (200) во режија на Столе Попов. На Фестивалот на филмската режија во Херцег Нови 1991 година Столе Попов ја добива првата награда „Златна мимоза“ за најдобра режија. На Фестивалот на актерски остварувања во Ниш 1991 година Мето Јовановски ја добива највисоката награда „Гран при“ за улогата во филмот „Тетовирање“, а сценаристот на истиот филм Мирко Ковач, на Фестивалот на филмското сценарио во Врњачка Бања истата година, ја добива II награда. На Фестивалот, пак, на филмската камера во Битола 1991 година директорот на фотографијата на овој филм Мишо Самоиловски ја добива Сребрената плакета „Милтон Манаки“. Мето Јовановски, за улогата во овој филм, е прогласен за филмско лице на годината од ревијата „Екран“. Филмот е номиниран за наградата „Феликс '92“. Реализирани се и документарните филмови: „Рибите на Охридското езеро“ на Кочо Недков (филмот е добитник на диплома на ФЈДФ во Белград 1991 година) и

(200)

Despite the crisis in film production, there was significant publishing activity in the field of film in general. Namely, three books appeared: "The Temptation Called Film", by Cvetan Stanoevski, edited by "Naša knjiga" (the book contained articles and reviews on Yugoslav and Macedonian films, for the situation of the cinematography etc.), then, "Time of the Film", by Georgi Vasilevski, edited by "Makedonska knjiga" (essays from the field of film theory and film aesthetics) and "The Second Beginning of the Macedonian Film", edited by the Cinematheque of Macedonia (a collection of essays and articles, presented on the symposium "The Very Beginnings and the First Phase in the Development of the Institutional and organised Cinematography in Macedonia").

Several recognitions have been given at the Film Camera Festival "Milton Manaki" in Bitola: life achievement award was given posthumously to the director of photography Kiro Bilbilovski, then the "Great Golden Plaque" to the director Dimitrie Osmanli for the affirmation of this festival and a Special Diploma for the Cinematheque of Macedonia for the revitalisation of the documentary film footage by the brothers Manaki.

1991

Again, "Vardar Film" produced the feature film "Tattoo" (200), directed by Stole Popov. Stole Popov was awarded with "Golden Mimosa" for the best direction at the Festival for Film Direction in Herceg Novi, at the film Festival of Actors' Accomplishments, held in Niš, Meto Jovanovski was awarded with "Grand Prix" for his role in the mentioned film, and the screenplay writer, Mirko Kovač was awarded with the Second Prize at the Festival of Screenplays, in Vrnjačka Banja. Also, Mišo Samoilovski, director of photography of "Tattoo" was awarded with "Silver Plaque "Milton Manaki", given at the Film Camera Festival in Bitola. The actor Meto Jovanovski was also announced by the weekly magazine "Ekran" ("Screen") as an actor of the year. The same film was nominee for the "Felix 92" award. The follow-

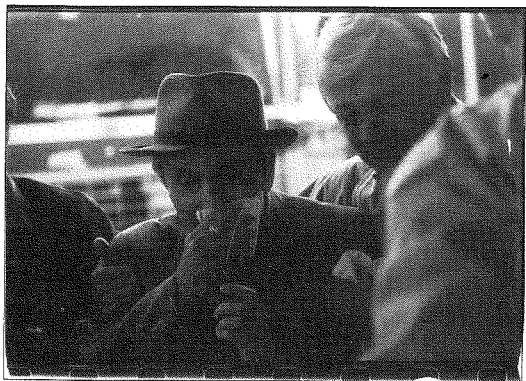
les films macédoniens et les films yougoslaves, sur la situation de la cinématographie etc), "Le temps du cinéma" de Georgi Vasilevski, publié par "Makedonska knjiga" (des essais du domaine de la théorie et de l'esthétique du cinéma) et "Le deuxième commencement du film macédonien" publié par la Cinémathèque de Macédoine (un recueil des exposés du symposium sur "Les débuts et la première étape du développement de la cinématographie institutionnellement organisée en Macédoine").

Au Festival de la caméra "Milton Manaki" de Bitola sont décernés plusieurs prix: le prix posthume pour l'ensemble de son oeuvre à l'opérateur de prise de vue Kiro Bilbilovski; la Grande plaquette d'or à Dimitrie Osmanli pour l'affirmation du festival et le Diplôme spécial à la Cinémathèque de Macédoine pour la conservation du matériel documentaire des frères Manaki.

1991

"Vardar Film" tourne le film "Le tatouage" (200) du metteur en scène Stole Popov. Au Festival de la mise en scène du cinéma à Herceg Novi en 1991 Stole Popov obtient le premier prix du "Mimose d'or". Au Festival des acteurs de Niš en 1991, Meto Jovanovski obtient le "Grand Prix" pour le rôle dans le film "Le tatouage", tandis que le scénariste du même film Mirko Kovač au Festival du scénario de cinéma de Vrnjačka Banja obtient le deuxième prix. Au Festival de la caméra de Bitola en 1991 le directeur de la photographie du film, Mišo Samoilovski, obtient la Plaquette d'argent "Milton

(201)

КИНОТЕКА НА МАКЕДОНИЈА

ФРОСИНА

ПРВ МАКЕДОНСКИ
ИГРАН ФИЛМ

(202)

„Љубовта на Кочо Топенчаров“ (201) на Антонио Митриќески („Златен медал „Белград“ за документарен филм на ФЈДКФ во Белград '91).

Доајенот на македонското актерство Петре Прличко, на Фестивалот на актерски остварувања во Нип 1991 година, ја добива наградата „Славица“ за животно дело.

Извршниот одбор на Меѓународната федерација на филмските архиви (ФИАФ), по разгледување на елаборатот и извршениот увид во активноста и дејноста на Кинотеката на Македонија, донесува одлука за прием на Кинотеката на Македонија во ФИАФ со статус на придружен член. Оваа одлука беше потврдена и од страна на Генералното собрание на ФИАФ одржано во месец април во Атина.

Во издание на Кинотеката на Македонија се појавуваат две нови книги - „Филмошка библиографија 1944-1954“ од Илинденка Петрушева (хронолошки и предметно систематизирани одредници од печатот во Македонија со придружни регистри) и „Фросина“ - првиот македонски игран филм“ (202) (зборник на трудови од симпозиумот посветен на играниот филм „Фросина“). Во оваа година Кинотеката на Македонија добива специјална диплома од Советот на Фестивалот на филмската камера во Битола за континуирано ангажирање на овој фестивал.

Во Скопје е формирана Трајна филмска работна заедница за производство на филмови „Пегаз“.

ТЕТОВИРАЊЕ (вр. „Вардар филм“ и МРТВ; сц. Мирко Ковач; р. Сјоле Појов; ф. Мишо Самоиловски; м. Љуйчо Констанишинов; сц. Владислав Лашиќ; к. Свејлана Шкејановиќ; мџ. Лаки Чемчев; џ. Јордан Јаневски; џл. Метко Јовановски, Лилјана Меѓеши, Свејозар Цвејковиќ, Сјоле Аранѓеловиќ, Данчо Чевревски,

Jovanovski, Ljiljana Megić, Svetozar Čvetković, ed. Laki Čmčev; sh. Jordan Janevski; cast Meto Nadislav Lažić, cost. des. Svetlana Žebanović; mus. Ljupčo Konstantinov; dir. Mirkov, dir. Stole Popov; ph. Mišo TATTOO (prod. "Vardar Film" and MTV; sc.

("Pegaz"). In Skopje, a private film community for film production was established, called "Pegaz."

continuously engagement in this Festival.

Diploma to the Cinematheque of Macedonia for its Film Camera Festival in Bitola gave a special to the feature film "Frosina"). The Council of the articles and essays from the symposium dedicated Macedonian Feature Film" (202) (a collection of paying indexes at the end) and "Frosina, the first files from the press in Macedonia with the accom- (chronologically and by their subject systematised rapy" 1944-1955", by Ilindenka Petruševa matheque of Macedonia - "Films of Macedonia - Two new editions appeared, published by the Cine-

ments in Niš, 1991. "Slavica" at the Festival of Actors Accomplish- was decorated with the life achievement award The dozen of the Macedonian actors, Petre Piličko

val of Documentary and Short Films in Belgrade. "Bogata" for documentary film at the same Festi- Antonio Mitrićski (a winner of "Golden Medal "The Love of Kočo Topčarov" (201), directed by was a winner of a Diploma in Belgrade, 1991) and of Lake Ohrid", directed by Kočo Nedkov (the film ing documentary films were produced: "The Fish

"Pegaz". A Skopje est formée la Communauté permanente du travail de cinéma pour la production des films

ment permanent au festival. du festival de la caméra de Bitola pour son engage- Macédoine obtient le Diplôme spécial du Conseil "Frosina"). La même année la Cinématheque de des exposés du symposium consacré au film in. le premier film macédonien" (202) (un recueil presse en Macédoine avec des registres) et "Fros- matisées selon la chronologie et le thème, de la 1954", d'Ilindenka Petruševa (des extraits, systé- livres: "La bibliographie du cinéma de 1944 à

d'avril à Athènes. semblée générale de la FIAF qui se tient au mois membre rejoint. La décision est acceptée par l'As- d'admettre la Cinématheque à la FIAF en tant que Cinématheque de Macédoine. prend la décision l'établissement et l'examen des activités de la des Archives de film (FIAF), après l'étude de Le Conseil exécutif de la Fédération internationale

"Slavica" au Festival des acteurs de Niš en 1991. pour l'ensemble de son oeuvre obtient le prix Le dozen des acteurs macédoniens Petre Piličko

grade en 1991). mentaire et du court métrage Yougoslave de Bel- réalisation du documentaire au Festival du docu- Mitrićski ("La médaille d'or de Belgrade" pour la et "L'amour de Kočo Topčarov" (201) d'Antonio du court métrage Yougoslave de Belgrade en 1991) obtient le Diplôme au Festival du documentaire et poissons du lac d'Ohrid" de Kočo Nedkov (le film "Felix 92". On réalise les documentaires: "Les revue "L'écran". Le film est nommé pour le prix de Jovanovski est élu "le visage de l'année" par la Manaki". Pour le rôle dans ce film, l'acteur Meto

(203)

Александар Чамински, Зоран Цвијановиќ
(203)

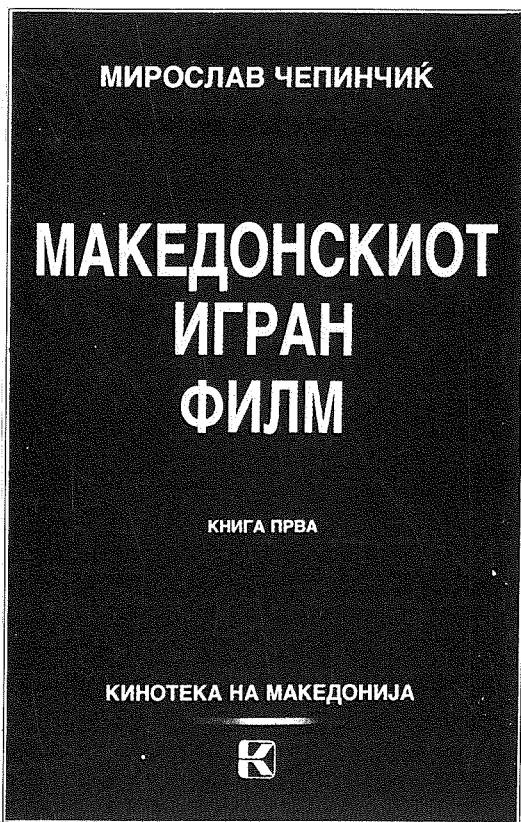
Дејствието на овој филм поаѓа од еден реален живоен момент: што е случајот со работничкиот Илија, со неговиот живоини ситавови и незадоволства, кои случајно ќе го одведат во зашвор од каде повеќе нема да излезе. Така во проситорот на овој филм егзистенцијалните, односно судбинските прашања и проблеми, се судруваат со оние проблеми на човековото верување, кое не мора нужно да биде религиозен чин, и пак сите тие го доведуваат јунакот до една епитичка конфронтација со себе, но и со другите. Механизмот на айсурдот, по сè изгледа, има решавачка улога. Целиот актерски ансамбл во сценска смисла максимално се соживува со амбиентот и атмосферата на зашворот. Овде ја истакнуваме, пред сè, брилијантната улога на Мејо Јовановски.

1992

Во оваа година не е реализиран ниту еден филмски проект, единствено го регистрираме, кон крајот на годината, почетокот на снимањето на играниот филм „Македонска сага“ во продукција на ТФРЗ „Пегаз“.

Формирани се две нови приватни филмски претпријатија: „Хоризонт филм“ за производство на филмови и „Манаки филм“ за дистрибуција на филмови.

Во издание на Кинотеката на Македонија, во библиотеката „Контраплан“ се појавуваат три книги. Првата книга од едицијата „Филмолошки студии“ е „Македонскиот игран филм“ (204) од Мирослав Чепинчиќ, во која филмолошки се обработени македонските играни филмови од „Фросина“ до „Цената на градот“. Покрај теоретската анализа, книгата е збогатена и со истражни емпириски податоци (технички својства на филмовите, каст-листи, одгласи во

(204)

Stole Arangjelović, Dančo Čevrevski, Aleksandar Čaminski, Zoran Cvijanović (203)

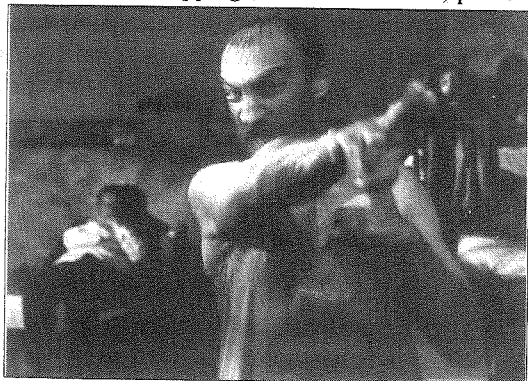
The plot of this film is built on a realistic life motive - the attitudes and displeasures of a worker called Ilija, which accidentally drive him to prison from which he never gets out. So, in this film, problems of human existence and destiny clash with the problems of human belief that does not necessarily have to be a religious act, and all of these things bring the hero to a state of moral confrontation with himself and other people and only the mechanism of absurdity seems to have a decisive role. The whole cast is highly accustomed to the prison atmosphere. Brilliant performances are given by Meto Jovanovski.

1992

There was no film production at all that year, except we could point out the start of the shooting of the feature film "Macedonian Saga", directed by Branko Gapo, and produced by "Pegasus".

Other private companies were founded: "Horisont Film", film production company and "Manaki Film", distribution company.

The Cinematheque of Macedonia published three new books: The First Volume of film study "Macedonian Feature film" (204), by Miroslav Čepinčić, which dealt with the Macedonian feature films, from "Frosina" to "The Price of the City". Beside theoretical analysis, the book contained empirical data (technical characteristics of the films, cast, credits, press clippings, short summaries, partici-

Jordan Janevski; int. Meto Jovanovski, Liljana Medješ, Svetozar Cvetković, Stole Arandjelović, Dančo Čevrevski, Aleksandar Čaminski, Zoran Cvijanović (203)

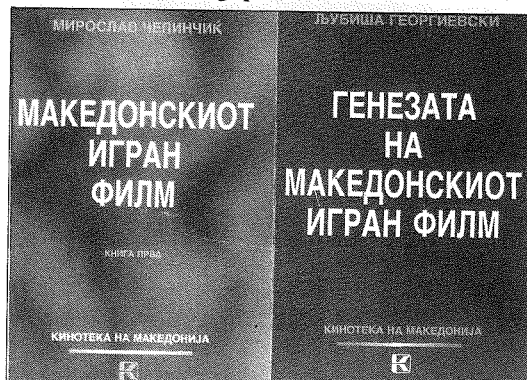
L'action du film part d'un motif réel: l'affaire de l'ouvrier Ilija, qui à cause de ses attitudes ou de son mécontentement sera emmené accidentellement en prison d'où il ne sortira plus jamais. Dans le film, les questions et les problèmes du sort qui sont en collision avec les problèmes de la conviction humaine, ce qui n'est pas forcément un fait religieux, amènent le héros au point de confrontation éthique avec soi-même et avec les autres, et, ici, évidemment l'absurdité a le rôle décisif. L'ensemble d'acteurs au point de vue de la scène se familiarise au maximum avec l'ambiance et l'atmosphère de la prison. Néanmoins, il faut souligner le rôle brillant de Meto Jovanovski.

1992

Une année sans aucun projet de cinéma, à part le commencement du tournage, à la fin de l'année, du film "La saga macédonienne" de la production du Collectif du travail de cinéma "Pégase".

Deux entreprises privées sont créées - "Horizon Film" pour la production et "Manaki Film" pour la distribution des films.

La Cinémathèque de Macédoine publie trois livres: le premier volume de l'étude filmologique "Le film macédonien" (204) de Miroslav Čepinčić, une élaboration filmologique des films macédoniens

ЉУБИША ГЕОРГИЕВСКИ

ГЕНЕЗАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ИГРАН ФИЛМ

КИНОТЕКА НА МАКЕДОНИЈА

(205)

(206)

печатот, кратки содржини, учество на фестивали и освоени награди и признанија).

Втората книга во истата библиотека и истата едиција е „Генеза на македонскиот игран филм“ (205) од Љубиша Георгиевски. Ракописот, всушност, е напишан уште во 1971 година, а во 1992 е само дополнет со уште две глави. Во книгата е направена анализа на првите 24 македонски играни филмови. Третата книга што се појавува оваа година е „Волча ноќ“ - вториот македонски игран филм“. Таа претставува зборник на трудови од симпозиумот посветен на овој филм.

1993

Трајната филмска работна заедница „Пегаз“ премиерно ги прикажува своите два целовечерни играни проекти: „Македонска сага“ (206) во режија на Бранко Гапо (директорот на фотографијата на овој филм Владимир Самоиловски ги добива наградите „Бронзена Камера 300“ и „Камера 300“ за најдобро дебитантско снимателско остварување на Фестивалот на филмската камера „Браќа Манаки“ во Битола 1993) и првиот македонски целовечерен омнибус филм „Светло сиво“ на младите режисери Александар Поповски, Срѓан Јанакиевиќ и Дарко Митревски.

Југословенскиот фестивал на филмската камера „Манакиеви средби“, по едногодишна пауза, во 1993 година прераснува во Меѓународен фестивал на филмската камера „Браќа Манаки“ со битно видеоизменета програмска концепција. Во официјална конкуренција се прикажани играни филмови од Турција, Франција, САД, Австрија, Русија, Англија, Чешка, Бугарија, Израел, Данска, Албанија, Германија, СР Југославија и Македонија. Организатор на фестивалот е Кинотеката на Македонија.

Во издание на Кинотеката на Македонија се појавува книгата „Малиот човек“ - третиот македонски игран филм“, што

pation at the festivals and awards and recognitions). It was the first book of the "Kontraplan" edition of film studies. The second book from the same edition was titled "Genesis of the Macedonian Feature Film" (205), by Ljubiša Georgievski. In fact, the manuscript for this book was written in 1971, and in 1992, only two chapters were added. The book dealt with the analysis of 24 feature films. The third book that appeared that year was "Wolves' Night" - The Second Macedonian Feature film" which was a collection of essays and works compiled at the symposium dedicated to this film.

1993

Two feature films, produced by "Pegasus" were released for the first time. They were "Macedonian Saga" (206), directed by Branko Gapo, for which the director of photography, Vladimir Samoilovski was awarded with "Bronze Camera 300" and "Camera 300" for debut at the Film Camera Festival "Manaki Brothers", in Bitola, and the first Macedonian omnibus film "Light Grey", directed by the young directors Aleksandar Popovski, Srgjan Janaćević and Darko Mitrevski.

The Yugoslav Festival of film Camera "Manaki's Meetings", after a year of pause, revived into international film Camera Festival "Manaki Brothers" with quite a changed program. The official competition comprised feature films produced in Turkey, France, USA, Austria, Russia, U.K., Czech Republic, Bulgaria, Israel, Denmark, Albania, Germany, FR Yugoslavia and Macedonia. The Organiser of this event was the Cinematheque of Macedonia.

Also, the Cinematheque of Macedonia issued a book "The little Man - the Third Macedonian Feature Film", a collection of works presented at the symposium dedicated to the same film.

The first independent TV company in the Republic of Macedonia - A1 Television, started with operation on January 22.

du premier film "Frossina" jusqu'au "Le prix de la ville". A part l'analyse théorique, le livre est enrichi par des données détaillées empiriques (les caractéristiques techniques des films, la distribution, les réflexions de la presse, les résumés du sujet, la participation aux festivals et les prix gagnés). C'est le premier livre de la bibliothèque "Contreplan" de l'édition "Etudes filmologiques" tandis que le deuxième livre de la même édition est "La genèse du cinéma macédonien" (205) de Ljubiša Georgievski. Le manuscrit, d'ailleurs, est écrit en 1971, et en 1992 il est complété par deux chapitres. Le livre constitue une analyse de 24 films macédoniens. Le troisième livre "La nuit des loups - le deuxième film macédonien" apparaît cette année-là et c'est un recueil des exposés du symposium consacré à ce film.

1993

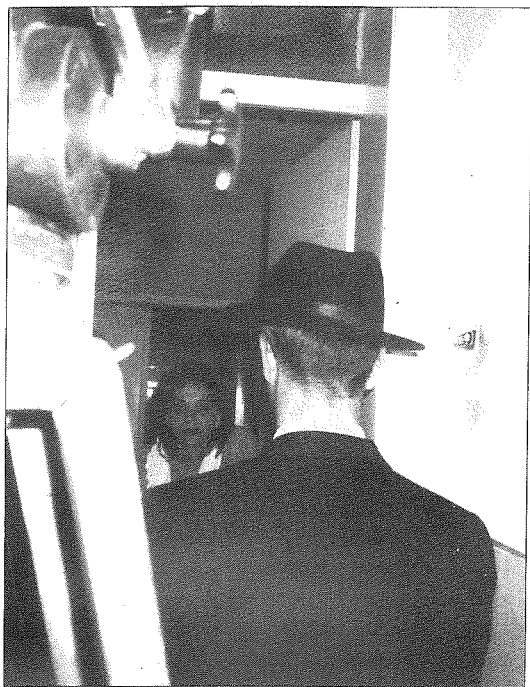
Le Collectif permanent du travail de cinéma "Pégase" présente ses films: "La saga macédonienne" (206) du metteur en scène Branko Gapo (le directeur de la photographie, Vladimir Samoilovski, obtient les prix "La caméra 300 de bronze" et "La caméra 300" pour son travail de débutant au Festival de la caméra "Frères Manaki" à Bitola en 1993) et le premier film-omnibus macédonien "Le gris-clair" des jeunes metteurs en scène Aleksandre Popovski, Srgjan Janaćević et Darko Mitrevski.

Le festival yougoslave de la caméra "Rencontres de Manaki", après une pause d'une année, devient en 1993 le Festival international de la caméra "Frères Manaki" avec une nouvelle conception du programme. Au concours officiel sont présentés des films de Turquie, de France, des Etats Unis, d'Autriche, de Russie, d'Angleterre, de Tchéquie, de Bulgarie, d'Israël, de Danemark, d'Albanie, d'Allemagne, de la R.F. de Yougoslavie et de Macédoine. L'organisateur du Festival est la Cinémathèque de Macédoine.

Dans les éditions de la Cinémathèque de Macédoine apparaît encore un livre "Le petit homme-le troisième film macédonien" qui représente un re-

(207)

(208)

претставува зборник на трудови од симпозиумот посветен на филмот „Малиот човек“.

На 22 јануари започнува со работа првата независна ТВ куќа во Република Македонија - А1 телевизија.

МАКЕДОНСКА САГА (вр. ТФРЗ „Пеѓаз“-Скопје; сц. Симон Дракул и Бранко Гајо; р. Бранко Гајо; ф. Владимир Самоиловски; м. Љуйчо Консиданџинов; сц. Менде Ивановски; к. Данкица Пејровска; мш. Димитар Грбевски; ш. Глигор Паковски; ѓл. Кирил Пой Христов, Билјана Танеска, Мејо Јовановски, Владо Јовановски, Владимир Свешнев, Бедија Беѓовска, Пејар Темелковски) (207)

Оваа филмска приказна обработува еден истражен фрагмент од живоото во регионот на Западна Македонија, каде што постои една дамнешна етничка измешаност на муслиманското и православно население. Само по себе овој податок секако е недостижен за некаква драмска обработка. Вековната соживаност на овие луѓе би требало постојано да зборува за нивната вродена толеранција и меѓусебно разбирање. Но нивниот меѓусебен живоот незапирливо донесува и нови мошваии и нови искушенија. За едно од илуквиите искушенија се обидуваат да проговораат и авторите на овој филм. Се започнува со доаѓањето на новиот училел Дамјан во селото Веле Кораб и неговата средба со убавата Цамиле, девојка од друа вероисповед. Емоционалниот склоп на филмскиот расказ од тој миг почнува да се интензивира. Но во неговиот контекст набрзу улааат и другите актери на ова дејствие што ќе резултира на крај со истражни последици за сите нив.

СВЕТЛО СИВО, омнибус - „Пишаната Урбу и Девица“, „Прекрасен свет“ и „Гавол во срцеото“ (вр. ТФРЗ „Пеѓаз“, ФДУ, „Вардар филм“ и МТВ, Скопје; сц.

THE MACEDONIAN SAGA (prod. "Pegasus", scr. Simon Drakul; dir. Branko Gapo; ph. Vladimir Samoilovski; mus. Ljupčo Konstantinov; art dir. Mende Ivanovski; cost.des. Dankica Petrovska; ed. Dimitar Grbevski; sd. Gligor Pakovski; cast. Kiril Pop Hristov, Biljana Tanevska, Meto Jovanovski, Vlado Jovanovski, Vladimir Svetiev, Bedija Begovska, Petar Temelkovski) (207)

The film deals with a tragic fragment of life in West Macedonia, where, for a long time, there has been an ethnic mixture of Muslim and Orthodox population. The fact, as it is, is not sufficient for a full dramatic treatment. It is more likely that their life together should tell a story of tolerance and understanding. Still, their life together irrepressibly brings new motivations and temptations. The makers of the film try to tell a story about one of these temptations. It all begins with the coming of the new teacher - Damjan to the village of Vele Korab, where he meets the beautiful Jamile, a girl of a different religion. The emotional structure of the film starts intensifying at that moment. Nevertheless, some other characters become involved, which leads to tragic consequences.

LIGHT GREY, omnibus film - "The Bird Urubu and the Virgin"; "Wonderful World" and "Devil in the Hart" (prod. "Pegasus", Faculty of Dramatic Arts, "Vardar Film" and MTV; scr. Dejan Dukovski; dir. Aleksandar Popovski, Srgjan Janičević, Darko Mitrevski; ph. Brand Ferro, Apostol Trpevski, Vladimir Samoilovski; mus. Dimitar Dimovski and Ilija Pejovski; art dir. Bu-

cueil des exposés du symposium consacré au film "Le petit homme".

Le 22 janvier commence le travail de la première Télévision indépendante dans la République de Macédoine - A1 Télévision.

LA SAGA MACÉDONIENNE (pr. Le Collectif permanent du travail de cinéma "Pégase"; sc. Simon Drakul et Branko Gapo; ré. Branko Gapo; ph. Vladimir Samoilovski; mus. Ljupčo Konstantinov; déc. Metodija Ivanovski-Mende; cost. Dankica Petrovska; mont. Dimitar Grbevski; s. Gligor Pakovski; int. Kiril Pop Hristov, Biljana Taneska, Meto Jovanovski, Vlado Jovanovski, Vladimir Svetiev, Bedija Begovska, Petar Temelkovski) (207)

L'histoire du film traite un fragment tragique de la vie de la région de l'ouest de la Macédoine, où sont mêlés les gens de différentes religions: la population musulmane et la population orthodoxe. La cohabitation séculaire de la population devrait parler au mieux de la tolérance naturelle et de la compréhension entre ces gens. La vie commune apporte des tentations et des motivations nouvelles. Les auteurs du film essaient de parler d'une de ces tentations. Tout commence après l'arrivée de l'instituteur nouveau dans le village de Vele Korab et sa rencontre avec la belle Djamilé, jeune fille de la confession musulmane. De ce moment la structure émotive du récit du film s'intensifie. Mais, bientôt, les autres acteurs s'y entremêlent et le résultat en est la fin tragique pour tous.

LE GRIS - CLAIR, film-omnibus: "L'oiseau Ouroubou et la Vierge", "Le monde merveilleux" et "Le diable dans le coeur" (pr. Le Collectif permanent du travail de cinéma "Pégase", Faculté des arts dramatiques de Skopje, "Vardar Film" et MTV; sc. Dejan Dukovski; ré. Aleksandar Popovski, Srgjan Janakievic, Darko Mitrevski; ph. Brand Ferro, Apostol Trpevski, Vladimir Samoilovski; mus.

Дејан Дуковски; р. Александар Пойовски, Срѓан Јаниќиевиќ и Дарко Мишревски; ф. Бранд Ферро, Ајосџол Трјески и Владимир Самоцловски; м. Димиштар Димовски, Илија Пејовски; сџ. Бујар Муча, Никола Лазаревски и Крсџе Цидров; к. Лира Грабул, Елизабетта Аврамовска; мш. Сјасе Тасевски, Димиштар Грбевски и Лаки Чемчев; ш. Глигор Паковски; џл. Сјево Сјасовски, Синоличка Трикова, Никола Ристановски, Александар Чамински, Владо Јовановски, Кашина Иванова, Младен Крсџевски) (208)

Овој омнибус-филм, дело на широча млади режисери, штоаши ајсолвентни на класата за интердисциплинарна режија при Факултетот за драмски уметности и на еден, исто така, млад сценарист, дипломиран драматург на охридот за драматургија при истиот Факултет, неспорно дојде да ги освежи веќе силаснашите продукциони стандарди во македонската игра на продукција. Инаку, овој филм е создаден со не мали усилби на неговите извршители, ТФРЗ „Пегаз“, и на неговите главни аниматори, искусните продуценти Панко Мижимаков. Секако, во овој интелектуално конципиран и пред сè смел производствен проект, не е помало значење на авторското учество на кадровскиот потенцијал од Факултетот за драмски уметности, неговото навлегување во официјалните производствени стандарди и на некој начин безболно соочување со вонкадемската кинематографска практика.

1994

Година на најголем успех на македонската кинематографија. Филмот „Пред дождот“ на младиот режисер Милчо Манчевски (209), а во копродукција помеѓу Англија, Франција и Македонија, станува добитник на најголемата награда на фестивалот во Венеција 1994 - „Златен лав“. На фестивалот во Венеција овој филм ги до-

jar Muća, Nikola Lazarevski and Krste Džidrov; cost. des. Lira Grabul and Elizabeta Avramovska; ed. Dimitar Grbevski, Spase Tasevski, Laki Čemčev; sd. Gligor Pakovski; cast. Stevo Spasovski, Sinolička Trpkova, Nikola Ristanovski, Aleksandar Čaminski, Vlado Jovanovski, Katina Ivanova, Mladen Krstevski) (208)

This is an omnibus film, the work of three young directors, who were at that time advanced students of direction at the Faculty of dramatic arts, and also of a young screenplay writer, a graduate dramatist of the dramaturgy department at the same faculty. This film undoubtedly came as a refreshment of the overworked production standards of Macedonian feature films. The executive producer, Permanent Film Workshop "Pegaz" and its experienced producer Panta Mižimakov, also helped a lot in the production of the film. We certainly cannot minimize the importance of the involvement of the teaching staff of the Faculty of dramatic arts, their engagement in the official production standards and the harmless facing with nonacademic cinematography practice.

1994

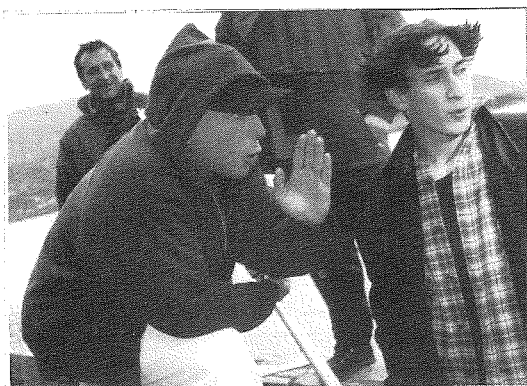
This was the year of the greatest success for Macedonian cinematography. The feature film "Before the Rain", directed by Milčo Mančevski (209), and coproduced by U.K., France and Macedonia, won the highest prize at Venice Film Festival - "Golden Lion". At the same Festival this film was awarded with the prizes of FIPRESCI, KODAK and UNESCO, as well as the award given by the audi-

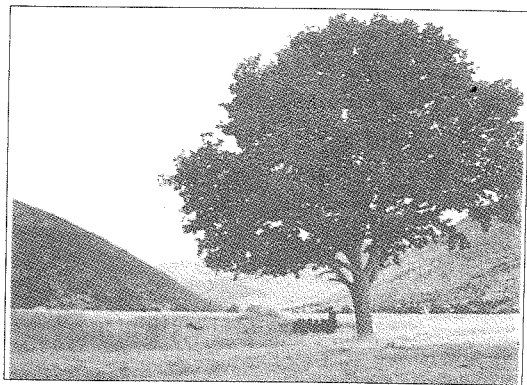
Dimitar Dimovski, Ilija Pejovski; déc. Bujar Muća, Nikola Lazarevski, Krste Džidrov; cost. Lira Grabul, Elizabeta Avramovska; mont. Spase Tasevski, Dimitar Grbevski, Laki Čemčev; s. Gligor Pakovski; int. Stevo Spasovski, Sinolička Trpkova, Nikola Ristanovski, Aleksandar Čaminski, Vlado Jovanovski, Katina Ivanova, Mladen Krstevski) (208)

Ce film-omnibus, l'oeuvre de trois jeunes metteurs en scène, alors à la fin des leurs études dans la classe d'études interdisciplinaires de mise en scène à la Faculté des arts dramatiques, et du jeune scénariste, le dramaturge diplômé de la même Faculté, incontestablement rafraîchit les standards de la production cinématographique macédonienne. Le film est tourné grâce aux efforts du producteur exécutif "Pégase" et son producteur Panta Mižimakov. Mais il n'est moins important dans cette entreprise audacieuse de production, conçue très intelligemment, la participation des auteurs de la Faculté des arts dramatiques, leur pénétration dans les standards de la production et la confrontation avec une pratique de la production cinématographique non académique.

1994

C'est l'année du plus grand succès de la cinématographie macédonienne. Le film "Avant la pluie" du jeune metteur en scène Milčo Mančevski (209), une coproduction de la Grande-Bretagne, de la France et de la Macédoine, obtient le plus grand prix au Festival de Venise en 1994 "Le Lion d'or".

(210)

бива и наградите на FIPRESCI, на „Кодак“, на УНЕСКО, награда на публиката итн. Интернационалниот успех на „Пред дождот“ го надополнуваат уште и фестивалските промоции во Сао Паоло (И награда на публиката), Порто Рико (награди за најдобар филм и најдобра режија), Стокхолм (најдобар дебитантски филм), Торонто (II награда на публиката) итн. Филмот „Пред дождот“ свечено, вон конкуренција, го отвора и Меѓународниот фестивал на филмската камера „Браќа Манаки“ во Битола 1994 година.

Во продукција на „Вардар филм“ се реализирани два кусометражни филма: документарниот „Берикет“ (210) на Митко Панов (Гран при на Меѓународниот фестивал на документарни и кусометражни филмови во Исмаилија (Египет) во 1995 година) и кусометражниот игран филм „Љубов моја, Чарли Паркер“ на Аљоша Симјановски.

(211)

Еден од доајените на македонската кинематографија Благоја Дрнков ја добива државната награда „11 Октомври“ за животното дело.

Во издание на Кинотеката на Македонија се појавуваат две книги: „Бегалците и филмот“ (зборник на трудови од истоимениот меѓународен симпозиум на кој од повеќе аспекти е третирано прашањето на егзодусот на бегалците во минатото и денес во корелација со филмскиот медиум) и „Око то на камерата“ (211) од Доминик Вилен, прва филмолошка книга од странски автор преведена на македонски јазик (тоа е студија за техничките својства на филмската камера и на нејзините естетички консеквенци). Во издание на приватната издавачка куќа „Феникс“ се појавува книгата на Димитрие Османли „Екселенции мирно“ (сценарио, книга на снимање и сè околу подготовките на нереализираниот филмски проект „Екселенции мирно“).

ence. The international success of "Before the Rain" was additionally followed by the festival participations in Sao Paulo (First Award by the audience), Puerto Rico (awarded for the best picture and the best director), Stockholm (the best debut film), Toronto (Second award by the audience) etc. Also, this film, as a special event, opened the film Camera Festival "Manaki Brothers" in Bitola.

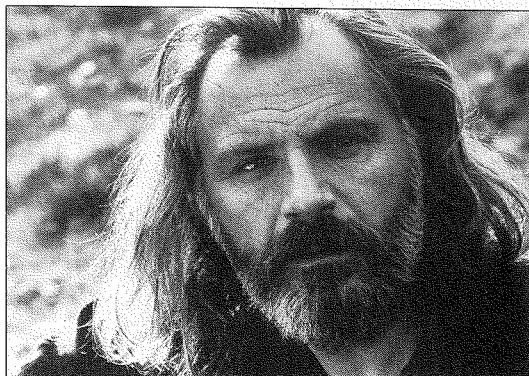
"Vardar Film" produced two short films: the documentary film "Yield" (210), directed by Mitko Panov (awarded with Grand Prix at the International festival of Documentary and Short Films in Ismailia, Egypt, in 1995) and the short fiction film "Charlie Parker My Love", directed by Aljoša Simjanovski.

One of the doyens of the Macedonian cinematography, Blagoja Drnkov, was decorated with the award for life achievement "11th of October".

The Cinematheque of Macedonia issued two book: "Refugees and Film" (a collection of articles and essays presented at international the Symposium under the same title where the topic of refugees was discussed from various aspects in correlation with the film in the past and the present) and "Camera Eye" (211), by Dominique Villain, the first film edition by a foreign author, translated into Macedonian (a study dedicated to the technical characteristics of the film camera and its aesthetically consequences).

The private editing company "Feniks" ("Phoenix") issued the film in book, "Excellences, Attention", by Dimitrie Osmanli (screenplay, shooting script and everything about the preparations of the never produced film with the same title).

BEFORE THE RAIN (prod: AIM Rain Ltd-London, NOE Production-Paris and "Vardar Film"-Skopje; scr. and dir. Milčo Mančevski; ph. Manuel Teran; mus. Anastasia Band; art dir. Sharon Lamofsky and David Munns; cost.des. Caroline Harris and Sue Yelland; ed. Nicolas Gaster; sd. Peter Baldock; cast. Katrin Cartlidge,

aussi bien qui les prix du FIPRESCI, de l'UNESCO, du "Kodak", du public etc. Le succès international de ce film est complet avec sa promotion aux festivals de Sao Paulo (Ier prix des spectateurs, de Sandens, de Goteborg, Stokholm (meilleur film de débutant), Puerto Rico (meilleur film et meilleure réalisation), Toronto (IIème prix des spectateurs) et d'autres. Le film "Avant la pluie" est présenté à l'ouverture solennelle, en dehors du concours, au Festival international de la caméra "Frères Manaki" à Bitola en 1994.

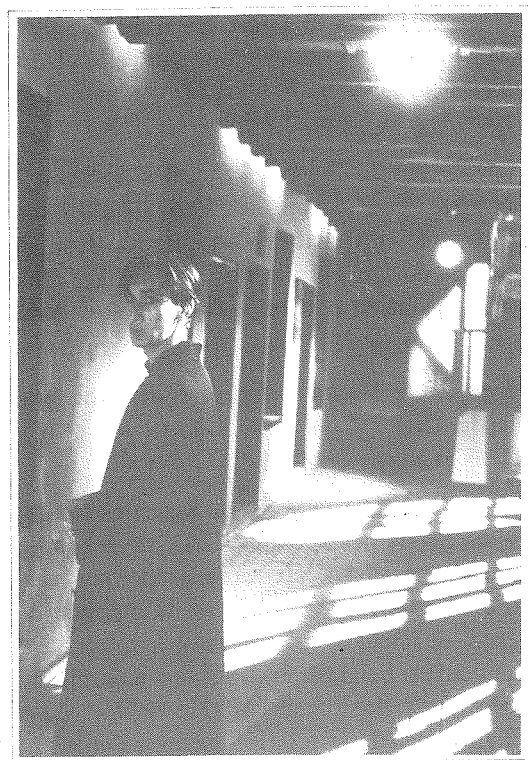
La production de "Vardar Film" réalise deux courts métrages: le documentaire "Berićet" (210) de Mitko Panov ("Grand Prix" au Festival International du documentaire et du court métrage d'Ismailia-Egypte en 1995) et le court métrage "Mon amour Charlie Parker" d'Aljoša Simjanovski.

Le doyen de la cinématographie macédonienne Blagoja Drnkov pour l'ensemble de son oeuvre obtient le prix de l'Etat du "11 Octobre".

Dans les éditions de la Cinémathèque de Macédoine on publie deux livres "Les réfugiés et le cinéma" (recueil des exposés du symposium international sous le même titre où la question de l'exode de réfugiés macédoniens du passé et d'aujourd'hui est traité par la corrélation du média du cinéma) et "L'oeil à la caméra" (211) de Dominique Villain, le premier livre de la filmologie d'un auteur étranger traduit en macédonien (le livre est une étude des caractéristiques techniques de la caméra et des conséquences esthétiques). La maison d'édition privé "Phénix" publie le livre de Dimitrie Osmanli "Excelences, garde à vous" (livre sur le

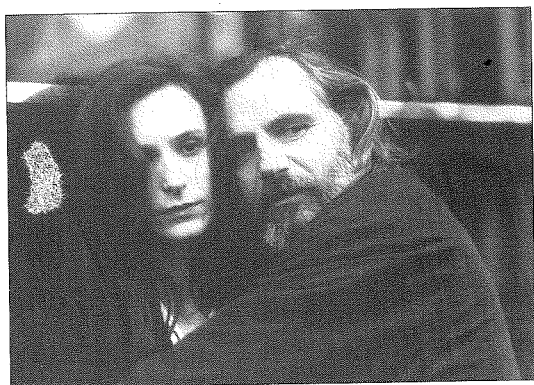

(212)

ПРЕД ДОЖДОТ (ѱр. AIM PRODUCTIONS, NOE PRODUCTIONS и „Вардар филм“; сц. и р. Милчо Манчевски; ф. Мануел Теран; м. ѱруѱа „Анастѱасиѱа“; сѱ. Шарон Ламофски и Дејвид Мун; к. Каролин Харис и Сју Јелан; мѱ. Николас Гасѱер; ѱ. Пеѱтер Балдок; ѱл. Кеѱрин Керѱлиѱ, Раде Шербеѱиѱа, Греѱоар Колин, Лабина Миѱевска, Меѱо Јовановски, Абдурахман Шаља, Блаѱоѱа Сѱирковски) (212)

Овој филм несомнено е едно од досеѱа најквалиѱетниѱте остварувања на еден македонски филмски авѱор. Ако ова дело ѱо набљудуваме не само како естѱетски ѱуку и како комуникационен феномен, ѱоа секако инсѱрира на ѱовеќе ѱланови. За ова сведочаѱи и низа инѱтернационални ѱризнаниѱа, меѱу кои е и „Златниот лав“ од филмскиот фесѱивал во Венеѱиѱа. Бездруѱо овој филм ѱреѱсѱавува во најдобра смисла на зборот, едно ѱресѱиѱно остварување со кое би се ѱордеела и секоѱа свеѱска кинематѱоѱрафиѱа. Неѱовиот ѱемаѱско и формално боѱѱсѱво ѱо ѱроизнесува неѱовиот режисер како авѱентѱчен филмски ѱворец. Така, авѱорскиот ѱрисѱаѱ кон филмот, се чини, ѱи оѱределувааѱи двеѱте биѱни особини на Манчевски како режисер, а ѱоа се, ѱред сѱ, ориѱиналносѱа во нараѱивниот ѱрадење на филмскиот расказ и еден веќе зрел ѱворечки сензибилиѱет ѱа ѱросѱорот во кој ѱој се одвива. Инаку во формална смисла филмот е заснован во вид на еден визуелен ѱриѱѱих, кој меѱуѱоа во драмѱуриѱаѱа сѱрукѱура на филмот не еѱсѱира само во ѱој облик и наведува на размисла дека авѱорот ѱреѱендира да создаде една фабуларна целина, во која ѱрисусѱвиот на фѱшумот ќе се олицетѱори не ѱолку ѱреку аѱсѱраѱниѱте елементи од кинесѱетѱички вид, ѱуку ѱред сѱ, ѱреку ѱосѱаѱкиѱе на ѱроѱаѱонисѱѱе.

Rade Šerbedžija, Gregoire Colin, Labina Mitevska, Meto Jovanovski, Abdurahman Šalja, Blagoja Spirkovski (212)

This film is undoubtedly one of the best works by a Macedonian film-maker. So, if we consider this film as an aesthetic and communication phenomenon, we shall find it inspiring in many ways. The Golden Lion Prize at the Venice Film Festival and the other awards and recognitions received by the film, are sufficient proof of it. Anyway, this film is in the true meaning of the word a prestige piece of work with which any of the world cinematographies would be proud of. Its thematic and formal riches acknowledge their director as a unique film creator. The author's way of work on the film seems to be determined by two essential characteristics of Mančevski as a director. First of all, the originality in the narrative building of the plot and secondly the mature creative sensitivity to the space in which the plot develops. Otherwise, the film is formally based on a kind of a visual triptych, but it does not exist only that way in the dramatic structure of the film. This detail drives us to a conclusion that the director tends to create a fable totality in which the presence of fate is not personified only by abstract elements of cinema aesthetic, but rather by the behaviour of the characters.

scénario, le découpage technique et toutes les préparations du film non réalisé "Excelences, garde à vous").

AVANT LA PLUIE (pr. AIM Production, NOE Production et "Vardar Film"; sc. et ré. Milčo Mančevski; ph. Manuel Teran; mus. "Anastasia"; déc. Sharon Lamofsky, David Munns; cost. Caroline Harris, Sue Yelland; mont. Nicolas Gaster; s. Peter Baldock; int. Katrin Cartlidge, Rade Šerbedžija, Gregoire Colin, Labina Mitevska, Meto Jovanovski, Abdurahman Šalja, Blagoja Spirkovski) (212)

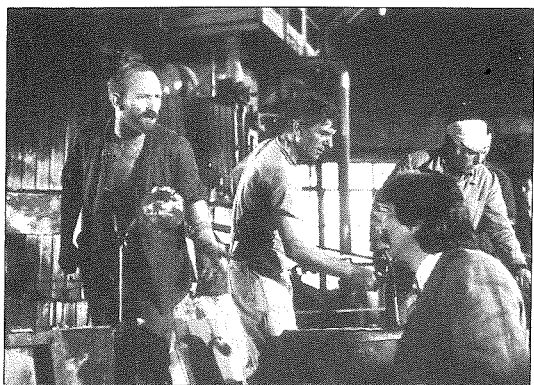
Le film est l'oeuvre des plus grandes qualités d'un auteur de cinéma macédonien. Si on l'observe comme un phénomène de l'esthétique et de la communication, il inspire sur plusieurs plans. Le témoignage en sont plusieurs prix internationaux, parmi lesquels est "Le lion d'or" du Festival de Venise. Ce film, sans doute, présente dans le sens meilleur du mot, une création de prestige qui peut être la fierté de toute cinématographie du monde. La richesse des thèmes et des formes est la preuve que ce metteur en scène est un auteur authentique. Il semble que l'abord de l'auteur du film détermine deux caractéristiques de ce metteur en scène: c'est, avant tout, l'originalité de la narration du récit de cinéma, et la sensibilité créative et mûre pour l'espace où le film se déroule. Dans le sens formel, le film est fait dans une espèce de triptyque visuel qui dans la structure dramatique n'existe pas uniquement sous cette forme ce qui incite à penser que l'auteur prétend créer un ensemble de la fable où le fatum est personnifié non pas tellement à travers les éléments abstraits de l'esthétique du cinéma, mais avant tout, à travers les manoeuvres des protagonistes.

1995

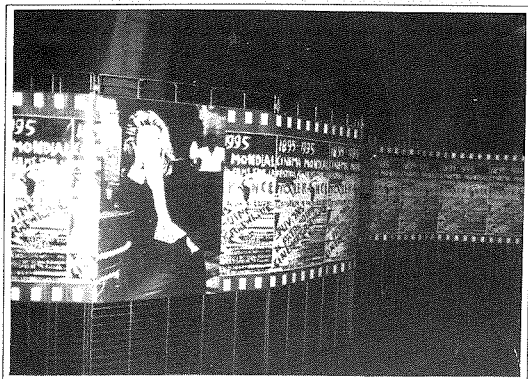
Le film "Avant la pluie" de Milčo Mančevski est nommé pour le prix d'"Oscar". Le même année ce film obtient le prix de "David di Donatelo" (Oscar italien), le "Grand Prix" au Festival international

1995

The feature film "Before the Rain" was nominated for the Academy Award "Oscar". The same year, this film was also awarded with the following

(213)

(214)

1995

Филмот „Пред дождот“ на Милчо Манчевски е номиниран за „Оскар“. Истата година овој филм ги добива и наградите „Давиди Донатело“ (италијански Оскар), Гран при на меѓународниот фестивал во Санкт Петербург, наградата за најдобро сценарио на фестивалот во Гориција (Италија) итн.

Се очекува финализирањето на играниот филм „Ангели на отпад“ (213) на режисерот Димитрие Османли во производство на ТФРЗ „Пегаз“ и „Вардар филм“. Започнува и снимањето на играниот филм „Жолтиот трендафил“ во режија на Антонио Митриќески, а според сценарио на Ташко Георгиевски.

Започнува планетарната прослава на 100-годишнината од појавата на филмот под покровителство на УНЕСКО и ФИАФ. По тој повод, Кинотеката на Македонија учествува на Фестивалот на реставрирани филмови (214) и на Изложбата на филмски фотографии во Париз.

prizes: "David di Donatelo" (Italian "Oscar"), Grad Prix at the International festival in Sankt Peterbourg, award for the best screenplay in Gorizia (Italy) etc.

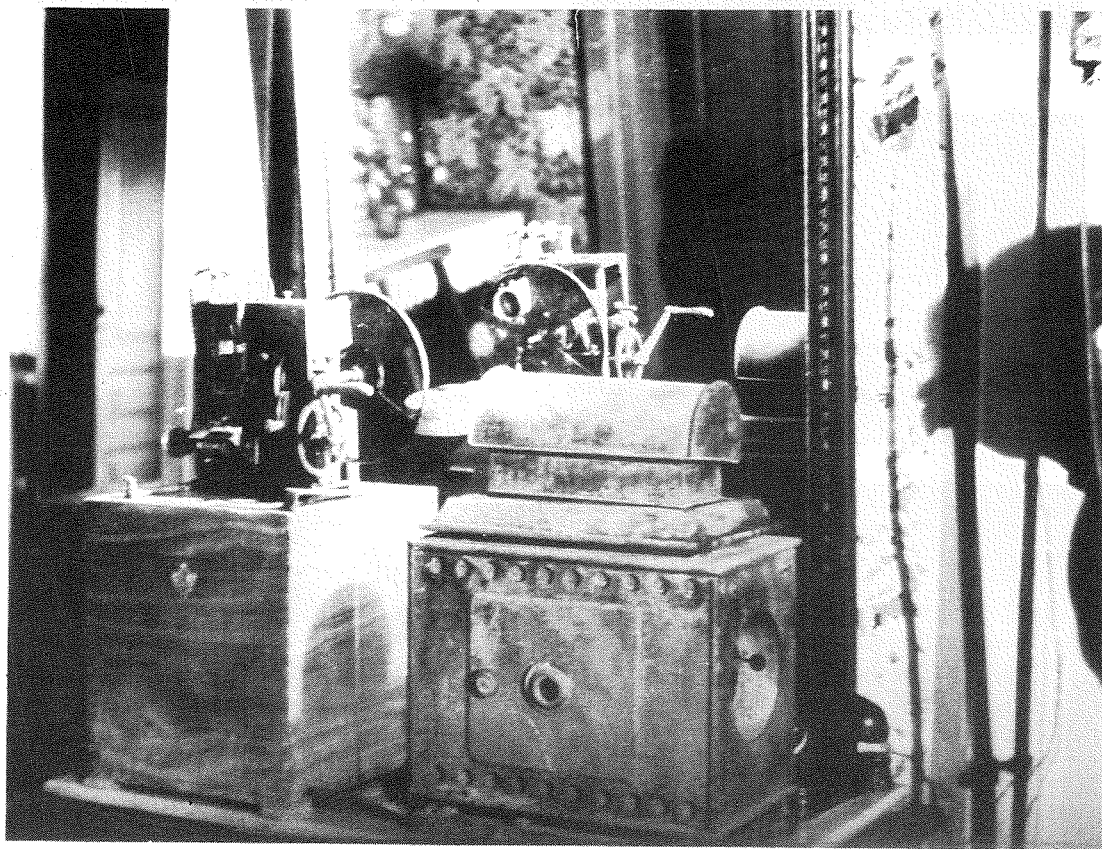
One could be expected the ending the post production of the feature film "Angels at the Suburbs" (213), directed by Dimitrie Osmanli and produced by "Pegasus" and "Vardar Film". The cinematographing of the next feature film is being started. The title is "The Yellow Rose", directed by Antonio Mitrićeski, and the screenplay writer is Taško Georgievski.

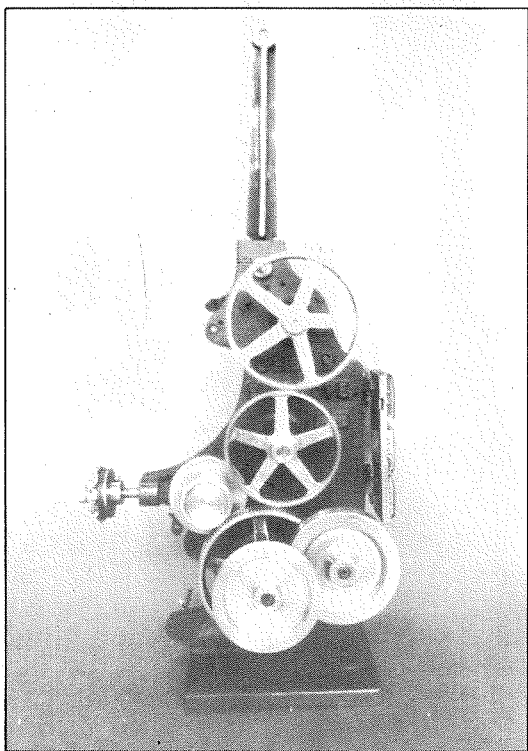
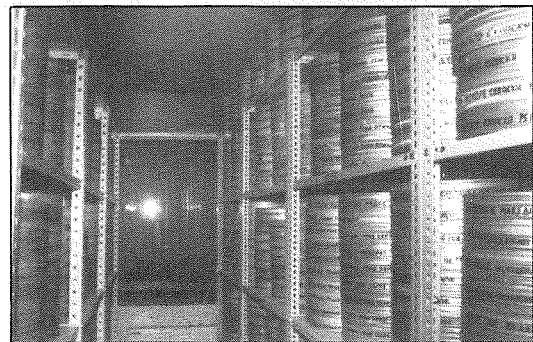
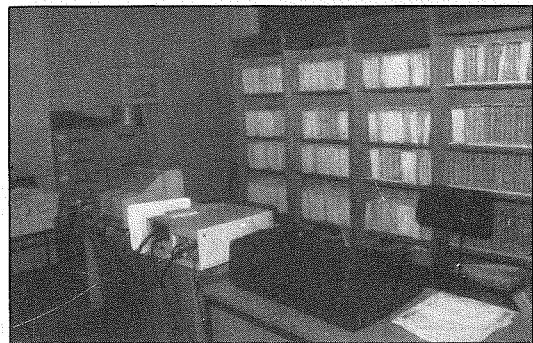
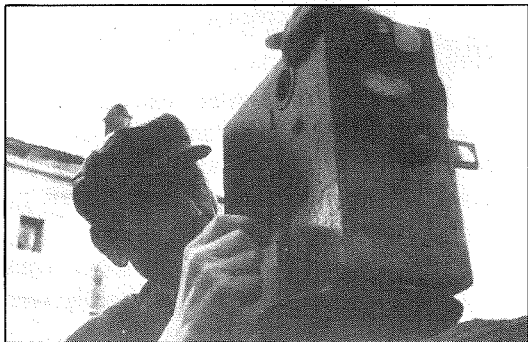
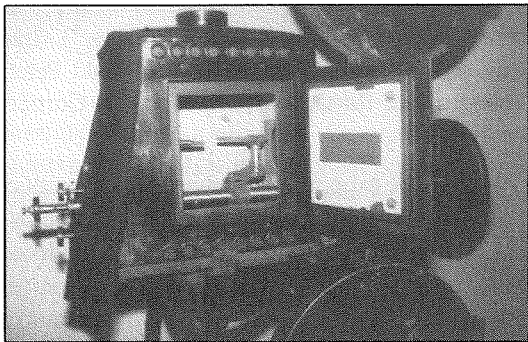
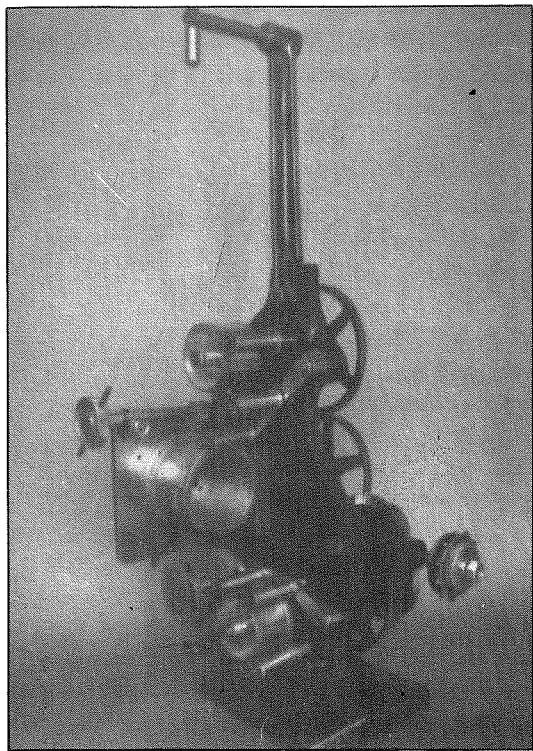
The world-wide celebration of Centenary of Cinema, organised by UNESCO and FIAF began. On that occasion, the Cinematheque of Macedonia participated with its own presentation at the Festival of Restored films (214) and with five photographs from films at the Exhibition, both organised and held in Paris at the beginning of the year.

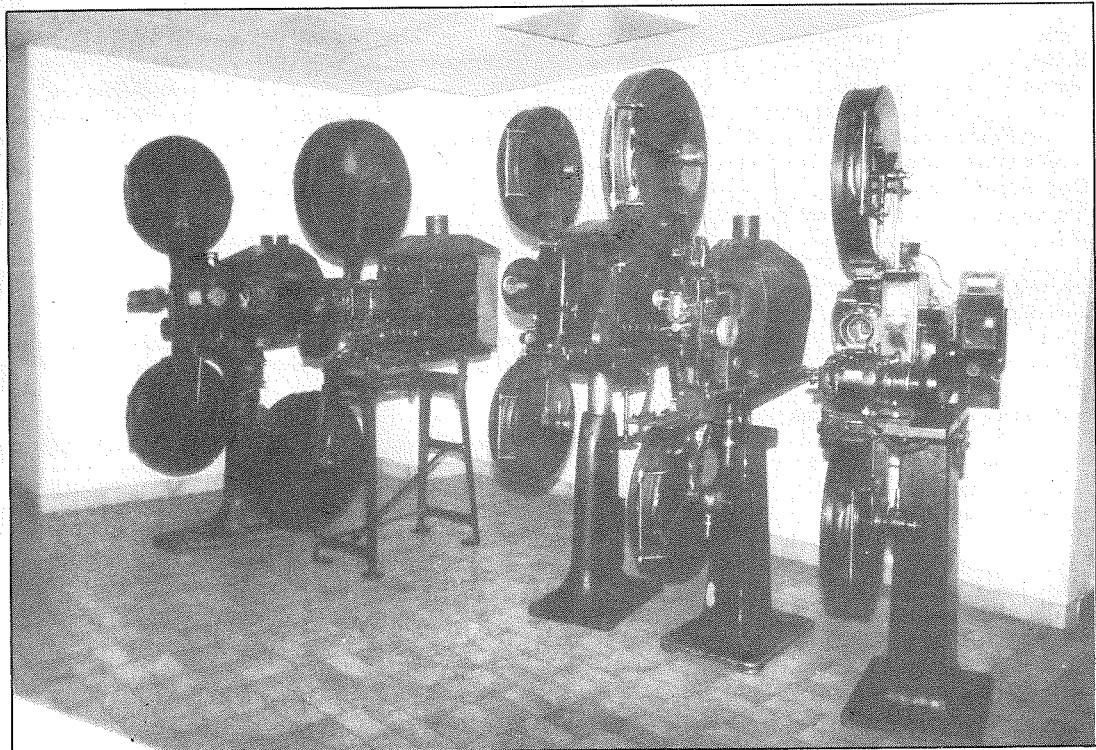
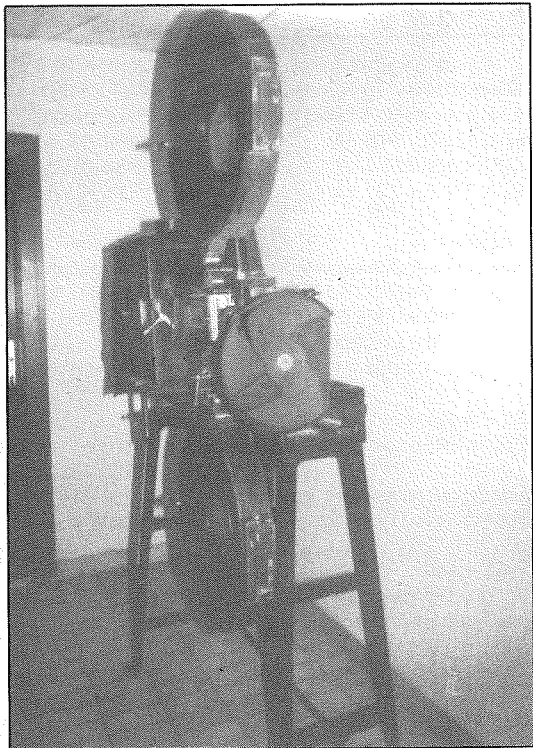
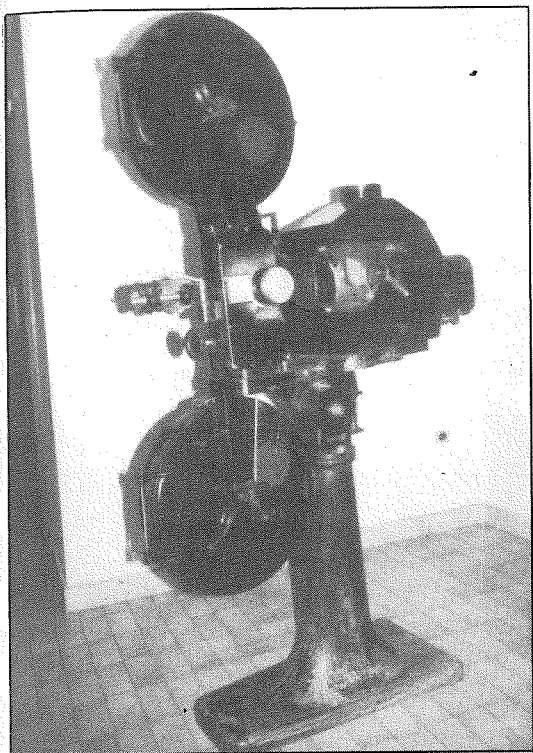
de Sanct Peterbourg, le prix du meilleur scénario au Festival de Gorizia (Italie) etc.

On attend la terminaison du film "Les anges au déchet" (213) du metteur en scène Dimitrie Osmanli, une production de "Pégase" et de "Vardar Film", commence le tournage du film "L'oeillet jaune" mise en scène d'Antonio Mitrićeski, d'après le scénario de Taško Georgievski.

Commence la fête mondiale du centenaire de l'apparition du cinéma sous le patronage de l'UNESCO et de la FIAF. A cette occasion, la Cinémathèque de Macédoine prend part au Festival des films restaurés (214) et à l'Exposition des photographies de cinéma à Paris.

КИНОЛИС

КИНОПИС

списание за историјата,
теоријата и културата на филмот
и на другите уметности
Број 13 (7), 1995
ISSN 0353-510 X
УДК 778.5 + 791.43

Издавач

Кинотека на Македонија
п.ф. 161, 91000 СКОПЈЕ
тел.: + 389 91 228-064,
факс: + 389 91 220-062
ж.ска 40100-603-11763

За издавачот

Борис Ноневски

Главен и одговорен уредник
Илинденка Петрушева

Редакција

Георги Василевски, Бојан Ива-
нов, Фидан Јаковски, Јелена
Лужина, Дубравка Рубен, Љупчо
Тозија

Издавачки совет

Ацо Петровски (претседател),
Георги Василевски, Д-р Милан
Ѓурчинов, Фидан Јаковски, Мето
Јовановски, Марко Ковачевски,
Благоја Куновски, Мирјана
Митевска, Мето Петровски,
Илинденка Петрушева, Столе
Попов, Емил Рубен, Мишо
Самоиловски, Цветан
Станоевски, Златко
Теодосиевски, Љупчо Тозија и
Љубомир Цуцуловски

Систематизација по УДК
Оливера Ивановска

Коректура

Илинденка Петрушева, Весна
Масловариќ, Наташа Ѓондева

Печатница

НИПРО „Нова Македонија“
тираж: 700 примероци

излегува двапати годишно

„Кинопис“ е запишан во
регистарот на весници со
решение бр. 01-472/1 од
26.06.1989 на Секретаријатот за
информации при Извршниот
совет на Македонија

KINOPIS

Journal of Film History, Theory and
Culture and
the Remaining Arts
Num. 13 (7), 1995
ISSN 0353-510 X
UDK 778.5+791.43

Publisher

Cinematheque of Macedonia
P.O. Box 161, 91000 Skopje,
telephone: +389 91 228-064,
Fax: +389 91 220-062
Current Account Number 40100-603-
11763

For the Publisher
Boris Nonevski

Editor in Chief
Ilindenka Petruševa

Editorial Board

Georgi Vasilevski, Bojan Ivanov,
Fidan Jakovski, Jelena Lužina,
Dubravka Ruben, Ljupčo Tozija

Editorial Council

Georgi Vasilevski, D-r Milan
Djurčinov, Fidan Jakovski, Meto
Jovanovski, Marko Kovačevski,
Blagoja Kunovski, Mirjana Mitevska,
Aco Petrovski (Chairman), Meto
Petrovski, Ilindenka Petruševa,
Stole Popov, Emil Ruben, Mišo
Samoilovski, Cvetan Stanoevski,
Zlatko Teodosievski, Ljupčo Tozija,
Ljubomir Cuculovski

Systematization UDK
Olivera Ivanovska

Corection
Ilindenka Petruševa, Vesna
Maslovarić, Nataša Gondeva

Printed by
NIPRO "Nova Makedonija" - Skopje
Copies: 700
Issued Twice a year

KINOPIS

Revue de l'histoire, de théorie et
de culture du film et
d'autres arts
Numéro 13 (7), 1995
ISSN 0353-510 X
UDK 778.5+791.43

Editeur

Cinematheque de Macédoine
Box 161, 91000 Skopje
tél.: + 389 91 228-064,
Fax: + 389 91 220-062
Compte de banque: 40100-603-
11736

Pour l'Editeur
Boris Nonevski

Redacteur en chef
Ilindenka Petruševa

Rédaction

Georgi Vasilevski, Bojan Ivanov,
Fidan Jakovski, Jelena Lužina,
Dubravka Ruben, Ljupčo Tozija

Conseil d'éditeur

Georgi Vasilevski, D-r Milan
Gurčinov, Fidan Jakovski, Meto
Jovanovski, Marko Kovačevski,
Blagoja Kunovski, Mirjana Mitevska,
Aco Petrovski (président), Meto
Petrovski, Ilindenka Petruševa,
Stole Popov, Emil Ruben, Mišo
Samoilovski, Cvetan Stanoevski,
Zlatko Teodosievski, Ljupčo Tozija,
Ljubomir Cuculovski

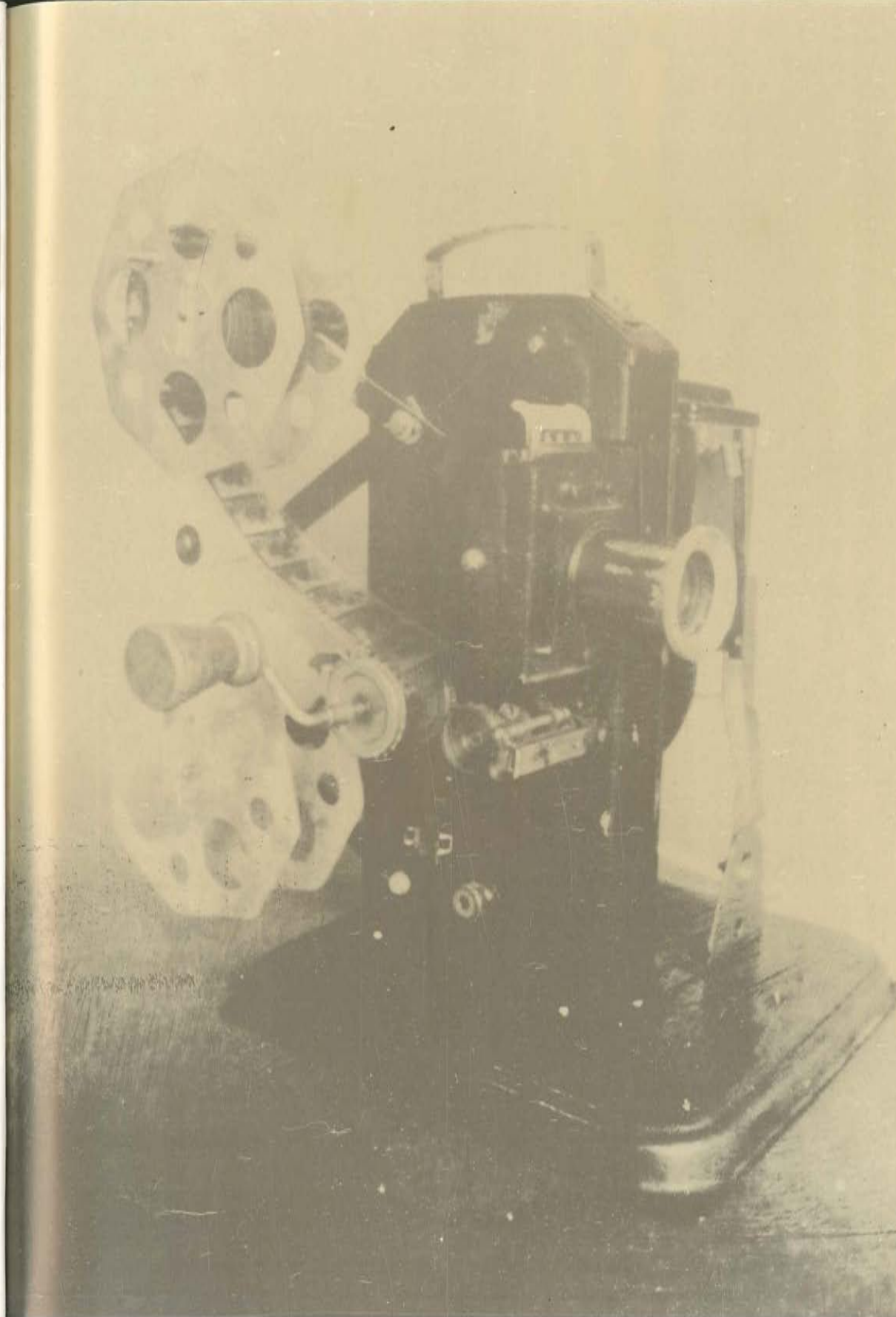
Systématisation UDK
Olivera Ivanovska

Corecction
Ilindenka Petruševa, Vesna
Maslovarić, Nataša Gondeva

Imprimerie
NIPRO "Nova Makedonija" - Skopje
Tirage: 700 exemplaires
Publié deux fois par an

Фотограф:
Александар Кондев

Врз база на мислењето на Министерството за култура бр.
08-6527 / 2 од 26.10.1995 за списанието КИНОПИС се плаќа
повластена даночна стапка.

МИЛТОН МАНАКИ

